Η

ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΕΞΑΡΧΙΑ

ΚΑΙ

Ο ΦΑΡΟΣ ΤΟΥ ΒΟΣΠΟΡΟΥ

ΗΤΟΙ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ τῆς ἐν τῇ Ὑψ. Πύλῃ καὶ ἐνώπιον τῆς ὑπὸ τοῦ Γραφείου τοῦ Τύπου διορισθείσης ἐπιτροπῆς διεξαχθείσης τὸν ὀκτώβριον τοῦ 1872 δίκης, συνεπείᾳ ἀγωγῆς τοῦ Ἐξάρχου τῶν Βουλγάρων κατὰ τοῦ συντάκτου τῆς ἐφημερίδος Φάρου τοῦ Βοσπόρου. Ἐξαχθέντα ἐκ τῆς ἐφημερίδος ταύτης καὶ μεταφρασθέντα ἐκδίδονται

ὑπὸ

Χ. Σ. ΣΑΜΑΡΣΙΛΟΥ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ.

1873.

Τυπογραφεῖον « ΦΑΡΟΥ ΤΟΥ ΒΟΣΠΟΡΟΥ.»

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Τοῖς ἐντευξομένοις,

Δημοσιεύων, ἐν ἑνὶ τεύχει, τὰς ἀγορεύσεις τὰς γενομένας κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δίκης εἰς ἣν εἰσήχθη ὁ ὑπεύθυνος συντάκτης τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*, συνεπείᾳ τῆς μηνύσεως τῆς ὑπὸ ἀπαισίους οἰωνοὺς δημιουργηθείσης Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ἱκανοποιῶ πόθον γενικὸν, σπουδαίαν δ' ἐνταυτῷ παρέχω, ὡς μοὶ φαίνεται, ὑπηρεσίαν τῷ κράτει, τοῖς ἐν αὐτῷ οἰκοῦσι λαοῖς, τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ αὐτοκρατορικῇ Κυβερνήσει. Τῷ Κράτει, διότι τὸ τεῦχος ἔσεται μνημεῖον, τιμὴν καὶ δόξαν περιποιοῦν τοῖς διέπουσιν αὐτῷ, διὰ τὴν ἐν κρισίμοις ὥραις ὑπ' αὐτῶν παρεχομένην ἐλευθερίαν τοῦ λόγου· τοῖς λαοῖς τοῖς ἐν τῷ Κράτει οἰκοῦσι, διότι ἐν τῷ τεύχει τούτῳ ἀνακαλύψουσι τὸν μῖτον, τὸν ὁδηγήσοντα αὐτοὺς εἰς εὐτυχὲς μέλλον καὶ εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ ἀληθοῦς συμφέροντος· τῇ Καθόλου Ἐκκλησίᾳ, διότι ἐν τῷ τεύχει τούτῳ θ' ἀνευρίσκῃ τὴν καταισχύνην τῶν ἀπ' αὐτῆς ἀποσπωμένων, καὶ τὸν αἰῶνα τοῦτον ἀγαπώντων· τῇ αὐτοκρατορικῇ Κυβερνήσει, διότι ἐν τῷ τεύχει τούτῳ θ' ἀνευρίσκῃ τὴν διάψευσιν τῶν κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπιδεξίων συκοφαντιῶν καὶ τὰς ἐνδείξεις τῆς ἀφοσιώσεως μεθ' ἧς τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον ἕτοιμον εἶναι νὰ ἐξυπηρετῇ τὰ γενικὰ τῆς Ἀνατολῆς συμφέροντα. Ἡ δίκη τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου* παρηκολούθησε τὴν δημοσίευσιν τοῦ Συνοδικοῦ Ὅρου, καὶ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ σχίσματος, ἔσχισε προσωπεῖα, διέρρηξε πέπλον καὶ ἀπεκάλυψε μηχανορραφίας διαφευγούσας τέως

τοὺς κοινοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ μόνον εἰς τοὺς ὀξυδερκεῖς καὶ ἀγρύπνους πολιτικοὺς ἄνδρας γνωστὰς· καὶ ὑπεβοήθησε τὴν κοινὴν γνώμην ὅπως, ὑπὸ τὸ κληρικὸν ἔνδυμα θρησκευτικοῦ ζητήματος, ἀνακαλύψῃ τὸ βδέλυγμα τοῦ Πανσλαβισμοῦ.

Ἀπὸ Αἰκατερίνης τῆς Μεγάλης μέχρι τῆς τελευταίας δεκαετίας, ξένη πολιτικὴ, ἐχθρὰ τῆς Ἀνατολῆς, ἕνα καὶ μόνον σκοπὸν, διὰ διαφόρων μέσων, ἐπεδίωξε, τὴν ἀποσύνθεσιν ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ τὴν κατάκτησιν αὐτῆς. Ἡ παρουσία τοῦ ναυάρχου Ὀρλὼφ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐν ἔτει 1769, ὁ πόλεμος τοῦ 1829, ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος, εἰσὶ πρόσφατα γεγονότα. Μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον, ἡ τὴν Ἀνατολὴν ἐπιβουλευομένη ξένη δύναμις ἀφῆκε τὴν λεοντῆν ἵν' ἀναλάβῃ τὴν ἀλωπεκήν· ἡ ἀλωπεκὴ ἦν ὁ ἐν σκότει καὶ παραβύστῳ δημιουργηθεὶς ὑπ' αὐτῆς καὶ σκότια ἐργαζόμενος ἑκατόγχειρ Πανσλαβισμός. Διαβουκολοῦσα λαοὺς ἁπλοϊκοὺς, πιστοὺς ὑπηκόους καὶ εὐλαβεῖς τηρητὰς τοῦ πατρίου θρησκεύματος, ἡ ξένη δύναμις μετεχειρίσθη αὐτοὺς ὄργανα τῶν ἐλεθρίων διὰ τὴν Ἀνατολὴν σκοπῶν της. Ὁ εὐρωπαϊκὸς κόσμος ἀφυπνίσθη· ἀνένηψε δ' ἐκ τοῦ νηδύμου καὶ ἡ Ἀνατολή. Ἡ ἐν τῇ Ἀνατολῇ δημοσιογραφία ἔστη, ὡς σκοπὸς ἄγρυπνος, κατοπτεύουσα τὰς κινήσεις τοῦ ἑκατόγχειρος Πανσλαβισμοῦ. Ἡ ἐν τῇ Ἀνατολῇ Ἑλληνικὴ δημοσιογραφία ἔρριξε τὴν τοῦ κινδύνου κραυγὴν καὶ ὁ Γαλλιστὶ ἐκδιδόμενος *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* τὴν διεβίβασεν εἰς Εὐρώπην καὶ διερώτισε τὴν κοινὴν εὐρωπαϊκὴν γνώμην περὶ τῶν ἀληθῶν αἰσθημάτων τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου.

Ἐννοεῖται ὅτι ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* ὑπεβλέπετο ὑπὸ τοῦ δόντος τὰ στρατηγικὰ σχέδια τῶν ἐργασιῶν τοῦ πανσλαβισμοῦ, ὅστις ἀνέμενε τὴν κατάλληλον ὥραν ὅπως πλήξῃ θανασίμως τὸν *Φάρον τοῦ Βοσπόρου*. Ἐπὶ τῆς

μεγάλης Βεζυρείας τοῦ Μαχμοὺδ Πασᾶ ἐγένετο ἡ πρώτη ἀπόπειρα ἀμέσως· πεσόντος δὲ τοῦ Μαχμοὺδ Πασᾶ, νέα ἀπόπειρα ἐγένετο ἐμμέσως διὰ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας. Ἀλλὰ τὴν ἕδραν τοῦ Μεγάλου Βεζύρου κατεῖχε πλέον ἀνὴρ σπουδαῖος, πολιτικὸς πεπειραμένος, ὁ Μιδχὰτ Πασᾶς.

Ἡ Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία ἐνήγαγε μὲν τὸν *Φάρον τοῦ Βοσπόρου* εἰς δίκην, ἐνεργοῦσα διὰ λογαριασμὸν τρίτου, βαρύνοντος ἐν τῇ πλάστιγγι καὶ οὗτινος γνωστὸν τοῖς πᾶσι τὸ στρατηγηματικόν· ὡπλίσθη ὡς ἄλλος Γολιὰθ, διὰ τῶν ὅπλων ἅτινα τῇ ἔδωκεν ὁ διὰ λογαριασμὸν τοῦ ὁποίου ἀνελάμβανε τὸν ἀγῶνα, ἀλλ' ἐπλήγη κατὰ μέσον στῆθος διὰ λίθων σφενδόνης, ἣν ηὐλόγησεν ὁ ἐνισχύων τοὺς ἀγῶνας τῶν ἀσθενῶν κατὰ τῶν ἰσχυρῶν, τῶν δικαίων κατὰ τῶν ἀδίκων.

Τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*, ἐν εὐγενεῖ ἀμίλλῃ, ἀνεδέξατο ὁλόκληρος ὅμιλος νομομαθῶν, τριακοντὰς διακεκριμένων δικηγόρων τῆς πρωτευούσης.

Ἡ εὐρεῖα αἴθουσα ἐν ᾗ συνεδρίαζε τὸ δικαστήριον δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ περιλάβῃ τὸ συρρέον ἑκάστοτε ἐκλεκτὸν ἀκροατήριον. Ἐκεῖ ἐπυκνοῦτο τὸ ἄνθος τῆς Τουρκικῆς, ἐκεῖ τὸ ἄνθος τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Βουλγαρικῆς νεολαίας, πολιτικοὶ ἄνδρες καὶ ἐπιστήμονες πάσης φυλῆς, ἀνταποκριταὶ ἐφημερίδων κτλ.

Ὁ ὅμιλος τῶν εὐγενῶς προσενεχθέντων δικηγόρων, διὰ στόματος τοῦ ἀξιοτίμου Κ.Π. Ῥώτα, ἀντέκρουσεν ἐπιτυχῶς τὴν κατηγορίαν ὑπὸ νομικὴν ἔποψιν.

Ἀλλ' ἡ φύσις τῆς δίκης ἦτο μᾶλλον πολιτική. Ὑπελείπετο ἑτέρου εἴδους ὑπεράσπισις· ἔδει νὰ σαφηνισθῶσι πράγματα ὅλως ξένα τοῦ τυπικοῦ τῆς νομοθεσίας, νὰ διευκρινισθῶσι ζητήματα ὅλως πολιτικῆς φύσεως, ἔδει ν' ἀφαιρεθῶσι προσωπεῖα, ν' ἀποκαλυφθῶσι μυστήρια καὶ νὰ κατενεχθῶσι

λτύποι, ὑφ' οὓς, τὸ σαθρὸν, ἀσταθὲς ἀλλὰ καλῶς κεχρωματισμένον οἰκοδόμημα τῆς κατηγορίας, νὰ καταπέσῃ σύσσωμον, συμπαρασύρον καὶ θάπτον ὑπὸ τὰ ἐρείπιά του τοὺς εἰς οἰκοδόμησιν αὐτοῦ ἐμμέσως καὶ ἀμέσως συντελέσαντας. Τίς ἄλλος ἠδύνατο ν' ἀναλάβῃ τὴν τοιαύτην ὑπεράσπισιν τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*, τίς ἄλλος ἐκτὸς τοῦ διευθύνοντος τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ πορείαν;

Μετ' εὐφραδείας ἀπαραμίλλου καὶ δυνάμεως ἐκπληξάσης ἄνδρας σπουδαίους, μετὰ στωμυλίας ἥτις παρέσυρε δικαστὰς καὶ ἀκροατὰς, μετὰ τόλμης ἣν ἠρύετο ἐκ τῆς ἀδίου πηγῆς τῆς ἀληθείας, ὁ ἀρχαῖός μου συνάδελφος καὶ Διευθυντὴς τῆς πολιτικῆς πορείας τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου* Κ. Ἐτεοκλῆς Κυριακόπουλος, ἐν δυσὶν ἀγορεύσεσιν, ἀνέτρεψε τὸ τῆς κατηγορίας οἰκοδόμημα, συνέχεε τοὺς ἀντιδίκους, ἤναψε φῶς, ὄπισθεν παραπετάσματος ἔδειξε τὸ εἰδεχθὲς τέρας τοῦ πανσλαβισμοῦ, ἀπέδειξεν ὅτι ἡ ἐνάγουσα Ἐξαρχία ἐνήργει διὰ λογαριασμὸν τρίτου, καὶ διὰ τῆς πυρώδους ῥητορικῆς δεινότητος μεθ' ἧς ἐξέθετο τὰ πράγματα, ὡς εἶπεν ἀνώτερός τις τοῦ Κράτους ὑπάλληλος, ἠδυνήθη νὰ ἐξέλθῃ νικητὴς τοῦ ἀγῶνος, ὃν κατ' αὐτοῦ ἀνέλαβεν ἡ ἀντιπροσωπεία ξένης δυνάμεως.

Οἱ ἀναγνῶσται θὰ μεμφθῶσιν ἴσως περικοπὰς, ἐν αἷς ὁ ῥήτωρ κατέφυγεν εἰς προσωπικότητας· ἀλλ' ἐπιτραπείτω ἡμῖν νὰ εἴπωμεν ὅτι οἱ ἐνάγοντες ἐξωκείλαντες πρῶτοι εἰς ὕβρεις, προὐκάλεσαν τοῦ ἐναγομένου δικαίαν ἀγανάκτησιν καὶ ὀργήν. Ὁ Κ.Ε. Κυριακόπουλος ἐπιτυχῶς ἀντικρούσας αὐτοὺς, ἠδυνήθη νὰ τοὺς ἐκθέσῃ εἰς τὴν κοινὴν κατάκρισιν δρέπων συγχρόνως καὶ τὴν δάφνην τῆς νίκης ἐν τῷ δικαστηρίῳ.

Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα Εἴθε δὲ ὁ Κύριος νὰ εὐλογῇ καὶ εἰς τὸ μέλλον τοὺς ἀγῶνας πάντων τῶν εἰλικρινῶς

ὑπὲρ τῆς προόδου καὶ σωτηρίας τῆς Ἀνατολῆς ἐργαζομένων καὶ μοχθούντων καὶ νὰ σκέπῃ καὶ προστατεύῃ τοὺς ἀπονέμοντας τὴν δικαιοσύνην πρὸς θρίαμβον τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀληθείας.

Χ. Σ. Σ.

Η

ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΕΞΑΡΧΙΑ

ΚΑΙ Ο

ΦΑΡΟΣ ΤΟΥ ΒΟΣΠΟΡΟΥ.

Τὸ Σάββατον, 16/28 σεπτεμβρίου 1872 ἡ διεύθυνσις τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου* ἔλαβε τὸ ἀκόλουθον κατηγορητήριον ἀπευθυνόμενον ὑπὸ τῆς Βουλγαρικῆς ἐξαρχίας εἰς τὴν διορισθεῖσαν ἐπιτροπὴν ὅπως ἐκδικάζῃ τὰ τοῦ τύπου ἐγκλήματα :

Πρὸς τοὺς Κυρίους Πρόεδρον καὶ δικαστὰς, τοὺς ἀποτελοῦντας τὴν δικαστικὴν ἐπιτροπὴν ἥτις συνίστη ὅπως διεκδικάσῃ τὴν ἀγωγὴν τὴν κινηθεῖσαν ὑπὸ τῆς Βουλγαρικῆς ἐξαρχίας κατὰ τοῦ ὑπευθύνου συντάκτου τῆς ἐφημερίδος Φάρου τοῦ Βοσπόρου.

Ἐν τῷ ἀριθμῷ αὐτῆς τῆς Πέμπτης 22 αὐγούστου 1872, ἡ ἐφημερὶς ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου*, ἀναδημοσιεύουσα τὴν ἐπίσημον κοινοποίησιν τὴν ἀφορῶσαν τὴν προδικαστικὴν φυλάκισιν τοῦ συντάκτου τῆς ἐφημερίδος *Μακεδονίας*, προέταξεν αὐτῆς ἄρθρον περιέχον κατηγορίας δυσφημίας καὶ ἐκφράσεις ὑβριστικὰς ἀπευθυνομένας κατὰ τῆς Ἐξαρχίας καὶ τῶν Βουλγάρων κληρικῶν.

Τὸ ἄρθρον τοῦτο φέρει τίτλον: «*Τὸ Πανσλαβιστικὸν Κομητάτον Βουκουρεστίου.*» Ὁ συντάξας αὐτὸ παρίστησιν ὅτι αἱ ἐπιθέσεις αἱ ἐκτοξευθεῖσαι ὑπὸ τῆς *Μακεδονίας* κατὰ τῶν Βουλγάρων κληρικῶν ἐγράφησαν ὅπως φενακίσωσι τὸν κόσμον, προστιθεὶς ὅτι ἡ Α. Ὑψ. ὁ Μ. Βεζύρης ἠδυνήθη, μεθ' ὅλα ταῦτα, ὅπως ἀνακαλύψῃ τὸν μῖτον, ὅστις ἔμελλε νὰ ὁδηγήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν πανσλαβιστικὴν σκευωρίαν. Ἐξακολουθεῖ δὲ λέγων ὅτι «δὲν ἀφίσταται πολὺ »ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἡ Α. Ὑψηλότης θέλει θέσει τὴν χεῖρα ἐπὶ »τοῦ ὑπολοίπου τῆς συμμορίας ἐκείνης, ἥτις ἐργάζεται »ἐν παραβύστῳ ἐν Ὀρτάκιοϊ, Ῥουχστσουκίῳ καὶ Τυρνόβῳ »καὶ ἥτις καλύπτεται ὑπὸ τὸ σεπτὸν ἔνδυμα, καίτοι »ἐμπνέεται ὑπὸ παντὸς ἄλλου πράγματος ἢ ὑπὸ τοῦ »Ἁγίου Πνεύματος.»

Ἐκ τούτων προδήλως ὑποδεικνύονται οὐ μόνον τὸ σύνολον τῶν Βουλγάρων κληρικῶν, ἀλλὰ πρὸ πάντων καὶ ἰδίως ἡ Ἐξαρχία ἡ ἑδρεύουσα ἐν Ὀρτά-κιοϊ. Ὁ ἐφημεριδογράφος προσάπτει εἰς τὴν Ἐξαρχίαν καὶ εἰς τοὺς Βουλγάρους κληρικούς, οἷς ἀπονέμει τὴν ὑβριστικὴν ἔκφρασιν τῆς συμμορίας, τὸ ὅτι εἰσὶ συνέταιροι τοῦ πανσλαβιστικοῦ κομητάτου τοῦ Βουκουρεστίου, κομητάτου, ὅπερ χαρακτηρίζεται ὡς ἐπαναστατικὸν ἐν τῇ Ἐπισήμῳ Κοινοποιήσει, καὶ ὅτι ἐργάζονται ἐν παραβύστῳ ὑπὲρ τοῦ ἔργου τοῦ πανσλαβισμοῦ. Προσάπτει αὐτοῖς συνάμα τὸ ὅτι ὑπείκουσιν εἰς εἰσήγησιν ἥτις ὁρίζεται ἔν τινι ἑτέρῳ ἄρθρῳ τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ φέροντι τὸν τίτλον: «*Τὸ Βουλγαρικὸν Ζήτημα*» καὶ κατεχωρημένῳ ἀμέσως κατόπιν τοῦ ἄρθρου περὶ τοῦ πανσλαβιστικοῦ κομητάτου τοῦ Βουκουρεστίου καὶ ἐν ᾧ ἐπιβεβαιοῦται ὅτι ἡ ῥωσσικὴ διπλωματία ἀναμιγνύεται δραστηρίως εἰς τὸ Βουλγαρικὸν ζήτημα, ὅτι τὸ συμφέρον τῆς Ῥωσσίας

διακυβεύεται ἐν αὐτῷ καὶ ὅτι οἱ ὑποστηρίζοντες τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα «διαπράττουσιν ἔγκλημα ἐσχάτης προδοσίας κατὰ τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου.» Ἡ βαρύτης τῶν ὑποδειχθεισῶν ἤδη κατηγοριῶν χαρακτηρίζεται ἀλλαχοῦ διά τινος χωρίου προγενεστέρου τοῦ ἐγκαλουμένου ἄρθρου καὶ περιέχοντος ἑτέραν ὑβριστικὴν ἔκφρασιν, χωρίου ἐν ᾧ λέγεται ὅτι «ἡ κωμῳδία τῆς ἀνεξαρτήτου »Ἐκκλησίας εἶναι, κατὰ τὴν ὁμολογίαν ἁπάντων τῶν »Βουλγάρων, ὁ πρόδρομος τῆς πολιτικῆς χειραφετήσεως »τῆς Βουλγαρίας.»

Δύο ἡμέρας βραδύτερον, ἐν τῷ ἀριθμῷ αὐτοῦ τοῦ Σαββάτου, 24 αὐγούστου 1872, ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* ἐπανέλαβε τὰς ἐπιθέσεις αὐτοῦ κατὰ τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, κατηγορῶν τοὺς ταραχοποιοὺς πανσλαβιστὰς τοὺς ἑδρεύοντας ἐν Ὀρτά-κιοϊ, ὅτι παρακινούμενοι ὑφ' οὗ τινος ἀνήκει, «προέτρεψαν τοὺς προϊσταμένους τοῦ »Ῥουχστσουκίου ὅπως ἀπευθύνωσιν εἰς τὴν Ὑψ. Πύλην »ἀναφορὰν ζητοῦντες εἶδος πολιτικῆς αὐτονομίας.»

Οὕτω διὰ τῶν ὑποδειχθέντων χωρίων τρεῖς γενικὰ κατηγορίαι καὶ μία ἰδιαιτέρα προσάπτονται κατὰ τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ἤτοι:

Αον. Ὅτι ἀποτελεῖ μέρος ἑνὸς πανσλαβιστικοῦ καὶ ἐπαναστατικοῦ κομητάτου.

Βον. Ὅτι ὑπείκει εἰς τὰς ἐμπνεύσεις ξένης δυνάμεως.

Γον. Ὅτι ἐργάζεται ἐν παραβύστῳ ὑπὲρ τοῦ πανσλαβισμοῦ καὶ πρὸς τὸ συμφέρον ξένης δυνάμεως, ἣν ὀνομάζει ἡ ῥηθεῖσα ἐφημερίς.

Δον. Ὅτι προὐκάλεσεν ἀναφορὰν φέρουσαν χαρακτῆρα στασιαστικόν.

Αἱ εἰρημέναι κατηγορίαι, αἵτινες διαψεύδονται ἐνταῦθα ἐντόνως ὡς ὅλως ἀντιβαίνουσαι πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἔχουσι

τοῦτο τὸ κοινὸν πρὸς ἀλλήλας, τὸ ὅτι παρουσιάζουσι τὴν Α. Μακαριότητα τὸν Ἔξαρχον καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ συνεργαζομένους ὡς στασιώδεις ταραχοποιοὺς, ὡς ἐνόχους τοῦ ἐγκλήματος ἐσχάτης προδοσίας· προσβάλουσι δὲ σπουδαίως τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψιν τοῦ καθεστηκότος σώματος καθ' οὗ αὗται ἀπευθύνονται καὶ τῶν προσώπων τῶν ἀποτελούντων τὸ σῶμα τοῦτο.

Ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης ὁ Ἔξαρχος καὶ οἱ συνεργάται αὐτοῦ καθυβρίζονται συνάμα διὰ τῆς ἐκφράσεως *συμμορίας*, ἐφαρμοζομένης εἰς αὐτοὺς τούτους, καὶ διὰ τῆς ἐκφράσεως *κωμωδίας*, ἐφαρμοζομένης εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν.

Ἡ ἐφημερὶς λοιπὸν *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* διέπραξεν ἀπέναντι τοῦ Ἐξάρχου καὶ τῶν βουλγάρων κληρικῶν τὰ ἐγκλήματα τῆς δυσφημίας καὶ ὕβρεων, τὰ ὁριζόμενα ὑπὸ τοῦ 18ου ἄρθρου τοῦ περὶ τύπου νόμου, τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 22 Ἰανουαρίου 1865.

Ἐν τούτοις, ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρῶτον τῶν ἐγκλημάτων τούτων, ἕνεκα τοῦ δημοσίου χαρακτῆρος τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὸ σῶμα καὶ τὰ προσβαλλόμενα πρόσωπα, τὸ 23ον ἄρθρον τοῦ αὐτοῦ νόμου ἀπαλλάσσει τὸν προσάπτοντα τὴν δυσφημίαν πάσης ποινῆς, ἐὰν παράσχῃ τὴν ἀπόδειξιν τῶν τῆς δυσφημίας γεγονότων.

Κατὰ συνέπειαν ὁ ὑποφαινόμενος, ἐν τῇ ἰδιότητι αὐτοῦ ὑφ' ἣν ἐνεργεῖ, προσκαλεῖ κατὰ πρῶτον τὸν ὑπεύθυνον συντάκτην τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου* ὅπως ἀποδείξῃ τὰς προϋποδειχθείσας τέσσαρας κατηγορίας.

Ἐν περιπτώσει δὲ καθ' ἣν δὲν ἤθελε πράξει τοῦτο, ὁ ὑποφαινόμενος ἐξαιτεῖται ἀπὸ τοῦδε κατὰ τοῦ ἐναγομένου ὅπως ἐφαρμοσθῇ αὐτῷ ἡ ποινὴ τῆς φυλακίσεως ἡ ὁριζομένη

ὑπὸ τοῦ 19ου ἄρθρου τοῦ προμνημονευθέντος νόμου ἐπὶ δυσφημίᾳ κατὰ καθεστηκότος σώματος τοῦ Κράτους.

Ἐξαιτεῖται συνάμα, δυνάμει τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου, τὴν φυλάκισιν αὐτοῦ ἐπὶ ὕβρει γενομένῃ καθ' ἑνὸς καθεστηκότος σώματος τοῦ Κράτους.

Ἀπαιτεῖ, δυνάμει τοῦ 28ου ἄρθρου τοῦ αὐτοῦ νόμου, ὅπως, ἐκτὸς τῆς ὑποχρεωτικῆς καταχωρίσεως τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως ἐν τῷ *Φάρῳ τοῦ Βοσπόρου*, ἡ δημοσίευσις τῆς ἀποφάσεως ταύτης διαταχθῇ ἐν μιᾷ τουρκικῇ, μιᾷ ἑλληνικῇ, μιᾷ βουλγαρικῇ καὶ μιᾷ γαλλικῇ ἐφημερίδι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δαπάναις τοῦ καταδικασθησομένου.

Ἀπαιτεῖ ἐν τέλει ὅπως ὁ ἐναγόμενος καταδικασθῇ νὰ πληρώσῃ εἰς τὴν βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν τὴν ποσότητα πεντακοσίων τουρκικῶν λιρῶν λόγῳ ἀποζημιώσεως.

Καὶ δικαιοσύνη ἀποδοθήσεται.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 3|15 Ὀκτωβρίου 1872.

Ὁ πληρεξούσιος τῆς Α. Μακαριότητος
τοῦ Βουλγάρου Ἐξάρχου

(ὑπογ.) Α. Αμιαβλ.

Ἀντίγραφον τοῦ κατηγορητηρίου τούτου ἐγγράφου ἐπεδόθη εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου* τὴν 16|28 σεπτεμβρίου, μετ' αὐτοῦ δὲ ἐπεδόθη εἰς τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν πρόσκλησις ὅπως ἐμφανισθῇ μετὰ δύο ἡμέρας, ἤτοι τὴν 18|30 σεπτεμβρίου, ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου. Ἀλλ' ἕνεκα τῆς βραδύτητος μεθ' ἧς ὁ ἐνάγων ἐνήργησεν ὅπως κοινοποιηθῇ ἐπισήμως εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐφημερίδος τὸ ἔγγραφον ἐφ' οὗ αὕτη ὤφειλε νὰ βασίσῃ τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῆς, ὁ ὑπεύθυνος συντάκτης ἀπηύθυνε

πρὸς τὴν ἐπὶ τούτῳ διορισθεῖσαν ἐπιτροπὴν τὴν ἀκόλουθον ἀναφοράν:

« *Πρὸς τὸν Κύριον Πρόεδρον τῆς ἐν τῇ Υ. Πύλῃ διορισθείσης ἐπιτροπῆς ὅπως ἐκδικάσῃ τὴν ὑπὸ τοῦ Βουλγάρου Ἐξάρχου κινηθεῖσαν κατὰ τοῦ* Φάρου τοῦ Βοσπόρου *ἀγωγήν:*

»Κύριε Πρόεδρε,

»Ὁ ὑποφαινόμενος λαμβάνει τὴν τιμὴν νὰ ἐκθέσῃ τὰ ἑπόμενα:

»Ὅτι ἔλαβε τὴν 28 Σεπτεμβρίου (ἔ.ν.) τὴν 5 καὶ ἡμίσειαν ὥραν τῆς ἑσπέρας, κοινοποίησιν τοῦ κατηγορητηρίου ἐγγράφου, τοῦ παρουσιασθέντος ὑπὸ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας εἰς τὴν ἐπιτροπὴν, ἥτις διωρίσθη ὅπως δικάσῃ τήν κατὰ τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου* κινηθεῖσαν ἀγωγὴν, ταὐτοχρόνως δὲ ἔλαβε πρόσκλησιν ὅπως ἐμφανισθῇ σήμερον δευτέραν ἐνώπιον τῆς εἰρημένης ἐπιτροπῆς. Ἑπομένως, Κύριε Πρόεδρε, λαμβάνει τὴν τόλμην ὅπως παρατηρήσῃ Ὑμῖν ὅτι εἶναι πάντῃ ἀδύνατον τὸ νὰ παρασκευασθῇ ἐντὸς ὡρῶν τινων ὑπεράσπισις ἐναντίον κατηγορίας ἥτις ἐμελετήθη καὶ ἐσπουδάσθη ἐπὶ ἕνα καὶ ἐπέκεινα μῆνα, ὅτι, ἐκτὸς τῆς ἡμέρας τῆς Κυριακῆς, δὲν ὑπολείπεται αὐτῷ εἰμὴ μόνη ἡ σημερινὴ πρωΐα ὅπως εἰδοποιήσῃ τοὺς συμβούλους αὐτοῦ, ζητοῦντας ἀπολύτως πεντεκαίδεκα ἡμέρας ὅπως μελετήσωσι τὴν ὑπόθεσιν.

»Ὁ ὑποφαινόμενος λοπὸν παρακαλεῖ ὑμᾶς, Κύριε Πρόεδρε, ἐν ὀνόματι τῆς ἀμερολήπτου δικαιοσύνης ὅπως παραχωρήσητε αὐτῷ δεκαπενθήμιρον ἀναβολὴν, ἵνα μὴ ῥηθῇ ὅτι ἓν ἀνεξάρτητον δικαστήριον ἠρνήθη εἰς τὸν κατηγορούμενον τὴν ἀπαραίτητον προθεσμίαν ὅπως

ἀπαντήσῃ πρεπόντως εἰς κατηγορίαν προπαρασκευασθεῖσαν ἀπὸ πολλοῦ χρόνου.

»Πεποιθὼς εἰς τὰ φιλοδίκαια καὶ ὀρθόφρονα αἰσθήματα, ἅπερ ἐμπνέουσι τὸ σεβαστὸν δικαστήριον οὗ προεδρεύετε, ὁ ὑποφαινόμενος τολμᾷ νὰ ἐλπίσῃ ὅτι ἡ αἴτησις αὐτοῦ θέλει τύχει εὐμενοῦς ὑποδοχῆς. Λαμβάνει δὲ τὴν τιμὴν ὅπως ἐκφράσῃ τὸ σέβας αὐτοῦ, μεθ' οὗ διατελεῖ

Ὁ ταπεινότατος
καὶ λίαν ἀφωσιωμένος θεράπων
Α. Δ. ΜΟΡΤΜΑΝ.
Ἀρχισυντάκτης τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου.*

ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ.

Τὴν δευτέραν 7 ὀκτωβρίου συνῆλθεν εἰς πρώτην συνεδρίασιν ἐν τῇ Ὑψ. Πύλῃ ἡ ἐπιτροπὴ ἡ διορισθεῖσα ὅπως δικάσῃ ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς τῆς κινηθείσης ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας κατὰ τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου.*

Ἡ αἴθουσα ἦτο πλήρης ἀκροατῶν ἐν οἷς διεκρίνοντο πολλοὶ Βούλγαροι καὶ μέγας ἀριθμὸς Ἑλλήνων. Ἐπὶ τῆς ἕδρας τοῦ κατηγορουμένου παρίσταται ὁ Κ. Ε. Κυριακόπουλος ὡς πληρεξούσιος τοῦ Κ. Μόρτμαν, ἀρχισυντάκτου καὶ προσωρινοῦ ὑπευθύνου τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*, ἔχων ὡς συνήγορον τὸν Κ.Π. Ῥώταν. Ὁ Κ. Ἀμιὰβλ, πληρεξούσιος τοῦ Ἐξάρχου, ἀφίκετο περὶ τὴν 8ην ὥραν τουρκιστὶ καὶ ἀμέσως ὁ πρόεδρος ἐκήρυξε τὴν ἔναρξιν τῆς συνεδριάσεως. Ὁ λόγος ἐδόθη κατὰ πρῶτον εἰς τὸν Κ. Ῥώταν.

ΡΩΤΑΣ. Κύριοι, πρὶν ἢ εἰσέλθω εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ ζητήματος, θὰ σταματήσω πρὸς στιγμὴν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς

ὅπως ἐξετάσω ἐὰν ἡ βουλγαρικὴ Ἐξαρχία ἦναι πράγματι καθεστηκὸς σῶμα τοῦ Κράτους.

Τὸ μόνον ἔγγραφον τὸ δυνάμενον ὅπως ὁδηγήσῃ ἡμᾶς εἰς τὴν ἐξέτασιν ταύτην εἶναι ἀναντιῤῥήτως τὸ αὐτοκρατορικὸν φιρμάνιον.

Τῳόντι, Κύριοι, τὸ αὐτοκρατορικὸν τοῦτο φιρμάνιον διατάσσει τὴν σύστασιν βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ἀλλ' ἐὰν ἓν φιρμάνιον διατάσσει τὴν σύστασιν μιᾶς Ἐξαρχίας, ἕπεται ἆρά γε ἐκ τούτου ὅτι ἡ Ἐξαρχία αὕτη εἶναι ἤδη καθεστηκὸς σῶμα τοῦ Κράτους; Βεβαίως, οὐχί, καὶ κατὰ μείζονα λόγον ἐν τῇ παρούσῃ περιπτώσει, καθ' ἣν ὁ μονάρχης ἔθετο σαφεῖς καὶ κατηγορηματικοὺς ὅρους οἵτινες οὐδόλως ἐξετελέσθησαν.

Οὕτω, κατὰ τὸ 3ον ἄρθρον τοῦ φιρμανίου τούτου, ἡ ἐκλογὴ τοῦ Ἐξάρχου δεῖται τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ὅπως ὑπάρχῃ ἔγκυρος. Κατὰ τὸ 5ον ἄρθρον, ὁ Ἔξαρχος ὑποχρεοῦται ὅπως συμβουλεύηται τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον περὶ πάντων τῶν ζητημάτων, οἱασδήποτε σπουδαιότητος καὶ ἂν ὦσι ταῦτα, καὶ κατὰ τὸ 9ον ἄρθρον δὲν δύναται νὰ κατοικῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἄνευ τῆς κανονικῆς ἀδείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Ἐκ τῶν προεκτεθέντων, Κύριοι, δύνασθε εὐχερῶς νὰ ἐξαγάγητε δύο τινὰ οὐσιώδη: πρῶτον ὅτι ἡ σύστασις τῆς Ἐξαρχίας ταύτης ὑπόκειται εἰς ὅρους ἀνεκκλήτους, καὶ δεύτερον ὅτι δὲν πρόκειται περὶ τῆς συστάσεως ἀνωτέρας τινὸς ἀνεξαρτήτου ἀρχῆς, ἀλλὰ περὶ ὑποδεεστέρας ἀρχῆς ἐξαρτωμένης ἐκ τῆς ἀνωτέρας πατριαρχικῆς Οἰκουμενικῆς ἀρχῆς. Ἄλλως δὲ ἡ λέξις *Ἔξαρχος* σημαίνει τοποτηρητὴν ἢ ἀντιπρόσωπον. Ἑπομένως, τίνος ἀπεσταλμένος εἶναι ὁ Ἔξαρχος οὗτος εἰμὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου; Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναγνωρισθῇ ὡς προεξάρχων ἑνὸς καθεστηκότος σώματος τοῦ Κράτους, ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως, ἢ ἵνα εἴπω κάλλιον, ἄνευ τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ νομίμου αὐτοῦ προϊσταμένου;

Πρόδηλον εἶναι, κατὰ τὸ φιρμάνιον, ὅτι ἡ συνεννόησις τοῦ Πατριαρχείου καὶ ἡ συνέργεια αὐτοῦ εἶναι ὅρος ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ, τεθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος διὰ τὴν σύστασιν τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας. Ἐπίσης εἶναι πρόδηλον ὅτι, ἄνευ τῆς συνδρομῆς τοῦ Πατριαρχείου, ἡ ὁρκὰς τῶν κληρικῶν, ἧς προεδρεύει ὁ πρώην ἐπίσκοπος Βιδύνης, ὁ αὐτοκαλούμενος Ἔξαρχος τῶν Βουλγάρων, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ νομίμως ὡς καθεστηκὸς σῶμα τοῦ Κράτους. Γινώσκετε, Κύριοι, ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον οὐ μόνον δὲν ἠθέλησε νὰ ἀναγνωρίσῃ οὐδὲ νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν σύστασιν τῆς Ἐξαρχίας ταύτης, ἀλλὰ καὶ ἀνεθεμάτισε καὶ ἀφώρισε τόν τε Ἔξαρχον καὶ τοὺς συνεργάτας αὐτοῦ, ἐσχάτως μάλιστα ἡ ἐπιτόπιος Σύνοδος, συγκειμένη ἐκ τῶν Πατριαρχῶν τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν καὶ προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἐπεκύρωσε τὴν ἀπόφασιν ταύτην, κηρύξασα σχισματικοὺς καὶ ξένους πρὸς τὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν, τὴν Ἐξαρχίαν καὶ πάντας τοὺς ἀναγνωρίζοντας ἢ ὑποβοηθοῦντας αὐτὴν κτλ. Ἑπομένως, ἐπειδὴ ἡ συνέργεια τοῦ Πατριάρχου καθίσταται ἀδύνατος, ἡ σύστασις τῆς Ἐξαρχίας, κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ φιρμανίου, εἶναι πάντῃ φαντασιώδης.

Ἔπειτα, Κύριοι, ὑπάρχει ἑτέρα τις ἔποψις μεγίστης σπουδαιότητος, τουτέστιν ἡ διαγωγὴ τῆς Αὐτ. Κυβερνήσεως ἀπέναντι τῆς Ἐξαρχίας. Γνωστὸν εἶναι ὅτι ὁ κανονισμός, ὁ ὁρίζων τὰ καθήκοντα τῆς Ἐξαρχίας ταύτης, δὲν ἐπεκυρώθη εἰσέτι ὑπὸ τῆς Ὑψ. Πύλης, τοῦτο δὲ διότι ὁ

κανονισμὸς οὗτος δὲν δύναται νὰ συνταχθῇ κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ φιρμανίου.

Κατὰ τὸ 3ον ἄρθρον, ὁ κανονισμὸς οὗτος δέον ὅπως ἐξασφαλίζῃ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Πατριαρχείου ἐν ταῖς πνευματικαῖς ὑποθέσεσι τῆς Ἐξαρχίας, ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν ἀρχιερέων καὶ ἐν τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ τοῦ Ἐξάρχου. Ἐννοεῖται ὅτι, μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου ἐκδοθεῖσαν ἀπόφασιν, ὁ κανονισμὸς δὲν δύναται πλέον νὰ συνταχθῇ ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο, καὶ ἐπειδὴ δὲν δύναται ὡσαύτως νὰ παρεκκλίνῃ τοῦ πνεύματος τοῦ φιρμανίου, ἡ Ὑψ. Πύλη ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ ἀναβάλῃ ἐπ' ἀόριστον τὴν ἐπικύρωσιν αὐτοῦ, τοῦθ' ὅπερ παρεκώλυσεν ἄχρι τῆς παρούσης ὥρας ὅπως ὁ κανονισμὸς μὴ περιβληθῇ εἰσέτι τὴν αὐτοκρατορικὴν ἐπικύρωσιν.

Ἡ ἔλλειψις ὀργανικοῦ κανονισμοῦ παρακωλύει τὴν Ἐξαρχίαν ὅπως συγκαλέσῃ τὴν σύνοδον αὐτῆς καὶ ὅπως λάβῃ ἀπόφασιν σύμφωνον πρὸς τὰ συμφέροντα τῆς Ἐξαρχίας πρὶν ἢ κανονίσῃ δίκην ἐπὶ δυσφημίᾳ. Κατὰ συνέπειαν, ἐὰν τὸ δικαστήριον ἀπορρίψῃ τὴν ἀγωγήν, ἡ ζημία ἔσται διπλασία διὰ τὸ σῶμα, ἐν ὀνόματι τοῦ ὁποίου ὁ Ἔξαρχος ἐνεργεῖ καταχρηστικῶς.

Συνοψίζω τὰ ἀνωτέρω ὡς ἑξῆς: Ὁ Ἔξαρχος δὲν εἶναι εἰσέτι σῶμα καθεστηκὸς τοῦ Κράτους.

Αον. Διότι ἡ ἐκλογὴ τοῦ Ἐξάρχου δὲν ἐπεκυρώθη εἰσέτι ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὡς διαγράφεται ἐν τῷ 3ῳ ἄρθρῳ τοῦ φιρμανίου.

Βον. Διότι ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἀρνεῖται νὰ παράσχῃ τὰς ἑαυτοῦ συμβουλὰς ἐν ταῖς σπουδαίαις ὑποθέσεσι, συμβουλὰς ἃς ἀπαιτεῖ τὸ 5ον ἄρθρον.

Γον. Διότι ὁ Ἔξαρχος δὲν δύναται καὶ δὲν ὀφείλει νὰ διαμένῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐξασκῇ τὸ ὑπούργημα

αὐτοῦ ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὡς διατάσσεται ἐν τῷ 8ῳ καὶ 9ῳ ἄρθρῳ.

Δον. Διότι ὁ κανονισμὸς τῆς Ἐξαρχίας δὲν δύναται πλέον νὰ συνάδῃ πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ 3ου ἄρθρου τοῦ φιρμανίου.

Εον. Διότι ὁ κανονισμὸς οὗτος δὲν ἐπεκυρώθη εἰσέτι ὑπὸ τῆς Ὑψ. Πύλης.

Δι' ἅπαντας τοὺς λόγους τούτους, ἐξαιτοῦμαι ὅπως τὸ δικαστήριον παραδεχθῇ τὴν ἐξαίρεσίν μου καὶ ἀπορρίψῃ ὡς ἀπαράδεκτον τὴν ἀγωγὴν τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ὅπως μὴ δημιουργήσῃ προηγούμενον δυνάμενον νὰ ἔχῃ σοβαρὰς συνεπείας.

Ὁ Κ. ΑΜΙΑΒΛ, λαβὼν κατόπιν τὸν λόγον ὅπως ἀντικρούσῃ τὴν ὑπεράσπισιν, εἶπεν ὅτι ὑπάρχουσι δύο ἐξαιρέσεις πράγματι ἐν τῇ ἐξαιρέσει τῇ προταθείσῃ ὑπὸ τοῦ Κ. Ῥώτα. Ἡ πρώτη εἶναι ὅτι ἡ Ἐξαρχία δὲν εἶναι καθεστηκὸς σῶμα τοῦ Κράτους, καὶ ἡ δευτέρα ὅτι ἡ Ἐξαρχία δὲν δύναται νὰ κινήσῃ δίκην ἐπὶ δυσφημίᾳ εἰς ἐφημερίδα τινὰ ἄνευ τῆς κανονικῆς ἀδείας τῆς συνόδου αὐτῆς. Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν πρώτην, ὁ Κ. Ἀμιὰβλ ὑποστηρίζει ὅτι, κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ φιρμανίου, ἡ Α. Π. ὁ Πατριάρχης «*ὀφείλει νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ἐξάρχου,*» μὴ πράξασα δὲ τοῦτο ἡ Α. Παναγιότης, παρέβη τὰ καθήκοντα αὐτῆς καὶ παρεβίασε τοὺς νόμους τῆς χώρας. Ὅτι τὸ ς' ἄρθρον καὶ οὐχὶ τὸ ε' διατυποῖ ὅτι ὁ Πατριάρχης «ὀφείλει νὰ παρέχῃ τὰς συμβουλὰς αὐτοῦ ὁσάκις αἱ συμβουλαὶ αὗται ἤθελον τῷ ζητηθῇ·» ὅτι τὸ θ' ἄρθρον δὲν ὑποχρεοῖ τὸν Ἔξαρχον ὅπως λαμβάνῃ ἄδειαν παρὰ τοῦ Πατριάρχου ἵνα διαμένῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει· ὅτι οὐδεμίαν ἀποδίδει σημασίαν εἰς τὴν λέξιν

Ἔξαρχος, διότι, κατ' αὐτὸν, μόνα τὰ γεγονότα δίδουσι σημασίαν εἰς τὰς λέξεις, καὶ ὅτι ὁ Ἔξαρχος ἀπολαύει τῶν αὐτῶν προνομίων ἅπερ καὶ οἱ ἄλλοι Πατριάρχαι Ἱεροσολύμων, Ἀντιοχείας κτλ., ὅτι ὁ ἀληθὴς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης εἶναι ὁ Ἀλεξανδρείας, ἐν ᾧ ὁ Κωνσταντινουπόλεως καταχρηστικῶς τιτλοφορεῖται οὕτως· ὅτι κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ συσταθεῖσαν συνήθειαν, οἱ θρησκευτικοὶ ἀρχηγοὶ κέκτηνται ἀστυκὰ δικαιώματα, καὶ εἶναι οὕτως εἰπεῖν συνάμα ἀστυκαὶ καὶ θρησκευτικαὶ ἀρχαί.

Ὁ Κ. Ἀριὰβλ συμπεραίνει, ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρώτην ἐξαίρεσιν, ὅτι ἡ ἀστυκὴ ἐξουσία, ἐκπροσωπουμένη ὑπὸ τῆς θελήσεως τοῦ κυριάρχου, συνέστησε τὴν Ἐξαρχίαν, καὶ ἐπομένως ἡ Ἐξαρχία αὕτη ὑφίσταται καὶ ἐνεργεῖ. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν δευτέραν ἐξαίρεσιν, συνέκρινε τὴν Ἐξαρχίαν μετὰ τῆς Δημοκρατίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν λέγων ὅτι, καθὼς ὁ πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν δὲν ἀπαιτεῖται νὰ ἔχῃ πληρεξουσιότητα παρεχομένην αὐτῷ ὑπὸ τῆς Γερουσίας ὅπως ἐνεργῇ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, οὕτω καὶ ὁ Ἔξαρχος, ὢν ὁ πρόεδρος τῆς Συνόδου αὐτοῦ, δύναται νὰ ἐνεργῇ ἄνευ τῆς διατυπώσεως ταύτης. Ὁ Κ. Ἀριὰβλ ἐπικαλεῖται ἄρθρον τι τοῦ φιρμανίου, τοῦ ἐπιτρέποντος τῇ Ἐξαρχίᾳ ὅπως διατελῇ εἰς σχέσιν μετὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης.

Ὁ Κ. ΡΩΤΑΣ, ἀποκρούει τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου μὴ ἐπικυρώσαντος τὸν Ἔξαρχον, οὗτος δύναται νὰ ἐνεργῇ ἄνευ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ ὅρου τούτου. Λέγει ὅτι ἡ ἐξουσία ἡ ἔχουσα τὸ δικαίωμα τοῦ ἐπικυροῦν ἔχει καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀκυρεῖν, ὅτι ἄλλως ἡ διάταξις αὕτη τοῦ φιρμανίου ἤθελεν εἶσθαι πάντῃ ἀνωφελὴς καὶ ὅτι δὲν δύναταί τις νὰ θεωρῇ ὡς ἰσχύον ἓν μόνον μέρος τοῦ φιρμανίου, τὰ δὲ λοιπὰ νὰ θεωρῇ ὡς νεκρὸν γράμμα· ὅτι δυνατὸν τὸ ς' ἄρθρον καὶ οὐχὶ τὸ ε' νὰ

ποιῆται λόγον περὶ τῶν συμβουλῶν ἃς ὁ Ἔξαρχος ὑποχρεοῦται νὰ ζητῇ παρὰ τῆς ἀνωτέρας ἀρχῆς, τοῦτο ὅμως δὲν ἀναιρεῖ τὸ ἐπιχείρημα τῆς ὑπερασπίσεως, ὅτι ἡ ἐξουσία τῆς Ἐξαρχίας ἐξήρτηται, κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ φιρμανίου, ἐκ τῆς ἀνωτέρας ἐξουσίας τοῦ Πατριαρχείου.

Μετά τινας δὲ ἄλλας ἑκατέρωθεν παρατηρήσεις τὰ μέλη τοῦ δικαστηρίου ἐξέρχονται ὅπως συνδιασκεφθῶσι. Μίαν ὥραν μετὰ τοῦτο, μίαν ὥραν καθ' ἣν ἡ ὕπαρξις τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας ὡς σώματος καθεστηκότος τοῦ Κράτους ἐτέθη ἐν ἀμφιβολίᾳ, τὸ δικαστήριον ἐπανῆλθε καὶ ὁ πρόεδρος ἀπήγγειλεν ἀπόφασιν ἀπορρίπτουσαν τὴν ἐξαίρεσιν καὶ κηρύττουσαν ὅτι τὸ δικαστήριον ἀναγνωρίζει τὴν Ἐξαρχίαν ὡς καθεστηκὸς σῶμα τοῦ Κράτους. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐστερεῖτο ἐξ ὁλοκλήρου αἰτιολογικοῦ μέρους, ἐκτὸς μόνον ἐὰν θεωρηθῇ ὡς αἰτιολογικὸν μέρος ἡ εἰς τὸν ἀντίδικον γενομένη πρόσκλησις τοῦ νὰ μὴ τίθησι πλέον ἐν ἀμφιβολίᾳ τὴν ὕπαρξιν τῆς ἐξαρχίας ὡς καθεστηκότος σώματος τοῦ Κράτους.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ.

Δευτέρα, 2[14 ὀκτωβρίου 1872.

Ἡ συνεδρίασις ἤρξατο τὴν 1ην ὥραν μ. μ. Ὁ Κ. Ἀριὰβλ πληρεξούσιος τοῦ βουλγάρου Ἐξάρχου παρίσταται ἐν τῇ αὐτῇ ἕδρᾳ ἐν ᾗ καὶ ὁ Κ. Ε. Κυριακόπουλος, πληρεξούσιος τοῦ Κ. Α. Δ. Μόρτμαν, ἔχων συμπαρακαθήμενον τὸν Κ. Ῥώταν. Ἡ αἴθουσα τοῦ δικαστηρίου ὡς καὶ ὁ παρακείμενος προθάλαμος εἰσὶ πλήρεις ἀκροατῶν. Πρῶτος ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Κ. Ε. Κυριακόπουλος.

Ε. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ. Κύριε πρόεδρε, Κύριοι δικασταί! Τὸ ὑποβληθὲν ὑμῖν κατηγορητήριον περιέχει τέσσαρα κεφάλαια κατηγορίας. Κατηγορεῖ τὸν *Φάρον τοῦ Βοσπόρου* ὅτι ἐσυκοφάντησε τὴν Ἐξαρχίαν καὶ τοὺς βουλγάρους ἀρχιερεῖς:

1ον ὅτι εἰσὶ συνδεδεμένοι μετὰ πανσλαβιστικοῦ καὶ ἐπαναστατικοῦ κομητάτου

2ον ὅτι ὑπείκουσιν εἰς τὰς ἐμπνεύσεις ξένης δυνάμεως.

3ον ὅτι ἐργάζονται κρύφα ὑπὲρ τοῦ πανσλαβισμοῦ καὶ τοῦ συμφέροντος τῆς ξένης δυνάμεως τῆς ὑπὸ τῆς ἐφημερίδος ὀνομαστὶ ἀναφερομένης.

4ον ὅτι προὐκάλεσαν ἀναφορὰν στασιαστικοῦ χαρακτῆρος.

Ἐπιτραπείτω μοι ν' ἀναγνώσω ὑμῖν τὰ ἄρθρα δι' ἃ κατηγορούμεθα. (Ὁ Κ. Ε. Κυριακόπουλος ἀναγινώσκει τὰ ἄρθρα ταῦτα ἔχοντα οὕτω):

« Ἀσμένως λίαν δημοσιεύομεν τὴν ἑπομένην ἐπίσημον κοινοποίησιν. Ἐν τῇ κοινοποιήσει ταύτῃ ὁ ἀναγνώστης ἀνευρίσει τέλος τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι ἡ ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία διοικεῖται ὑπὸ ἐχέφρονος ἀνδρὸς, ὑπὸ φιλοπάτριδος Τούρκου, μὴ ἐπαναπαυομένου ἐπὶ τῆς ὑποτιθεμένης φιλίας ἐπιφόβου γείτονος, ἀλλὰ μακρόθεν βλέποντος τὸν ἐπαπειλοῦντα τὴν χώραν κίνδυνον καὶ ἀποσοβοῦντος αὐτόν. Ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἡ φωνὴ ἡμῶν οὐκ ἔσται φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἂν ἡ Τουρκία ἦτο δυνατὸν νὰ εἶχε πρὸ ἑνὸς ἤδη ἔτους Μέγαν Βεζύρην ὡς τὸν Μιδχὰτ πασᾶν, δὲν θὰ ἐπαίζετο σήμερον ἡ κωμῳδία τῆς ἀνεξαρτήτου ἐκκλησίας, ἥτις ἐστὶ, κατὰ τὴν ὁμολογίαν πάντων τῶν Βουλγάρων, ὁ πρόδρομος τῆς πολιτικῆς χειραφετήσεως τῆς Βουλγαρίας.

» Διὰ τοῦ διακρίνοντος αὐτὸν διορατικοῦ πνεύματος, ὁ Μιδχὰτ πασᾶς ἐβολιδοσκόπησεν ἤδη τὸ βάθος τῆς ἀβύσσου. Κατενόησεν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ὅτι ὁ Μαχμοὺτ πασᾶς ἢ δὲν ἠδύνατο ἢ δὲν ἤθελε νὰ κατανοήσῃ ἐπὶ ἓν ὁλόκληρον ἔτος, μεθ' ὅλας τὰς κραυγὰς τοῦ κινδύνου ἃς ἐρρηγνύομεν.

« Αἱ κατὰ τῶν Βουλγάρων ἀρχιερέων ἐπιθέσεις τῆς ἐφημερίδος *Μακεδονίας* οὐδόλως ἐξηπάτησαν αὐτὸν ὡς πρὸς τὴν σπουδαιότητα τῆς μηχανορραφίας ταύτης· ἡ Α. Ὑψηλότης ἔγνω τὸν τρόπον νὰ ἐξαγάγῃ τὸ ἐν τῷ βάθει τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἄρθρου εὑρισκόμενον δηλητήριον καὶ ν' ἀνακαλύψῃ τὸν μῖτον τὸν καθοδηγήσοντα αὐτὸν εἰς ἀνεύρεσιν τοῦ πανσλαβιστικοῦ διακλαδισμοῦ. Οὐκ ἔστι δὲ πόῤῥω ἡ ἡμέρα ἐκείνη καθ' ἣν ἡ Α. Ὑψηλότης ἐπιθέσει τὴν χεῖρα ἐπὶ τῶν λειψάνων τῆς σπείρας τῆς κρύφα ἐργαζομένης ἐν Ὀρτάκιοϊ, Γουχστουκίῳ, Τυρνόβῳ, τῆς ὑπὸ σεπτὸν ἔνδυμα κρυπτομένης καὶ ὑπὸ παντὸς ἄλλου ἢ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐμπνεομένης.

» Περαιοῦντες τὰ ὀλίγα ταῦτα συγχαίρομεν εἰλικρινέστατα τῇ Α Α. Μεγαλειότητι τῇ περιβαλούσῃ τὸν Μιδχὰτ πασᾶν διὰ τοῦ ὑψηλοῦ ἀξιώματος τοῦ Μεγάλου Βεζύρου καὶ ἐν καιρῷ ἀναχαιτισάσῃ τὸ κράτος, εὑρισκόμενον ἐπὶ τῆς κατωφεροῦς καὶ κινδυνώδους κλιτύος, ἥτις ἔμελλε ν' ἀγάγῃ αὐτὸ εἰς ἀναπόφευκτον διαμελισμόν.»

Ἰδοὺ ἡ ἐπίσημος κοινοποίησις:

ΥΨΗΛΗ ΠΥΛΗ

(*Κοινοποίησις.*)

« Ἐπιτόπιοί τινες ἐφημερίδες ἐπασχολοῦνται περὶ τοῦ »μέτρου τοῦ ληφθέντος κατὰ τοῦ συντάκτου τῆς βουλ»γαρικῆς ἐφημερίδος *Μακεδονίας*· ἐδημοσίευσαν δὲ τοὺς »λόγους οὓς εἶπεν ἡ Α. Υ. ὁ Μέγας Βεζύρης ἀπαντῶν εἰς

»τὰς αἰτήσεις τοῦ συντάκτου. Οἱ λόγοι οὗτοι καὶ μόνοι »ἀποδεικνύουσιν ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἁπλοῦ τινος πλημ- »μελήματος τοῦ τύπου, καθ' ὅτι δὲν πρόκειται ἁπλῶς περὶ »τοῦ Ἑλληνοβουλγαρικοῦ ζητήματος. Ἀληθεύει ὅτι ἐν »ἄρθρῳ, δημοσιευθέντι ὑπὸ τῆς προμνησθείσης ἐφημερίδος, »ὁ συντάκτης ἐξώκειλεν εἰς ἀπειλὰς κατὰ τοῦ βουλγαρικοῦ »κλήρου· ἀλλ' ἡ Αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἀπέβλεψε »μᾶλλον εἰς τὸ ὕφος καὶ πνεῦμα τοῦ ἄρθρου τούτου »τοῦ κηρύσσόντος τὰς ἀνταρτικὰς ἀρχὰς, συνδυάζουσα »τὰς ἂς ἔλαβε πληροφορίας περὶ τῆς σχέσεως τῆς ἐν »λόγῳ ἐφημερίδος μετὰ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ ἐπανα- »στατικοῦ κομητάτου, οὗτινος ἡ *Μακεδονία* ἀντηνάκλα »τὰς ἰδέας, προβαίνουσα μάλιστα καὶ εἰς τὴν ἀναδη- »μοσίευσιν ἄρθρων δημοσιευομένων ὑπὸ τῆς ἐφημερίδος »*Σβόβοδα*, ὀργάνου τοῦ κομητάτου.

»Ἡ Α. Ὑψ. ὁ Μέγας Βεζύρης, ὁ ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἰδὼν »τὰ κινήματα τοῦ κομητάτου τούτου, ὁ κληθεὶς νὰ »δαμάσῃ τὰς ἐγκληματικὰς ἀποπείρας, ἀνέμνησεν εἰς τὸν »συντάκτην τῆς *Μακεδονίας* τὴν ἐπιβληθεῖσαν δικαίαν »ποινὴν εἰς τοὺς πράκτορας τοῦ κομητάτου τούτου, »τοὺς ἀποπειραθέντας νὰ διαταράξωσι τὴν ἐν Βουλγαρίᾳ »ἡσυχίαν. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν φυλάκισιν τοῦ αὐτοῦ »συντάκτου, αὕτη οὐδὲν τὸ παράνομον ἔχει. Ἐπειδὴ »σπουδαῖαι ὑπόνοιαι τὸν ἐπιβαρύνουσιν, ἐξεδόθη κατ' »αὐτοῦ βούλευμα καὶ ἡ προφυλάκισίς του διετάχθη ὅπως »τεθῇ ὑπὸ ἀνάκρισιν καὶ δικασθήσεται· ἡ δὲ Αὐτοκρατορικὴ »Κυβέρνησις, ἡ πρώτιστον αὐτῆς καθῆκον θεωροῦσα παρ- »έχειν ἐνὶ ἑκάστῳ τὴν προσασίαν τῶν νόμων, ἐπιδείξεται »ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ τὴν δραστηριότητα μεθ' ἧς »ἀπόφασιν ἔχει νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ πάσης «ραδιουργίας

»καὶ μηχανορραφίας τεινούσης πρὸς διατάραξιν τῆς δη- »μοσίας τάξεως.»

Ἰδοὺ τὸ δεύτερον ἄρθρον:

«Θρασυνθέντες ἐκ τῶν ἐπιτευχθεισῶν ἐπιτυχιῶν κατὰ τὸ διάστημα τῆς Βεζυρείας τοῦ Μαχμοὺδ πασᾶ, οἱ ἐν Ὀρτάκιοϊ ἑδρεύοντες δημεγέρται πανσλαβισταὶ, ἐπόμενοι ταῖς συμβουλαῖς τοῦ ἐνδιαφερομένου, ὥθησαν τοὺς προϊ- χοντας τῆς πόλεως τοῦ Ῥουχτστουκίου ὅπως πέμψωσι τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ ἀναφορὰν ζητοῦντες εἴδός τι πολιτικῆς αὐτονομίας. Τοσοῦτον εὐκόλα ἐθεωροῦντο τὰ πράγματα ἐπὶ τῆς Βεζυρείας τοῦ βελτίστου ἐκείνου ἀνδρός. Ἀτυχῶς διὰ τοὺς πανσλαβιστὰς, ἐπῆλθεν ὁ διορισμὸς τοῦ Μιδχὰτ πασᾶ, καὶ ἅμα ἡ εἴδησις διεδόθη ἐν Ῥουχτστουκίῳ, οἱ προϊ- χοντες ἔδραμον τρέμοντες εἰς τὸ διοικητήριον· ἔλεγον δ' ὅτι μετενόουν διότι ἀπηύθυναν τὴν ἀναφορὰν ἐκείνην, ὅτι ἦσαν λίαν ηὐχαριστημένοι νὰ ζῶσιν ὡς καὶ πρότερον καὶ ὅτι ἡ ἀναφορὰ οὐδὲν ἄλλο ἦν ἢ ὑποβολὴ ξένη. Ἀναμ- φιβόλως ὁ διορισμὸς τοῦ Μιδχὰτ πασᾶ ἐπῆλθεν ἐν καιρῷ ὅπως ἐπαναγάγῃ τὰ ἀποπλανώμενα ταῦτα πρόβατα, ἅτινα ἤθελον εἶσθαι οἱ κάλλιστοι τῶν ὑπηκόων τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου ἂν δὲν ἀνεμιγνύοντο οἱ ξένοι δημεγέρται.»

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν δύο τούτων ἄρθρων, ὁ Κ. Ε. Κυριακόπουλος ἐξακολουθεῖ οὕτω:

Σφόδρα τεταραγμένη, ὁμολογήσατέ το Κύριοι, σφόδρα τεταραγμένη δέον νὰ ᾖ ἡ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας συνείδησις, ἀναγνωριζούσης τὴν ἑαυτῆς εἰκόνα ἐν τοῖς ὑπαινιγμοῖς τῶν ἀναγνωσθέντων ἄρθρων. Ἀλλὰ διότι αὕτη ἀναγνωρίζει τὴν ἑαυτῆς εἰκόνα ἐν τούτοις, ὑμεῖς Κύριοι, ἐν τῇ ὑμετέρᾳ εὐθυδικίᾳ θὰ συμπεράνητε ὅτι ταύτης τὴν εἰκόνα σκιαγραφοῦμεν, ὅτι ταύτην δυσφημοῦμεν; οὐχὶ βεβαίως, οὐχί· οὐδὲ θ' ἀδικήσητε οὕτω τὴν Ἐξαρχίαν

καὶ τοὺς βουλγάρους ἀρχιερεῖς. Ἡ διακρίνουσα ὑμᾶς περίνοια θ' ἀποτρέψῃ ὑμᾶς νὰ παραδεχθῆτε ὅτι ἐφημερίς τις ἠδύνατο, ἔστω καὶ ἐπὶ στιγμὴν, νὰ συλλάβῃ τὴν ὅλως παρακεκινδυνευμένην ἰδέαν, ὅτι ἡ Ἐξαρχία καὶ οἱ βούλγαροι ἀρχιερεῖς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ἐμπνέωνται ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὑμᾶς τοὺς ἀναγνωρίζοντας αὐτοὺς ὡς ἀνεγνωρισμένον σῶμα τοῦ Κράτους, ὑμᾶς τοὺς μετὰ πάντων ἡμῶν πιστεύοντας ὅτι κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἐμπνέονται ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ μόνον ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἔργον, Κύριοι, τῶν δικαζόντων οὐκ ἔστι τὸ ἀμφιεννύναι διὰ σώματος σκιὰς ἢ ἀορίστους ἐκφράσεις, ἀλλὰ τὸ ἐφαρμόζειν τὸν νόμον κατὰ γράμμα· ὡς πρὸς τὰ τοιούτου εἴδους ἐγκλήματα ὁ νόμος ἐστὶν εὐκρινέστατος καὶ σαφέστατος.

Τρία κύρια συστατικὰ στοιχεῖα ἀπαιτοῦνται ὅπως ἀποτελεσθῇ ἔγκλημα δυσφημίας. Τὸ πρῶτόν ἐστιν ἡ ὑπόδειξις προσώπου ἢ ἀνεγνωρισμένου τινὸς σώματος τοῦ Κράτους. Τὸ δεύτερον ἰσχυρισμὸς ἢ πρόσαψις γεγονότων δυναμένων νὰ προσβάλωσι τὴν τιμὴν ἢ ὑπόληψιν τοῦ ὑποδεικνυμένου προσώπου ἢ ἀνεγωρισμένου τινὸς σώματος τοῦ Κράτους. Τὸ τρίτον, ὅπερ κοινόν ἐστι πᾶσι τοῖς ἐγκλήμασιν, ἡ πρόθεσις τοῦ βλάψαι.

Ἴδωμεν ἐν πρώτοις, Κύριοι, τίνι τρόπῳ δέον νὰ ὑποδειχθῇ τὸ πρόσωπον ἢ τὸ ἀνεγνωρισμένον σῶμα τοῦ Κράτους. Κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου, καὶ κατὰ τὸν Δαλλόζ, ἡ ὑπόδειξις δέον νὰ γίνῃ ὀνομαστί. (Instr. Crim. n° 1193) Κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦτον συγγραφέα (Presse-outrage n° 820, 839, 840, 841,) δυνατὸν νὰ μὴ γίνῃ ὀνομαστί, ἀλλ' ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, δέον νὰ γίνῃ διὰ τρόπου μηδεμίαν λογικὴν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς προθέσεως τοῦ

συγγραφέως ἀφίνοντος τοῖς δικασταῖς. Ἡ Ῥωμαϊκὴ νομοθεσία (Livre XV. p. 9. De inj. et fa n. lib.) λέγει σαφῶς: Si incerta persona convicium fiat nulla executio est.

Ἐξετάσωμεν ἤδη ἐὰν τὸ ἀναγνωρισμένον σωματεῖον τοῦ Κράτους ὑποδείκνυται διὰ τοῦ ὁριζομένου ὑπὸ τοῦ νόμου τρόπου ἐν τοῖς ἄρθροις δι' ἃ κατηγορούμεθα, (ὁ *ῥήτωρ ἀναγινώσκει τὰς κυριωτέρας περικοπὰς τῶν ἐγκαλουμένων ἄρθρων καὶ ἐξακολουθεῖ τὴν ἀγόρευσίν του ὧδέ πως.*)

Ἐν ταῖς περικοπαῖς ταύταις πρόσωπον ἢ ἀνεγνωρισμένον σῶμα τοῦ Κράτους ὑποδείκνυται ἆρά γε ὀνομαστί ἢ δι' ἑτέρου τρόπου, τὴν ἐλαχίστην ὅμως μὴ ἀφίνοντος ἀμφιβολίαν ὅτι πρόκειται περὶ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας καὶ μὴ ἐπιτρέποντος καὶ εἰς τὸν ἔσχατον ἱερέα τοῦ Ὀρτάκιοϊ, τοῦ Ρουχτσουκίου ἢ τοῦ Τυρνόβου νὰ ὑποθέσῃ ὅτι περὶ αὐτοῦ πρόκειται καὶ οὐχὶ περὶ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας; Οὐδένες; ἄλλοι λοιπὸν δυνατὸν ἐστὶ νὰ εὑρίσκωνται ἐν σχέσει μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ μόνῃ τῇ Βουλγαρικῇ Ἐξαρχίᾳ ἀνήκει τὸ μονοπώλιον τῶν μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σχέσεων; Τιμάριον λοιπὸν τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας εἶναι τὸ Ὀρτάκιοϊ; Ὡς βλέπετε, Κύριοι, ἡ ὑπόδειξίς ἐστιν οὐ μόνον ἀόριστος ἀλλὰ καὶ τὰ μάλιστα προβληματική· ἀρ' οὖν τὸ πρῶτον συστατικὸν στοιχεῖον τῆς δυσφημίας δὲν ὑπάρχει ἐν τοῖς ἐγκαλουμένοις ἄρθροις.

Πειραθῶμεν ἤδη· ἴδωμεν εἰ ἐσόμεθα εὐτυχέστεροι ἐν τῇ ἀναζητήσει τοῦ δευτέρου συστατικοῦ στοιχείου, ὅπερ ἐστὶν, ὡς εἶπον, ὁ ἰσχυρισμὸς ἢ ἡ πρόσαψις γεγονότων, δυναμένων νὰ προσβάλωσι τὴν τιμὴν τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ἥτις νομίζει ὅτι ἀνευρίσκει τὴν αὐτῆς σκιαγραφίαν ἐν τοῖς

ἐγκαλουμένοις ἄρθροις. *(ὁ ῥήτωρ ἀναγινώσκει καὶ πάλιν τὰς κυριωτέρας περικοπὰς τῶν ἐγκαλουμένων ἄρθρων.)*

Ἐν τοῖς ἄρθροις τούτοις, ἀντὶ παντὸς ἰσχυρισμοῦ ἀνευρίσκω τὰς ἐκφράσεις *δημεγέρται πανσλαβισταὶ* καὶ *πανσλαβιστικὴ σπεῖρα*. Πρῶτον ζήτημα παρουσιαζόμενον τῇ ὑμετέρᾳ εὐθυδικίᾳ εἶναι ἡ κατανόησις τῆς σημασίας τῆς λέξεως *Πανσλαβισμός*.

Ὁ Πανσλαβισμός, Κύριοι, ἐστὶν ἰδέα τις, εἶναι ἡ κενοδοξία τῆς Σλαβικῆς φυλῆς ὅπως δεσπόσῃ τοῦ κόσμου (1). Διὰ τῶν λέξεων *Σλαβικὴ φυλή*, τὸ γινώσκετε ἀναμφιβόλως, ἐννοοῦνται οἱ Ῥῶσσοι, οἱ ἐν Αὐστρίᾳ Τσέκοι, οἱ Σέρβοι, οἱ Μαυροβούνιοι, οἱ Βόσνιοι καὶ οἱ ἐν Τουρκίᾳ Βούλγαροι. Ἀναμιμνήσκεσθε δὲ, Κύριοι, τῆς περιφήμου φράσεως, τοῦ πρίγκηπος Γορτσακὼφ μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον. Ἐν διακοινώσει, ἀπευθυνθείσῃ πρὸς τὰς ξένας δυνάμεις, ὁ ἀρχικαγγελάριος τῆς Ῥωσσικῆς αὐτοκρατορίας λέγει. « *Ἡ Ῥωσσία, ἀποσπωμένη πάσης ἄλλης ἐνασχολήσεως, συγκεντρώνει τὰς τοεράς αὐτῆς δυνάμεις καὶ μελετᾷ*, » (2) Τοῦτ' αὐτὸ δὲ ἔπραξε καὶ ἀπεφάσισε νὰ μεταβάλῃ τὸν τέως ἐπιθετικὸν χαρακτῆρα τῆς πολιτικῆς αὐτῆς.

Κατενόησεν ἅπαξ ὅτι ἀδύνατον ἦν κατακτῆσαι τὴν Ἀνατολὴν διὰ τῶν ὅπλων καὶ ὅτι ἔδει δεσπόσαι ταύτης ἠθικῶς· ἤτοι ἀφυπνίσαι τὰς εἰρηνικῶς διαβιούσας ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῶν Αὐστριακῶν καὶ Ὀθωμανῶν Αὐτοκρατόρων σλαβικὰς φυλὰς, ἐγκεντρῖσαι αὐταῖς τὸ ἐθνικὸν σλαβικὸν αἴσθημα, ἐμπνεῦσαι αὐταῖς τὸ κατὰ τῶν λοιπῶν φυλῶν μῖσος καὶ προσκαλέσαι αὐτὰς ὅπως, ἀποσπώμεναι τῶν

(1) Συνιστῶμεν τὸν ὡραῖον τοῦτον ὁρισμὸν τοῦ περιφανοῦς ἡμῶν φίλου πᾶσι τοῖς ὁμογενέσιν.

(2) La Russie se recueille.

προμνησθεισῶν δύω αὐτοκρατοριῶν, ἑνωθῶσι μετ' αὐτῆς, πραγματοποιηθῇ δ' οὕτω πως τὸ τοῦ πανσλαβισμοῦ χρυσοῦν ὄναρ διὰ τοῦ σχηματισμοῦ μεγάλης σλαβικῆς ὁμοσπονδίας ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Τσάρου τῆς Ῥωσσίας. Οὕτω πως ἐν ἔτει 1857 ἡ συντροφία Πογαλὶν, Κομιακὼφ καὶ Ἀξακὼφ, συνέστησε τὸ ἐν Μόσχᾳ κεντρικὸν πανσλαβιστικὸν κομητάτον, οὗτινος ἡ προεδρεία ἀνετέθη τῷ Κ. Κατκὼφ, πρώτῳ συντάκτῃ τῆς *Ἐφημερίδος τῆς Μόσχας*, ἐξόχῳ δημοσιογράφῳ καὶ ἐκ πεποιθήσεως πανσλαβιστῇ. Βραδύτερον ἕτερα κομητάτα ἰσχηματίσθησαν ἀλληλοδιαδόχως ἐν Πετρουπόλει, Καζανίῳ, Βαρσοβίᾳ, Κιέβῳ, Ὀδησσῷ· ταῦτα δὲ ἱδρύσαντο πάλιν ὑποκομητάτα ἐν ἁπάσαις σχεδὸν ταῖς πόλεσιν τῆς Αὐστρίας καὶ Τουρκίας καὶ δὴ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει· ματαιοπονία ἤθελεν εἶσθαι ἂν ἔλεγον ὅτι σκοπὸς τῶν ἐν λόγῳ κομητάτων ἦν καὶ ἔστιν ἔτι ἡ ἐπίσπευσις τῆς λύσεως τοῦ σλαβικοῦ ζητήματος. Τ' ἀποτελέσματα τῆς ἀνακρούσεως πρύμνης ὑπὸ τῆς ῥωσσικῆς πολιτικῆς καὶ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ἐν Ῥωσσίᾳ κεντρικοῦ κομητάτου, δὲν ἐβράδυναν νὰ γίνωσιν αἰσθητὰ ἐν Αὐστρίᾳ, ἔνθα ὁ πανσλαβισμὸς, ἐπωφελούμενος τοῦ ἐλευθέρου συντάγματος, διεβουκόλησεν ἀποτελεσματικώτερον τοὺς Τσέκους. Πρὸ ἐτῶν ἤδη ἡ Αὐστριακὴ αὐτοκρατορία ὑφίσταται σπουδαίους σπαραγμοὺς καὶ ἐμφυλίους διχονοίας, οἱ δὲ Τσέκοι ἀπαύστως νέας ἀξιώσεις δημιουργοῦσι καὶ καθυποβάλλουσιν.

Ἐν Τουρκίᾳ ὅμως ὁ πανσλαβισμὸς εὑρίσκετο ἀντιμέτωπος πολιτεύματος μὴ συνταγματικοῦ· ἐδέησε λοιπὸν νὰ παρουσιασθῇ ὑπὸ σχῆμα διά φορον, ὑπὸ μορφὴν θρησκευτικοῦ ζητήματος. Τὸ δῆθεν θρησκευτικὸν βουλγαρικὸν ζήτημα, τὸ ὑπὸ τὰ ὄμματα ἡμῶν ἀνελιχθὲν καὶ καταλῆξαν εἰς τὴν δημιουργίαν ἐθνικῆς σλαβικῆς Ἐκκλησίας, ἐξ οὗ τὸ

ἀποτέλεσμα τῆς ἐν τῷ κόλπῳ τῆς αὐτοκρατορίας ἐμφωλεύσεως ξένων δημεγερτῶν· ἡ λύσις δὲ τοῦ ζητήματος ἐστὶν ὁ πρῶτος θρίαμβος ὃν κατήγαγεν ἐν Τουρκίᾳ ἡ εἰς τὸ ὄφελος ἑνὸς μονομερῶς καὶ τὴν βλάβην ἑτέρων ἀποβλέπουσα ἀρχή. Ὁ πανσλαβιστικὸς προσηλυτισμὸς δὲν προσεδόκα κρείσσονα λύσιν, διότι ἠδυνήθη, ὅπλῳ χρώμενος τῇ θρησκείᾳ, νὰ ἐμπνεύσῃ εὐκολώτερον τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα τοῖς τῶν Βουλγάρων ὄχλοις.

Ταῦτα πάντα, κύριοι, ἀναγεγραμμένα εἰσὶν ἐν ταῖς δέλτοις τῆς ἱστορίας· δὲν εἶσθε δ' ὑμεῖς ἐκ τῶν ἀφινόντων τὰ συμβεβηκότα νὰ παρέρχωνται ἀπαρατήρητα. Ἀλλ' εἶεν· προϋτιθέμην ν' ἀποδείξω ὑμῖν ὅτι ὁ ὅρος πανσλαβιστὴς οὐκ ἔστιν ὅρος προσβάλλων τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψιν τοῦ καθεστηκότος σώματος τοῦ Κράτους ὅπερ νομίζει ὅτι ἀνευρίσκει τὴν αὐτοῦ σκιαγραφίαν ἐν τοῖς ἐγκαλουμένοις ἄρθροις. Ἔργῳ δὲ, ἐπειδὴ πάντα τὰ πανσλαβιστικὰ κομητάτα ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἐπιδιώκουσι σκοπὸν, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀναγκαίως ἀποτελοῦσιν οἰκογένειαν. Ὑπάρχουσι βεβαίως διαφοραὶ γνωμῶν ὡς πρὸς τὰ μέσα τῆς πραγματοποιήσεως τῆς ἰδέας. Εἰσὶν οἱ ἐξημμένοι, οἱ μὴ ἐννοοῦντες νὰ λύσωσι τὸ σλαβικὸν ζήτημα ἄλλως ἢ διὰ τοῦ πυρὸς, τῆς καταστροφῆς, τῆς ἀναρσίας, τῆς χύσεως αἵματος· εἰσὶ δὲ καὶ οἱ μετριοπαθεῖς, οἱ ποθοῦντες νὰ ἐπιτύχωσι τοῦ ποθουμένου ἀποκλειστικῶς διὰ τῶν εἰρηνικῶν μέσων, διὰ βαθμιαίων παραχωρήσεων, ὑφ' οἱανδήποτε καὶ ἂν ὦσι μορφήν.

Ἀλλ' αἱ διαφοραὶ αὗται τῶν γνωμῶν προκύπτουσιν ἐκ τῆς μορφῆς ἣν ἔχουσιν αἱ κυβερνήσεις παρ' αἷς ξενίζονται οἱ πανσλαβισταὶ, ὡς ἐκ τούτου ἐν τοῖς κράτεσι τοῖς πεπροικισμένοις δι' ἐλευθερίων συνταγματικῶν θεσμῶν, οἱ πανσλαβισταί εἰσι μᾶλλον ἀρειμάνιοι· μαρτύρια δ' ἔστωσαν τὰ ἐπαναστατικὰ ἄρθρα τῶν πανσλαβιστικῶν ὀργάνων Βουκουρεστίου καὶ Πράγας· μαρτύριον ἔστω ἡ ἐν Βελιγραδίῳ ἐν τῷ συμποσίῳ τῷ δοθέντι κατὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν τοῦ ἡγεμόνος Μιλάνου γενομένη πρόποσις: «*Πίνω*, εἶπε μεταξὺ ἄλλων ὁ Βούλγαρος πανσλαβιστὴς, *ὑπὲρ τῆς καταῤῥεύσεως καὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ σεσαθρωμένου οἰκοδομήματος τοῦ καλουμένου* ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ.» Καταστρέφων δὲ τὸν λόγον εἶπε «ἡ ὑστάτη ὥρα τῆς Τουρκίας ἐσήμανεν.» Ἀνωφελὲς ἤθελεν εἶσθαι νὰ εἴπω ὑμῖν, Κύριοι, ὅτι ἡ τοῦ Κ. Στοΐκου φωνὴ ὑπὸ φρενητιωδῶν ἐκαλύφθη χειροκροτημάτων. Ἐνταῦθα, ἐν Τουρκίᾳ, καλῶς νοεῖτε τοῦτο, ἀδύνατον ἀποβαίνει νὰ εὑρίσκωνται πανσλαβισταὶ πανδήμως ἀνακηρύσσοντες τὰς τάσεις αὐτῶν. Λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ ἐθισθῶμεν ἵνα βλέπωμεν τοὺς Βουλγάρους διαῤῥηγνύντας τὰ ἱμάτια αὐτῶν καὶ ἀπαρνουμένους τὸν πανσλαβισμὸν, ὡς ἀπηρνήσατο τὸν Χριστὸν ὁ Ἀπόστολος ὁ ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας του φιλῶν αὐτόν. Ὁ Κάτκωφ, ὁ Ποταλὶν, ὁ Ἀξακὼφ, ὁ Κομιακὼφ, ἡ κόμησσα Βλουδὼφ καὶ ἕτερα ἐπίσημα πρόσωπα ἐγγύτατα ὄντα τοῦ θρόνου τῆς Ῥωσσίας ἐπαίρονται γεγωνυίᾳ διότι εἰσὶ πανσλαβισταί. Οἱ ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ Βελιγραδίῳ Βούλγαροι, οἱ ἀνήκοντες εἰς τὰ ἐπαναστατικὰ κομητάτα, ἐπαίρονται διότι εἰσὶ πανσλαβισταὶ, καὶ οἱ ἐν Μόσχᾳ δ' ἐπίσης καὶ Πετρουπόλει εἰς τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα ἀσκηθέντες ὅπως μεταβῶσι καὶ διαχύσωσι ἔπειτα ἐν Βουλγαρίᾳ δηλητηριώδεις ἀρχὰς, μεθ' ὑπερηφανείας ἀποδέχονται νὰ τοὺς ἀποκαλῶσι πανσλαβιστάς.

Τίς ἄλλη λοιπὸν ἡ αἰτία δι' ἣν ὁ ὅρος πανσλαβιστὴς δυσφημιστικὸς ἠδύνατο νὰ ἐκληφθῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει, τίς ἄλλη ἐκτὸς τῆς ὑποκρισίας; Θ' ἀποδείξω ὅμως ὑμῖν, Κύριοι, ὅτι, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει, ὁ ὅρος

οὗτος δὲν θεωρεῖται ὡς προσβλητικὸς τῆς τιμῆς καὶ τῆς ὑπολήψεως Βουλγάρου· ὃ δὲ πάντων περιεργότατον, ὅτι καὶ ἡ Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία αὐτὴ αὕτη, θεωρεῖ, ἐκ τοὐναντίου τὸν ὅρον τοῦτον, τίτλον συντελοῦντα πρὸς αὔξησιν τῆς ὑπολήψεως καὶ τῆς πατριαρχικῆς του ἀγάπης.

Δὲν ἀγνοεῖτε βεβαίως ὅτι ὁ διευθυντὴς τῆς βουλγαρικῆς ἐφημερίδος *Μακεδονίας*, Κ. Σλαβεϊκὼφ συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη κατηγορούμενος ὅτι εἶναι πράκτωρ τοῦ ἐπαναστατικοῦ πανσλαβιστικοῦ κομητάτου τοῦ Βουκουρεστίου, ὅτι ἡ ἐφημερὶς αὐτοῦ ἐπαύθη βεζυρικῷ διατάγματι ὡς δημοσιεύσασα σασιαστικὰ ἄρθρα καὶ ἀναδημοσιεύσασα ἄρθρα τῆς ἐφημερίδος *Σβόβοδας*, ὀργάνου τοῦ προμνησθέντος κομητάτου. Καὶ ὅμως, Κύριοι, αὐτὸς οὗτος ὁ Σλαβεϊκὼφ ὃν ἐπιβαρύνει ἡ φοβερὰ κατηγορία ἐγκλήματος ἐσχάτης προδοσίας, διωρίσθη ἄρτι διευθυντὴς τῆς μόνης ἐν Κωνσταντινουπόλει Βουλγαρικῆς Σχολῆς· καὶ παρὰ τίνος; παρ' αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ Ἐξάρχου, τοῦ ἐνταῦθα, ἐνώπιον ὑμῶν ἀπαρνουμένου τὸν πανσλαβισμὸν μετὰ προσποιητῆς ἀγανακτήσεως καὶ ἐπιδεικνύοντος τὴν πρὸς τὸν θρόνον τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου πίστιν του. Θὰ ἔπραττεν ἆρά γε αὐτὸ τοῦτο ἂν ὁ Κ. Σλαβεϊκὼφ κατηγορεῖτο ἐπὶ κλοπῇ ἢ δολοφονίᾳ; Οὐχὶ βεβαίως, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ κατηγορία ἤθελεν εἶσθαι δυσφημιστική.

Ὁ ὅρος λοιπὸν πανσλαβιστὴς δὲν εἶναι ἐκ τῶν δυναμένων νὰ προσβάλωσι τὴν ὑπόληψιν τῶν Βουλγάρων, καθότι ὁ Κ. Σλαβεϊκὼφ, πρὸς ὃν ἀπεδόθη τὸ αὐτὸ ἐπίθετον ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, ἀντὶ ν' ἀπολέσῃ ἀπέκτησε πλειοτέραν ὑπόληψιν παρὰ τοῖς συμπατριώταις αὐτοῦ καὶ ἐγένετο τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης καὶ τῶν τρυφερῶν ἐνδείξεων τῆς μερίμνης τοῦ θρησκευτικοῦ αὐτοῦ ἀρχηγοῦ. Ἴσως ὅμως

εἴπῃ τις ὑμῖν ὅτι τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν περιστάσεων. Ἀποκρίνομαι ὅτι ἡ δημοσιογραφία οὐδόλως ὑποχρεοῦται ἵνα ᾖ συνένοχος τῶν ὑποκριτῶν, οὐδὲ νὰ γινώσκῃ πότε συμφέρει τῇ Ἐξαρχίᾳ νὰ ἐπαγγέλληται τὸν πανσλαβιστὴν καὶ πότε δὲν τῇ συμφέρει νὰ πράττῃ τὸ τοιοῦτον. Βλέπετε, Κύριοι, τὸ δεύτερον συστατικὸν στοιχεῖον τοῦ τῆς δυσφημίας ἐγκλήματος δὲν ἀνευρίσκεται, ὡς δὲν ἀνευρέθη οὐδὲ τὸ πρῶτον, ἐν τοῖς ἐγκαλουμένοις ἄρθροις· καὶ ὅτι ἐκ τοὐναντίου τὸ ἐπίθετον πανσλαβιστὴς εἶναι τίτλος τιμητικὸς δι' ἅπαντας ἀνεξαιρέτως τοὺς Σλάβους.

Ἐπισκεψώμεθα ἤδη, ἐξετάσωμεν ἐὰν τὸ τρίτον καὶ σημαντικώτερον μεταξὺ τῶν συστατικῶν στοιχείων τοῦ τῆς δυσφημίας ἐγκλήματος, ἐν ἄλλοις λόγοις, ἡ πρόθεσις τοῦ βλάψαι, ὑπάρχει ἐν τοῖς ἐγκαλουμένοις ἄρθροις. Λέγω δὲ τὸ σημαντικώτερον διότι κατὰ τὸν Δαλλὸζ (Presse outrage § 847 850 καὶ 873) *δὲν ὑφίσταται ἔγκλημα δυσφημίας ἄνευ τῆς προθέσεως τοῦ βλάψαι* τίνα λοιπὸν πρόθεσιν εἶχεν ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* δημοσιεύων τὰ ἄρθρα του; Πρὶν ἢ ἀποκριθῶ εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην, ἀναγκαῖόν ἐστι ἐπιθεωρῆσαι τὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν ἐν λόγῳ ἄρθρων προκαλέσαντα αἴτια.

Ἡμέραν τινὰ ἐν τῷ ἐκ Βιέννης ἡμετέρῳ ταχυδρομικῷ φακέλλῳ ἀνεύρομεν τὸν 37 ἀριθμὸν τοῦ *Ταχυδρόμου τῶν Κυριακῶν καὶ τῶν ἑορτῶν* (Sonn-und-Feiertags-Courier), ἐφημερίδος δημοσιευομένης ἐν Βιέννῃ· ἐν τῷ ἐν λόγῳ ἀριθμῷ τοῦ φύλλου τούτου περιείχετο ἀκριβὴς κατάλογος τῶν ἐν Ῥωσσίᾳ, Αὐστρίᾳ καὶ Τουρκίᾳ ἐγκατεσπαρμένων πανσλαβιστικῶν κομητάτων· ὁ κατάλογος ἐβασίζετο ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως τῆς ἀναγνωσθείσης ἔν τινι τῶν συνεδριάσεων τοῦ κεντρικοῦ τῆς Μόσχας κομητάτου ὑπὸ τοῦ Κ. Πογαλὶν, ἑνὸς τῶν περιωνύμων ἀρχηγῶν τῶν

πανσλαβισιῶν. Ἐπιτραπείτω μοι, παρακαλῶ, ὑπὸ τοῦ σεβαστοῦ δικαστηρίου ν' ἀναγνώσω τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἀποκάλυψιν (*Ὁ Κ. Κυριακόπουλος ἀναγινώσκει τὸ ἐπίμετρον ἄρθρον τοῦ προμνησθέντος Βιεννaίου φύλλου.*)

« Ἀμερόληπτον καὶ ἀκριβῆ εἰκόνα τῶν Ῥωσσικῶν πανσλαβιστικῶν κομητάτων προσφέρομεν τοῖς ἀναγνώσταις τοῦ ἡμετέρου φύλλου· τὰς λεπτομερείας ἐρανιζόμεθα ἐκ τῆς ἐκθέσεως τῆς ἀναγνωσθείσης ὑπὸ τοῦ Κ. Πογαλὶν ἐν τῇ συνεδριάσει τοῦ ἐν Μόσχᾳ κομητάτου.

« Τὸ ἐν Μόσχᾳ πανσλαβιστικὸν κομητάτον, ἱδρυθὲν ἐν ἔτει 1857 ὑπὸ τῆς συντροφίας Πογαλὶν, Κομιακὼφ καὶ Αξακὼφ, ἐρρυθμίσθη τὴν ἀρχὴν ὡς πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ ἑταιρία. Οἱ τοῦ κομητάτου ἱδρυταὶ οἱ τὸν ἐκρωσισμὸν τῶν ἐν Αὐστρίᾳ καὶ Τουρκίᾳ Σλάβων σκοποῦντες, μὴ δυνάμενοι, κατὰ τὴν Ῥωσσικὴν νομοθεσίαν, νὰ ἐπιχειρήσωσί τι ἄνευ τῆς κυβερνητικῆς ἐποπτείας, ἐδέησε νὰ κρύψωσι τὰς προθέσεις αὐτῶν ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τῆς ἀγαθοεργίας. Ἡ προάσπισις τῶν σλαβικῶν διαλέκτων κατὰ πάσης παραβιάσεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Γερμανισμοῦ, τοῦ Οὐγγρισμοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἡ ἐξάπλωσις τῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων(;) μεταξὺ τῶν ἐν Τουρκίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ Σλάβων, καὶ ἡ συνδρομὴ τῶν ἐνδεῶν, ταῦτα πάντα ἦσαν τ' ἀποτελοῦντα φαινομενικῶς τὸν σκοπὸν τοῦ προγράμματος τοῦ ἀνακηρυχθέντος καὶ δημοσιευθέντος ὑπὸ τοῦ ἐν Μόσχᾳ κομητάτου.

« Ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ ἐπαινετοῦ ὅμως σκοποῦ τούτου,(!) οἱ ἱδρυταὶ τοῦ κομητάτου, συμφωνούσης καὶ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Κσάρου, δὲν ἔλειψαν ἐργαζόμενοι κρύφα διὰ τὴν πραγματοποίησιν προγράμματος, πολλῷ σπουδαιοτέρου καὶ ἱκανοποιοῦντος τὰς πατροπαραδότους τάσεις τῆς αὐτοκρατορίας. Προασπίζοντες τὰς σλαβικὰς διαλέκτους

κατὰ τῶν τριῶν ἀπορροφητικῶν στοιχείων, οἱ πανσλαβισταὶ διέχυσαν πανταχοῦ τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ ῥωσσικὴ γλῶσσα ἐστὶν ἡ μόνη ἁρμόζουσα εἰς κράτος ἀπολαῦον ἐντελῆ ἀνεξαρτησίαν, ἡ μόνη ἣν οἱ Σλάβοι ἠδύναντο νὰ παραδεχθῶσιν ὡς διεθνῆ. Ἡ διάδοσις τῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων μεταξὺ τῶν σλαβικῆς καταγωγῆς λαῶν ἔν τε τῇ μεσημβρίᾳ καὶ τῇ δύσει, ἐχρησίμευεν ὡς πρόφασις τοῖς πολυαρίθμοις ῥώσσοις πράκτορσι διὰ τὴν σύστασιν πανταχοῦ λεσχῶν καὶ ἀναγνωστηρίων, καθιερωμένων, ὑπὸ τὸ πρόσχημα φιλολογικῶν ἑταιριῶν, δημεγερτικῶν πανσλαβιστικῶν κομητάτων, ἑτοίμων νὰ ὑπακούωσι εἰς πᾶσαν διαταγὴν ἐρχομένην ἐκ Μόσχας. Τῶν δὲ διὰ τοὺς ἐνδεεῖς προωρισμένων ποσῶν ἐγένετο χρῆσις πρὸς ἐκμαύλισιν πνευμάτων ἀναποφασίστων μὴ κατανοούντων ἔτι τὴν ὑπεροχὴν τοῦ *Κνούτου* σχετικῶς πρὸς τὸ Αὐστροουγγρικὸν σύνταγμα καὶ τὰ δημοτικὰ προνόμια τῶν Τουρκικῶν ἐπαρχιῶν.

« Δὲν ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ μοναδικὴ ἑστία τοῦ πανσλαβιστικοῦ προσηλυτισμοῦ τὸ ἐν Μόσχᾳ κομητάτον. Διὰ τῆς κυβερνητικῆς ὑποστηρίξεως, διὰ τῆς εὐλογίας τοῦ πανσλαβιστοῦ προφήτου Πογαλὶν, ὁ Κ. Χιλφερδὶν, ὁ τότε τμηματάρχης ἐν τῷ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείῳ καὶ ἤδη γραμματεὺς τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, συνέστησε δεύτερον κομητάτον ἐν Πετρουπόλει· μετ' οὐ πολὺ ἕτερα κομητάτα ἱδρύθησαν ἐν Βαρσοβίᾳ, Κιέβῳ, Ὀδησσῷ καὶ Καζανίῳ.

« Ἡ ἵδρυσις τοῦ τελευταίου τούτου κομητάτου συνέτεινεν ὅπως ἀποφασίσῃ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Πανσλαβιστῶν νὰ διοργανίσῃ τὰ διάφορα κομητάτα διὰ τοῦ ἀκολούθου τρόπου:

« 1ον Τὸ κομητάτον τῆς Πετρουπόλεως κατέστη τὸ κέντρον τῶν πολιτικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐργασιῶν πάντων τῶν κομητάτων· ἐπεφυλάξατο δὲ δι' ἑαυτὸ τὴν εἰδικὴν

διεύθυνσιν τῶν ὑποθέσεων τῆς Γαλλικίας, τῶν Σλάβων τῆς Οὐγγαρίας καὶ πασῶν τῶν μονῶν καὶ ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν Αὐστρίας καὶ Τουρκίας.

«2ον Τὸ κομητάτον τῆς Μόσχας ἐπεφορτίσθη τὴν διεύθυνσιν ἁπασῶν τῶν ἐν ταῖς δυσὶν αὐτοκρατορίαις σχολῶν καὶ τῶν ἐν Μαυροβουνίῳ καὶ Ἀλβανίᾳ ὑποθέσεων.

«3ον Τὸ κομητάτον τῆς Βαρσοβίας ἐπεφορτίσθη νὰ ἐνεργῇ παρὰ τοῖς ἐν Αὐστρίᾳ Σέρβοις.

«4ον Τὸ κομητάτον τοῦ Κιέβου ἐπεφορτίσθη νὰ προσηλυτίζῃ τοὺς Σέρβους τῆς Τουρκίας.

«5ον Τὸ κομητάτον τῆς Ὀδησσοῦ εἶχεν ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του τοὺς Βουλγάρους καὶ τὸ 3ον τὸ τοῦ Καζανίου τοὺς Τσέκους.

«Τῶν μετὰ τῶν ξένων Σλαύων συγκοινωνιῶν οὕτω πως ὀργανισθεισῶν, οἱ ἀρχηγέται κατέγιναν νὰ ἱδρύσωσι πανταχοῦ λέσχας καὶ ἀναγνωστήρια καὶ νὰ παρέχωσι χρηματικὰς βοηθείας πρὸς πάσας τὰς λέσχας τὰς ἐργαζομένας δῆθεν ὑπὸ τὸ πρόσχημα φιλολογικῶν λεσχῶν.

«Ἵνα παράσχωμεν τοῖς ἀναγνώσταις ἡμῶν ἰδέαν τινὰ τῆς ἀκουράστου ἐνεργητικότητος τῶν ῥώσσων δημεγερτῶν, λυσιτελὲς ἐνομίσαμεν νὰ παραθέτωμεν ἐνταῦθα κατάλογον πλήρη πασῶν τῶν λεσχῶν καὶ πάντων τῶν ἀναγνωστηρίων τῶν διατηρούντων σχέσεις μετὰ τῶν προμνησθέντων ἓξ ῥωσσικῶν κομητάτων, καὶ χρηματικὰς βοηθείας λαμβανόντων ἐκ Ῥωσσίας.

1 Ῥωσσικὸν ἀναγνωστήριον ἐν Βιέννῃ.
2 Λέσχη Τσεκικὴ ἐν Βιέννῃ.
3 Λέσχη Σερβικὴ ἐν Βιέννῃ.
4 Ἀκαδημαϊκὴ Τσεκικὴ λέσχη ἐν Πράγᾳ.
5 Λέσχη « *Budaïs* » ἐν Πράγᾳ.
6 Λέσχη « *Boudek* » ἐν Πράγᾳ.

7 Ἀναγνωστήριον *Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου* ἐν Κρολινενθάλῃ.
8 Ἀναγνωστήριον ἐν Κλημεντίνῃ.
9 Ἀναγνωστήριον ἐν Πίλσεν.
10 Ἀναγνωστήριον ἐν Κενιγρατσίῳ.
11 Λέσχη ἐν Σράδιμ.
12 » Τυρνὼ.
13 » Χορὶς.
14 » Οὐσσενὶκ.
15 » Ταβόρ.
16 » Λὼν
17 Ἀναγνωστήριον ἐν Βρούν
18 Λέσχη ἐν Βρούν.
19 Ἀναγνωστήριον ἐν Ὀλμούς
20 Λέσχη ἐν Κρεμσὶς.
21 Ἀναγνωστήριον Κζανκὼφ ἐν Κρεμσὶς.
22 Λέσχη ἐν Χράδις
23 » Νελεγρὰδ.
24 » Πρερὼ.
25 » Ῥοζνὼβ
26 » Φρεϊστὰδ
27 » Βζετὶν
28 Ἀναγνωστήριον ἐν Ζαρόμεριχ.
29 » Βουδβάϊς.
30 Λέσχη ἐν Γόρτς
31 » Γράτς
32 » Μαρβούργ
33 » Λαϊβὰχ.
34 » Τεργέστη.
35 » Ἀγράμη

36 Ἀναγνωστήριον ἐν Ἀγράμῃ
37 » Δβοράνῳ
38 Λέσχη ἐν Φιούμῃ
39 » Ζάρᾳ.
40 » Σίγν.
41 » Σεβενίκῳ
42 » Ῥαγούζῃ
43 » Σπαλάτῳ
44 » Κατάρῳ
45 Ἀναγνωστήριον ἐν Κετίγνῃ.
46 » Σεραγιέβῳ.
47 » Ζιτομισλίτσι.
48 » Νεοπαζαρίῳ
49 » Ρουχτσουκίῳ
50 » Βιδδινίῳ
51 » Τούλτσῃ
52 » Βάρνῃ
53 » Τυρνόβῳ
54 2. Λέσχαι ἐν Κωνσταντινουπόλει
55 Λέσχη ἐν Ἀδριανουπόλει
56 » Φιλιππουπόλει
57 3. Ἀναγνωστήρια ἐν ταῖς μοναῖς τοῦ Ἄθωνος
58 Λέσχη ἐν Βιτωλίοις,
59 » Θεσσαλονίκῃ.
60 Λέσχη «Ῥήγας.».

«Τὴν ἐπιδεξίαν ταύτην διάταξιν τῶν ἱδρυμάτων τούτων ἐν ταῖς Σλαβικαῖς ἐπαρχίαις Αὐστρίας καὶ Τουρκίας δὲν δύναται ν' ἀρνηθῇ ὁ ἐπιδεξιώτερος ὑπερασπιστὴς τῶν ρωσσικῶν συμφερόντων, διότι ταύτην καθιᾷ πρόδηλον ἡ τὴν ἐνεργητικότητα τῶν ρωσσικῶν κομητάτων δηλοῦσα ἔκθεσις, ἥτις, ὡς εἴρηται, ἀνεγνώ-

σθη ἐν τῇ τελευταίᾳ συνεδριάσει τοῦ ἐν Μόσχᾳ κομητάτου ὑπὸ τοῦ Κ. Πογαλίν.

«Τὰ διὰ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας μορφωθέντα πανσλαβιστικὰ ρωσσικὰ ταῦτα κομητάτα, τυγχάνουσι τῆς κυβερνητικῆς ὑποστηρίξεως Καὶ ἵνα εὐκρινῶς λαλήσωμεν, εἰσὶν ὑπὸ τὴν ἄμεσον προστασίαν της. Τὰ ρωσσικὰ κομητάτα, τὰ προεδρευόμενα ὑπὸ ἀνδρῶν ἐγγύτατα ὄντων τοῦ θρόνου, λαμβάνουσιν ὁδηγίας καὶ τὰς δεούσας πρὸς συντήρησιν αὐτῶν χρηματικὰς ἐπικουρίας, ἐκ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείου. Ἐν τοῖς γραφείοις τοῦ ὑπουργείου τούτου εὑρίσκεται ἓν τῶν διακεκριμένων μελῶν τοῦ ἐν Πετρουπόλει κομητάτου, ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἀνατολικοῦ Τμήματος, Κ. Π. Στρεμουσσώφ· οὗτος, χαριζόμενος τῇ μεγάλῃ ἱερείᾳ τοῦ Πανσλαβισμοῦ, Κομήσσῃ Βλουδώφ, ἤλλαξε φρόνημα ὡς ἀλλάσσει τις χειρόκτια, ἀπὸ ἀμειλίκτου διώκτου τῶν Βουλγάρων, καταστὰς ὁ θερμότερος ἀπόστολος τῶν βουλγαρικῶν ἰδεῶν ἐν Ῥωσσίᾳ.

«Ὑπὸ τὴν φιλολογικὴν σημαίαν τὰ κομητάτα ταῦτα καὶ τὰ ὑποκαταστήματα αὐτῶν, ἤτοι αἱ λέσχαι καὶ τὰ ἀναγνωστήρια, ἐργάζονται δαστηρίως καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ παντὶ σθένει ἀγωνίζονται νὰ προετοιμάσωσι νέαν ἐπιδρομὴν βαρβάρων τῆς Ἀνατολῆς εἰς Εὐρώπην, ἐπιδρομὴν ἀποτελοῦσαν τὸν *ἱερὸν πόθον* τῶν συντηρητικῶν Ῥώσσων, ὧν γλυκὺ ὄναρ εἶναι ἡ ἐπανάληψις τῶν *ἡρωϊκῶν* καταρθωμάτων τῶν Ἀσιατικῶν ὁρδῶν κατὰ τὸν μεσαίωνα. Ὁ τελικὸς οὗτος σκοπὸς ὁμολογεῖται μετὰ τοιαύτης ἀφελείας καὶ τοσοῦτον ἀπροκαλύπτως, ὥστε οἱ ἐν τοῖς ρωσσικοῖς γυμνασίοις καθηγηταὶ τῆς ἱστορίας διδάσκουσι τοῖς μαθηταῖς αὐτῶν ὅτι ἡ δυτικὴ Εὐρώπη παλαιωθεῖσα εὑρίσκεται ἐν πλήρει ἀποσυνθέσει καὶ ὅτι ἡ Θεία Πρόνοια

ἐπεφυλάξατο τῇ Ἁγίᾳ Ῥωσσίᾳ τὸ πρόβλημα τῆς παλιγγενεσίας τοῦ παλαιοῦ κόσμου. »

Οἵαν ἔκπληξιν ὑμῖν, Κύριοι, τὴν αὐτὴν καὶ ἡμῖν προὐξένησεν ἡ φοβερὰ αὕτη διακλάδωσις, ἡ καταχθόνιος αὕτη ἀνάπτυξις ἀρανῶν δυνάμεων, ἡ δι' ὅλων τῶν πόρων τῆς Αὐτοκρατορίας εἰσαγωγὴ τοῦ διαλυτικοῦ καὶ ἀποσυνθετικοῦ δηλητηρίου, τῆς εἰς ὠφέλειαν ἑνὸς καὶ βλάβην τῶν λοιπῶν ἀποβλεπούσης ἀρχῆς. Ἀλλὰ δὲν ἤμεθα οἱ μόνοι καταπλαγέντες· ἡ Αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις συγκινηθεῖσα ἐκ τοῦ θράσους τοῦ πανσλαβισμοῦ ἐδιπλασίασε τὴν προσοχὴν αὐτῆς, συνεπείᾳ δέ τῆς ὑπὸ πολλῶν εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων δημοσιεύσεως τῆς ἐκθέσεως ταύτης, τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον ἀπεφάσισε τὴν σύλληψιν τοῦ Κ. Σλαβεϊκώφ. Ἀπέναντι τοιούτων ἀποκαλύψεων, ἐπιβεβαιουμένων, οὕτως εἰπεῖν, ὑπὸ τῆς κοινοποιήσεως τῆς Υ. Πύλης, εἴπατέ μοι, Κύριοι, τί ὤφειλε νὰ πράξῃ ἀνεξάρτητος ἐφημερίς; Δὲν ὤφειλεν ἄραγε νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν κυβέρνησιν ἐν ταῖς ἐρεύναις αὐτῆς, ὅπως ἀποβῇ ἀδύνατον τοῖς διαταράσσουσι τὴν δημοσίαν τάξιν πανσλαβισταῖς νὰ προξενήσωσι βλάβην; Τοῦτο ἀκριβῶς ἔπραξεν *ὁ Φάρος τοῦ Βοσπόρου*.

Ὑπώπτευεν ὁ Φάρος τοῦ Βοσπόρου, ὅτι τὸ ἕτερον τῶν κομητάτων, δι' ὧν οἱ πανσλαβισταὶ ἐπροικοδότησαν τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους, εὑρίσκετο ἐν Ὀρτάκιοϊ καὶ οὐδὲ πρὸς στιγμὴν ἐδίστασε νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν κυβέρνησιν πρὸς ἀνίχνευσιν τῶν ἐνόχων. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ, παρουσιάζεται ἐνώπιον ὑμῶν τὸ Βουλγαρικὸν Ἐξαρχεῖον, καθυποβάλλει ὑμῖν τὴν ἀγωγὴν του καὶ λέγει: « ὑπάρχουσι πολλοὶ ἱερεῖς ἐν Ὀρτάκιοϊ· ἀλλ' ἱερεῖς προδιδόντας τὸν μονάρχην αὐτῶν, ἱερεῖς κρυπτομένους ὑπὸ τὸ ῥάσσον ὅπως εὐκολώτερον ἐξαπατῶσι τὴν ἐπαγρύπνησιν

τῆς ἐξουσίας, καὶ παρὰ τὴν ἱερὰν αὐτῶν ἀποστολὴν καὶ δι' ἧς περιβάλονται ἀξιοπρέπειαν ὑπὲρ τοῦ Πανσλαβισμοῦ ἐργαζομένους, ἱερεῖς τοιούτους ἐν Ὀρτάκιοϊ δὲν δύναταί τις ν' ἀνεύρῃ ἄλλους *ἐκτὸς ἡμῶν.* »

Δὲν καταγγέλλει λοιπὸν αὐτοὺς *ὁ Φάρος τοῦ Βοσπόρου*· αὐτοὶ οὗτοι ἐκτίθενται εἰς τὴν κοινὴν καταφρόνιαν, αὐτοὶ οὗτοι ἀποκαλύπτονται πρὸ τῶν ὑμετέρων ὀφθαλμῶν ὑπὸ ἀκαταλήπτου τινός δυσμοιρίας ὠθούμενοι, ἴσως ὑπὸ τοῦ τεταραγμένου αὐτῶν συνειδότος. Ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἡ κυβέρνησις θὰ γινώσκῃ τοὺς πανσλαβιστάς. Ἡμεῖς δὲν τοῖς ἀποδίδομεν τὸ ἐπίθετον, οὗτοι περιβάλλονται δι' αὐτοῦ κινοῦντες τὴν ἀγωγήν των. Δῶμεν αὐτοῖς πίστιν. Ἡ πρόθεσις λοιπὸν τοῦ βλάψαι δὲν ὑπάρχει ἐν τοῖς ἄρθροις τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*· ταῦτα ἐγράφησαν ὅπως ἐπιστηθῇ ἡ προσοχὴ τῆς κυβερνήσεως ἐπί τινος μέρους καὶ προφυλαχθῇ τὸ κράτος ἀπὸ ἐπικείμενον κίνδυνον. Οὕτω δή, ὡς διὰ πραγμάτων ἀπέδειξα, οὐδὲν τρίτον συστατικὸν στοιχεῖον τοῦ ἐπὶ δυσφημίᾳ ἐγκλήματος ἀνευρίσκεται ἐν τοῖς ἐγκαλουμένοις ἄρθροις.

Ὑπάρχουσι προσέτι καὶ ἕτερα κεφάλαια κατηγορίας διαλαμβάνοντα ὅτι *ὁ Φάρος τοῦ Βοσπόρου* προσῆψεν εἰς τὴν Βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν, ὅτι ὑπείκει εἰς τὰς ἐμπνεύσεις ξένης δυνάμεως, ὅτι ἐργάζεται πρὸς ὄφελος τῆς δυνάμεως ταύτης, ἥτις εἶναι αὐτὴ ἡ Ῥωσσία, ἂν δώσῃ τις πίστιν εἰς τὴν ἀγωγήν. Ὁ ἐνάγων παραπέμπει τὸ δικαστήριον εἰς ἄρθρον τι ἐπιγραφόμενον « *Τὸ Βουλγαρικὸν ζήτημα* », ὅπερ ἐπιτραπείτω μοι, ν' ἀναγνώσω. (*ὁ ῥήτωρ ἀναγινώσκει τὸ ἑπόμενον ἄρθρον.*)

« Ἐν τῷ σημερινῷ « Θεατῇ » ἀνευρίσκομεν τὴν ἀφήγησαν τοῦ ἑπομένου γεγονότος, ὅπερ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν,

σπουδαίως δέον νὰ ἐφελκύσῃ τὴν προσοχὴν τῆς Α.Υ. τοῦ Μεγάλου Βεζύρου.

« Ἐν τῇ συνεδριάσει τῶν Πατριαρχῶν, τῇ γενομένῃ τῇ παρελθούσῃ τρίτῃ ἐν τῷ Ἁγιοταφιτικῷ μετοχίῳ, οὐδεμία ἐλήφθη ἀπόφασις· τὸ δὲ περιεργότερον, εἶναι ἡ ἐκδούλευσις ἣν παρέσχε τῇ γνωστῇ διπλωματίᾳ (τῇ Ῥωσσικῇ) ἀνώτερος κληρικὸς (ὁ Κ. Νεῖλος), ὁ ἄλλοτε διαταράξας ἕτερον Πατριαρχικὸν θρόνον (τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας) ἐλθὼν δὲ καὶ ἐνταῦθα νὰ ταράξῃ τὴν Ἐκκλησίαν. Γινώσκων τότε μέρος καὶ τὴν ὥραν τῆς συνεδριάσεως, ὁ ἐν λόγῳ ἀνώτερος κληρικὸς εἰδοποίησε παραχρῆμα τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος διπλωματίαν· ἐξαπατηθεὶς ὅμως ὡς πρὸς τὴν ὥραν ὁ πρῶτος διερμηνεὺς τῆς ρωσσικῆς πρεσβείας (Κ. Ὀνοῦ)· μετέβη παρὰ τῷ Πατριάρχῃ τῶν Ἱεροσολύμων, διὰ νὰ προλάβῃ κινδυνώδη τινὰ ἔκβασιν, καθ' ἣν ὥραν οἱ Πατριάρχαι συνεδρίαζον κεκλεισμένης οὔσης τῆς θύρας τοῦ θαλάμου, ἐν ᾧ εὑρίσκοντο. Ὁ πρῶτος διερμηνεὺς πρὸς ὃν ἐμηνύθη νὰ περιμείνῃ τὸ τέλος τῆς συνεδριάσεως, περιέμεινε, πράγματι, ἐπί τινα χρόνον καὶ κατόπιν ἀπῆλθεν.

« Ἀφίνοντες εἰς τὴν εὐθυκρισίαν παντὸς δήποτε ν' ἀνεύρῃ τὸ αἴτιον τῆς προφανοῦς ταύτης ἐπεμβάσεως ξένης πολιτικῆς εἰς ζήτημα, δι' ὅπερ οὐδόλως ὤφειλε νὰ ἐνδιαφέρηται, ἀδυνατοῦμεν ν' ἀποκρύψωμεν τὴν ἀγανάκτησιν ἡμῶν διὰ τὴν προδοσίαν, περὶ ἧς ἀνωτέρω γίνεται λόγος καὶ διὰ τὴν διττὴν πορείαν ἀνωτέρων τινων κληρικῶν, οἵτινες, καίτοι ἀναγνωρίζοντες τὸν κίνδυνον ὃν διατρέχει ἡ Ἀνατολὴ καὶ ἡ Ἐκκλησία, ἐπηρεάζονται ὑπὸ ἐγκοσμίων ὑποσχέσεων ἑκουσίως καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νὰ λησμονῶσιν ὅτι εὑρίσκονται εἰς τὰ ἔσχατα τοῦ βίου των.

« Εἶναι τῇ ἀληθείᾳ σκανδαλῶδες νὰ βλέπῃ τις γέροντας ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν γεγονότας, τοσοῦτον προθύμους εἰς τὸ

νὰ καταπνίγωσι τὴν φοβερὰν φωνὴν τῆς συνειδήσεως καὶ διατεθειμένους νὰ θυσιάζωσι πᾶσαν αὐτῶν τὴν ἀξιοπρέπειαν πρὸς κορεσμὸν τῆς δίψης τῶν τρυφῶν, ἃς φεῦ! δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν ν' ἀπολαύωσι. Τοιοῦτοι ποιμένες, ἐκζητοῦντες πρὸ παντὸς ἄλλου τὸ συμφέρον τῆς Ῥωσσίας ὑπὸ τὰ ὄμματα αὐτοῦ τοῦ νομίμου αὐτῶν Κυριάρχου, διαπράττουσιν ἔγκλημα ἐσχάτης προδοσίας κατὰ τῆς Α.Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου καὶ εἰσὶν ἄξιοι λιθοβολισμοῦ ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ, ὃν, ἀποτυφλούμενοι, προσπαθοῦσι νὰ ῥίψωσιν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Ῥωσσίας. »

Παράδοξος φανήσεται ὑμῖν, Κύριοι, ἡ ἐκ μέρους τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας οἰκειοποίησις προσβολῶν διευθυνομένων κατὰ τρίτων. Πράγματι δὲ, μόνη ἴσως ἡ Ῥωσσία θὰ ἠδύνατο ν' ἀπευθύνῃ παράπονα διὰ τὸ ἄρθρον, ἐὰν τὰ ἐν αὐτῷ ἐκτιθέμενα δὲν ἦσαν σύμφωνα πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι, τοῦ μοναχοῦ Νείλου καὶ τοῦ Πατριάρχου Ἱερουσαλὴμ ἀναχωρησάντων, ἡ Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία ἦλθεν ἐνταῦθα ν' ἀναλάβῃ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Ῥωσσικῆς διπλωματίας. Ἡ ἐξήγησις τοῦ μυστηρίου τούτου οὐκ ἔστι δύσκολος. Τὰ ἐνοχοποιούμενα ἄρθρα, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ πρὸ ὀλίγου ἀναγνωσθὲν, ἐδημοσιεύθησαν τῇ 22 καὶ τῇ 24 Αὐγούστου. Τῇ 30 Αὐγούστου ὁ « *Ἀνατολικὸς Χρόνος* » ἐδημοσίευσε τὴν εἴδησιν ταύτην.

« Ὁ Βούλγαρος Ἔξαρχος ἐκίνησεν ἀγωγὴν ἐπὶ δυσφημίᾳ κατὰ τοῦ Ἐκδότου τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου.* »

Τῇ ἐπαύριον (1 Σεπτεμβρίου) προσεκλήθην εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην ὑπὸ τοῦ Σαδουλλὰχ βέη, πρώτου διερμηνέως τοῦ αὐτοκρατορικοῦ Διβανίου καὶ ἐκπληροῦντος καθήκοντα Διευθυντοῦ τοῦ ἐπὶ τοῦ Τύπου Γραφείου· ἔμαθον δὲ μετὰ μεγάλης μου ἐκπλήξεως ἐκ στόματος τοῦ ἀνωτέρου τούτου ὑπαλλήλου, ὅτι οὐχὶ ἡ Βουλγαρικὴ Ἐξ-

αρχία, ἀλλ' ἡ Ῥωσσικὴ πρεσβεία ἐποιήσατο παραστάσεις ἕνεκα προσβολῶν, αἵτινες κατ' αὐτῆς ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*, καὶ ὅτι πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἐφημερίδος ἦν διευθύνω, ὤφειλον νὰ σέβωμαι τοὺς παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ ἀντιπροσώπους τῶν δυνάμεων. Εἴκοσιν ἡμέρας μετὰ τοῦτο, ὁ « *Ἀνατολικὸς Χρόνος* » ἐπεβεβαίωσε τὴν εἴδησίν του, προστιθεὶς ὅτι συνέστη ἐπιτροπὴ ὅπως ἐξετάσῃ τὴν ἀγωγὴν τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας· τῇ ἐπαύριον δὲ προσεκλήθημεν νὰ παρουσιασθῶμεν ἐνώπιον τῆς ἐν λόγῳ ἐπιτροπῆς.

Προσεγγίσωμεν τὰς χρονολογίας; Τίνος ἄλλουἕνεκεν ἡ Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία, ἅπαξ ἀποφασίσασα νὰ κινήσῃ ἀγωγὴν, ἀνεχαιτίσθη ἀναμένουσα τὴν ἔκβασιν τῶν παραστάσεων τῆς ῥωσσικῆς διπλωματίας, ἢ μόνον διότι ἡ τῇ ῥωσσικῇ πρεσβείᾳ διδομένη ἱκανοποίησις ἤθελεν εἶσθαι ἱκανοποίησις τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας; Δὲν φαίνεται ὑμῖν, δὲν φαίνεται ὑμῖν ὅτι ἀλληλεγγύη τις ὑφίσταται μεταξὺ τῆς ῥωσσικῆς διπλωματίας καὶ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας; (ἐνδείξεις συναισθήσεως). Καὶ δὲν εἶναι ἀνήκουστος ἀναίδεια νὰ παραπονῆται ἡ Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία διὰ πρόσαψιν, ἥτις ἂν πράγματι τῇ ἐγίνετο, ἤθελεν ἀποδειχθῇ διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς διαβημάτων; Μὴ ἐκπλήττεσθε λοιπὸν, Κύριοι, ἐὰν ἡ Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία ἐνεργῇ τι ὑπὲρ τῶν φίλων της καὶ ἐὰν μεταξὺ τῶν διατυπωθέντων κεφαλαίων τῆς κατηγορίας ὑπάρχωσιν ἓν ἢ δύο διὰ λογαριασμὸν τῶν φίλων της. Ἀλλὰ κατηγορῶν τις τὴν Βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν ὅτι ἐργάζεται διὰ λογαριασμὸν ξένης πολιτικῆς, δὲν ἤθελε διατυπώσει νέον τι καὶ προτάκουστον. Ἔχω ἐνταῦθα ὑπὸ μάλης ὁρμαθὸν ἀριθμῶν τοῦ γνωστοῦ ὀργάνου τοῦ ἐν Πράγᾳ πανσλαβιστικοῦ κομπτάτου, *ἡ Σλαβικὴ Ἀλληλογραφία*, ἐξ ὧν δυνάμεθα νὰ

πληροφορηθῶμεν κατὰ πόσον ὁ κόσμος ἀγνοεῖ τὴν ἀνάμιξιν τῆς ῥωσσικῆς πολιτικῆς ἐν τῷ Βουλγαρικῷ ζητήματι· (*ὁ Ῥήτωρ ἀναγινώσκει τὰς ἀκολούθους περικοπὰς, ἃς ἀνευρίσκει ἐν ἄρθροις τοῦ προμνησθέντος φύλλου*).

« Δυστυχῶς, μετὰ θλίψεως βλέπω ὅτι προσπάθεια καταβάλλεται ἐν Γαλλίᾳ πρὸς διατήρησιν ἢ ἐκ μετάλλευσιν προλήψεών τινων, ὧν ὁ συρμὸς ἔδει νὰ ἐκλείψῃ σήμερον. Ἐν τινι τῶν τελευταίων ἀριθμῶν, λόγου χάριν, Γαλλικοῦ τινος Περιοδικοῦ συγγράμματος ἀνεῦρον ἄρθρον ἐν ᾧ ἐχαρακτηρίζοντο ὡς παράδοξοι καὶ τερατώδεις σχέσεις τινὲς τῆς Ῥωσσίας μετὰ σλαβικῶν ἐπικρατειῶν, ὡς ἡ σύνταξις ἡ παρεχομένη τῷ ἡγεμόνι τοῦ Μαυροβουνίου καὶ εἰς θρησκευτικά τινα ἱδρύματα· Τὸ τοιοῦτον, ἔλεγε τὸ Γαλλικὸν περιοδικὸν τῶν Παρισίων, εἶναι πρωτοφανὲς ὑπὸ διεθνῆ ἔποψιν· τὸ ἐκπλῆττον με, τὸ ὁμολογῶ, εἶναι ἡ ἔκπληξις τοῦ ἐν λόγῳ περιοδικοῦ. Μή ὁ πολιτικὸς καὶ θρησκευτικὸς προσηλυτισμὸς δὲν ὑπῆρξε πάντοτε ἓν τῶν μεγάλων ἐλατηρίων τῆς Εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας; Ἡ ὑπὸ τοῦ Τσάρου παρεχομένη, λόγου χάριν, σύνταξις τῷ ἡγεμόνι τοῦ Μαυροβουνίου, δὲν μὲ πτοεῖ τοσοῦτον ὅσον μὲ πτοοῦσιν αἱ χρηματικαὶ ἐπικουρίαι αἱ ὑπὸ τῆς Γαλλίας παρεχόμεναι εἰς Πολωνικὰ σωματεῖα, ὧν ὁ φανερὸς ἢ μυστηριώδης σκοπὸς εἶναι διαμελισμὸς τῆς Ῥωσσίας. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς συνδρομὰς, τὰς διδομένας εἰς θρησκευτικὰ ἱδρύματα τῆς Βουλγαρίας, αὗται εἰσὶ τοσούτῳ φυσικαὶ ὅσον τὸ δηνάριον τοῦ Ἁγίου Πέτρου, τὰ ἔργα τῶν ἐν Ἀνατολῇ Σχολῶν ἢ πᾶν δήποτε ἔργον τοῦ Καθολικοῦ Προσηλυτισμοῦ. Ἡ Βουλγαρία ἐπροίκισε τὴν Ῥωσσίαν διὰ τῆς γλώσσης τῶν θρησκευτικῶν Λειτουργιῶν καὶ τοῦ ἀλφαβήτου, εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἀνάγεται ἡ σύστασις τῆς Ῥωσσικῆς *Ἐκκλησίας*(!). ἐπόμενον ἄρα ἦτο νὰ ληφθῇ

πρόνοιά τις ἐκ μέρους τῆς Ῥωσσικῆς κυβερνήσεως νὰ πράξῃ τὶ ὑπὲρ τῆς Βουλγαρίας, τῆς κοιτίδος ταύτης τῆς ἐθνικῆς θρησκείας. Αἱ εἰς τὰς Βουλγαρικὰς σχολὰς δοθεῖσαι συνδρομαὶ ἦττον ἐκπληκτικαί εἰσι τῆς ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας Γαλλικῆς ἐν Ῥώμῃ κατοχῆς. Οἱ ἐν Βοσνίᾳ καθολικοὶ ἱερεῖς ἀνετράφησαν ἐντὸς αὐστροουγγρικῶν φροντιστηρίων· ἀγγλικαὶ δὲ ἡ ἀμερικανικαὶ ἑταιρίαι διαμαρτυρομένων διαμοιράζουσι τὰ βιβλία των ἐν ταῖς Παριστρίαις χώραις. Λίαν παράδοξον ἤθελεν εἶσθαι ἂν μόνη τῇ Ῥωσσίᾳ δὲν ἐπετρέπετο νὰ πράξῃ τι ὑπὲρ τῶν ὁμοθρήσκων της.

==

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ.

«Γράφουσιν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως: Φαίνεται ὅτι ἡ ἐπιρροὴ τοῦ στρατηγοῦ Ἰγνατιὲφ τὰ μάλιστα συνετέλεσεν εἰς τὸν διορισμὸν τοῦ Ἐξάρχου καὶ τὴν ἐπίσημον ἀναγνώρισιν τῶν Βουλγάρων ὡς ἀποτελούντων ἰδιαιτέραν ἐκκλησίαν. Ὁ Ῥῶσσος πρεσβευτὴς ἡτοιμάζετο νὰ μεταβῇ εἰς Κριμαίαν, ὁπότε διετάχθη νὰ παραμείνῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὅπως ἐποπτεύῃ τὰ διαβήματα τοῦ πρώσσου πρίγκηπος Φρειδερίκου Καρόλου.

==

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ.

«Ὁ στρατηγὸς Ἰγνατιὲφ ὁραστηρίως ἐνεργεῖ ὅπως πείσῃ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως ν' ἀναγνωρίσῃ πως τὰ τετελεσμένα ἀναιροῦν τὸν κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐπισκόπων καὶ τοῦ Ἐξάρχου αὐτῶν ἀφορισμόν.

«Κατὰ τελεγράφημά τι ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, πιστεύεται ὅτι ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης θὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰς ῥωσσικὰς εἰσηγήσεις καὶ θὰ προβῇ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ ἀφωρισθέντος Ἀνθίμου ὡς Ἐξάρχου. Λέγεται ἐπίσης ὅτι ὁ στρατηγὸς Ἰγνατιὲφ ἐνεργεῖ παρὰ τοῖς ὑπουργοῖς τοῦ Σουλτάνου ὅπως ἰσχυρῶς πιέσωσι τοὺς Πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς καὶ τὴν Σύνοδον Κωνσταντινουπόλεως.

==

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ.

Ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων καθίσταται ὁσημέραι σοβαρωτέρα, ἕνεκα δὲ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς Βουλγαρικῆς ἐξαρχίας τὰ μέλη τοῦ Ἑλληνικοῦ κλήρου δείκνυνται ἐχθρικώτερα πρὸς τὸν ῥωσσικὸν κλῆρον.

Ἐκ τῶν ἀναγνωσθέντων ἄρθρων δῆλον γίνεται, Κύριοι, ὅτι ἂν ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* ἤθελε νὰ προσβάλῃ τὴν Ἐξαρχίαν, ἠδύνατο νὰ τὸ πράξῃ ἀναδημοσιεύων ἁπλῶς τὰς ἀφελεῖς διακηρύξεις καὶ τὰς μετὰ κτηνώδους εἰλικρινείας γενομένας ὁμολογίας, ἃς ἀνευρίσκει τις καθ' ἑκάστην ἐν τοῖς δημοσιογραφικοῖς ὀργάνοις τοῦ πανσλαβισμοῦ. Μεγάλως δὲ ἀξία τῆς ὑμετέρας προσοχῆς ἤθελεν εἶσθαι ἐν τέλει ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἀκολούθου παραγράφου, ἣν ἀνευρίσκω ἐν τῇ ἐφημερίδι, ἡ *Σλαβικὴ ἀλληλογραφία* ὑπὸ τὸν τίτλον *Βουλγαρία*.

«Ὁ στρατηγὸς Ἰγνατιὲφ, πρεσβευτὴς ἐπέβη τῷ παρελθόντι Σαββάτῳ τοῦ ἐνταῦθα σταθμεύοντος ἀτμοκινήτου τῆς πρεσβείας καὶ μετέβη εἰς τὴν νῆσον Χάλκην πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, τοῦ πρό τινων ἡμερῶν διατρίβοντος ἐν τῇ σχολῇ τῆς νήσου ταύτης. Ὁ στρατηγὸς Ἰγνατιὲφ μετέβη ἀκολούθως εἰς Πρίγκηπον, ἔνθα ἐπεσκέφθη ἐπίσης τὸν Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας.»

Ἐκ τῆς παραγράφου ταύτης μανθάνετε πρᾶγμα ἄγνωστον ὑμῖν, δηλαδὴ ὅτι ἐν τοῖς πανσλαβιστικοῖς κύκλοις αὐτὴ αὕτη ἡ πρωτεύουσα τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας θεωρεῖται ὡς ἀνήκουσα τῇ Βουλγαρίᾳ. Τοῦτο καὶ μόνον θὰ ἤρκει νὰ καταδείξῃ μέχρι ποίου σημείου προβαίνει τὸ θράσος τοῖς πανσλαβιστικῆς κενοδοξίας καὶ ἡ ἀπροκάλυπτος ἀπληστία τῶν ὑποστηριζόντων τὴν ἐν λόγῳ ἐφημερίδα.

Ἔρχομαι ἤδη εἰς τὸ τελευταῖον μέρος τῆς ἀπολογίας

μου. Παραδεχθῶμεν ἐπὶ στιγμὴν, Κύριοι, ὅτι ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου*, ὑπέδειξεν ἐν τοῖς ἄρθροις του τὴν Βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν. Τίς θὰ εἶχε τὸ θάρρος νὰ διαψεύσῃ τὴν ἱστορίαν; Τίς θὰ εἶχε τὸ θάρρος νὰ ῥαπίσῃ κατὰ πρόσωπον τὴν κοινὴν γνώμην ἀρνούμενος τὸ προφανὲς; Καὶ πῶς λοιπὸν ἡ πανσλαβιστικὴ πολιτικὴ νὰ διατηρῇ δαπάνῃ αὐτῆς πλῆθος ταραχοποιῶν ἑστιῶν ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ, νὰ διατηρῇ στρατὸν ἀναρίθμητον δημογερτῶν, διατρεχόντων τὴν χώραν καθ' ἁπάσας τὰς διευθύνσεις πρὸς διαβουκόλησιν τῶν Βουλγάρων, νὰ ἐκθέτῃ τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἀξιοπρέπειαν σκανδαλωδῶς καὶ ἐναντίον τῆς διεθνοῦς ἠθικοταξίας, καὶ νὰ ἔρχωνται σήμερον νὰ μοὶ εἴπωσιν ὅτι ἡ Βουλγαρικὴ αὕτη Ἐξαρχία, ἥτις ἐστὶ τὸ δημιούργημά της, ἥτις, κατὰ τὴν πάνδημον ὁμολογίαν, εἶναι ἡ ἐνσάρκωσις τῶν προσπαθειῶν της δὲν διάκειται ἐν σχέσει μετ' αὐτῆς. Τοῦτο οὐ μόνον διάψευσις τῆς ἱστορίας, ἀλλ' ὕβρις πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἤθελεν εἶσθαι, ἤθελεν εἶσθαι ἔγκλημα.

Ὑπάρχει, Κύριοι, μαθηματικόν τι ἀξίωμα, ὅπερ διδάσκει ἡμῖν ὅτι τὰ ἑνὶ τρίτῳ καὶ ἀλλήλοις εἰσὶν ἴσα. Ἡ Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία συμμερίζεται τὰς θεωρίας τοῦ Κ. Σλαβεϊκώφ· καθότι διώρισεν αὐτὸν διευθυντὴν τῆς βουλγαρικῆς σχολῆς· ἐπειδὴ δὲ, κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτῆς τῆς Υ. Πύλης, αἱ θεωρίαι τοῦ Κ. Σλαβεϊκώφ συμφωνοῦσι πρὸς τὰς τοῦ ἐπαναστατικοῦ κομητάτου τοῦ Βουκουρεστίου· ἐκ τούτων ἕπεται ὅτι τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας αἱ θεωρίαι εἰσὶν αἱ αὐταὶ ταῖς τοῦ κομητάτου Βουκουρεστίου. Αὕτη ἐστὶ μαθηματικὴ ἀλήθεια ἐκ τῶν μὴ ἐπιδεχομένων ἀντίῤῥησιν. Τελειώνων τὴν ἀντίκρουσιν τοῦ κατηγορητηρίου ἐγγράφου, ἀναγκάζομαι νὰ στιγματίσω ἐν τῷ τελευταίῳ αὐτοῦ μέρει, ἐν ᾧ ὁ μηνυτὴς ζητεῖ

500 λίρας ὡς ἀποζημίωσιν. Ἓν ἐκ τῶν δύω· ἢ τὰ εἰσοδήματα τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, ὡς τὰ ἐκ τῆς πωλήσεως λαμπάδων, ἀδειῶν γάμων καὶ βαπτισμάτων καὶ ἐξομολογήσεως ἠλαττώθησαν ἕνεκα τῶν ἄρθρων τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ὑμετέρα εὐθυδικία θὰ ζητήσῃ ἀναμφιβόλως παρὰ τοῦ μηνυτοῦ τὴν κατάθεσιν ἀκριβοῦς λογαριασμοῦ· ἢ πρόκειται περὶ ἱκανοποιήσεως τῆς τιμῆς καὶ ὑπολήψεως τῆς Ἐξαρχίας· καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ λυπηθῆτε βεβαίως, Κύριοι, διότι ἀνεγνωρίσατε ὡς καθεστηκὸς σωματεῖον τοῦ κράτους Ἐξαρχίαν, ἧς ἡ τιμὴ καὶ ἡ ὑπόληψις τιμᾶται ἀντὶ 500 λιρῶν. (*γέλωτες*).

Ἀνακεφαλαιῶν τὰ προηγούμενα λέγω ὅτι:

1ον Ἐν τοῖς ἐγκαλουμένοις ἄρθροις δὲν ὑποδεικνύεται πρόσωπον ἢ ἀνεγνωρισμένον σωματεῖον τοῦ κράτους κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου.

2ον Δὲν ὑπάρχει ἰσχυρισμὸς ἢ πρόσαψις γεγονότων δυναμένων νὰ προσβάλωσι τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψιν.

3ον Ὅτι δὲν ὑπάρχει πρόθεσις τοῦ βλάψαι.

Ἐξαιτοῦμαι παρὰ τοῦ σεβαστοῦ τούτου δικαστηρίου ὅπως ἀπορριφθῇ ἡ μήνυσις καὶ καταδικασθῇ ὁ μηνυτὴς εἰς τὰ ἔξοδα.

Ἕνα λόγον, Κύριοι, πρὶν ἢ τελειώσω. Ἐὰν ὁ «*Φάρος τοῦ Βοσπόρου*» καταδικασθῇ, θὰ ἐμψυχώσητε τὸν Πανσλαβιτμὸν ἐπὶ βλάβῃ τῆς δημοσίας ἡσυχίας καὶ θὰ ἐκφοβίσητε τὴν δημοσιογραφίαν, ἧς ἀποστολὴ ἐστὶ τὸ βάλλειν κραυγὴν ὁσάκις κίνδυνός τις ἐπαπειλεῖ τὸ κράτος· ἐὰν δὲ ὁ «*Φάρος τοῦ Βοσπόρου*» ἀθωωθῇ, θὰ ῥίψητε ψῆφον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου καὶ θέλετε ἀποδείξῃ τῇ Εὐρώπῃ ὅτι ἡ Τουρκία βαίνει γιγαντιαίοις βήμασιν ἐν τῇ ὁδῷ τῆς προόδου. Εἶπον.

Ὁ Κ. ΑΜΙΑΒΛ λαβὼν ἀκολούθως τὸν λόγον ἤρξατο κατὰ πρῶτον ἀνακηρύσσων τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸ κοινωφελὲς τοῦ τύπου, οὗ ἀνωμολόγησε τὰς εὐεργεσίας ἃς παρέσχεν ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ ὃν ἀνεγνώρισεν ὡς ἕνα τῶν ἰσχυροτέρων μοχλῶν τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ. Ἀλλὰ, προσέθετο, ἐπειδὴ οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐστὶ τέλειον, οὐδὲ ὁ τύπος ἠδύνατο νὰ ἐξαιρεθῇ τοῦ κανόνος τοῦτου, ὡς καὶ οὐδὲ ὁ ἥλιος αὐτὸς εἶναι ἀπηλλαγμένος στιγμάτων. Ἐὰν τὸ ἔργον τοῦ τύπου, εἶπε, θεωρῆται μέγα καὶ κοινωφελὲς, ἀποδοτέον τοῦτο εἰς τὸ ὅτι ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ τὸ καλὸν ὑπερτερεῖ τοῦ κακοῦ. Ἡ ἀποστολὴ τῶν ἐφημερίδων, ἥτις συνίσταται εἰς τὸ ὑπερασπίζειν τὴν δικαιοσύνην καὶ διαδίδειν τὴν ἀλήθειαν, παραγνωρίζεται πολλάκις· συχνότατα δημοσιογράφοι, ἀγόμενοι ὑπὸ ἐλατηρίων ἥκιστα ἀξιεπαίνων, ὑπερασπίζουσι τὴν ἀδικίαν καὶ διαδίδουσι τὴν πλάνην. Διὰ τοῦτο ἡ κατηγορία ἀποδίδει εἰς τὸν *Φάρον τοῦ Βοσπόρου* ὅτι ἐγένετο τὸ ὄργανον τυφλῶν καὶ ἐχθρικῶν παθῶν ἐν ταῖς ἐπιθέσεσιν αὐτοῦ κατὰ τοῦ βουλγαρικοῦ ἀγῶνος. Δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου ἣν ἐπικαλεῖται ὑπὲρ ἑαυτοῦ ὁ κατηγορούμενος· ἀπόδειξις καὶ καθιέρωσις μάλιστα τούτου εἶναι ἡ ἐνεστῶσα δίκη, διότι αὕτη καταδεικνύει ὅτι τὸ σύστημα τῆς δημοσίας συζητήσεως καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ νόμου βασιζομένης καταστολῆς ἀντικατέστησε τὸ σύστημα τῆς ἄνευ ἐλέγχου καὶ ἄνευ νομίμων ἐγγυήσεων τιμωρίας. Ἄλλως τε δὲ, ἤθελέ τις καταδειχθῇ ἥκιστα εὐλαβὴς πρὸς τὴν δικαιοσύνην ἀπονέμων ἐκ τῶν προτέρων τοῖς κριταῖς αὐτοῦ τὸν ἔπαινον ἢ τὸν ψόγον, ἀναλόγως τῆς ἀθωώσεως ἢ τῆς καταδίκης ἣν οὗτοι ἤθελον ἐξενέγκει κατ' αὐτοῦ. Ἡ κατηγορία δὲν προβάλλει αὐτοῖς τοιοῦτόν τι δίλημμα, καθότι ἔχει ἀρκοῦσαν ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ ἀμερόληπτον καὶ εἰς τὰ φῶτα

τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ προκηρύττει ἐκ τῶν προτέρων ὅτι ἡ ἀπόφασις αὐτῶν, οἱαδήποτε καὶ ἂν ᾖ δέον νὰ ᾖ σεβαστὴ παρ' ἅπασιν ὡς ἀπόφασις δικαία καὶ εὐσυνείδητος.

Εἰς τοὺς ὑπαινιγμοὺς τοῦ κατηγορουμένου περὶ ὑπάρξεως ὑποτιθεμένης τινὸς ἀλληλεγγύης ἐν τῇ παρούσει δίκῃ μεταξὺ τῆς Ἐξαρχίας καὶ τῆς Ῥωσσικῆς πρεσβείας, τὸ ὄργανον τῆς κατηγορίας ἀπήντησε δ' ἐντόνου διαψεύσεως. Οὐδεὶς ὑπάρχει, εἶπεν, ἐνταῦθα ὄπισθεν τῆς Ἐξαρχίας εἰμὴ μόνον τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος, παλαῖον ὅπως περατώσῃ τὸ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τῆς καταπιέσεως τοῦ φαναριωτικοῦ κλήρου, ὅστις τοσοῦτον βαρέως καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐπεβάρυνεν αὐτό. Ὁ Κ. Ἀμιὰβλ ἠθέλησε νὰ καταδείξῃ ὅτι οἱ ὑπαινιγμοὶ εἰς οὓς ἀπαντᾷ γεροῦνται πάσης σπουδαίας βάσεως, ὅτι ὁ κατηγορούμενος ὑπεστήριξεν αὐτοὺς ἁπλῶς μόνον ἐπὶ τυχαίων ἢ καθ' ὁλοκληρίαν πλαστῶν γεγονότων. Προσέθετο δὲ ὅτι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ δίκη αὕτη εἶναι καθαρὰ ἀπόδειξις ὅτι δὲν ὑφίσταται ἀλληλεγγύη μεταξὺ τοῦ ἐναγόντος μέρους καὶ τῆς ῥωσσικῆς διπλωματίας.

Ἀπτόμενος τοῦ πρώτου μέρους τῆς ἀγορεύσεως τοῦ ἀντιδίκου, ὁ πληρεξούσιος τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας εἶπεν ὅτι εἶναι ἀληθῶς παράδοξον πῶς ὁ κατηγορούμενος ὑποστηρίζει ὅτι δὲν προέθετο νὰ προσβάλῃ καὶ ὅτι πραγματικῶς δὲν προσέβαλε τὴν Βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν ἐν τοῖς ἄρθροις αὐτοῦ τῶν 22 καὶ 24 αὐγούστου, ἐνῷ ἔρχεται ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου παρυστιαζόμενος μεθ' ὁρμῆς ὡς κατήγορος ἐναντίον αὐτῆς ταύτης τῆς Ἐξαρχίας. Ἡ ἀγωγὴ ἐγένετο ἐκ μέρους τοῦ Ἐξάρχου ἐν ὀνόματι αὐτοῦ ὡς Βουλγάρου ἱεράρχου καὶ ὡς ἀρχηγοῦ τῆς Ἐξαρχίας. Γίνεται δὲ αὐτολεξεὶ λόγος περὶ τῶν βουλγάρων ἱεραρχῶν καὶ ἡ Ἐξαρχία ὑποδεικνύεται σαφέστατα ἐν τῷ πρώτῳ

τῶν ἐγκαλουμένων ἄρθρων. Ἄλλως τε δὲ, ἡ Ἐξαρχία δὲν ὑποδεικνύεται μόνον ἀλλὰ καὶ ὀνομάζεται ἔν τινι μέρει τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ περιέχοντος τὸ ἄρθρον τοῦτο, ἔν τινι διαφόρῳ ἐν ᾧ αἱ αὐταὶ ἐπιθέσεις, ὅσον ἀφορᾷ δύο τῶν προσαπτομένων κατηγοριῶν, ἐπαναλαμβάνονται καὶ ἐπιτείνονται ἔτι μᾶλλον.

Ἀναφορικῶς πρὸς τὸ δεύτερον στοιχεῖον τοῦ ἐγκλήματος, τουτέστι περὶ τῆς ὑπάρξεως κατηγοριῶν ἐπὶ γεγονότων, καθαπτομένων τῆς τιμῆς καὶ τῆς ὑπολήψεως τῶν βουλγάρων ἱεραρχῶν καὶ τοῦ καθεστηκότος σώματος τοῦ κράτους, εἰς ἃ οὗτοι ἀνάγονται, ὁ Κος Ἀμιὰβλ παρετήρησεν ὅτι ὁ κατηγορούμενος δὲν διεφιλονείκησεν ὅτι αἱ τέσσαρες κατηγορίαι αἱ ὑπὸ τῆς ἐναγούσης μερίδος ἀποδεικνυόμεναι ἐξάγονται ἐκ τῶν ἐγκαλουμένων ἄρθρων. Ὁ κατηγορούμενος δὲν ἐζήτησε οὐχ ἧττον νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀλήθειαν τῶν ἰσχυρισμῶν τούτων, τοῦθ' ὅπερ ἐν τούτοις προσεκλήθη νὰ πράξῃ, ἀναγνωρίζων λελησθότως διὰ τούτου, ὅτι παρέλειψε τὸ καθῆκόν του ὡς δημοσιογράφος, ὅπερ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἐφημερίδι ἐχαρακτήρισεν ὡς ἔξῆς ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 3 παρελθόντος σεπτεμβρίου ἀναφορικῶς πρὸς τὰς κατηγορίας, ἃς ὁ *Ανατολικὸς Ταχυδρόμος* ἀπηύθυνε κατὰ τοῦ μουτεσαρίφου Τούλτσης:

«Πᾶσα κατηγορία ὑποτίθησι εὐσυνείδητον γνῶσιν πληροφορίας ἀποῤῥεούσας ἐκ διαφόρων πηγῶν, συζήτησιν αἰτιολογικὴν.

«Ἔχομεν τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ εὐγενεστέρα ἀποστολὴ τοῦ τύπου εἶναι τὸ ἐξυπηρετεῖν ἀνενδοιάστως ὡς συνήγορος τὰς καταπιεζομένας ἢ προσβαλλομένας ἐθνικότητας μετὰ πίστεως ἀκαταγωνίστου, πρὸς θρίαμβον παντελῆ τοῦ δικαίου, ἀλλ' ἐν γνώσει τῶν πραγμάτων καὶ μετὰ ἀποδείξεων ἀνὰ χεῖρας»

Ὁ Κος Ἀμιὰβλ εἶπεν ὅτι ἅπαντα τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ κατηγορουμένου ἐπὶ τοῦ μέρους τούτου συνίστανται εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ὅτι ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ πανσλαβιστοῦ δὲν εἶναι δυσφημητικὸς, διότι ἐν Ῥωσσίᾳ καὶ ἐν Πράγᾳ θεωροῦσι τοῦτον ὡς τίτλον τιμητικὸν. Ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος δὲν εἶναι σπουδαῖος. Τὸ ὀνομάζειν πανσλαβιστὰς ὑπηκόους ὀθωμανοὺς, σημαίνει ὅτι οὗτοι εὔχονται, προσπαθοῦσι καὶ συνωμοτοῦσιν ὅπως ἀπαλλαγῶσι τῆς ἐξουσίας τοῦ νομίμου αὐτῶν κυριάρχου, ὅτι προπαρασκευάζουσιν ἢ τοὐλάχιστον ἐπιθυμοῦσιν εἰ μὴ τὴν καταστροφὴν, τοὐλάχιστον τὸν διαμελισμὸν τοῦ Κράτους οὗ ἀποτελοῦσι μέρος· εἶναι δὲ προφανέστατον ὅτι τοιαύτη τις κατηγορία καθάπτεται τῆς τιμῆς καὶ τῆς ὑπολήψεως αὐτῶν παρὰ ταῖς ἀρχαῖς παρ' ὧν ἐξήρτηνται. Διαμαρτυρηθεὶς ἐν ὀνόματι τοῦ Ἐξάρχου ὅτι αἱ ἐπιθυμίαι τῶν Βουλγάρων οὐδὲν τὸ κοινὸν ἔχουσι μετὰ τοῦ πανσλαβισμοῦ, ὅτι ἀποβλέπουσι μόνον εἰς τὴν σύστασιν κοινότητος παραπλησίας ἐκείνων αἵτινες ὑφίστανται ἐν τῇ Αὐτοκρατορίᾳ· οἷον τῆς Ἀρμενικῆς, τῆς Ἰσραηλιτικῆς, τῆς Λατινικῆς κοινότητος, ὁ ῥήτωρ ἐξήτασεν ἑκάστην τῶν τεσσάρων κατηγοριῶν καὶ προσεπάθησε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι αὗται φέρουσι ἐν μεγίστῳ βαθμῷ τὸν χαρακτῆρα τῆς δυσφημίας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ τρίτον στοιχεῖον τοῦ ἐγκλήματος, οὗ ἡ ὕπαρξις διημφισβητήθη ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου, τουτέστιν ἡ πρόθεσις τοῦ βλάψαι, ὁ Κ. Ἀμιὰβλ εἶπεν ὅτι τὸ ὑπαινισσόμενον ἐλατήριον, τουτέστιν ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἐξυπηρετῆσαι τὴν αὐτοκρατορικὴν ὀθωμανικὴν κυβέρνησιν ἀπέναντι κατεπείγοντος κινδύνου, εἶναι ἁπλοῦς ἰσχυρισμὸς οὐδόλως ἀποδειχθείς. Ὁ κατηγορούμενος εἶπεν ὅτι ἠσθάνθη ἑαυτὸν ἀκαταμαχήτως ὠθούμενον ὅπως «*καταγγείλῃ τοὺς ἐνόχους*» καὶ ὅπως «*βοηθήσῃ τὴν κυβέρ-*

νησιν ἐν ταῖς ἐρεύναις αὐτῆς.» Ὁ Κος Ἀμιὰβλ προσέθετο ἐνταῦθα ὅτι θὰ ἦτο πρακτικώτερον νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν ἀστυνομίαν διά τινος ἐπιστολῆς ἢ τὸ νὰ καταγγείλῃ δημοσίᾳ. Τὸ τοιοῦτον ὅμως εἶναι μία ἐξήγησις ἐπινοηθεῖσα κατόπιν ἑορτῆς καὶ ἥτις οὐδόλως συνάδει πρὸς τὸ ὕφος τῶν ἐγκαλουμένων ἄρθρων. Ἡ ἐξήγησις αὕτη ἄλλως τε δὲν ἅπτεται τοῦ ἀληθοῦς στοιχείου τοῦ ἐγκλήματος, ὅπερ ἐστὶν ἡ πρόθεσις τοῦ βλάψαι τὸ πρόσωπον ἢ τὸ καθεστηκὸς σῶμα καθ' οὗ ἡ κατηγορία ἀπευθύνεται. Ἀλλ' ἡ πρόθεσις αὕτη ὑφίσταται βεβαίως ἐν τῇ οὐσίᾳ. Πρόδηλον εἶναι, κατὰ τὸν Κ. Ἀμιὰβλ, ὅτι ἀπευθύνων κατὰ τῆς Ἐξαρχίας καὶ τῶν βουλγάρων ἱεραρχῶν τὴν κατηγορίαν ἣν ἀπαρτίζουσιν αἱ τέσσαρες ἀνασκευασθεῖσαι κατηγορίαι, ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* ἠθέλησε νὰ βλάψῃ αὐτούς, ἠθέλησε νὰ δυσφημίσῃ τὸν βουλγαρικὸν ἀγῶνα. Ἡ συκοφαντιώδης αὕτη κατηγορία εἶναι συστηματική, ἐπαναλαμβανομένη δὲ κατὰ διαφόρους τύπους καὶ κατὰ διάφορον ὕφος κ«θίσταται τὸ κυριώτερον ὅπλον, ᾧ χρῶνται οἱ ὑπερασπιζαὶ τοῦ φαναριωτικοῦ κλήρου ἐν τῇ πάλῃ τῇ συναφθείσῃ περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος. Ὁ ῥήτωρ προσπαθεῖ ἐνταῦθα ὅπως ποιήσηται διάκρισιν μεταξὺ τοῦ ἀγῶνος τοῦ φαναριωτικοῦ κλήρου καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅστις ἐγκεκλεισμένος ἐν τοῖς ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης διακεχαραγμένοις ὁρίοις καὶ ἐνόσῳ συνάδει πρὸς τὰς τάσεις τοῦ νεωτέρου πνεύματος, εἶναι ἄξιος σεβασμοῦ· ἀπονέμει δὲ ἐγκώμιά τινα εἰς τὰ ἔξοχα πλεονεκτήσματα τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, ἧς ἀναπολεῖ τὸ μέγα πρόσωπον ὅπερ διεδραμάτισεν ἐν τῷ παρελθόντι, καὶ ἥτις ἀνομολογεῖ ὅτι ἔχει σπουδαίαν νὰ ἐκπληρώσῃ μέλλουσαν ἀποστολὴν ἐν τῇ προόδῳ τῆς φιλολογίας, τῶν ἐπιστημῶν, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας. Ἡ βουλγαρικὴ φυλή, κατὰ τὸν Κ. Ἀμιὰβλ, καί τοι στερουμένη πλεονεκτημάτων τοσούτῳ ἐξόχων, κέκτηται ἐν τούτοις ἕδραῖα καὶ κοινωφελῆ προσόντα, δέον δὲ νὰ ᾖ σεβαστὴ ἐν τῇ νομίμῳ αὐτῆς ἀναπτύξει, ἥτις οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ τὸ ἔργον τῆς διανοητικῆς, ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς αὐτῆς βελτιώσεως.

Συγκεφαλαιώσας δὲ τὰ διάφορα μέρη τῆς ἀποδείξεως αὐτοῦ, ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας ἐξέφρασε τὴν ἐμπιστοσύνην ὅτι ἐκ τῶν συνδιασκέψεων τῆς ἐπιτροπῆς θελει ἐξέλθει ἡ σοβαρὰ καταδίκη, ἧς ὁ ἐναγομένος κατέστη ἄξιος.

Ἕνεκα τῆς προκεχωρημένης ὥρας ὁ πρόεδρος ἀνέβαλε τὴν ἐξακολούθησιν τῆς συνεδριάσεως διὰ τὴν προσεχῆ δευτέραν, 9[21 ὀκτωβρίου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Γ'.

Δευτέρα 9]21 Ὀκτωβρίου 1872.

Ἡ αὐτὴ παρατηρεῖται συρροὴ ἀκροατῶν Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων. Οἱ ΚΚ. Ῥώτας καὶ Κυριακόπουλος, παρακάθηνται ἐν τῇ αὐτῇ ἐν ᾗ καὶ κατὰ τὴν προηγουμένην συνεδρίασιν ἕδρᾳ, παρ' αὐτοῖς δὲ κάθηται ὁ Κ. Ἀμιὰβλ, πληρεξούσιος τῆς Βουλγαρικῆς ἐξαρχίας. Τὴν 2αν ὥραν μ. μ. τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, προεδρεύοντος τοῦ Σερκίζ ἐφέντη Ἀγαπεγιὰν, καταλαμβάνουσι τὰς ἕδρας αὐτῶν καὶ ἀμέσως κηρύσσεται ἡ ἔναρξις τῆς συνεδριάσεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁ ἐνάγων ζητεῖ ὅπως ἡ ὑπεράσπισις παρουσιάσῃ ἀποδείξεις τῶν κατηγοριῶν ἃς προσῆψεν εἰς τὴν Βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν. Προσκαλεῖται ἑπομένως ἡ ὑπεράσπισις ὅπως παρουσιάσῃ τοιαύτας, ἐάν ἔχῃ·

ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ. Κύριε Πρόεδρε, ἡ ὑπεράσπισις ἐξέθηκεν ἀρκούντως ὅσα ἐπιχειρήματα εἶχε πρὸς ἀπολογίαν της, ἀλλ' ἡ κατηγορία οὐδὲν τούτων κατώρθωσε ν' ἀναιρέσῃ· παρακαλοῦμεν ἑπομένως τὸ σεβαστὸν δικαστήριον ὅπως κηρύξῃ τὴν λῆξιν τῆς συζητήσεως.

ΑΜΙΑΒΛ. Ἡ ἀπαίτησις αὕτη τῆς ὑπερασπίσεως εἶναι ἁπλῆ ὑπεκφυγή, ἥτις δὲν δύναται ἄλλως νὰ χαρακτηρισθῇ ἢ ὡς ἀπόδειξις κακῆς πίστεως (*). Ἐν τῇ τελευταίᾳ συνεδριάσει εὑρέθην ἀπροπαράσκευος, διότι περιέμενον ἀπολογίαν καὶ οὐχὶ κατηγορητήριον ἐπὶ κατηγορητηρίου· κατὰ συνέπειαν ἐσκέφθην ἀκολούθως ὅτι ἔχω εἰσέτι πολλὰ ν' ἀντιτάξω κατὰ τῆς τελευταίας ἀγορεύσεως τῆς ὑπερασπίσεως. Θέλω δὲ ἀποδείξει ὅτι ὁ Κος Διευθυντὴς τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου* ἐψεύσθη ἀναφέρων λόγους τινὰς ἀνωτέρου ὑπαλλήλου τῆς κυβερνήσεως, οὓς οὗτος δὲν εἶπεν. Διὰ τοῦ αὔριον καταφθάνοντος ταχυδρομείου περιμένω σπουδαῖα ἔγγραφα, δι' ὧν θὰ ἀναιρέσω ἄρδην τὰ ἐπιχειρήματα τῆς ὑπερασπίσεως. Ζητῶ ἑπομένως ὀκταήμερον ἀναβολήν, διότι ἔχω πολλὰ νὰ εἴπω καὶ πρὸ πάντων πολλὰ νὰ ἀναγνώσω.

ΡΩΤΑΣ. Κύριε Πρόεδρε, Κύριοι Δικασταί. Εἶναι ἀνήκουστον εἰς τὰ χρονικὰ τῶν δικαστηρίων τὸ νὰ δίδωται δὶς κατὰ συνέχειαν ὁ λόγος εἰς τὸν ἐνάγοντα. Ἡ ὑπεράσπισις εἶπεν ὅτι οὐδὲν ἔχει πλέον νὰ εἴπῃ κατόπιν τῶν ὅσα ἐξέθηκεν ἐν τῇ προηγουμένῃ συνεδριάσει, κατὰ συνέπειαν, διδομένου αὖθις τοῦ λόγου εἰς τὸν Κ. Ἀμιάβλ, ὁ μὲν ἐνάγων θὰ λάβῃ αὐτὸν δὶς· ἐνῷ ὁ ἐναγόμενος ἅπαξ μόνον.

(*) Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Κ. Ἀμιάβλ προέφερε τὰς λέξεις ταύτας, ἡ μορφὴ αὐτοῦ εἶχε καταστῇ καταπόρφυρος ἐκ τῆς ὀργῆς καὶ τὰ βλέμματά του ἐσπινθηροβόλουν.

ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ. Παρακαλῶ τὸν Κον Πρόεδρον ὅπως προσκαλέσῃ τὸν δικηγόρον τῆς ὑπερασπίσεως νὰ ἀναιρέσῃ τὰς κατ' ἐμοῦ ἐκτοξευθείσας ὕβρεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁ Κ. Ἀμιάβλ παρακαλεῖται ὅπως μὴ παρεκτρέπηται.

ΑΜΙΑΒΛ. Ὁ λόγος δι' ὃν κυρίως ἐζήτησα τὴν ἀναβολὴν τῆς συνεδριάσεως εἶναι ὅτι θέλω ἀποδείξει ὅσα εἶπον. *(Τὸ δικαστήριον συσκέπτεται ἐὰν ὀφείλῃ ἢ μὴ νὰ κλείσῃ τὴν συζήτησιν).*

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Τὸ δικαστήριον δὲν ἐφωτίσθη εἰσέτι. Ἡ συζήτησις θέλει ἐξακολουθήσει. Ἡ ὑπεράσπισις ἔχει τὸν λόγον.

ΡΩΤΑΣ λέγει ὅτι ἄκων καὶ ἀπροπαράσκευος ἀναγκάζεται νὰ ὁμιλήσῃ, καί τοι θεωρεῖ ὅτι ἡ ὑπεράσπισις ἐξήντλησε τὸ θέμα τῆς ἀπολογίας αὐτῆς, οὐχ ἧττον, εἶπεν, ὅτι ἐπιφυλάσσεται τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ λάβῃ τὸν λόγον μετὰ τὸν Κον Ἀμιάβλ.

Ὁ Κος Ῥώτας, μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν στωμυλίας καὶ εὐθυκρισίας, συνεκεφαλαίωσεν ἐν ὀλίγοις τὰ ὑπὸ τῆς ὑπερασπίσεως λεχθέντα, ἐπέρανε δὲ τὸν λόγον εἰπὼν ὅτι ὁ βούλγαρος Ἔξαρχος, ἐξαιτουμενος βαρείας ἠθικὰς καὶ ὑλικὰς ποινὰς ἐναντίον ἐφημερίδος, οὐ μόνον ἀπεκδύεται τῆς ἱερᾶς αὐτοῦ ἀποστολῆς ὡς ἀρχηγὸς Ἐκκλησίας, οὐ μόνον ἀντιστρατεύεται κατὰ τῆς ὑψηλῆς διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελίου, οὗ κηρύσσεται ἀπόστολος, ἀλλὰ καὶ ἁπλοῦς χριστιανὸς δὲν δύναται νὰ ἐπικληθῇ. Ἡ ἀγόρευσις τοῦ Κ. Ῥώτα ἦτο πλήρης λεπτῆς δηκτικότητος καὶ εὐρωνίας καὶ συνεκίνησε βαθέως ἅπαν ἀνεξαιρέτως τὸ ἀκροατήριον.

Μετὰ τὴν ἀγόρευσιν τοῦ Κου Ῥώτα, τὸ δικαστήριον

ἐκήρυξεν ὅτι ἡ συζήτησις ἀνεβάλλετο διὰ τὴν ἑπομένην δευτέραν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Δ'.

Δευτέρα, 16]8 Ὀκτωβρίου.

Προεδρεύοντος τοῦ Σερκὶς Ἐφέντη Ἀγαπεγιὰν,
Συμβούλου τοῦ Κράτους.

Ἀγόρευσις τοῦ Κ. Ἀμιὰβλ, πληρεξουσίου τοῦ βουλγάρου Ἐξάρχου.

Κύριοι, Ἡ προκειμένη συζήτησις ἔλαβεν ἀνάπτυξιν ἧς ἡ πρωτοβουλία δὲν προῆλθεν ἐκ τοῦ ἐνάγοντος μέρους. Πρὸ πεντεκαίδεκα ἡμερῶν ὁ Κ. πολιτικὸς διευθυντὴς τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου* παρουσιάζων ὁ ἴδιος τὴν ὑπεράσπισιν αὐτοῦ, δὲν περιωρίσθη εἰς τὴν συζήτησιν τῆς κατ' αὐτοῦ κινηθείσης κατηγορίας ἐπὶ δυσφημίᾳ, ἀλλ' ἐγένετο αὐτὸς ὁ ἴδιος κατήγορος, ἐνοχοποιῶν τὸ κίνημα, δι' οὗ τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος ἐπιδιώκει τὴν ἀναγέννησιν αὐτοῦ, καὶ τὴν Ἐξαρχίαν, ἥτις εἶναι οἱονεὶ ἡ προσωποποίησις τοῦ κινήματος τούτου, κατηγορῶν τὴν Ἐξαρχίαν ὡς οὖσαν δημιούργημα τῆς ρωσσικῆς πολιτικῆς καὶ ὡς χρησιμεύουσαν ὡς ὄργανον αὐτῆς. Ἐν τῇ ἀγορεύσει, ἣν μοὶ ἐπετράπη νὰ κάμω κατὰ τὴν αὐτὴν συνεδρίασιν, φρονῶ ὅτι ἐξεμηδένισα τὴν οὕτω προσαχθεῖσαν ὑπεράσπισιν καὶ ἐπίθεσιν· φρονῶ ὅτι κατέδειξα τὴν ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας κινηθεῖσαν κατηγορίαν καὶ ἀνεσκεύασα τὴν κατ' αὐτῆς ἀπροσδοκήτως ἀπευθυνθεῖσαν. Ἐν τούτοις, ἀπέσχον τοῦ νὰ ἀνασκευάσω πράγματά τινα, ἅπερ ἔκρινον ὅτι δὲν ἔχρηζον οὐδὲ ἀνασκευῆς, ἐπαφίνων εἰς τὴν ὑμετέραν φρόνησιν, κύριοι, ὅπως ἐκτιμήσητε αὐτὰ κατὰ τὴν δικαίαν των

ἀξίαν, προσεπάθησα δὲ νὰ διατηρήσω εἰς τὴν συζήτησίν μου τὴν μετριοπάθειαν ἣν ἐνόμιζον τοσούτῳ μᾶλλον ἀναγκαίαν καθ' ὅσον τὸ ἀντίδικον μέρος, εἰς ὃ ἐδόθη κατὰ πρῶτον ὁ λόγος, δὲν μοὶ παρέσχε τὸ παράδειγμα. Ἡ ἀγόρευσις αὕτη, ὅτε ἀνεπτύχθη ἐνώπιον ὑμῶν, πόρρω ἀπεῖχε τοῦ νὰ ᾖ αὐτοσχέδιος. Ὁ ἐπιθετικὸς αὐτῆς χαρακτὴρ, ἀντὶ τοῦ νὰ θεωρηθῇ συγγνωστὸς, ὡς ἀπορρέων ἐκ τῆς παραφορᾶς καὶ τῶν τυχαίων ἐκφράσεων τοῦ αὐτοσχεδίου λόγου, περιεπλάκη ὡς ἐκ τοῦ προεσκεμμένου καὶ ἐπεβαρύνθη ἕνεκα νεωτέρας καὶ ἐκτενεστέρας δημοσιότητος. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπετραχύνθη ὡς ἐκ τῆς ἀκεραίου ἀναδημοσιεύσεως τῶν δύο ἐγκαλουμένων ἄρθρων, ὧν ἡ ἀναδημοσίευσις ἦτο ἀνωφελὴς διὰ τοὺς συνήθεις ἀναγνώστας τῆς ἐφημερίδος, τοῦθ' ὅπερ ἐξάγεται μόνον ἐκ τῆς προθέσεως τοῦ νὰ καταστῶσι γνωστὰ τὰ ἄρθρα ταῦτα εἰς νέους καὶ πολυαριθμωτέρους ἀναγνώστας.

Οὕτως ὁ λόγος τοῦ κατηγορουμένου ἔσχεν ἀντήχησιν ἐπερπηδήσασαν κατὰ πολὺ τὰ ὅρια μιᾶς αἰθούσης συνεδριάσεων, μοὶ ἐπέβαλε δὲ τὸ καθῆκον τοῦ νὰ ἐπανέλθω μετὰ πλειοτέρων λεπτομερειῶν ἐπὶ τῆς ἀνασκευῆς, ἣν ἀντέταξα ἤδη αὐτῷ, τοῦ νὰ μὴ ἀφήσω ἄνευ ἀπαντήσεως ὑπαινιγμοὺς οὓς περιεφρόνησα κατὰ πρῶτον, διότι ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ ἔλλειψις ἀπαντήσεως ἠδύνατο νὰ ἐκληφθῇ ὡς ὁμολογία ἀδυναμίας εἰς τὸ ἀπαντῆσαι. Ἔχω λοιπὸν σήμερον διπλῆν νὰ ἐκπληρώσω ἀποστολὴν, μετὰ νέων ἀναπτύξεων Κατὰ πρῶτον θέλω ἀποδείξει τὴν κατηγορίαν, ἣν εἶμαι ἐπιφορτισμένος νὰ ὑποστηρίξω, ποιῶν κατάδηλον τὴν ὕπαρξιν τῶν στοιχείων τῶν ἀπαρτιζόντων τὸ τῆς δυσφημίας ἔγκλημα καὶ καταδεικνύων ὅτι ἡ ἀπόδειξις τῶν καταγγελλομένων γεγονότων, ἦν ὁ κατηγορούμενος ὤφειλε νὰ παράσχῃ ὅπως ἀποφύγῃ τὴν καταδίκην, οὐδόλως ἐγένετο·

Εἶτα μεταβάλλων πρόσωπον τρόπον τινὰ, καὶ ἀπὸ κατηγόρου γενόμενος κατηγορούμενος, θέλω ἀνασκευάσει τὴν κατὰ τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους καὶ τοῦ βουλγάρου Ἐξάρχου ἐξενεχθεῖσαν κατηγορίαν, θέλω ἀποδείξει ὅτι ὁ ἀγὼν ἐκείνων, οἵτινες μοὶ ἔκαμαν τὴν τιμὴν νὰ μὲ ἐκλέξωσιν ὡς συνήγορον ἐν τῇ ἀξιομνημονεύτῳ ταύτῃ δίκῃ, οὐδόλως εἶναι ἄξιος τῶν μομφῶν δι' ὧν προσπαθοῦσι νὰ δυσφημίσωσιν αὐτόν.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἐπιληφθῶ τῆς διπλῆς ταύτης συζητήσεως, θέλω ἐξηγηθῆ ἐπὶ δύο τινῶν ἐπεισοδίων, ἅπερ ἡ ἀντίδικος μερὶς εἰσήγαγεν εἰς τὴν συζήτησιν.

Κατὰ τὴν τελευταίαν συζήτησιν, πρὶν ἢ ὁ ἔντιμος συνάδελφός μου δικηγόρος Κ. Ῥώτας παρουσιάσει τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*, τοῦθ' ὅπερ ἐξετέλεσε μετὰ μείζονος λεπτότητος καὶ ἀβροφροσύνης ἢ αὐτὸς ὁ ἐγκαλούμενος, κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν ὁ ἐγκαλούμενος λαβὼν τὸν λόγον ὅπως παρουσιάσῃ παρατηρήσεις τινὰς, εἶπε καὶ ἐπανέλαβεν ὅτι ἡ δίκη αὕτη εἶναι σκάνδαλον, ὅτι ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἶναι σκανδαλώδης χωρὶς νὰ εἴπῃ εἰς τί συνίσταται τὸ σκάνδαλον. Ἡ ὑβριστικὴ αὕτη ἐκτίμησις ἀπηυθύνετο εἰς τὴν ὑπόθεσιν ἣν ἐπεφορτίθην νὰ ὑποστηρίζω ἐνταῦθα. Ὤφειλον νὰ ἐπανορθώσω αὐτὴν, ἀνταπευθύνων τὴν μομφὴν τοῦ σκανδάλου εἰς τὴν ἀντίδικον μερίδα· ἠτιολόγησα δὲ αὐτὴν λέγων ὅτι ὁ ἐναγόμενος, ἐν τῇ ὑπερασπίσει ἣν ἐποιήσατο κατὰ τὴν προηγουμένην συνεδρίασιν, κατέφυγεν εἰς τὸ ψεῦδος καὶ τὴν κακὴν πίστιν· προσέθηκα δὲ ὅτι ἔμελλον νὰ ἀποδείξω τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον. Ὁμιλῶν οὕτω δὲν ὑπερεπήδησα τὸ δίκαιόν μου καὶ δὲν ἐξῆλθον τῆς ἀπαιτουμένης ἐν πάσῃ δικαστικῇ συζητήσει ἀβροφροσύνης. Ἡ ἐνώπιον δικαστηρίου πάλη ἀπαιτεῖ, τῳόντι, τὴν χρῆσιν ἐκφράσεων

σκοπουσῶν εἰς τὸ νὰ χαρακτηρίσωσι τὰς ἐνεργείας τοῦ ἀντιδίκου μέρους, εἶναι δὲ δίκαιον νὰ δίδωται εἰς τὰς ἐνεργείας ταύτας αὐστηρὸς χαρακτηρισμὸς ὁπόταν καταδεκνύηται ὅτι εἰσὶν ἄξιαι αὐτοῦ. Ὑπολείπεταί μοι ἤδη νὰ δικαιολογήσω τὴν μομφήν μου, ἀποδεικνύων ὅτι ὁ ἐναγόμενος παρεμόρφωσε ἐν γνώσει τὴν ἀλήθειαν καὶ ὅτι ἐβασίσθη ἐπὶ γεγονότων, ὧν ἐγίνωσκε τὸ ψεῦδος, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐξαγάγῃ συμπεράσματα ἐνοχοποιητικὰ διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας.

Ἔν τινι ἀγορεύσει, ἧς οὐδὲν μέρος ἦτο αὐτοσχέδιον, ὁ Κ. πολιτικὸς διευθυντὴς τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*, διϊσχυρίσθη ὅτι ἐν τῇ δίκῃ ταύτῃ ἡ Ἐξαρχία εἶναι ἁπλοῦν φάντασμα, μία προσωπὶς ὄπισθεν τῆς ὁποίας κρύπτεται ξένη τις δύναμις, ἡ αὐτοκρατορικὴ πρεσβεία τῆς Ῥωσσίας. Πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ διϊσχυρισμοῦ τούτου δὲν ἐδίστασε νὰ ἀναφέρῃ λόγον τινὰ ὃν ἀπέδωκεν εἰς ἀνώτερόν τινα ὑπάλληλον τῆς Ὑψηλῆς Πύλης. Ἰδού, τῳόντι, τί ἀναγινώσκει τις ἐν τῇ ἀναθημοσιεύσει τῆς ἀγορεύσεως αὐτοῦ τῇ γενομένῃ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ, ἐφημερίδι:

«Τὴν ἐπαύριον, 1 σεπτεμβρίου, προσεκλήθην εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην ὑπὸ τοῦ Σαδουλλὰχ βέη, πρώτου διερμηνέως τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διβανίου καὶ ἐκτελοῦντος χρέη διευθυντοῦ τοῦ τύπου, καὶ ἔμαθον πρὸς μεγάλην μου ἔκπληξιν ἐκ στόματος τοῦ ὑπαλλήλου τούτου, ὅτι οὐχὶ ἡ Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία, ἀλλ' ἡ Ῥωσσικὴ πρεσβεία εἶχε ποιήσει παραστάσεις διὰ τὰς ἐπιθέσεις ἃς ὁ «Φάρος τοῦ Βοσπόρου» ἀπηύθυνε κατ' αὐτῶν, καὶ ὅτι πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἐφημερίδος ἣν διευθύνω ὠφειλον νὰ σεβασθῶ τοὺς παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ διαπεπιστευμένους ἀντιπροσώπους τῶν δυνάμεων

Οὕτω, κατὰ τὸν Κ. Κυριακόπουλον, τὴν ἡμέραν ἣν ὑποδεικνύει, ἡ Α. Ἐξ. ὁ Σαδουλλὰχ βέης, ὁ διά τε τὰ ὑψηλὰ καθήκοντα ἅπερ ἐκπληροῖ ὡς καὶ διὰ τὰ προσωπικὰ αὐτοῦ πλεονεκτήματα διακεκριμένος οὗτος ὑπάλληλος, εἶπεν αὐτῷ ὅτι ἡ βουλγαρικὴ Ἐξαρχία δὲν εἶχε καταγγείλει αὐτὸν παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ διὰ τὰ προσφάτως δημοσιευθέντα ἐν τῷ *Φάρῳ τοῦ Βοσπόρου* ἄρθρα, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ἡ Ῥωσσικὴ πρεσβεία. Ἐν τῇ συνεδριάσει, καθ' ἣν ὁ διισχυρισμὸς οὗτος παρουσιάσθη κατὰ πρῶτον ζωηρᾷ τῇ φωνῇ, δὲν ἠδυνάμην νὰ τὸν διαψεύσω, μὴ δυνάμενος νὰ ἐξελέγξω αὐτόν, καὶ ἐδέησε νὰ περιορισθῶ εἰς τὸ νὰ ἀντιτάξω αὐτῷ ἔντονον διαβεβαίωσιν, ὅτι ἐν τῇ δίκῃ ταύτῃ οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ ὄπισθεν τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας κρυπτόμενος, οὐδεὶς ἐκτὸς μόνου ὁλοκλήρου τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους. Ἔκτοτε μετέβην παρὰ τῇ Α. Ε. τῷ Σαδουλλὰχ βέῃ ἐν τῷ γραφείῳ αὐτοῦ, κειμένῳ ἐγγύτατα τῆς αἰθούσης ἐν ᾗ ὁμιλῶ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, καὶ ἠρώτησα αὐτὸν ἐὰν οἱ λόγοι οἱ ὑπὸ τοῦ Κ. Κυριακοπούλου ἀποδιδόμενοι αὐτῷ ἦσαν ἀληθεῖς· ὁ ἀνώτερος οὗτος ὑπάλληλος ἀπήντησέ μοι ὅτι οὐδὲν τοιοῦτον εἶπε τῷ Κ. Κυριακοπούλῳ, προσθείς ὅτι οὐδὲν διάβημα ἐποιήσατο ἡ αὐτοκρατορικὴ ῥωσσικὴ πρεσβεία παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, μοὶ ἐπέτρεψε δὲ νὰ διακηρύξω τοῦτο ἐνταῦθα δημοσίᾳ καὶ ἐν ὀνόματι αὐτοῦ. Ἐν τῷ διϊσχυρισμῷ λοιπὸν ὃν ἀνεσκεύασα ὑπάρχει διπλοῦν ψεῦδος: πρῶτον δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ ῥωσσικὴ πρεσβεία ἐποιήσατο παράπονα παρὰ τῇ ἀνωτέρᾳ ὀθωμανικῇ ἀρχῇ ἕνεκα τῶν ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας ἐγκαλουμένων ἄρθρων· καὶ δεύτερον δὲν εἶναι ἐπίσης ἀληθὲς ὅτι ἡ Α. Ἐξ. ὁ Σαδουλλὰχ βέης εἶπε τοὺς λόγους οἵτινες ἀπεδόθησαν αὐτῷ. Ἐδικαιούμην λοιπὸν νὰ εἴπω ὅτι ἡ ἀλήθεια παρεμορφώθη ἐν γνώσει, καὶ κατὰ συνέπειαν ὅτι

ὑπάρχει κακὴ πίστις, κακὴ πίστις συνισταμένη εἰς τὸ ὅτι ἐβασίζετο ἐπὶ ψευδοῦς γεγονότος, ἐπὶ πλαστοῦ λόγου ῥηθέντος ὅπως παρασταθῇ ἡ βουλγαρικὴ Ἐξαρχία ὡς χρησιμεύουσα ἀντιπροσωπείου εἰς τὴν Ῥωσσικὴν Πρεσβείαν.

Παρέσχον ἑπομένως τὴν δικαιολογίαν τῶν ὅσα εἶπον, ὡς ὑπεσχέθην. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται περὶ τούτων μόνον· ἐν τῇ προσοχῇ μου ἀναπτύξει θέλω καταδείξει καὶ ἕτερα παραδείγματα κακῆς πίστεως, ἐν οἷς παρουσιάζονται γεγονότα παραμεμορφωμένα ἢ πλαστά. Ἔρχομαι ἤδη εἰς τὸ δεύτερον μέρος τῶν προκαταρκτικῶν μου παρατηρήσεων.

Ἡ ἀπαίτησις τῶν πεντακοσίων τουρκικῶν λιρῶν λόγῳ ἀποζημιώσεως, ἥτις διετυπώθη ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, παρεστάθη ἀλλεπαλλήλως ὑπό τε τοῦ Κ. διευθυντοῦ τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου* καὶ ὑπὸ τοῦ συνηγόρου αὐτοῦ ὡς γεγονὸς χαρακτηρίζον κακῶς τὸν ἀγῶνα ὃν ὑποστηρίζω. Ὁ πρῶτος δὲν ἐδίστασε νὰ ἐκφρασθῇ οὕτως:

> Ἓν ἐκ τῶν δύω, ἢ τὰ εἰσοδήματα τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, ὡς τὰ ἐκ τῆς πωλήσεως λαμπάδων, ἀδειῶν γάμων καὶ βαπτισμάτων καὶ ἐξομολογήσεως ἠλαττώθησαν ἕνεκα τῶν ἄρθρων τοῦ «Φάρου τοῦ Βοσπόρου» καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἡ ὑμετέρα εὐθυδικία θὰ ζητήσῃ ἀναμφιβόλως παρὰ τοῦ μηνυτοῦ τὴν κατάθεσιν ἀκριβοῦς λογαριασμοῦ, ἢ πρόκειται περὶ ἱκανοποιήσεως τῆς τιμῆς καὶ ὑπολήψεως τῆς Ἐξαρχίας, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ λυπηθῆτε βεβαίως, Κύριοι, διότι ἀνεγνωρίσατε ὡς καθεστηκὸς σωματεῖον τοῦ κράτους Ἐξαρχίαν, ἧς ἡ τιμὴ καὶ ἡ ὑπόληψις τιμᾶται ἀντὶ 500 λιρῶν.

Ἐπανερχόμενος ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ὁ ἀξιότιμος ἀντιδικός μου Κ. Ῥώτας διετάθη ὅτι ἡ βουλγαρικὴ Ἐξαρχία ἥκιστα ἐνεπνεύσθη δῆθεν ὑπὸ τοῦ εὐαγγελικοῦ

ρητοῦ ὅσον ἀφορᾷ τὴν συγγνώμην τῶν ὕβρεων, διότι ἀπήτησε παρὰ τοῦ ἐναγομένου συλλήβδον ἁπάσας τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζομένας ποινὰς, τὴν φυλάκισιν δηλονότι καὶ τὸ πρόστιμον, καὶ μάλιστα ποινήν τινα μὴ ὁριζομένην ὑπὸ τοῦ νόμου: τὴν παῦσιν δηλαδὴ τῆς ἐφημερίδος. Ὁ συνάδελφός μου ἔδωκεν ἐκ τούτου ἀφορμὴν ὅπως πιστευθῇ ὅτι δὲν ἀνέγνω μετὰ μεγάλης προσοχῆς τὴν πρᾶξιν ἐν ᾗ, τῇ προσκλήσει τοῦ δικαστηρίου, διετύπωσα ἐγγράφως τὰ συμπεράσματα τῆς ἀγωγῆς, διότι ἐν τῇ πράξει ταύτῃ δὲν φέρεται ὡς συμπέρασμα οὔτε ἡ εἰς πρόστιμον οὔτε εἰς παῦσιν τῆς ἐφημερίδος καταδίκη. Διϊσχυρίσθη ἐπίσης ὅτι αἱ ἀποζημιώσεις δὲν προβλέπονται ὑπὸ τοῦ ὀθωμανικοῦ νόμου περὶ τύπου, καὶ ὅτι ἡ ἀγωγὴ ἡ ἀπαιτοῦσα αὐτὰς δέον νὰ ἀναχθῇ εἰς ἄλλην δικαιοδοσίαν. Τὸ τοιοῦτο εἶναι διπλῆ πλάνη. Ἐὰν ὁ ἀξιότιμος ἀντίδικός μου ἀνεγίνωσκε κάλλιον τὸν ὀθωμανικὸν περὶ τύπου νόμον ἤθελεν ἴδει ὅτι ἐν τῷ 22ῳ ἄρθρῳ γίνεται λόγος περὶ πολιτικῆς ἀγωγῆς ἐπιγκλημάτων τοῦ τύπου ὡς ὑποβαλλουμένης εἰς τὴν αὐτὴν δικαιοδοσίαν εἰς ἣν καὶ ἡ δημόσιος ἀγωγή· ἑπομένως ἐὰν συμβουλευθῇ τις τὴν γαλλικὴν νομοθεσίαν, ἐξ ἧς ἐνεπνεύσθησαν οἱ συντάξαντες τὸν νόμον τοῦτον, θέλει ἴδῃ ἐν τοῖς ἄρθροις 1 καὶ 2 τοῦ ποινικοῦ κώδηκος, ὅτι ἡ πολιτικὴ ἀγωγὴ εἶναι ἐκείνη ἥτις ἔχει ὡς ἀντικείμενον τὴν ἐπανόρθωσιν τῆς ζημίας, τουτέστι τὴν ἀποζημίωσιν. Ἀφ' ἑτέρου εἶναι ἀνεγνωρισμένον κατ' ἀρχὴν, ὡς δύναταί τις νὰ βεβαιωθῇ περὶ τούτου ἀναγινώσκων τὸ 3ον ἄρθρον τοῦ αὐτοῦ κώδηκος, ὅτι ἡ πολιτικὴ αὕτη ἀγωγὴ, ἥτις τοσοῦτον στενῶς συνδέεται μετὰ τῆς δημοσίου ἀγωγῆς ὑπὸ τοῦ ὀθωμανικοῦ νόμου, δύναται νὰ παρουσισθῇ ἐνώπιον τῆς

ποινικῆς δικαιοσύνης ταὐτοχρόνως μετὰ τῆς ἀγωγῆς ταύτης.

Ἐν τῇ συνεδριάσει, καθ' ἣν ἐξεφράσθησαν ζωηρᾷ τῇ φωνῇ οἱ εἰρωνικοὶ λόγοι οὓς ἐξήνεγκεν ὁ Κ. Κυριακόπουλος καὶ οὓς ἀνέγνων πρὸ ὀλίγου, δὲν ἔδωκα οὐδεμίαν εἰς αὐτοὺς ἀπάντησιν καθὸ μὴ ἔχοντας οὐδεμίαν ἀξίαν καὶ οὐδεμίαν βαρύτητα· τί σημαίνει ἀληθῶς ὁ ἀπρεπὴς ὑπαινιγμὸς περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν εἰσπράξεων ἐκφραζόμενος ὑφ' ἑνὸς ὀρθοδόξου, ὑφ' ἑνὸς ἐφημεροδογράφου, ὅτις ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶναι ὁ ὑπέρμαχος τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου; Αἱ εἰσπράξεις αὗται δὲν εἶναι κοιναὶ εἰς ἁπάσας τὰς ὀρθοδόξους ἀνατολικὰς ἐκκλησίας, ὁ δὲ Φαναριωτικὸς κλῆρος δὲν χαίρει φήμην εἴπερ τις καὶ ἄλλος διὰ τὴν ἁπληστίαν αὐτοῦ εἰς τὸ νὰ ἀπαιτῇ τὰς εἰσπράξεις ταύτας; Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν τιμὴν τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, οἱ ὑπαινιγμοὶ οὗτοι δὲν δύναται νὰ προσβάλωσιν αὐτὰς διότι εἷς ἐφημεριδογράφος δυσφημιστὴς ἐτόλμησε νὰ τὰς παραβάλῃ μὲ τὸ ἀντίτιμον χρηματικῆς ποσότητος. Ἐὰν δὲ ἐπανέρχωμαι σήμερον ἐπὶ τῶν ἀπρεπῶν τούτων λόγων, πράττω τοῦτο διότι οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ὑπαινιγμοὶ καθιστῶσιν ἔτι μᾶλλον βαρύτερον τὸ προεσκεμμένον αὐτῶν καὶ τὴν ἐν τῇ ἐναγομένῃ ἐφημερίδι ἀναδημοσίευσίν των. Λέγω λοιπὸν ὅτι δὲν δύναταί τις νὰ θεωρήσῃ σπουδαίους τοὺς λόγους, οἵτινες ἐλέχθησαν περὶ τῆς ἱκανοποιήσεως ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀπαίτησιν τῆς ἀποζημιώσεως, οὐδὲ τοὺς λόγους περὶ τῆς πωλήσεως τῶν λαμπάδων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν εἰσοδημάτων.

Αἱ κατὰ τῆς τιμῆς καὶ τῆς ὑπολήψεως προσβολαὶ δὲν ἐπανορθοῦνται διὰ χρημάτων. Αἱ νομολογικαὶ διατάξεις οὐδεμίαν περὶ τούτου καταλείπουσιν ἀμφιβολίαν. Ὅπως

δικαιολογηθῇ ἀπαίτησις χρηματικῆς ἀποζημιώσεως, δέον ἵνα ὑπάρχῃ χρηματικὴ ζημία προξενηθεῖσα. Ἡ ἱκανοποίησις τῆς τιμῆς ἐνυπάρχει ἐν αὐτῇ τῇ ἀποφάσει, τῇ διακηρυττούσῃ καὶ στιγματιζούσῃ τὴν συκοφαντίαν, τιμωρουμένου τοῦ ἀποδειχθέντος ἐνόχου αὐτῆς· ταύτην τὴν ἱκανοποίησιν ἀναμένομεν, Κύριοι, ἐκ τῆς ὑμετέρας δικαιοσύνης. Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως τῆς ἀνωτάτης ταύτης ἐγκλήσεως, ἔχομεν εἰσέτι καὶ ἄλλας τοιαύτας ὅπως παρουσιάσωμεν. Πᾶσα δίκη συνεπάγει δαπάνας, ἔξοδα διαφόρων εἰδῶν ἀνάλογα πρὸς τὴν σημαντικότητα αὐτῆς, καὶ ἐφ' ὧν εἶναι περιττὸν νὰ ἐπιμείνωμεν. Πρὸς τούτοις, ἕνεκα τῆς μεγίστης δημοσιότητος ἥτις ἐδόθη εἰς τὰς καθ' ἡμῶν ἀπευθυνθείσας προσβολὰς καὶ τῆς ἐπαναλήψεως αὐτῶν ἐν τῇ ἀγορεύσει τοῦ ἐναγομένου, ὀφείλομεν, τὸ ἐφ' ἡμῖν, νὰ καταφεύγωμεν εἰς ἐκτεταμένην δημοσιότητα διά τε τῶν ἐφημερίδων ὡς καὶ δι' ἰδιαιτέρων δημοσιεύσεων· ὑπάρχει δὲ ἐν αὐτοῖς δευτέρα σπουδαία πηγὴ δαπανῶν. Τοιαύτη εἶναι ἡ χρηματικὴ ζημία, εἰς ἣν ἡ Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία εὑρίσκεται ἐκτεθειμένη, συνεπείᾳ τῆς ἀνάγκης εἰς ἣν ἔθηκεν αὐτὴν ὁ «*Φάρος τοῦ Βοσπόρου*» τοῦ νὰ κινήσῃ τὴν ἐνεστῶσαν δίκην· βεβαίως δὲ ἡ ποσότης τῶν πεντακοσίων τουρκικῶν λιρῶν ἔσται μετριωτάτη ἀποζημίωσις αὐτῆς.

Ἔρχομαι ἤδη, κύριοι, εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἀγορεύσεως μου, οἷον ἀνήγγειλον αὐτὸ πρὸ ὀλίγου: τοὐτέστιν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν συστατικῶν στοιχείων τοῦ ἐγκλήματος τῆς δυσφημίας, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τῆς κατηγορίας τῆς κινηθείσης ὑπὸ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας κατὰ τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*, ἐξέτασιν εἰς ἣν θέλει ἀναχθῇ ὅ,τι σχετίζεται μετὰ τῆς ἀποδείξεως τῶν προσαπτομένων γεγονότων. Τὰ συστατικὰ στοιχεῖα τοῦ

ἐγκλήματος εἰσὶν, ὡς γινώσκετε, τέσσαρα: 1ον ἡ ὑπόδειξις τοῦ προσώπου ἢ τοῦ συνόλου τῶν προσώπων ἅτινα διατείνονται ὅτι ἐδυσφημίσθησαν· 2ον ἡ ὕπαρξις ὑπαινιγμῶν ἢ κατηγοριῶν προσβαλλουσῶν τὴν τιμὴν ἢ τὴν ὑπόληψιν· 3ον ἡ δολία πρόθεσις 4ον ἡ δημοσίευσις. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ τέταρτον στοιχεῖον, περιττὸν εἶναι νὰ ἐπιμείνῃ τις ἐν δίκῃ προκαλουμένῃ ἐξ ἐγκλήματος τύπου· διότι ἄλλως ἤθελεν εἶσθαι τὸ αὐτὸ ὡσεὶ ἐπέμενέ τις ὅπως ἀποδειχθῇ τὸ προφανὲς, ἐν ᾧ τὰ ἐγκαλούμενα ἄρθρα, ἅπερ ἀποτελοῦσι τὸ σῶμα τοῦ ἐγκλήματος, ὑπάρχουσιν ἐν ἐφημερίδι ἐκτυπουμένῃ εἰς μέγαν ἀριθμὸν ἀντιτύπων, διανεμομένων εἰς τοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς, καὶ πωλουμένῃ δημοσίᾳ εἰς τὰς ὁδούς. Πρόκειται λοιπὸν μόνον νὰ ἐπαναλάβω τὴν ἐξέτασιν τῶν τριῶν πρώτων συστατικῶν στοιχείων, ὧν ἡ ὕπαρξις διημφισβητήθη διαδοχικῶς παρά τε τοῦ Κ. πολιτικοῦ διευθυντοῦ τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου* καὶ παρὰ τοῦ ἀξιοτίμου αὐτοῦ συνηγόρου.

Καὶ ἐν πρώτοις, ἡ Ἐξαρχία καὶ οἱ βούλγαροι ἱεράρχαι ὑποδεικνύονται ἆρά γε ἀρκούντως ἐν τοῖς ἐγκαλουμένοις ἄρθροις;

Ἀναζητῶν τοὺς κανόνας τοῦ δικαίου καὶ τὰς διατάξεις τῆς δικονομίας τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν ὑπόδειξιν τοῦ προσώπου, ὁ ῥήτωρ λέγει ὅτι ὁ Κ. Κυριακόπουλος ἀνέφερε διὰ τῶν ἀριθμῶν αὐτῶν μόνον χωρὶς νὰ ἀναγνώσῃ αὐτὰ, χωρία τινὰ τοῦ μεγάλου συγγράμματος τοῦ Δαλλόζ, ὧν δύο, ὁ ἀριθμὸς 1193 V,: «ποινικὴ ἀνάκρισις» καὶ ὁ ἀριθ. 820 V: «Περὶ τύπου, ὕβρις» εἰσὶ ξένα πρὸς τὸ ζήτημα. Ἀναγινώσκει δὲ τοὺς ἀριθ, 839, 841 καὶ 842 τῆς πραγματείας «Τύπος-Ὕβρις» καὶ ἐξάγει ἐξ αὐτῶν τοὺς ἀκολούθους δύο κανόνας.

«1ον Ἡ ὑπόδειξις δέον νὰ ᾖ τοιαύτη, ὥστε οὐδεμία

εὔλογος ἀμφιβολία νὰ μὴ ὑπάρχῃ ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ αὐτουργοῦ τῆς δυσφημίας.

«Ἓν Μία κοινότης, μία οἰκογένεια, ἐκπροσωπουμένη ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς ὡς ἐνάγοντος, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς δυσφημισθεῖσα ἐν τῷ προσώπῳ ἑνὸς μόνου ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς.

Ἑπομένως, ἐξακολουθεῖ ὁ ῥήτωρ, ἡ βουλγαρικὴ Ἐξαρχία ὑποδείκνυται σαφέστατα ἐνδυσὶ τῶν ἐγκαλουμένων ἄρθρων, ὀνομάζεται δὲ εἰς ἓν τρίτον ἄρθρον.

Ὁ ῥήτωρ ἀναγινώσκει τὴν τρίτην παράγραφον τοῦ πρώτου ἐγκαλουμένου ἄρθρου, ἐν ᾗ γίνεται λόγος περὶ τῶν βουλγάρων ἱεραρχῶν ὡς περί τινος σπείρας ἐργαζομένης ἐν Ὀρτάκιοϊ, Ῥουχτσουκίῳ, Τυρνόβῳ, καὶ ὑποκρυπτομένης ὑπὸ τὸ ἱερατικὸν ἔνδυμα. Παραλείπων τὸν ὑβριστικὸν χαρακτῆρα τῆς λέξεως *σπείρας*, ἥτις ἀποτελεῖ ἰδιαίτερον ἄρθρον κατηγορίας, ὁ Κ. Ἀμιὰβλ συμπεραίνει ὅτι ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου*, καίτοι ὁμιλῶν διὰ τρόπου γενικοῦ περὶ τῶν βουλγάρων ἱεραρχῶν, ἐποιήσατο λόγον συσχετικῶς περὶ συνόλου τινὸς προσώπων φερόντων τὸ ἱερατικὸν ἔνδυμα, καὶ ἅπερ συνηνωμένα δι' ἑνὸς μόνου δεσμοῦ, ἐνεργοῦσιν ἐν τοῖς τρισὶν ὑποδειχθεῖσιν τόποις. Ἑπομένως ἡ Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία ἀπαντᾷ εἰς τὴν ὑπόδειξιν ταύτην: ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι ἔχει τὴν πρωτωρινὴν αὐτῆς ἕδραν ἐν Ὀρτάκιοϊ ἐνταῦθα ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ κατοικία τοῦ Ἐξάρχου, ἐνταῦθα ἐργάζεται ἡ σύνοδος καὶ τὸ ἐκ τῆς Ἐξαρχίας ἐξαρτώμενον ἐθνικὸν συμβούλιον· ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ Ῥουχτσούκιον καὶ τὸ Τύρνοβον εἶναι αἱ πρωτεύουσαι τῶν δυο σημαντικωτέρων αὐτῆς ἐπαρχιῶν. Ἡ ἐφημερὶς δὲν ποιεῖται λόγον περὶ πολλῶν διακεκριμένων ὁμάδων, περὶ πολλῶν *σπειρῶν*, ἀλλὰ περὶ μιᾶς μόνης. Ἀδύνατον εἶναι νὰ ἀναφέρῃ τις περὶ ἑτέρου τινὸς συν-

όλου, ἀποτελοῦντος ἓν ὅλον καὶ ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὴν ὑπόδειξιν ταύτην· τοῦτο δὲ οὐδὲ ἐζήτησαν νὰ τὸ πράξωσιν. Ἡ Ἐξαρχία λοιπὸν εἶναι καὶ μόνην αὐτὴν ἠθέλησαν νὰ ὑποδείξωσι καὶ μόνην αὐτὴν ὑποδεικνύουσι.

Ὁ Κ. Ἀμιὰβλ ἀνέγνω κατόπιν τὸ δεύτερον ἐγκαλούμενον ἄρθρον, δημοσιευθὲν ὡς τὸ πρῶτον ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 22 Αὐγούστου, ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἐσωτερικά*, καὶ ἐν παρατηροῦνται ὁλόγραφοι αἱ λέξεις: *Ἡ ἐν Ὀρτάκιοϊ Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία.* (1)

Εἶτα ἀναγινώσκει τὸ τρίτον ἄρθρον, τὸ δημοσιευθὲν ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 24 αὐγούστου, ἐπίσης ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐσωτερικὰ» καὶ ἐν ᾧ γίνεται λόγος περὶ «*ταραχοποιῶν παρεισδυστῶν ἐδρευόντων ἐν Ὀρτάκιοϊ*». Ἐπιμένει δὲ ἐπὶ τῆς λέξεως *ἐδρεύειν*, ἥτις κατὰ τὰ λεξικὰ σημαίνει, «ἔχειν τὴν ἱεραρχικὴν ἢ ἐπισκοπικὴν ἕδραν»· λέγεται δὲ ὡσαύτως περὶ θέσεως κατεχουένης ἔν τινι συνδιασκεπτομένῃ συνελεύσει· κατὰ τὸν Κ. Ἀμιὰβλ λοιπόν, οἱ μνημονευθέντες λόγοι ἐφαρμόζονται εἰς τὴν Ἐξαρχίαν καὶ διότι ἡ Ἐξαρχία ἐξασκεῖ ἐκεῖ τὰ καθήκοντα αὐτῆς καὶ διότι αἱ δύο συνδιασκεπτόμεναι συνελεύσεις αἱ ἀναγόμεναι εἰς τὴν Ἐξαρχίαν συνεδριάζουσιν ἐπίσης ἐκεῖ.

Τὰ τρία ταῦτα ἄρθρα, προστίθησιν ὁ ῥήτωρ, ἔχουσι μεταξὺ αὐτῶν πρόδηλον συνάφειαν· τὰ δύο πρῶτα δημοσιεύονται ἐν τῷ αὐτῷ φύλλῳ τῆς ἐφημερίδος, καὶ τὸ δεύτερον ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ φύλλῳ τῆς ἐπαύριον· ἐμπνέ-

(1) Ὁ Κ. Ἀμιὰβλ περιέπεσεν ἐνταῦθα εἰς σπουδαῖον λάθος, διότι τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερόμενον ἄρθρον δὲν εἶναι ἐκ τῶν ἐγκαλουμένων, ἅπερ ὁρίζονται ἐν τῇ ἀγωγῇ τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας.

ονται δὲ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος, καὶ ἀνάγονται εἰς τὸ αὐτὸ σύστημα τοῦ κακολογῆσαι τὸν βουλγαρικὸν ἀγῶνα. Παραβαλλόμενα ἀμφότερα οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην καταλείπουσιν ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ σώματος ἢ τοῦ συνόλου τῶν προσώπων, καθ' οὗ ἀπευθύνονται αἱ ἐν ἑκάστῳ αὐτῶν περιεχόμεναι ἐπιθέσεις· τὸ σῶμα δὲ τοῦτο, τὸ σύνολον τοῦτο τῶν προσώπων εἶναι ἡ βουλγαρικὴ Ἐξαρχία. Τὸ ἀρνεῖσθαι τοῦτο εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς τὸ ἀρνεῖσθαι αὐτὸ τὸ προφανές.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ δεύτερον συστατικὸν στοιχεῖον τοῦ ἐγκλήματος, ὁ ῥήτωρ ἀναμιμνήσκει ὅτι ἡ κατηγορία παρουσιάζει εἰς βάρος τοῦ κατηγορουμένου τέσσαρας προσάψεις κατηγοριῶν κατὰ τῆς Ἐξαρχίας καὶ τῶν βουλγάρων ἱεραρχῶν, ἤτοι:

«1ον ὅτι εἶναι συνέταιροι ἑνὸς πανσλαβιστικοῦ καὶ ἐπαναστατικοῦ κομητάτου.

«2ον Ὅτι ὑπακούουσιν εἰς τὰς ἐμπνεύσεις ξένης τινὸς δυνάμεως.

«3ον ὅτι ἐργάζονται κρύφα ὑπὲρ τοῦ πανσλαβισμοῦ καὶ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ὑπὸ τῆς ἐφημερίδος ὀνομαζομένης ξένης δυνάμεως.

«4ον Ὅτι προεκάλεσαν ἀναφορὰν ἔχουσαν στασιαστικὸν χαρακτῆρα.

Τοιαῦται εἶναι, εἶπεν, αἱ προσαπτόμεται κατηγορίαι, ἃς συνοψίζομεν χωρὶς νὰ εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερεῖς φρασεολογίας. Ἡ ὑπεράσπισις δὲν λαμβάνει αὐτὰς λέξιν πρὸς λέξιν, δὲν ἐπιλαμβάνεται ἀπ' εὐθείας τῆς συζητήσεως, ἀλλὰ πλαγίως. Κατὰ τὸν Κ. Κυριακόπουλον, ὡς μόνος ὑπαινιγμὸς εἰς τὰ ἐγκαλούμενα ἄρθρα ὑπάρχουσιν αἱ ἐκφράσεις «*ταραχοποιοὶ πανσλαβισταὶ, πανσλαβιστικὴ καὶ ἐπαναστατικὴ σπεῖρα*». Κατὰ τὸν δικηγόρον

Κ. Ῥώταν, ἡ βουλγαρικὴ Ἐξαρχία καταγγέλλει μόνον τὸν ἐναγόμενον ἐπὶ τῷ ὑπαινιγμῷ τοῦ ὅτι πρεσβεύει αὐτὴ πανσλαβιστικὰς ἰδέας καὶ ἐπὶ τῷ ὑπαινιγμῷ τῷ ἀναφερομένῳ εἰς τὴν ἀναφορὰν τοῦ Ῥουχτσουκίου. Ἐντεῦθεν ὁρμώμενος ὁ πρῶτος διϊσχυρίσθη, δικαιολογούμενος δῆθεν, ὅτι ὁ ὑπαινιγμὸς τοῦ πανσλαβισμοῦ δὲν φέρει χαρακτῆρα δυσφημίας. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν δεύτερον, προσεπάθησε νὰ καταστήσῃ τὴν ἐπίσημον κοινοποίησιν, τὴν ἀναγομένην εἰς τὸν ἐφημεριδογράφον Σλαβεϊκὼφ, οἱονεὶ ἀσπίδα, ὅπως καλύψῃ δι' αὐτῆς πελάτην διατεινόμενον, ὅτι ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* ἀνεδημοσίευσεν ἁπλῶς τὴν κοινοποίησιν συνοδεύσας αὐτὴν διὰ παρατηρήσεων μὴ ἀποτελουσῶν ἓν ἄρθρον ἀλλ' ἁπλοῦν διάφορον· ὅτι, ἐν ταῖς παρατηρήσεσι ταύταις ὁ ἐφημεριδογράφος δὲν προέβη τοσοῦτῳ μακρὰν ὅσον αὐτὴ ἡ κοινοποίησις, καὶ τέλος ὅτι ἡ Ἐξαρχία προσέβαλε τὴν ἐφημερίδα ὅπως προσβάλῃ ταὐτοχρόνως τὴν κοινοποίησιν καὶ διότι δὲν ἐτόλμησεν νὰ προσβάλῃ ἀπ' εὐθείας τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν. Ὁ ῥήτωρ ἀναγγέλλει ὅτι μέλλει νὰ ἀνασκευάσῃ ταὐτοχρόνως τὰ δύο ταῦτα συστήματα τῆς ὑπερασπίσεως, ἀποδεικνύων τὴν ὕπαρξιν τῶν τεσσάρων προσάψεων τῆς κατηγορίας καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς δυσφημίας ὃν φέρουσι.

Λέγει ὅτι τὰ τρία πρῶτα περιέχονται ἐν τοῖς δυσὶν ἐγκαλουμένοις ἄρθροις τοῖς δημοσιευθεῖσιν ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 22 αὐγούστου. Ἀναγινώσκει τὴν ἐπίσημον κοινοποίησιν τὴν καταχωρηθεῖσαν ἐν τῷ φύλλῳ τούτῳ καὶ ἥτις ἐχρισίμευσεν ὡς πρόφασις εἰς τὸ πρῶτον τῶν δύο ἄρθρων. Παρατηρεῖ ὅτι ἐν τῇ κοινοποιήσει γίνεται λόγος περὶ μόνου τοῦ Σλαβεϊκὼφ καὶ οὐδόλως περὶ τῆς Ἐξαρχίας, ἥτις ὡς ἐκ τούτου οὐδεμίαν εἶχεν ἀνάγκην ὅπως διαμαρτυρηθῇ· ὅτι ἐξάγονται ἐξ αὐτῆς τρεῖς προσάψεις

κατηγορίας οὐδεμίαν ἔχουσαι σήμερον ἀξίαν, διότι ὁ ἐφημεριδογράφος Σλαβεϊκὼφ δὲν κατεδικάσθη, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ἀφέθη ἐλεύθερος καὶ διατελεῖ οὕτω δεδικαιολογημένος· τέλος πάντων προσάψεις κατηγορίας, αἵτινες ἀποδεικνύονται ἀληθῶς ἤθελον συνεπαγάγει τὴν κατηγορίαν τοῦ ἐγκλήματος ἐσχάτης προδοσίας. Τὸ συνοδεῦον τὴν ἀναδημοσίευσιν τῆς ἐπισήμου κοινοποιήσεως ἄρθρον δὲν εἶναι ἐσωτερικὸν διάφορον, ὡς ἐρρέθη, ἀλλὰ φέρει τίτλον: ἐπιγράφεται δηλονότι «*Τὸ πανσλαβιστικὸν κομητάτον Βουκουρεστίου*». Ἐκτὸς τῆς ἐπιδοκιμασίας ἥτις ἐκφέρεται περὶ τῶν αὐστηρῶν μέτρων τῶν ληφθέντων κατὰ τοῦ συντάκτου τῆς *Μακεδονίας*, ἐπιδοκιμασίας δεικνυούσης τίνι τρόπῳ ὁ συντάκτης τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου* ἐννοεῖ τὴν συναδελφότητα μεταξὺ ἐφημεριδογράφων, τὸ περιεχόμενον τοῦ ἄρθρου τούτου ἐπανέρχεται οὐσιωδῶς νὰ ἐπεκτείνῃ καὶ ἐπὶ ἄλλων προσώπων ὅ,τι ἡ ἐπίσημος κοινοποίησις προσάπτει μόνον τῷ Κ. Σλαβεϊκώφ.

Τὸ πρῶτον ἄρθρον ποιεῖται λόγον περὶ «*πανσλαβιστικοῦ συνεταιρισμοῦ*» ἔν τινι φράσει ἐν ᾗ γίνεται λόγος περὶ βουλγάρων ἱεραρχῶν καὶ ἥτις προτάσσεται ἀμέσως ἐκείνης ἐν ᾗ πρόκειται εἰδικώτερον περὶ τῆς Ἐξαρχίας. Ὁ συνεταιρισμὸς οὗτος ὁρίζεται διὰ τοῦ τίτλου τοῦ ἄρθρου· τὸν συνεταιρισμὸν μετὰ τοῦ πανσλαβιστικοῦ τούτου κομητάτου τοῦ Βουκουρεστίου ἡ ἐπίσημος κοινοποίησις χαρακτηρίζει ὡς ἐπαναστατικόν· προφανῶς δὲ τὸ ἄρθρον προσάπτει συνάμα εἴς τε τοὺς βουλγάρους ἱεράρχας καὶ εἰς τὴν ἐξαρχίαν τὴν κατηγορίαν τοῦ συνεταιρισμοῦ μετὰ τοῦ κομητάτου τούτου, ἣν ἡ ἐπίσημος κοινοποίησις διευθύνει κατὰ τοῦ Σλαβεϊκὼφ μόνον. Ἡ δευτέρα καὶ τρίτη κατηγορία ἀνάγονται, κατὰ πρῶτον λόγον, εἰς τοὺς ἑξῆς δύο ἰσχυρισμοὺς τοῦ ἄρθρου. ὅτι

ἡ Ἐξαρχία «*ἐμπτέεται ὑπὸ παντὸς ἄλλου πράγματος ἢ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος*»· ὅτι «*ἐργάζεται κρύφα*. Ἡ ἔμπνευσις ἣν οὕτωσὶ φαίνεται ὑπαινισσόμενος ὁρίζεται ἔν τινι ἄρθρῳ, ὅπερ ἕπεται ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπίσημον κοινοποίησιν, καὶ ὅπερ ἐπιγράφεται τὸ *βουλγαρικὸν ζήτημα*, ἄρθρον ἐν ᾧ γίνεται λόγος περὶ ἐπεμβάσεως, ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ, τῆς ρωσσικῆς πολιτικῆς καὶ διπλωματίας. Τὸ δεύτερον ἐγκαλούμενον ἄρθρον ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁρίζει τοὺς δύο τούτους ἰσχυρισμοὺς διατεινόμενον ὅτι ἡ ἐν Ὀρτάκιοϊ βουλγαρικὴ Ἐξαρχία ἐγένετο γραφεῖον δημοσιότητος, ἐν ᾧ συσσωρεύονται αἱ ἔγγραφοι κοινοποιήσεις τῶν ἐν Τουρκίᾳ ρώσσων προξένων καὶ ἐν ᾧ συντάσσονται πλασταὶ ἀλληλογραφίαι καταχωριζόμεναι ἀκολούθως ἐν τῷ *Ἀνατολικῷ Ταχυδρόμῳ*. (1)

Τὴν ἐπανάληψιν τούτων ἀνευρίσκει τις τέλος ἔν τινι ἄρθρῳ τῆς 31 αὐγούστου, ὅπερ δὲν συμπεριλαμβάνεται ἐν τῇ ἀρχικῇ ἐγκλήσει, ἀλλ' ὅπερ εὔθετον εἶναι νὰ παραβάλῃ τις πρὸς τὰ προηγούμενα ὅπως ἐξαγάγῃ ἐξ αὐτοῦ πλειότερον τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν σημασίαν ἐκείνων, ἄρθρον ἐν ᾧ λέγεται ὅτι οἱ *βούλγαροι ποιμένες*, ἐν ταῖς προσπαθείαις ἃς καταβάλλουσιν ὅπως προσαρτήσωσι νέας ἐπαρχίας εἰς τὴν Ἐξαρχίαν αὐτῶν, ἐπιδιώκουσι σκοπὸν τινὰ ὁριζόμενον ὑπὸ τῶν *ἐν Μόσχᾳ ἀρχηγῶν αὐτῶν*, ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐνυπάρχουσι πανσλαβιστικαὶ κανονιοστοιχίαι, καὶ ὅτι ἐν τούτοις διορᾶται *ἡ μοσχοβιτικὴ πολιτικὴ ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ εἰδεχθεῖ γυμνότητι*. Ἡ τετάρτη προσαπτομένη κατηγορία περιέχεται ἐν τῷ ἄρθρῳ τῆς 23 αὐγούστου,

(1) Καὶ ἐνταῦθα ὁ Κ. Ἀμιὲλ περιέπεσεν ὡσαύτως εἰς τὸ αὐτὸ λάθος εἰς ὃ καὶ προλαβόντως, διότι τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερόμενον δὲν περιέχεται ἐν τῇ ἀγωγῇ τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας.

ἐν ᾧ λέγεται «ὅτι οἱ ταραχοποιοὶ πανσλαβισταὶ, προ-«τρεπόμενοι ὑπὸ γνωστῶν τινων προσώπων, ὥθησαν τοὺς «προϋχοντας τῆς πόλεως Ῥουχτσουκίου ὅπως ἀπευθύνωσιν «εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην ἀναφοράν, ἐξαιτούμενοι εἰδός τι «πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας» παρισταμένου τοῦ γεγονότος τούτου ὡς ἀποτελέσματος *ξένης εἰσηγήσεως*, ὡς ἀναγομένου εἰς τὴν ἀνάμιξιν τοῦ φιλοταράχου ξένου. Δὲν πρόκειται περὶ ἀναφορᾶς ἐξαιτουμένης ἁπλῶς εἰδός τι ἀνεξαρτησίας, ὡς εἶπεν ὁ Κ. Ῥώτας διαμελίζων τὸ κείμενον, ἀλλὰ περὶ αἰτήσεως τεινούσης εἰς *πολιτικὴν* αὐτονομίαν, τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ σοβαρώτερον. Τὸ δικαίωμα τοῦ ἀναφέρεσθαι ὅπερ ὑπάρχει ἐν Τουρκίᾳ δὲν δύναται νὰ νομιμοποιήσῃ τοιαύτην τινὰ αἴτησιν, ἥτις οὐδὲν ἕτερον ἤθελεν εἶσθαι εἰμὴ προσβολὴ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὑπολανθάνουσα κατὰ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Κυριάρχου.

Τοιαῦται εἶναι, ἐξακολουθεῖ ὁ Κ. Ἀμιὲβλ, αἱ προσαπτόμεναι κατηγορίαι, χαρακτηρίζονται δὲ αὐταὶ ἀφ' ἑαυτῶν ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ ἐγκλήματος. Ἡ Ἐξαρχία ἀναπαρίσταται ἐν αὐταῖς ὡς ὁμάς τις φιλοταράχων ἐργαζομένων ὅπως διαταράξωσι τὴν δημοσίαν τάξιν ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ καὶ κατὰ συνέπειαν ἐν ἁπάσῃ τῇ Εὐρώπῃ· τὰ μέλη αὐτῆς ὡς ὑπήκοοι προδόται καὶ ἔκνομοι συνομόττοντες κατὰ τῆς ἐξουσίας τοῦ κυριάρχου αὐτῶν, οὐχὶ ἐπὶ σκοπῷ τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν, ἀλλ' ὅπως ἐξυπηρετήσωσι τὴν φιλοδοξίαν ξένου τινὸς μονάρχου. Ἐν αὐτοῖς ὑφίσταται συνάμα προσβολὴ καὶ κατὰ τῆς τιμῆς καὶ κατὰ τῆς ὑπολήψεως, διότι, ἐὰν ἡ βουλγαρικὴ Ἐξαρχία ὑπῆρχε τοιαύτη οἵαν παρέστησεν ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου*, ἤθελεν εἶσθαι ἀναξία τῆς ὑπολήψεως τῆς αὐτοκρατορικῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως καὶ οὐδενὸς ἄλλου ἤθελεν εἶσθαι ἀξία εἰμὴ τῆς περιφρονήσεως τῆς κοινῆς

γνώμης. Ἡ Ἐξαρχία δὲν ἠδύνατο νὰ ἀφήσῃ νὰ δημοσιευθῶσι τοιαῦται προσάψεις κατηγορίας, χωρὶς νὰ διαμαρτυρηθῇ κατ' αὐτῶν· ἐκίνησε δὲ τὴν ἐνεστῶσαν δίκην διότι αὕτη ἦτο ἡ ἐντονωτέρα διαμαρτύρησις εἰς ἣν ἠδύνατο νὰ προβῇ.

Ὁ ῥήτωρ ἁπτόμενος τοῦ τρίτου στοιχείου τοῦ ἐγκλήματος, τοῦ ἐκ προθέσεως, ἀναγινώσκει τοὺς ἀριθμοὺς 875 καὶ 880 τοῦ Δαλλὸζ V. «Τύπος—ὕβρις», δι' ὧν ζητεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ δολία πρόθεσις ἐν τοιούτῳ ἀντικειμένῳ δέον νὰ ὑπενοηθῇ ἐκ τῆς προθέσεως τοῦ βλάψαι πρόσωπόν τι καθ' οὗ προσάπτεται ἡ δυσφημία ἢ ἡ συκοφαντία, καὶ ὅτι δὲν ἀπολύονται τῆς κατηγορίας τῆς προθέσεως εἰμὴ μόνον ἐκεῖνοι, οἵτινες δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐννοήσωσι τὴν βλάβην ἣν ἔμελλον νὰ προξενήσωσι δημοσιεύοντες κατηγορίαν τινὰ ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν ὑπόληψιν ἐκείνου καθ' οὗ ἀπευθύνεται ἡ κατηγορία, εἴτε διότι περιστάσεις τινὲς δὲν ἐπέτρεπον αὐτοῖς νὰ ἐννοήσωσι τοῦτο, εἴτε διότι ὡρμῶντο ὑπὸ σπουδαίου, κατεπείγοντος καὶ εὐλογοφανοῦς συμφέροντος, ὅπερ ἀπεμάκρυνεν ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτῶν πᾶσαν ἄλλην σκέψιν. Ὁ ὀρθὸς λόγος ὑπαγορεύει ἄλλως τε ὅπως ἡ πρόθεσις ὑποτίθηται σύμφωνος πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα· ὅπως μὴ παραδεχθῇ τις δηλονότι τὴν πρόθεσιν τοῦ βλάψαι, δέον ἵνα ἐρείδηται ἐπὶ περιστάσεων πιθανῶν ἀφ' ὧν ἐξάγεται ὅτι ἡ πρόθεσις αὕτη δὲν ὑπῆρξεν εἰς τὸν κατηγορούμενον.

Κατὰ τὸν ῥήτορα, ὅπως ἐκτιμήσῃ τις τὴν πρόθεσιν κατὰ τὰ διδόμενα ἅπερ ἀνέφερεν, δέον ὅπως λάβῃ ὑπ' ὄψιν πρὸ πάντων τὰς ἠθικὰς καὶ διανοητικὰς περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ πρᾶξις ἐξετελέσθη, τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὴν διανοητικὴν κατάστασιν τοῦ κατηγορουμένου. Ἀλλ' ὁ συντάκτης τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*, συγγραφεὺς καὶ

ὑπεύθυνος συντάκτης τῶν ἐγκαλουμένων ἄρθρων, εἶναι βεβαίως ἀνὴρ νοημονέστατος καὶ ἔτυχεν ἐπιμεμελημένης ἀνατροφῆς· ἡ πεῖρα καὶ τὰ διακεκριμένα αὐτοῦ προσόντα ὡς δημοσιογράφου δὲν ἐπιτρέπουσιν ὅπως παραδεχθῇ τις ὅτι δὲν κατενόησε τὴν βαρύτητα τῶν κατὰ τῆς Ἐξαρχίας καὶ τῶν βουλγάρων ἱεραρχῶν ἐπιθέσεων αὐτοῦ. Ἡ πρόθεσις τοῦ βλάψαι ἐξάγεται ἄλλως τε ἐκ τοῦ ὕφους ὅπερ μετεχειρίσθη ὁ δημοσιογράφος, ἐκ τῆς λέξεως σπείρας, ἐκ τῆς ὑβριστικῆς ἐκφράσεως κωμῳδίας ἐφαρμοσθείσης εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας· ἐξάγεται πρὸς τούτοις ἐκ τῆς σοβαρότητος τῶν προσαπτομένων κατηγοριῶν, ἐκ τῆς πληθύος αὐτῶν καὶ τῆς ἐπαναλήψεως αὐτῶν ἐν πολλοῖς φύλλοις τῆς ἐφημερίδος, καὶ τέλος ἐκ τῆς ἐπιτάσεως τῆς σοβαρότητος αὐτῶν διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἀγορεύσεως ἐκ τῶν προτέρων γραφείσης καὶ τῆς ἀναδημοσιεύσεως τῶν ἐγκαλουμένων ἄρθρων.

Τὸ σύστημα τῆς ὑπερασπίσεως ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, ἐξηκολούθησε ὁ Κ. Ἀμιὰβλ, συνίσταται εἰς τὸ ὅτι διατείνεται ὅτι ὁ ἐφημεριδογράφος ὡρμήθη ἐκ λόγων δημοσίου συμφέροντος, ὅτι ἠθέλησε πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ διαφωτίσῃ τὴν κυβέρνησιν καὶ προφυλάξῃ τὸν τόπον, ὅτι συνεκινήθη ἐκ τῶν ἀποκαλύψεων τοῦ ἀλλοδαποῦ τύπου καὶ ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἔπραξεν εἰμὴ τὸ νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς ἀποκαλύψεις ταύτας· ὅτι οὕτω δὲν διέπραξεν ἔγκλημά τι, διότι ἐξήσκησε τὸ δικαίωμά του καὶ ἐξεπλήρωσε τὸ καθῆκόν του ὡς δημοτιογράφος· τοιοῦτοι ἰσχυρισμοί, καὶ ἂν ἔτι δὲν ἐστεροῦντο βασιμότητος, δὲν ἤθελον εἶσθαι καταπειστικοί. Τῳόντι δέ, δὲν δύναταί τις νὰ πρσβῇ μέχει τοῦ νὰ διϊσχυρισθῇ ὅτι ὁ ἐναγόμενος δὲν κατελόγησε τὴν βαρύτητα τῶν κατὰ τῆς Ἐξαρχίας ἐπιθέσεων αὐτοῦ, οὔτε ὅτι ὡρμήθη ὑπὸ συμφέροντος τοσοῦτον κατεπείγοντος,

ὥστε πᾶσα ἄλλη σκέψις ὑπερίσχυσεν ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ, τοῦθ' ὅπερ ἐν τούτοις ἀπαιτεῖται ὅπως ἐκλείψῃ ἡ πρόθεσις τοῦ βλάψαι. Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἕτερόν τι· ἐξεταζόμενοι καθ' ἑαυτοὺς οἱ ἰσχυρισμοὶ οὗτοι εἶναι ἐπιδεκτικοὶ ἐνστάσεως. Δὲν ὑφίσταται δίκαιον ἐναντίον δικαίου, αἱ διατάξεις τοῦ νόμου ὅσον ἀφορᾷ τὸ τῆς δυσφημίας ἢ ἐξυβρίσεως θέρα εἰσὶν ἀκριβῶς τὰ ὅρια τοῦ δικαιώματος καὶ τοῦ καθήκοντος τοῦ δημοσιογράφου· οὗτος δὲ διατελεῖ πάντοτε ἀδικαιολόγητος ὁπόταν, ἐνγνώσει τῶν πραγμάτων, ὑπερπηδᾷ τὰ ὅρια ταῦτα. Λέγουσιν ὅτι ἠθέλησαν νὰ προφυλάξωσι τὸν τόπον, φαίνονται ἐπικαλούμενοι τὴν ὀθωμανικὴν φιλοπατρίαν καὶ ὅμως εἶναι ὑπήκοοι ἕλληνες, καὶ ὅμως ἄλλοτε προεκήρυξαν τὸ πατροπαράδοτον καὶ ἄσπονδον μῖσος μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων Ἐὰν ἐπεθύμουν νὰ διαφωτίσωσι τὴν ὀθωμανικὴν κυβέρνησιν, ὤφειλον νὰ μετέλθωσιν ἕτερα μέσα, καὶ ἤθελον ἀρχίσει παρέχοντες ἀποδείξεις, τοῦθ' ὅπερ δὲν ἔπραξαν. Ἀνέγνωσαν μακροσκελὲς τι ἄρθρον ὅπερ ἠρανίσθησαν ἐκ τινος βιενναίας ἐφημερίδος· ἀλλὰ δὲν ἀνέφερον τὴν ἡμερομηνίαν αὐτοῦ, τοῦθ' ὅπερ δὲν καθιστᾷ γνωστὸν ἐὰν ἦτο παλαιὸν ἢ πρόσφατον καθ' ἣν ἐποχὴν ἐδημοσιεύθησαν τὰ ἐγκαλούμενα ἄρθρα(1); κατὰ πληροφορίας αἵτινες ἐλήφθησαν, φαίνεται ὅτι οἱ

(1) Ὁ Κ. Ἀμιὰβλ ἐν τῇ ἀγορεύσει του ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου εἶπε παλαιὸν μόνον ἀλλ' ἐν τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν τῷ Ἀναολικῷ Χρόνῳ ἀγορεύσει του προσέθετο, ἐπὶ σκοπῷ βεβαίως, καὶ τὴν λέξιν πρόσφατον· ἐὰν ἤθελεν ἀπαγγείλει τὴν τελευταίαν ταύτην λέξιν, ἡ ὑπεράσπισις δὲν θὰ ἔλειπε νὰ παρουσιάσῃ τὸν ἀριθμὸν τοῦ Ταχυδρόμου τῆς Κυριακῆς, ἐξ οὗ ἐλήφθη ὁλίαν ἐνοχοποιητικὸς κατάλογος τῶν πανελαβιστικῶν κομητάτων καὶ ὅστις φέρει χρονολογίαν 14 Ἰουλίου, ἐνῷ τὰ ἐγκαλούμενα ἄρθρα ἐδημοσιεύθησαν τὴν 22 καὶ 28 αὐγούστου

ἰσχυρισμοί, οἱ περιεχόμενοι ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ, καὶ ἐφ' ὧν ἠδύναντο νὰ ῥηθῶσι πολλὰ, ἀνεσκευάσθησαν ὑπὸ τοῦ αὐστριακοῦ τύπου (1)· τέλος ἐν τῷ μακροσκελεῖ τούτῳ ἄρθρῳ οὐδὲν λέγεται περὶ τῆς Ἐξαρχίας καὶ τῶν βουλγάρων ἱεραρχῶν. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἀποσπάσματα τῆς *Σλαβικῆς Ἀνταποκρίσεως* τὰ ἀναγνωσθέντα ὑπὸ τοῦ Κ. Κυριακοπούλου, ταῦτα εἰσὶν ἀνταποκρίσεις ἀνώνυμοι· δὲν δύνανται δὲ νὰ ἀποτελέσωσιν ἀποδείξεις κατὰ τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ἥτις οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν μετὰ τῆς ἐφημερίδος ταύτης, καὶ ἥτις δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀλληλέγγυος τῶν ἐν Τουρκίᾳ δημοσιευομένων βουλγαρικῶν ἐφημερίδων· ἄλλως δὲν περιέχουσιν οὐδὲν τῶν τεσσάρων προσαπτομένων κατηγοριῶν τῶν δημοσιευθεισῶν ἐν τοῖς ἐγκαλουμένοις ἄρθροις.

Ἀπέδειξα λοιπὸν, ἐξακολουθεῖ ὁ ῥήτωρ, ὅτι ἡ πρόθεσις τοῦ βλάψαι ὑφίσταται καὶ οὐδὲν δύναται νὰ δικαιολογήσῃ τὰς προφάσεις ὄπισθεν τῶν ὁποίων ἡ ὑπεράσπισις ἐζήτησε νὰ καταφύγῃ. Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἕτερόν τι· ὀφείλω νὰ ἀποδείξω ἤδη ὅτι ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ οὐδεμίαν ἀξιέπαινον πρόθεσιν δυσφημίζων τὴν Ἐξαρχίαν καὶ τοὺς βουλγάρους ἱεράρχας, διότι ἡ αὐτὴ ἐφημερὶς ἀντεπεξῆλθεν οὐ πρὸ πολλοῦ χρόνου ὑπὲρ τοῦ βουλγαρικοῦ ἀγῶνος μετὰ τῆς αὐτῆς ἢ μὴ πλείονος ζέσεως καὶ ἐνεργείας ἢ ὅσην κατέβαλεν ἀκολούθως ὅπως ἐπιτεθῇ κατ' αὐτοῦ. Τῶντι κατὰ τὸ μέγιστον μέρος τοῦ 1870 ἔτους ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος τούτου, ἐδημοσίευσε

(1) Ὁ Κ. Ἀμιάδλ ἐν τῇ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ἀγορεύσει δὲν εἶπεν οὐδὲ τοῦτο, διότι ἡ ὑπεράσπισις ἤθελεν ἀπαντήσῃ αὐτῷ ὅτι ΟΥΔΕΜΙΑ βιενναία ἐφημερὶς ἀνήρεσε τὸν Ταχυδρόμον τῆς Κυριακῆς, οὐδ' αὐτὸ τὸ πανσλαβιστικὸν ὄργανον ἡ «Σλαβικὴ Ἀνταπόκρισις».

σειρὰν ἄρθρων καταδικαζόντων καὶ ἀναιρούντων ἐκ τῶν προτέρων ὅ,τι ἐδημοσίευσεν ἀκολούθως κατὰ τοῦ βουλγαρικοῦ κινήματος καὶ τῆς Ἐξαρχίας.

Ἡ ὑπὲρ τοῦ βουλγαρικοῦ ἀγῶνος ὑπεράσπισις αὕτη χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ ἰανουαρίου τοῦ 1870 διά τινος ἀρθριδίου συνοδεύοντος τὴν ἀναδημοσίευσιν χωρίου τινὸς ἠρανισμένου ἐκ τινος ἄλλης ἐφημερίδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Αἱ γραμμαὶ ἃς μέλλω νὰ ἀναγνώσω εἰσὶν οἱονεὶ τὸ προοίμιον, μοὶ παρέχουσι δὲ τὸ συμπέρασμα ὅπερ ἐξάγεται καὶ ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῆς περιέργου ταύτης σειρᾶς ἧς προηγοῦνται. Ἰδοὺ λοιπὸν τί ἀναγινώσκω ἐν τοῖς ἀριθμοῖς τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*, φέρουσι τὴν χρονολογίαν ἣν ἐμνημόνευσα πρὸ ὀλίγου.

(Ἐνταῦθα ὁ ῥήτωρ ἀναγινώσκει ἄρθρα τινὰ δημοσιευθέντα ἐν τῷ *Φάρῳ τοῦ Βοσπόρου* κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1870 καὶ ἀκολούθως προστίθησι:)

Δημοσιεύσας ταῦτα καὶ ἕτερα εἰσέτι ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* ἀνέκρουσε πρύμναν, ἐγένετο ὁ ἄσπονδος ἐχθρὸς τοῦ βουλγαρικοῦ ἀγῶνος, ὃν τοσοῦτον ἐνθέρμως ὑπερήσπισε, καὶ κατέστη ὁ προασπιστὴς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καθ' οὗ τοσαῦτα ἐξεφράσθη. Ἡ μεταβολὴ καὶ ἡ ἀντίφασις αὕτη κατεδείχθησαν περιέργῳ τῷ τρόπῳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους ὑπὸ τοῦ *Ἀνατολικοῦ Κύρυκος*, ὅστις ἐν τῷ φύλλῳ αὐτοῦ τῆς 20 φεβρουαρίου 1872, ἄνευ σκέψεων καὶ ἄνευ σχολίων ὑπὸ τὸν τίτλον *Ὁ Φάρος τοῦ Βοσπόρου καὶ οἱ Βούλγαροι* ἀνεδημοσίευσε παραλλήλως, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ ἄρθρον τῆς 9 σεπτεμβρίου 1870, ὅπερ ἀνέγνων πρὸ ὀλίγου τελευταῖον, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀποσπάσματα ἠρανισθέντα ἐκ τῶν ἀριθμῶν οἵτινες χρονολογοῦνται 7, 14 καὶ 19 φεβρουαρίου 1871, ἐν οἷς ἐμφαίνεται ἡ νέα πορεία τῆς ἐφημερίδος. Κρίνω

καλὸν ν' ἀναγνώσω τὰ ἀποσπάσματα ταῦτα, ἅτινα θὰ μοὶ παράσχωσιν εὐκαιρίαν ἑτέρας προσεγγίσεως.

(Ἐνταῦθα ὁ ῥήτωρ ἀναγινώσκει χωρίον τι ἄρθρου τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*, καὶ ἐξακολουθεῖ οὕτως):

Πάντες ἐρωτῶσι ποίαν ἀξίαν δύνανται νὰ ἔχωσιν ὁ ἔπαινος καὶ ὁ ψόγος ὁ ἀπευθυνόμενος ὑπὲρ ἢ κατά τινος ὑπὸ τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*, ὁπόταν βλέπωσι τὴν ἐφημερίδα ταύτην, τὴν 11 μαΐου 1871 ἔν τινι ἄρθρῳ ἐπιγραφομένῳ *ὑπόθεσις Κ. Σαμιγιάνη*, ἐκφραζομένην ὡς ἐξῆς ἀπέναντι αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ Πατριαρχείου, περὶ οὗ ὡμίλει μετ' ἐγκωμίων τὴν 7 τοῦ προηγουμένου φεβρουαρίου.

« Κρίνομεν περιττὸν νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν διαγωγὴν ταύτην τοῦ Πατριάρχου Ἀνθίμου. Ἡ κοινὴ γνώμη ἀρκούντως ἐσκανδαλίσθη, διότι ἔσχε τὴν ἀπόδειξιν ὅτι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες δύνανται εὐκολώτερον νὰ καταπατηθῶσιν ἢ ὅσον ἐπίστευέ τις καὶ ὅτι οὐδὲν — οὐδ' αὐτὴ ἡ ἱεροσυλία δὲν δύναται νὰ παρακωλύσῃ τὸν ἄνθρωπον οὗ δεσπόζει ἡ φιλαργυρία ».

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐφημερὶς ἥτις παρίσταται ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ πρόμαχος καὶ ὁ ἀπολογητὴς τῆς Αὐτοῦ Παναγιότητος τοῦ Πατριάρχου Ἀνθίμου τοῦ Ἔκτου. Ἰδοὺ δὲ ἤδη ποῖον εἶναι τὸ συμπέρασμα ὅπερ ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀναδρομικῆς ἐπιθεωρήσεως ἣν ἐποίησα ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*. Ἡ ἐφημερὶς αὕτη, ἀναδημοσιεύσασα ἢ σφετερισθεῖσα τὴν ἐκτίμησιν τῆς *Βυζαντίδος* ἐναντίον ἄλλης τινὸς ἐφημερίδος ἐδίδαξεν ἡμᾶς ποῖον ἐλατήριον ἁρμόζει νὰ ἀποδώσῃ τις εἰς τὰς ἐπιθέσεις ὧν ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* κατέστη ἀκολούθως τὸ ὄργανον κατὰ τοῦ βουλγαρικοῦ ἀγῶνος καὶ αἵτινες ἀπέληξαν εἰς τὰ ἄρθρα, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἐγένετο ἡ ἐν τῇ παρούσῃ δίκῃ παρουσιαζομένη καταγγελία. Εὔλογον λοιπὸν θεωρῶ νὰ ἐπαναλάβω τὸ χωρίον ὅπερ πρὸ ὀλίγου ἀνέγνων

ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 29 ἰανουαρίου 1870 καὶ εἴπω ἀλλάσσων μόνον τὸ ὄνομα τῆς ὑποδειχθείσης ἐφημερίδος:

« Ὅσον ἀφορᾷ τὸ τοῦ πανσλαβισμοῦ ζήτημα, οἱ συντάκται τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου* δὲν ἄγονται ἐν τοῖς ὑπ' αὐτῶν γραφομένοις κατὰ τῶν Σλάβων καὶ τῶν Βουλγάρων ἐκ πεποιθήσεων καὶ ἀρχῶν, ἀλλ' ἁπλῶς ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ πληρώσωσι τὰ βαλάντια αὐτῶν ἐξαπατῶντες τὸ δημόσιον ».

Τοιοῦτος ἐστὶν ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* ἀφ' ἑαυτοῦ κρινόμενος! Ὑπεστήριζε μετ' ἴσης ζέσεως τὰ δύο ἀντίθετα θέματα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου. Ὑπερασπιστὴς τοῦ βουλγαρικοῦ ἀγῶνος, ἀνεσκεύασεν ἐκ τῶν προτέρων τὴν κατηγορίαν τοῦ πανσλαβισμοῦ, ἣν ἀπευθύνει ἐπὶ τοῦ παρόντος κατὰ τῆς Ἐξαρχίας τῆς προσωποποιούσης τὸν ἀγῶνα τοῦτον. Αἱ τοιούτου εἴδους παλινωδίαι οὐδεμιᾶς ἐμπιστοσύνης εἰσὶν ἄξιαι καὶ δέον νὰ θεωρῶνται κατ' ἐξοχὴν ὕποπτοι.

Οὕτω, κύριοι, καταδεικνύονται ἐναργέστατα τὰ συστατικὰ στοιχεῖα τοῦ ἐγκλήματος τῆς δυσφημίας, οὗ ἡ ἀπόδειξις ἐπιβαρύνει τὸν ἐνάγοντα. Ὅπως ἀποπερατώσω τὸ πρῶτον μέρος τῆς συζητήσεώς μου, ὑπολείπεταί μοι νὰ ὁμιλήσω περὶ τῆς ἀποδείξεως τῶν προσαπτομένων γεγονότων, ἥτις ἐπιβαρύνει τὸν ἐναγόμενον. Ἡ ἀπόδειξις αὕτη καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς κανονίζονται διὰ τοῦ ἄρθρου 23 τοῦ περὶ τύπου νόμου ὡς ἐξῆς: «*Ἐν περιπτώσει κατηγοριῶν κατὰ τῶν θεματοφυλάκων ἢ τῶν πρακτόρων τῆς ἐξουσίας ἢ κατὰ παντὸς προσώπου ἐκτελοῦντος δημοσίαν τινὰ ὑπηρεσίαν, ἐπὶ γεγονότων ἅπερ προσάπτουσι δυσφημίαν εἰς τὰ καθήκοντα αὐτῶν, ἡ ἀπόδειξις τῶν προσαπτομένων γεγονότων ἀπαλλάσσει τὸν προσάπτοντα τὰς κατηγορίας ταύτας πάσης*

ποινῆς χωρὶς νὰ ἀπαλλάσσῃ αὐτὸν τῶν ποινῶν αἵτινες ἐπιβάλλονται κατὰ πάσης ὕβρεως ἀπευθυνομένης κατὰ τῶν προτώπων τούτων.

Κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν, ὁ συνήγορος τοῦ ἐναγομένου εἶπεν, ὅτι ἡ Ἐξαρχία ἐκίνησεν ἀγωγὴν ἐπὶ δυσφημίᾳ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐπὶ συκοφαντίᾳ· διϊσχυρίσθη ὅτι δὲν ἐτολμήσαμεν νὰ προβῶμεν μέχρι τοῦ νὰ κινήσωμεν ἀγωγὴν ἐπὶ τῆς τελευταίας ταύτης κατηγορίας, ὅτι ἐφοβήθημεν τὸ φῶς ὅπερ ἠδύνατο νὰ ἀποκαλυφθῇ. Κύριοι, ἡ λέξις συκοφαντία δὲν εἶναι χαρακτηρισμὸς νόμιμος κατὰ τὴν ὀθωμανικὴν νομοθεσίαν ἐπὶ ἐγκλημάτων τοῦ τύπου· ὡς καὶ κατὰ τὴν γαλλικὴν νομοθεσίαν ἀφ' ἧς ἡ πρώτη ἀπέρρευσεν· οἱ νόμοι οὗτοι δὲν ὁρίζουσιν εἰμὴ μόνον τὸ ἔγκλημα τῆς δυσφημίας, ὅπερ εἶναι τιμωρητέον καὶ ἂν ἔτι τὰ προσαπτόμενα γεγονότα εἰσὶν ἀληθῆ καὶ ὁ ἐναγόμενος δύναται νὰ ἀποδείξῃ ταῦτα, ὅτι δὲ δὲν εἶναι τιμωρητέα ἀποδεικνυομένων τῶν γεγονότων τούτων. Ποιούμενοι λοιπὸν λόγον περὶ συκοφαντίας ὁμιλοῦσιν ὡς ἄνθρωποι τῆς κοινωνίας μᾶλλον ἢ ὡς ἄνθρωποι ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὸν νόμον· οὗτος εἶναι ὁ λόγος δι' ὃν δὲν μετεχειρίσθημεν τὴν ἔκφρασιν ταύτην ἐν τοῖς γραπτοῖς συμπεράσμασι, τοῖς χρονολογουμένης τὴν 25 σεπτεμβρίου ἅπερ συνετάξαμεν τῇ προσκλήσει τοῦ δικαστηρίου καὶ ἅπερ ἐκοινοποιήθησαν τῷ ἐναγομένῳ. Ἀλλ' ἐὰν ἡ λέξις δὲν ὑπάρχῃ ἐν αὐτοῖς, τὸ πρᾶγμα ὅμως ἐκφράζεται ἐναργέστατα· ἀνεφέρομεν δηλονότι τὴν διάταξιν τοῦ 23ου ἄρθρου, ἧς ἀνέγνων πρὸ ὀλίγου τὸ κείμενον, καὶ διετυπώσαμεν τὴν ῥητὴν πρόκλησιν τοῦ νὰ ἀποδεχθῶσιν αἱ τέσσαρες ὑποδεικνυόμεναι δυσφημητικαὶ κατηγορίαι. Πρόκειται λοιπὸν περὶ συκοφαντίας ἐν τῇ δίκῃ ἣν ἐκινήσαμεν. Τὸ κυριώτερον ἀντικείμενον εἰς ὃ ἀπεβλέπομεν κινοῦντες τὴν δίκην ταύτην ἦτο πρὸ πάντων νὰ ἀποδείξωμεν τοῖς πᾶσιν ὅτι δὲν ἠδύνασθε νὰ ἀποδείξητε ὅ,τι ἀπευθύνετε ἐναντίον ἡμῶν. Οὐ μόνον δὲ ἀπέχομεν λίαν τοῦ νὰ φοβώμεθα τὸ φῶς, ὅπως εὐαρεστεῖσθε λέγοντες, ἀλλὰ καὶ προεκαλέσαμεν τοῦτο, καὶ διὰ τῆς προσκλήσεως ἣν ἀπηυθύναμεν καὶ διὰ τῆς δημοσιότητος ἣν ἡ δίκη αὕτη ἔλαβεν ἔν τε τῷ τόπῳ τούτῳ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ.

Ἡ ὑποχρέωσις τοῦ νὰ δοθῇ ἡμῖν μία τοιαύτη ἀπόδειξις ἦτο οὐ μόνον ἀνάγκη νόμιμος ἐν τῇ παρούσῃ δίκῃ, ἀλλὰ καὶ καθῆκον ἀπαραίτητον, τὸ καθῆκον δηλονότι παντὸς εὐσυνειδήτου δημοσιογράφου, ὡς προεκηρύξατε ὑμεῖς τοῦτο. Ἔσχον ἤδη τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀναφέρω ὅ,τι ἐγράφατε περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐν τῷ ὑμετέρῳ φύλλῳ τῆς 3 παρελθόντος σεπτεμβρίου, ὅτε εἴχετε ἤδη πληροφορηθῇ περὶ τῆς ἀγωγῆς τοῦ Ἐξάρχου, ἀναφορικῶς πρὸς τὸν *Ἀνατολικὸν Ταχυδρόμον*, ἐναγόμενον ἐπὶ δυσφημίᾳ ὑπὸ τῆς Α. Ἐξ. τοῦ διοικητοῦ Τούλτσης Ἰσμαὴλ βέη· ἐπανέρχομαι ἅπαξ εἰσέτι ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, διότι ἐν τῇ ἐνεστώσῃ δίκῃ δύναταί τις νὰ ἀντιτάξῃ ὑμῖν πολλὰ τὰ ἀντιφάσκοντα πρὸς ἑαυτούς.

Ἰδοὺ λοιπὸν τί διεκηρύσσετε πρὸ δύο μόλις μηνῶν. «Πᾶσα κατηγορία ὑποτίθησι γνῶσιν εὐσυνείδητον τῶν »πραγμάτων, πληροφορίας εἰλημμένας ἐκ διαφόρων πη»γῶν . . . . ἔχομεν τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ εὐγενεστέρα »ἀποστολὴ τῆς δημοσιογραφίας εἶναι τὸ ἐξυπηρετεῖν ἀ»κάμπτως ὡς συνήγορος τῶν καταπιεζομένων ἢ προσ»βαλλομένων ἰθνικοτήτων μετ' ἀκαταγωνίστου πίστεως, »πρὸς ὁριστικὸν θρίαμβον τοῦ δικαίου, ἀλλ' ἐν γνώσει τῶν »διατρεχόντων καὶ μετὰ τῶν ἀποχρωσῶν ἀποδείξεων». Ὅ,τι εἴπετε ὅπως ἐπιβαρύνητε ἕνα τῶν ὑμετέρων συναδέλφων ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ, κατηγορούμενον ἐπὶ δυσ-

φημία, στρέφεται ἤδη καθ' ὑμῶν. Ποῦ λοιπὸν εὑρίσκονται αἱ ὑμέτεραι πληροφορίαι; ποῦ αἱ ἀποχρῶσαι ἀποδείξεις; Ἐὰν εἴχετε τὰς ἀποδείξεις ταύτας, ἐὰν εἴχετε αὐτὰς ἤδη, δὲν ἠθέλετε λάβει ἀνάγκην νὰ καταφύγητε εἰς σοφισίας, παρουσιαζομένας ἄνευ πεποιθήσεως ὅπως ἀποδειχθῶσι τὰ συστατικὰ στοιχεῖα τῆς δυσφημίας. Σήμερον εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι δὲν ἠδυνήθητε οὐδεμίαν νὰ παράσχητε ἀπόδειξιν πρὸς ὑποστήριξιν τῶν δυσφημιῶν ἃς προσήψατε, καὶ κατὰ συνέπειαν αἱ δυσφημίαι αὗται εἶναι καθαραὶ συκοφαντίαι. Τὸ ψευδὲς αὐτῶν εἶναι ἤδη γεγονὸς βέβαιον ἐν τῇ συζητήσει ταύτῃ, γεγονὸς ἱστορικὸν, ἐπειδὴ ἐποιήσατε λόγον περὶ τῆς ἱστορίας. Ἀδίκως λοιπὸν καὶ ψευδῶς προσήψατε ἡμῖν:

Λον. Ὅτι εἴμεθα συνέταιροι ἑνὸς πανσλαβιστικοῦ καὶ ἐπαναστατικοῦ κομητάτου.

Βον. Ὅτι ὑπείκομεν εἰς τὰς ἐμπνεύσεις ξένης τινὸς δυνάμεως.

Γον. Ὅτι ἐργαζόμεθα κρύφα ὑπὲρ τοῦ ἔργου τοῦ πανσλαβισμοῦ καὶ πρὸς ὄφελος ξένης δυνάμεως ἣν ὀνομάζετε.

Δον. Ὅτι προεκαλέσαμεν ἀναφορὰν φέρουσαν στασιαστικὸν χαρακτῆρα.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ ἰδίως τὴν τελευταίαν ταύτην κατηγορίαν, ἔχω νὰ προσθέσω λέξεις τινὰς ὅπως ἀποδείξω ὅτι οὐ μόνον εἶναι ἐσφαλμένη ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡ κακὴ πίστις ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐκτιμήσεως τῶν πραγμάτων ἅπερ μέλλω νὰ ἐκθέσω. Προβάλλων τὸν ἰσχυρισμὸν περὶ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Ῥουχτσουκίου, ὁ συντάκτης τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου* παρημόρφου τὰ γεγονότα καίτοι γινώσκων τὴν ἀλήθειαν. Τοῦ διϊσχυρισμοῦ τούτου διαψευσθέντος ὑπὸ τοῦ *Ἀνατολικοῦ Ταχυδρόμου*, ὁ *Φάρος* ἐν τῷ αὐτῷ φύλλῳ τῆς 8 παρελθόντος σεπτεμβρίου, οὗ ἀνέγνων πρὸ ὀλίγου ἐν

χωρίον, ἀπήντησεν προσπαθῶν νὰ καλυφθῇ ὄπισθεν μιᾶς ἀνταποκρίσεως ἐκ Ῥουχτσουκίου, ἐρανισθείσης ἐκ τῆς *Σλαβικῆς Ἀνταποκρίσεως*, καὶ ἐν ᾗ περιέχεται συντομωτάτη τις ἀνάλυσις τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἀναφορᾶς. Ἐν τῇ ἀνταποκρίσει δὲ ταύτῃ οὐδεμία γίνεται μνεία τοῦ ὅτι ἡ ἀναφορὰ ἔσχεν ὡς ἀντικείμενον τὴν ἀπαίτησιν εἴδους τινὸς πολιτικῆς αὐτονομίας, ὡς διατείνεται ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου*. Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἕτερόν τι προσέτι. Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ διϊσχυρισμὸς οὗτος ἐδημοσιεύετο ἐν τῷ ἐγκαλουμένῳ ἄρθρῳ τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*, τὸ περιεχόμενον τῆς ἀναφορᾶς ἀπὸ ὀκτωκαίδεκα ἡμερῶν εἶχεν ἀναδημοσιευθῇ ὑπὸ μιᾶς ἐφημερίδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ *Ἀνατολικοῦ Κήρυκος*, ἐν τῷ φύλλῳ αὐτῆς τῆς 6 αὐγούστου 1872, οὗ ἔχω ἐν ἀντίτυπον ὑπ' ὄψιν. Ἐν αὐτῷ βλέπω ὅτι ἡ ἀναφορὰ εἶχε συνταχθῇ συνεπείᾳ συνδιαλέξεως προκρίτων τινῶν τοῦ Ῥουχτσουκίου μετὰ τῆς Α. Ἐξ. τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ τοῦ βιλαετίου· βλέπω ὡσαύτως ἐν αὐτῷ ὅτι ἡ ἐν λόγῳ ἀναφορὰ διετύπου, ἀπευθυνομένη πρὸς τὴν κεντρικὴν ἐξουσίαν, πολυάριθμα παράπονα κατὰ διαφόρων καταχρήσεων· οὐδὲν δὲ βλέπω ἐν αὐτῇ ἐγγὺς ἢ πόρρωθεν ποιούμενον μνείαν περὶ πολιτικῆς αὐτονομίας. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐπέμβασιν τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, διότι ἐπενέβη αὕτη, ἡ ἐπέμβασις ἦτο πάντῃ ἀντίθετος πρὸς ὅσα εἶπεν ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου*. Ἀναμφιβόλως ἡ ἀναφορὰ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν οὐδένα ἔφερε στασιαστικὸν χαρακτῆρα, οὐδὲ ἐφαίνετο ἐλλειπὴς σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἦτο παράκαιρος. Δὲν ἦτο βεβαίως πρέπον τὴν ἐπαύριον τοῦ μεγάλου εὐεργετήματος περὶ συστάσεως τῆς Ἐξαρχίας ὁ παρεχώρησεν αὐτοῖς ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις οἱ βούλγαροι νὰ διατυπώσωσι παράπονα. Ἀφ' ἑτέρου ἐν τῶν

κυριωτέρων μελῶν τοῦ βουλγαρικοῦ κλήρου ἐν Ῥουχτσουκίῳ εἶχεν ἀναμιχθῆ μεταξὺ τῶν πρωτουργῶν τῆς ἀναφορᾶς καὶ ἐφαίνετο τοὐντεῦθεν ἐξερχόμενον τῆς ἐπιφυλάξεως ἥτις ἐπιβάλλεται εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν χαρακτῆρα. Ἰδοὺ διατὶ τὴν 27 Ἰουλίου, δηλαδὴ τρεῖς ἡμέρας πρὶν ἢ ἡ Α. Ὑψηλότης ὁ Μιδχὰτ πασσᾶς ἀναγορευθῇ μέγας Βεζίρης, ὁ Ἔξαρχος ἀπηύθυνεν πρὸς τὸν ἐκκλησιαστικὸν ἐκεῖνον τηλεγράφημα διατάσσων αὐτὸν νὰ ἀπέχῃ. Παρουσιάζω τὴν ἀπόδειξιν παραλαβῆς τῆς τηλεγραφικῆς διευθύνσεως ἀναφορικῶς πρὸς τὸ τηλεγράφημα τοῦτο, οὗ τὸ περιεχόμενον δύναται εὐκόλως νὰ πιστοποιηθῇ εἰς τὰ ἐπίσημα κατάστιχα.

Ἀπέδειξα ἤδη, κύριοι, ὅτι ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* ἐγένετο ἔνοχος τοῦ ἐγκλήματος τῆς δυσφημίας ἐν τοῖς ἐγκαλουμένοις ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας ἄρθροις, ὅτι αἱ κατηγορίαι αὐτοῦ οὐ μόνον προσάπτουσι δυσφημίαν, ἀλλ' εἶναι καὶ συκοφαντίαι, πόρρω δὲ τοῦ νὰ συνεπάγωσιν ἐλάφρυνσίν τινα εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἐνοχῆς, ἀπ' ἐναντίας δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς ἐγκληματικώτεραι ἕνεκα τῶν προηγουμένων τῆς ἐφημερίδος καὶ ἕνεκα τῶν περιστάσεων καθ' ἃς ἐξηνέχθησαν. Ἔρχομαι ἤδη εἰς τὸ δεύτερον μέρος τῆς συζητήσεώς μου, εἰς τὴν ἐξέτασιν δηλονότι τῆς κατηγορίας τῆς περιεχομένης ἐν τῇ ἀγορεύσει ἣν ὁ ἐναγόμενος ἀπήγγειλε κατὰ τὴν προτελευταίαν συνεδρίασιν καὶ ἣν ἀνεδημοσίευσε τὴν ἐπαύριον ἐν τῇ ἐφημερίδι αὐτοῦ, κατηγορίαν συνισταμένην εἰς τὸ ὅτι ἀπέδωκεν εἰς τὸ βουλγαρικὸν κίνημα ἐν γένει καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν Ἐξαρχίαν ἀλληλλεγγύην τινὰ μετὰ τῆς ῥωσσικῆς πολιτικῆς καὶ τοῦ πανσλαβισμοῦ, ὃν ὁ ἐναγόμενος ἐζωγράφισε κατὰ τὸν ἰδιαίτερον αὐτοῦ τρόπον. Ἡ κατηγορία αὕτη ἐπερείδεται ἐπὶ δύο γεγονότων, ὡς διατείνεται, ὧν αἱ χρονολογίαι

εἰσὶ προγενέστεραι τῶν ἐγκαλουμένων ἄρθρων, τοὐτέστιν εἴς τινα πρόποσιν, γενομένην ἐν Βελιγραδίῳ κατά τινα πρόσφατον περίστασιν, καὶ εἰς τὸν διορισμὸν τοῦ Κ. Σλαβεϊκὼφ ἔν τινι παιδαγωγικῇ θέσει ἐπερείδεται ὡσαύτως ἐπὶ συναρμολογῆς τινος διαβεβαιώσεων. Θέλω ἐξετάσει ταῦτα ἀλληλοδιαδόχως καὶ θέλω καταδείξει τὸ ἀνυπόστατον αὐτῶν.

Τὸ πρῶτον γεγονὸς συνίσταται, κατὰ τὴν ἀγόρευσιν τοῦ ἐναγομένου, εἰς τὸ ὅτι ἔν τινι συμποσίῳ, δοθέντι ἐσχάτως ἐν Βελιγραδίῳ ἐπὶ τῇ τελετῇ τῆς ἐνηλικιότητος τοῦ πρίγκηπος Μιλάνου, ὁ «*ἀντιπρόσωπος τῆς Βουλγαρίας*» κάποιος Στόϊκος, ἐποιήσατο πρόποσιν ἐν ᾗ εἶπε: «*Προπίνω* «*ὑπὲρ τῆς καταπτώσεως, ὑπὲρ τῆς καταστροφῆς τοῦ* «*γεγηρακότος καὶ σεσαθρωμένου ἐκείνου οἰκοδομήματος* »*ὅπερ καλεῖται Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία . . . . Ἡ τε-* »*λευταία ὥρα τῶν Τούρκων ἐσήμανεν*». Ὁ ἀγορεύων παρημέλησε νὰ ὑποδείξῃ τὴν πηγὴν ἐξ ἧς ἠρύσθη τοῦτο, εἰς τρόπον ὥστε νὰ δυνηθῇ τις νὰ τὸν ἐξελέγξῃ. Καθὰ εἴδομεν ἐκ τῶν προηγουμένων, δὲν ἔχομεν διόμενα νὰ δώσωμεν πίστιν εἰς τοὺς λόγους του. Δὲν δυνάμεθα λοιπὸν νὰ συζητήσωμεν διϊσχυρισμὸν ἐστερημένον πάσης δικαιολογίας καὶ ἥκιστα πιθανόν. Ἄλλως δὲ ὁ Στόϊκος οὗτος εἶναι ἄνθρωπος πάντῃ ἄγνωστος· καὶ ἡ εἰς αὐτὸν ἀποδιδομένη ἰδιότης ὡς «*ἀντιπρόσωπον τῆς Βουλγαρίας*» εἶναι ἁπλῆ ἐφεύρεσις, προκαλῶ δὲ τὸν ἐναγόμενον ὅπως παρουσιάσῃ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ διϊσχυρισμοῦ του τούτου. Ἡ διαγωγὴ καὶ ἡ γλῶσσα, ἣν ἀπέδειξαν ἐνδελεχῶς οἱ εὐϋπόληπτοι Βούλγαροι, διαμαρτύρονται κατὰ τῶν εἰς τὸν προβληματώδη τοῦτον Βούλγαρον ἀποδιδομένων λόγων.

Τὸ δεύτερον γεγονὸς κατέχει σπουδαῖον μέρος ἐν τῇ

ἀγορεύσει τοῦ ἐναγομένου. Δύο ὁλόκληροι παράγραφοι ἀφιερώθησαν πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν ὁ ἀξιότιμος δικηγόρος τῆς ὑπερασπίσεως ἐπανῆλθεν ὡσαύτως ἐπ' αὐτοῦ. Διατείνονται λοιπὸν ὅτι ὁ Κ. Σλαβεϊκὼφ εἶναι εἷς τῶν προμάχων τοῦ πανσλαβισμοῦ οἷον παριστῶσιν τοῦτον· ὅτι δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ πράκτωρ τοῦ ἐπαναστατικοῦ κομητάτου τοῦ Βουκουρεστίου ἅτε δὴ ἀναδημοσιεύσας ἐν τῇ ἐφημερίδι αὐτοῦ *Μακεδονία* ἄρθρα τῆς ἐφημερίδος *Σβοπόδας*, ὀργάνου τοῦ κομητάτου τούτου· ὅτι, ἀπολυθεὶς ἐκ τῆς προφυλακίσεώς του χωρὶς νὰ δικαιολογηθῇ, διωρίσθη διευθυντὴς τῆς βουλγαρικῆς σχολῆς ἥτις ὑπάρχει ἐν Φαναρίῳ, καὶ ὅτι διωρίσθη ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ὑπὸ τῆς Ἐξαρχίας· ὅτι κατὰ συνέπειαν τούτου, ὑφίσταται πλήρης ἀλληλεγγύη μεταξὺ τῆς Ἐξαρχίας καὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν, δυνάμει τοῦ ἀξιώματος: «*τὰ ἑνὶ τρίτῳ ἴσα καὶ ἀλλήλοις εἰσὶν ἴσα*» αἱ τάσεις τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας εἰσὶν αἱ αὐταὶ πρὸς τὰς τάσεις τοῦ κομητάτου τοῦ Βουκουρεστίου. Προσθέτουσι δὲ ὅτι αὕτη εἶναι «*μαθηματικὴ ἀλήθεια μὴ ἐπιδεχομένη τὴν ἐλαχίστην ἀντίρρησιν*». Δύσκολον εἶναι νὰ συσσωρεύσῃ τις τοσαῦτα ψεύδη εἰς τόσον ὀλίγας λέξεις.

Διὰ τοῦ τρόπου ταύτου παραμορφοῦσι τὴν ἀλήθειαν καὶ παραμορφοῦσιν αὐτὴν ἐν γνώσει, ὁπόταν παριστῶσι τὸν Κ. Σλαβεϊκὼφ ὡς συνεργάτην τοῦ πανσλαβισμοῦ, ὅστις, κατὰ τὸν ἀντίδικον, τείνει δῆθεν ὅπως δεσπόσῃ τῶν Σλάβων ἐπὶ τοῦ κόσμου, ἢ τοὐλάχιστον ὅπως συνενώσῃ αὐτοὺς μετὰ τῆς Ῥωσσίας. Ἀπὸ δεκαπενταετίας ὁ Κ. Σλαβεϊκὼφ εἶναι ἐφημεριδογράφος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπὸ δεκαπενταετίας ἀνεδείχθη ἐνδελεχῶς ἀντιπανσλαβιστής· τὸ πρᾶγμα εἶναι ἱστορικόν. Ἡ Α. Υ. ὁ Μιδχὰτ πασσᾶς ἐξηπατήθη ἐκ ψευδῶν ἐκθέσεων ὅτε διέταξε τὴν φυλάκισιν τοῦ Κ. Σλαβεϊκὼφ καὶ τὴν παῦσιν τῆς ἐφημερίδος του. Τὸ ἄρθρον ὅπερ ἐχρησίμευσεν ὡς πρόφασις εἰς τὰ αὐστηρὰ ταῦτα μέτρα δὲν προέτρεπεν οὐδόλως εἰς τὴν ἀποστασίαν· περιεῖχε δὲ μόνον γενικότητάς τινας περὶ τῶν τάσεων τῶν Βουλγάρων καὶ ἐπέπληττε τοὺς θρησκευτικοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ ἔθνους, διατεινόμενον ὅτι δὲν ἐδείκνυον ἀρκοῦσαν σταθερότητα ἐν τῇ μετὰ τοῦ Φαναρίου διαφορᾷ αὐτῶν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ ἄρθρα τὰ ἐρανισθέντα ἐκ τῆς *Σβοπόδας*, τὰ ἄρθρα ταῦτα ἦσαν ἁπλῶς φιλολογικά· ἄλλως δὲ εἶναι λίαν ἀμφίβολον ἐὰν ἡ ἐφημερὶς αὕτη ἦναι τὸ ὄργανον τοῦ ἐπαναστατικοῦ κομητάτου τοῦ Βουκουρεστίου. Συνελόντι δ' εἰπεῖν, τὸ πρᾶγμα διεφωτίσθη ἤδη καὶ ἡ κατηγορία ἡ ἐπιβαρύνουσα τὸν βούλγαρον ἐφημεριδογράφον ἐξηφανίσθη. Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος σεπτεμβρίου, μετὰ τριῶν ἑβδομάδων φυλάκισιν, ὁ ἐφημεριδογράφος οὗτος ἀπελύθη ἐλεύθερος, διότι οὐδεμία ἀποχρῶσα κατηγορία ἠδυνήθη νὰ ἀποδειχθῇ κατ' αὐτοῦ. Ὁ ἀντίδικος ἀτόπως ἐχαρακτήρισεν αὐτὸν ὡς ἔνοχον, ἐκεῖνος ὅστις, κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν, ἀνεκήρυσσεν ὅτι ὁ κατηγορούμενος δέον νὰ θεωρῆται ὡς ἀθῷος ἐνόσῳ δὲν καταδικασθῇ. Ἡ ἀθωότης τοῦ ἀξιοτίμου Κ. Σλαβεϊκὼφ εἶναι σήμερον πανθομολογουμένη. Στερηθεὶς τῆς ἐφημερίδος του, ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ ἑτέραν ἐργασίαν ἀνάλογον πρὸς τὴν ἱκανότητά του. Διωρίσθη δὲ οὐχὶ διευθυντὴς, ἀλλὰ καθηγητὴς τῆς ἐν Φαναρίῳ ὑπαρχούσης βουλγαρικῆς σχολῆς, ἥτις ἐστὶ μέτριόν τι ἐκπαιδευτικὸν κατάστημα ἔχον τρεῖς ἢ τέσσαρας μόνον καθηγητὰς καὶ ἐν ᾧ δὲν ὑφίσταται ἡ ἰδιαιτέρα θέσις διευθυντοῦ. Διετέλεσε δὲ ἐν αὐτῇ καθηγητὴς ὁ Κ. Σλαβεϊκὼφ πρὶν ἢ γίνῃ δημοσιογράφος. Τέλος ὁ διορισμὸς οὗτος δὲν ἐγένετο ὑπὸ τῆς Ἐξαρχίας ἀλλ' ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ συμβουλίου

τῆς σχολῆς ταύτης, ὅπερ ὑπάρχει πρὸ τῆς συστάσεως τῆς Ἐξαρχίας καὶ ὅπερ ἔκτοτε δὲν ἤλλαξε σύστημα.

Ὑπολείπονται ἤδη αἱ συγκεχυμέναι ἢ εἰς γεγονότα φαντασιώδη ἀναγόμεναι διαβεβαιώσεις, αἱ περιεχόμεναι ἐν τοῖς ἀκολούθοις χωρίοις τῆς ἐκτυπωθείσης ἀγορεύσεως τοῦ Κ. Κυριακοπούλου.

Ἐν τῇ περφυσιωμένῃ ταύτῃ ῥητορικῇ ὑπάρχουσι τρεῖς διϊσχυρισμοί χρήζοντες ἀνασκευῆς. Οὐχί, δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὑπάρχει ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ μέγας ἀριθμὸς φιλοταράχων ἑστιῶν, συγκεκροτημένων ἐκ βουλγαρικῶν στοιχείων καὶ συντηρουμένων ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας· δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ βουλγαρικὴ Ἐξαρχία εἶναι τὸ ἔργον τῆς ῥωσσικῆς πολιτικῆς· δὲν εἶναι τέλος ἀληθὲς, ὅτι ἡ πολιτικὴ αὕτη ἐπενέβη ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων ἐν τῷ ἀφορῶντι αὐτοὺς ἐκκλησιαστικῷ ζητήματι. Ταῦτα πρόκειται ἤδη νὰ ἀποδείξω.

Ὅπως προβῶ εἰς τὴν ἀπόδειξίν μου, ὀφείλω κατὰ πρῶτον νὰ ἀναζητήσω τί ἐστὶ πανσλαβισμός. Ὁ ἐναγόμενος παρέστησεν αὐτὸν οἱονεὶ ὡς τι τέρας ἀπειλοῦν τὴν ἀσφάλειαν τῆς Εὐρώπης καὶ τὴν εἰρήνην τοῦ κόσμου· παρέστησεν αὐτὸν ὡς τινα πολεμικὴν μηχανὴν ἐξυπηρετοῦσαν τοὺς φιλοδόξους σκοποὺς οὓς ἀπέδωκε τῇ Ῥωσσίᾳ. Ἴδωμεν ἐὰν ἡ πραγματικότης ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἀπεικόνισιν ταύτην.

Ἀνεζήτησα ὁρισμόν τινα καὶ ἐκτίμησιν τοῦ πανσλαβισμοῦ, ἀπορρέουσαν ἔκ τινος ἀμερολήπτου ἐκτιμητοῦ. Εὗρον δὲ ταύτας ἔν τινι συγχρόνῳ συγγράμματι, οὗ αἱ ἐκτιμήσεις κέκτηνται κῦρος, τοὐτέστιν ἐν τῷ *Γενικῷ Λεξικῷ τῆς Πολιτικῆς*, τῷ ἐκδοθέντι ὑπὸ τοῦ Μαυρικίου Βλόκ, καὶ φέροντι χρονολογίαν 1864· ἐξ αὐτοῦ δὲ ἀποσπῶ τὰ ἑξῆς.

« Πανσλαβισμός. Ἕνωσις ἁπάντων τῶν Σλάβων. Ὁ πανσλαβισμὸς εἶναι ἰδέα παραχθεῖσα ἐκ τῆς ἀρχῆς τῶν ἐθνικοτήτων, καὶ παρουσιάζουσα δύο μορφάς. Ἐν τῇ πρώτῃ προέκειτο περὶ τῆς ἑνώσεως ἁπάντων τῶν Σλάβων ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ Τσάρου. Πολλὰ συγγράμματα ἐδημοσιεύθησαν ὑπὲρ τῆς πρώτης μορφῆς τοῦ πανσλαβισμοῦ· τὰ διασημότερα ἐξ αὐτῶν φέρουσι τὴν ὑπογραφὴν πολωνικοῦ τινος ὀνόματος, τοῦ κόμητος Γουρόβσκη, ἐμπνευσθέντος, ὡς λέγεται, ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας.

« Ἡ δευτέρα μορφὴ τοῦ πανσλαβισμοῦ ἐγεννήθη ἐν Αὐστρίᾳ κατ' ἀρχὰς ὑπεκρίθη ὅτι ὡρμᾶτο ἐξ ἀρχῶν ἧττον ὑλικῶν οὐδὲν ἕτερον ἐπεδίωκεν εἰμὴ συνεργασίαν τινὰ διανοητικήν· οἱ ἀσπαζόμενοι αὐτὴν ἐζήτουν νὰ ἱδρύσωσιν φιλολογικήν τινα ἑνότητα, ἢ, κατὰ τὸν τίτλον γερμανικοῦ τινος συγγράμματος τοῦ σλάβου ποιητοῦ Κολλὰρ « Τὴν φιλολογικὴν ἀμοιβαιότητα τῶν Σλάβων. (Veber litterarische Wechselseitigkeit der Slaven).

« Ἐξετάζοντες τὴν ἐπιτυχίαν ἣν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἡ πραγματοποίησις τῆς ἰδέας τοῦ πανσλαβισμοῦ, περιττὸν κρίνομεν νὰ συζητήσωμεν τὴν ῥωσσικὴν μορφήν. Φρονοῦμεν ὡς ἀπίθανον ὅτι οἱ Πολωνοὶ ἤθελον ἀποδεχθῇ αὐτὴν ἐπὶ πολὺν χρόνον—οἱ περισσότεροι δὲ ἐξ αὐτῶν θὰ εἴπωσιν ἀναμφιβόλως οὐδέποτε. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς λοιποὺς Σλάβους, δὲν βλέπομεν τί ἤθελον κερδίσει συγχωνευόμενοι ἐν μιᾷ τινι φαινομένῃ ἑνότητι, ἧς ὁ μόνος δεσμὸς ἤθελεν εἶσθαι ἡ λέξις πανσλαβισμός. Φρονοῦσιν ἄρα γε ὅτι ὁ μαγικὸς οὗτος τύπος ἤθελε συντελέσει ὅπως ἐξαλειφθῶσιν αἱ διαφοραὶ ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν, τὰ ἤθη τὸν πολιτισμὸν καὶ ὡς πρὸς αὐτὴν ἔτι τὴν γλῶσσαν;

Βλέπετε λοιπὸν, Κύριοι, ὅτι ὑπάρχουσιν, ἢ τοὐλάχιστον ὑπῆρχον, δύο εἴδη πανσλαβισμοῦ, ὧν οὐδεὶς ἀνταπεκρίνετο εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου διδόμενον ἑξῆς ὁρισμόν: τὴν φιλοδοξίαν τῆς σλαβικῆς φυλῆς τοῦ κατακτῆσαι τὸν κόσμον. Ἡ μία τῶν δύο μορφῶν, ἃς ὑποδεικνύει ὁ συγγραφεὺς ὃν ἀνέφερον, ἔχει χαρακτῆρα καὶ σκοπὸν πολιτικόν· ἡ ἑτέρα ἔχει ἁπλῶς ὡς ἀντικείμενον ἀδελφικὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν διαφόρων ὁμάδων μιᾶς καὶ

τῆς αὐτῆς ἐθνογραφικῆς οἰκογενείας, τῆς Σλαβικῆς οἰκογενείας.

Οἱ Σλάβοι, Κύριοι, δὲν ἀποτελοῦσιν ἓν ὅλον συμπαγές· εἶναι κατὰ μέγα μέρος διεσπαρμένοι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τριῶν μεγάλων μοναρχιῶν. Χωρὶς νὰ ἀναφέρω τὴν κυριωτέραν ὁμάδα, ἥτις εὑρίσκεται ἐν τῇ ῥωσσικῇ αὐτοκρατορίᾳ, τοὺς εὐαρίθμους Σλάβους τοὺς ζῶντας ἐν Πρωσσίᾳ καὶ Σαξωνίᾳ, χωρὶς νὰ ἀναφέρω πρὸς τούτοις τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Μαυροβουνίου, ἡ μεγάλη αὕτη οἰκογένεια ἀριθμεῖ ἐν τῇ Αὐστροουγγρικῇ αὐτοκρατορίᾳ τοὺς Τσέκους τῆς Βοημίας, τοὺς Κροάτας, τοὺς Δαλματούς· ἀριθμόν τινα Σέρβων ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ, τοὺς Σέρβους τῆς ἡγεμονίας καὶ τοὺς Βουλγάρους. Ἐν μέσῳ τῶν διαφόρων τούτων ὁμάδων, ὑπάρχουσιν ὁμάδες ῥουμανικῶν, μαγιαρικῶν καὶ γερμανικῶν λαῶν. Ὅπως δυνηθῇ τις νὰ συνενώσῃ αὐτὰς εἴτε εἰς ἓν κράτος, εἴτε εἰς μίαν ὁμοσπονδίαν, δέον νὰ ἀνατρέψῃ δύο τοὐλάχιστον αὐτοκρατορίας καὶ ἀναστατώσῃ τὴν Εὐρώπην. Ἀλλ' ἐκτὸς ἑνὸς τοιούτου σχεδίου, οὗ ἡ ἐπιτυχία φαίνεται χιμαιρικὴ καὶ οὗ ἡ ἐκτέλεσις δύναται νὰ ᾖ ὀλεθρία εἰς τοὺς πρωτουργοὺς αὐτοῦ, δὲν δύναταί τις νὰ μεμφθῇ τὴν τάσιν τῶν διεσπαρμένων τούτων ἀδελφῶν εἰς τὸ νὰ συνδέσωσι καὶ διατηρήσωσι μεταξὺ ἀλλήλων σχέσεις φιλίας καὶ συναρωγῆς. Μεταξὺ τῶν διαφόρων σλαβικῶν ὁμάδων, ὑπάρχουσί τινες αἵτινές εἰσι προηγμέναι πλειότερον διανοητικῶς καὶ μᾶλλον εὐημεροῦσαι ὑλικῶς τῶν λοιπῶν· εἶναι δὲ δικαιότατον βεβαίως τὸ νὰ δίδωσιν αἱ πρωτότοκοι χρηματικάς τινας βοηθείας εἰς τὰς ἄλλας, τὸ νὰ παρέχωσιν αὐταῖς ἠθικήν τινα ὑποστήριξιν, καὶ τὸ νὰ καθιστῶσι συνεπαλλήλως κοινὰ τὰ φιλολογικὰ καὶ γραμματικὰ πλούτη τῶν ἰδιαιτέρων αὐτῶν διαλέκτων ἅτινά εἰσι, τρόπον τινά, οἱ διάφοροι τρόποι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γλώσσης. Τοιαύτη εἶναι ἡ σημασία, τοιοῦτος ὁ σκοπὸς τοῦ πανσλαβισμοῦ, οὗ, κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦ γενικοῦ λεξικοῦ τῆς πολιτικῆς, πρωτουργοὶ εἰσιν οἱ Τσέκοι. Εἰς τὸν πανσλαβισμὸν τοῦτον ἀνάγεται ὁ μέγας συνεταιρισμός, ὁ ἐργαζόμενος ἐν Ῥωσσίᾳ, οὐχὶ μυστηριωδῶς, ἀλλὰ δημοσίᾳ καὶ ἀναφανδόν, συνεταιρισμὸς τοσοῦτον παραδόξως παραμορφωθεὶς ὑπὸ τῆς βιενναίας ἐφημερίδος, ἧς ὁ ἐναγόμενος ἀνέγνω μακροσκελὲς τι ἄρθρον χωρὶς νὰ ὑποδείξῃ τὴν χρονολογίαν αὐτοῦ. Ὁ συνεταιρισμὸς οὗτος, ὅστις ἔχει μέτριόν τινα προϋπολογισμὸν ἐξ ἑπτακισχιλίων ρουβλίων κατ' ἔτος, ἀφορᾷ κυρίως εἰς τὴν ὑποστήριξιν, εἰς τὴν διάδοσιν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως καὶ εἰς τὴν φιλολογικὴν ἀνάπτυξιν μεταξὺ τῶν διαφόρων σλαβικῶν ὁμάδων, εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς δημοσιεύσεως στοιχειωδῶν συγγραμμάτων ἐν ταῖς διαφόροις διαλέκτοις. Ἄλλως δὲ δύναταί τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἑταιρία τις ἔχουσα καταχθόνιον καὶ ἀνατρεπτικὸν σκοπόν, ὡς ἐχαρακτήρισαν αὐτὸν, ἤθελεν εἶσθαι τοσοῦτον ἀναίσχυντος, ὥστε νὰ παραδώσῃ εἰς τὴν δημοσιότητα τὰς λεπτομερείας τοῦ διοργανισμοῦ αὐτῆς καὶ τὰ μέρη ἐν οἷς εἰσὶν ἐγκαθιδρυμένα ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ τὰ ἑαυτῆς κυμητάτα, ἐφ' ὧν ἤθελε προκαλέσει οὕτω τὰ αὐστηρὰ μέτρα τῶν μερῶν ἔνθα εὑρίσκονται;

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἑτέραν μορφὴν τοῦ πανσλαβισμοῦ, δὲν προτίθεμαι νὰ ἀνερευνήσω ποία ὑπῆρξεν ἡ σύστασις αὐτοῦ ἐν τῷ παρελθόντι. Ἐπὶ τοῦ παρόντος αὕτη δὲν ὑφίσταται πλέον, ἐὰν πράγματι ὑπῆρξε. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐσχάτως ἀπεκηρύχθη ὑφ' ἑνὸς, ὃν παρέστησαν ὡς ἕνα τῶν κυριωτέρων πρωτουργῶν αὐτῆς. Ἰδοὺ τῷόντι τί ἀναγινώσκω ἔν τινι προσφάτῳ φύλλῳ ἐφημερίδος δημοσιευομένης ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν τῷ *Ἀνατολικῷ Κήρυκι*

τῆς 24 ὀκτωβρίου 1872, πρὸ τεσσάρων δηλονότι ἡμερῶν:

Γράφουσιν ἐξ Ὀδησσοῦ τῇ 8 ὀκτωβρίου, πρὸς τὸ Οὐγγρικὸν Δόῦδ:

« Ὁ πρωτουργὸς εἰ μὴ ὁ πατὴρ τῆς πανσλαβιστικῆς » ἰδέας Κ. Πογοδίν, ἀνὴρ πολυμαθὴς καὶ προβεβηκώς τὴν » ἡλικίαν, ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ *Ἐφημερίδι τῆς Μόσχας* » διακήρυξιν, προξενήσασαν μεγίστην αἴσθησιν· τουτέ- » στι διατείνεται ὅτι ἐν Ῥωσσίᾳ δὲν ὑφίστανται πανσλα- » βιστικὸν κόμμα, ὅτι ὑπάρχουσι πράγματι Ῥῶσσοι ἀ- » γαπῶντες τοὺς Σλάβους καὶ συγκοινωνοῦντες μετ' αὐ- » τῶν τρόπον τινὰ πνευματικῶς· ἀλλ' ὅτι αἱ ἀπομερο- » νωμέναι αὗται τάσεις οὐδεμίαν ἔχουσι πολιτικὴν ση- » μασίαν. Ἡ διακήρυξις αὕτη ἔχει μεγάλην σπουδαιό- » τητα, καθὸ ἐκφράζουσα οὐ μόνον τὸ φρόνημα τοῦ Κ. » Πογοδὶν ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς κυβερνήσεως Ὁ ἐπὶ τῆς » δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὑπουργὸς κόμης Τολστόϊ, τὸ » μόνον μέλος τῆς κυβερνήσεως ὅπερ δεικνύει τάσεις » τινὰς πανσλαβιστικὰς, παρητήθη δημοσίᾳ τῶν ἄλλοτε » ἰδεῶν του διὰ τοῦ ὀργάνου τοῦ Κ. Πογοδίν. Τὸ ἀξιο- » σημείωτον εἶναι ὅτι ἅπαντα σχεδὸν τὰ ἐπίσημα καὶ » ἡμιεπίσημα ἐπαρχιακὰ ὄργανα διετάχθησαν νὰ ἀνα- » δημοσιεύσωσι τὴν διακήρυξιν τοῦ γέροντος καθηγητοῦ, » τοῦθ' ὅπερ ἐγένετο τῳόντι. Τὸ γεγονὸς τοῦτο χρήζει » ἰδιαιτέρας ὅλως προσοχῆς.

» Ἡ μετάφρασις τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Κ. Πογοδὶν ἐδη- » μοσιεύθη ἐν τῇ *Σλαβικῇ Ἀνταποκρίσει* τῆς 10 ὀκτω- » βρίου καὶ ἐν διαφόροις ὀργάνοις τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τύπου. » Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη ἀναφορικῶς πρός τινα δια- » κήρυξιν τοῦ κόμητος Ἀνδράση, γενομένην ἐν τῇ ἐπι- » τροπῇ τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς αὐστροουγγρικῆς Βου-

» λῆς καὶ ἀποφηναμένην ὅτι ὁ πανσλαβισμὸς παρ' οὐδενὸς » τῶν πολιτικῶν κύκλων τῆς Ῥωσσίας ὑποστηρίζεται. » Ὁ Κ. Πογοδὶν διακηρύσσει ἐν αὐτῇ ὡσαύτως, ὅτι αἱ » ὑποδεικνυόμεναι ὑπὸ τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Αὐστροουγ- » γαρίας τάσεις οὐδεμιᾶς τυγχάνουσι πλέον συμπαθείας » καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τάξεσι τῆς ῥωσσικῆς κοινωνίας » ἐκτὸς τῶν πολιτικῶν τάξεων.» « Τὸ πανσλαβιστικὸν » κόμμα, οὗ τὸ φάσμα τοσοῦτον ἀσμένως ἐπικαλοῦνται » αἱ γερμανικαὶ καὶ αἱ μαγιαρικαὶ ἐφημερίδες, λέγει ὁ » συγγραφεὺς, δὲν ὑφίσταται παρ' ἡμῖν. Δύναται δέ τις » μετὰ πληρεστάτης βεβαιότητος νὰ εἴπῃ, ὅτι οὐδεὶς ὑ- » πάρχει ἐν Ῥωσσίᾳ διερμηνεύων τὸν πανσλαβισμὸν ὑπὸ » τὴν ἀπειλητικὴν ἔννοιαν, ἣν ἀποδίδει αὐτῷ ὁ Κ. Ἀν- » δράσης.» — Αἱ τάσεις αὗται, λέγει ὀλίγον πορρωτέρω, » μόνον ἐν τοῖς χαρτοφυλακίοις τῆς διπλωματίας ὑπάρ- » χουσι, ἐξάγονται δὲ ἐξ αὐτῶν ἐκ διαλειμμάτων ὅπως » ἐκφοβίσωσι τὴν Εὐρώπην, ὡς τοῦτο συνέβαινεν ἐν Γαλ- » λίᾳ, ἐνῷ ἡ Αὐστρία μεταχειρίζεται αὐτὰς ὡς πρόφασιν » ὅπως ἐνεργήσῃ κατὰ τῶν Σλάβων, ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι » καὶ τῇ Τουρκίᾳ χρησιμεύουσιν ὡς μέσον διηνεκὲς ἐρε- » θισμοῦ κατὰ τῆς Ῥωσσίας ». Ἀποδεικνύων δὲ ὅτι αἱ » εὐχαὶ τῶν Σλάβων, ἐν τοῖς διαφόροις τόποις, τείνου- » σιν ἁπλῶς εἰς τὸ νὰ ἐπιτύχωσι τὰς δημοτικὰς ἐλευ- » θερίας εἰς ἃς πᾶς πολίτης δικαιοῦται κατὰ τὸν δέκα- » τον ἔνατον αἰῶνα, τοὐλάχιστον εἰς ἐκείνας ὧν ἀπο- » λαύουσιν αἱ ἐπικρατοῦσαι φυλαὶ μετὰ τῆς ἱστορίας τῶν » οἰκείων συνδέονται ἔν τε τῇ Αὐστροουγγαρίᾳ ὡς καὶ ἐν » Τουρκίᾳ, ἐν Πρωσσίᾳ καὶ ἐν Σαξωνίᾳ, ὁ Κ. Πογαδὶν » συμπεραίνει ὡς ἑξῆς:

« Ἡ ἀνάγκη ἀμοιβαιότητος ἠθικῶν καὶ διανοητικῶν » σχέσεων, οἵαι ὑπάρχουσιν εἰσέτι μεταξὺ τῶν διαφό-

» ρων κλάδων τῆς γερμανικῆς οἰκογενείας, ἡ πεποίθη-
» σις τῆς ἀνάγκης μιᾶς κοινῆς γλώσσης οἵαν κέκτηνται
» προσέτι οἱ Γερμανοί, οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἄγγλοι πρὸς
» ἐπαύξησιν τῆς ἑαυτῶν ἀναπτύξεως, τοιαῦταί εἰσιν αἱ
» πραγματικαὶ ἰδέαι αἱ διαδιδόμεναι ἐν Ῥωσσίᾳ ὡς καὶ
» παρ' ἅπασι τοῖς σλαβικοῖς λαοῖς· οὐδεμία δὲ ὑπάρχει
» δύναμις ἐν τῷ κόσμῳ ὅπως καταπνίξῃ αὐτάς».

Οὕτω, Κύριοι, τοῦτο δὲ εἶναι τὸ συμπέρασμα εἰς ὃ ἐπεθύμουν νὰ φθάσω, ὁπόταν ὁ συντάκτης τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου* ὁμιλῇ ἐνταῦθα περὶ πανσλαβισμοῦ, ὡς ὁμιλεῖ περὶ αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀναγνώστας του, προσπαθεῖ τὰ ἐξαπατήσῃ τοὺς δικαστὰς αὐτοῦ, προσπαθεῖ νὰ ἀποπλανήσῃ τὴν κοινὴν γνώμην. Ἐπικαλεῖται ψευδές τι φάντασμα ὡσεὶ ὡμίλει πρὸς παῖδας οὓς ζητεῖ νὰ ἐκφοβίσῃ. Τὸ στρατήγημα τοῦτο εἶναι σύνηθες εἰς τοὺς ὑπερμάχους τῶν κακῶν ὑποθέσεων.

Πρόκειται ἤδη νὰ ἐξετάσω ὁποία τις ἐστὶν ἡ ἐνεστῶσα πολιτικὴ τῆς ῥωσσικῆς κυβερνήσεως, ἣν προσπαθοῦσιν ὡσαύτως νὰ καταστήσωσιν οἱονεὶ φόβητρον ἐν τῷ βουλγαρικῷ ζητήματι. Ἀποφεύγων τὸ νὰ θίξω τὸ ζήτημα τοῦτο, περιορίζομαι εἰς τὸ νὰ εἴπω ὅτι ἀρκεῖ νὰ λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὰς πράξεις καὶ τὰς ἰδέας αἵτινες ἐπικρατοῦσιν ἐν Ῥωσσίᾳ ἀφ' ἧς ἤρξατο ἡ βασιλεία τοῦ νῦν βασιλεύοντος ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ ταύτῃ, ὅπως μὴ παραδεχθῇ ὅτι τὸ ἀντικείμενον τῆς πολιτικῆς ταύτης εἶναι, ὡς διατείνεται ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου*, ὁ διαμελισμὸς τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Ὑπὸ τὴν σώφρονα κυβέρνησιν μονάρχου φιλελευθέρου καὶ προοδευτικοῦ, τὸ μέγα ἐκεῖνο κράτος ἀπολαύει καθ' ἑκάστην ἀξιοσημειώτων βελτιώσεων τεκμηριουσῶν τάσεις οὐσιωδῶς εἰρηνοφίλους· οἱ δουλοπάροικοι ἀπηλευθερώθη-

σαν καὶ κατέστησαν ἰδιοκτῆται· σημαντικὴ δικαστικὴ ἀναμόρφωσις ἐξετελέσθη· νέα ὥθησις ἐδόθη εἰς τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν· σιδηρόδρομοι κατεσκευάσθησαν ἐπὶ ἐκτεταμένων ἐκτάσεων καὶ ἐξακολουθοῦσιν εἰσέτι νὰ κατασκευάζωνται· ἡ βιομηχανία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ ἀτμοπλοϊκὴ ναυτιλία ἔλαβον μεγάλην ὥθησιν. Ἀφ' ἑτέρου, ἡ μεγάλη αὕτη δύναμις ἔχει, ἐν τῇ δυτικῇ καὶ κεντρικῇ Ἀσίᾳ, εὐρὺ στάδιον τῆς ἐνεργητικότητος αὐτῆς καὶ ἐκπολιτιστικὴν ἀποστολὴν νὰ ἐκπληρώσῃ. Εἶναι λοιπὸν δυνατὸν, μεθ' ὅλα ταῦτα, νὰ ἐπιδιώκῃ αὕτη μετὰ ζέσεως χιμαιρικὰς καὶ καταστρεπτικὰς ἐπιχειρήσεις, προκαλοῦσα πόλεμον, ὅστις, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἤθελε λάβει εὐρωπαϊκὰς διαστάσεις; Ὥστε, ἐάν τις θεωρήσῃ τὴν ῥωσσικὴν πολιτικὴν αὐτὴν καθ' ἑαυτήν, δὲν δύναται νὰ ὑποθέσῃ ὡς πιθανὸν, ὅτι αὕτη προσεπάθησε νὰ διεγείρῃ τὸ βουγαρικὸν ζήτημα ἐπὶ τῷ ἀποδιδομένῳ αὐτῷ σκοπῷ· θέλομεν δὲ ἴδει μετ' ὀλίγον ὅτι ἔπραξε καὶ ἄλλο ἢ τὸ νὰ συμμερισθῇ αὐτό.

Τὸ βουλγαρικὸν κίνημα, Κύριοι, δὲν ἀνεφάνη μόνον εὐθὺς μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον, ὡς διϊσχυρίσθη ὁ ἐναγόμενος. Τὸ κίνημα τοῦτο ἀνέρχεται, κατὰ προσέγγισιν, κατὰ τὸ ἔτος 1845. Ἔλαβε δὲ συστηματικὸν χαρακτῆρα κατὰ τὸ ἔτος 1850. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1852 εἶχεν ἤδη ἀναγγελθῇ ἔν τινι φυλλαδίῳ φέροντι τὸν τίτλον «*Ἱστορικογεωγραφικὴ περιγραφὴ τῆς Φιλιππουπόλεως*», καὶ γραφέντι ὑφ' ἑνὸς Ἕλληνος ἐκ Φιλιππουπόλεως, τοῦ Ν. Τσουκαλᾶ.

Τὸ κίνημα τοῦτο ἐξεδηλώθη καὶ ἐκδηλοῦται εἰσέτι διὰ τοῦ σχηματισμοῦ συλλόγων ἢ ἀναγνωστηρίων, ἅτινα ὑπάρχουσιν οὐ μόνον ἐν ταῖς ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ πόλεσι ταῖς ἀναφερομέναις ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ Κ. Πογοδὶν, ἥτις ἐχρη-

σίμευσεν ὡς κείμενον εἰς τὴν βιενναίαν ἐφημερίδα, ἀλλ' ἐν πεντήκοντα δύο πόλεσιν ἢ κωμοπόλεσιν τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, ἔχουσι δὲ ὡς σκοπὸν τὴν ἀνάγνωσιν ἐφημερίδων καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως μεταξὺ τῶν βουλγάρων ἑκάστης χώρας. Ἱδρύοντες τὰ καταστήματα ταῦτα, οἱ Βούλγαροι οὐδὲν ἄλλο ἔπραξαν εἰμὴ τὸ νὰ ἀκολουθήσωσι τὸ παράδειγμα τῶν γειτόνων αὐτῶν Ἑλλήνων οἵτινες, τῇ ἀδείᾳ τῆς κυβερνήσεως, ἐσύστησαν φιλολογικὰ καθιδρύματα εἰς διάφορα μέρη, μετὰ τῆς διαφορᾶς ταύτης ἐν τούτοις, ὅτι ἡ πρόθεσις τῶν Βουλγάρων πόῤῥω ἀπέχει εἰσέτι τοῦ νὰ ἔχῃ τὴν σημασίαν καὶ τὴν ἀποτελεσματικότητα τοῦ ἑλληνικοῦ προτύπου. Ὡς οἱ ἑλληνικοὶ σύλλογοι, αἱ βουλγαρικαὶ λέσχαι ἐργάζονται ἀναφανδὸν, ἐν γνώσει καὶ ὑπ' ὄψιν τῆς δημοσίου ἐξουσίας. Οὐδαμοῦ δὲ βουλγαρική τις φιλολογικὴ λέσχη προήχθη εἰς τοσοῦτον ἀναπτύξεως βαθμὸν, ὥστε νὰ δύναταί τις νὰ τῇ ἀποδώσῃ σκοποὺς ἄλλους ἢ τοὺς ἐν τῷ προγράμματι αὐτῆς διατυπουμένους· ἅπασαι δὲ ἀνεξαιρέτως ἀντιστρατεύονται κατὰ τῶν πολιτικῶν καὶ φιλολογικῶν λεσχῶν τῆς Ῥωσσίας. Δύναταί τις νὰ εἴπῃ τὰ αὐτὸ καὶ περὶ τῶν ἐν Τουρκίᾳ φιλολογικῶν συλλόγων ἀναφορικῶς πρὸς τοὺς ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος συλλόγους;

Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῶν λόγων μου, Κύριοι, θέλω ἀναγνώσει ὑμῖν ἐπιστολήν τινα πρὸς ἐμὲ ἀπευθυνθεῖσαν ὑπὸ τῶν προέδρων δύο τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπαρχόντων τοιούτων καθιδρυμάτων. Λέγω δὲ ὡς ἐν παρόδῳ, ὅτι ταῦτά εἰσι δύο τῶν ὑπὸ τοῦ Κ. Πογοδὶν ἀναφερομένων καταστημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον: «2 πολιτικοὶ σύλλογοι ἐν Κωνσταντινουπόλει». Εἶναι δὲ γνωστότατα ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων περὶ τῶν βουλγαρικῶν πραγμάτων·

ἐντεῦθεν δὲ δύνασθε νὰ ἐκτιμήσητε τὴν καλὴν πίστιν τοῦ πολιτικοῦ διευθυντοῦ τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*, λέγοντος ὅτι αἱ ἐκ τῆς ἐκθέσεως ταύτης τῆς βιενναίας ἐφημερίδος ἐρανισθεῖσαι πληροφορίαι ἀπεκάλυψαν αὐτῇ καὶ τῇ παρέσχον ἀφορμὴν νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τῆς ἐν Ὀρτάκιοϊ ἐδρευούσης βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας. Ἰδοὺ ἡ ἐπιστολή. (*Ὁ Κ. Ἀμιάβλ ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν φέρουσαν τὰς ὑπογραφὰς τοῦ Κ. Βραδίνσκη, προέδρου τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει «Βουλγαρικοῦ Ἀναγνωστηρίου» καὶ τοῦ Κ. Ἰβάνωφ, προέδρου τῆς φιλανθρωπικῆς ἑταιρίας, διατεινομένων ὅτι τὰ καθιδρύματα ἅπερ διευθύνουσι δὲν ἔχουσι τὸν σκοπὸν ὃν ἀπέδωκεν αὐτοῖς ὁ Κ. Κυριακόπουλος ἐν τῇ προηγουμένῃ αὐτοῦ ἀγορεύσει*).

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ῥωσσικὰς ἐπιχορηγίας, αἵτινες ὑποτρέφουσι τὰ θρησκευτικὰ ἢ σχολικὰ καθιδρύματα τῶν Βουλγάρων, ἰδοὺ ὁποία τις ἐστὶν ἡ ἀλήθεια. Ἓν μόνον καθίδρυμα λαμβάνει μετρίαν τινὰ ἐπιχορηγίαν χιλίων ρουβλίων κατ' ἔτος. Οἱ διατεινόμενοι ὅτι ἐν τῇ ἐπιχορηγίᾳ ταύτῃ ὑπάρχει ἕτερόν τι ἢ ἁπλῆ γενναιοδωρία, ἥτις ἐμπνέεται ἐκ τῆς κοινότητος καὶ ὁμοιότητος τῆς θρησκείας, τί δύνανται νὰ εἴπωσι περὶ τῶν πολλῷ μᾶλλον σημαντικωτέρων ἐπιχορηγιῶν, αἵτινες ἀποστέλλονται καθ' ἕκαστον ἔτος ἐκ τῆς Ῥωσσίας πρὸς τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ σχολιακὰ ἑλληνικὰ καθιδρύματα, πρὸς αὐτὰς τὰς πατριαρχικὰς ἕδρας (;) καὶ αἵτινες ἀριθμοῦνται κατὰ ἑκατοντάδας χιλιάδων ρουβλίων;

Εἶναι σχεδὸν πασίγνωστος ἡ πίστις τῶν Βουλγάρων πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν ὀθωμανικὴν κυβέρνησιν· ἐὰν δὲ ἐπιλαμβάνωμαι τοῦ γεγονότος τούτου, πράττω αὐτὸ ὅπως ἀποδείξω μέχρι πόσου βαθμοῦ ὁ *Φάρος τοῦ*

Βοσπόρου παραμορφοῖ τὴν ἱστορίαν, ἣν ἐπικαλεῖται πρὸς καταπάτησιν τῆς ἀληθείας, ὁπόταν ζητῇ νὰ παραστήσῃ τὸν φιλόνομον καὶ φιλόπονον τοῦτον λαὸν, ὡς διατεθειμένον νὰ λαμβάνῃ φιλοταράχους εἰσηγήσεις καὶ νὰ ὑπείκῃ εἰς αὐτάς. Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τοῦ κριμαϊκοῦ πολέμου, ὅτε οἱ ρωσσικοὶ στρατοὶ εὑρίσκοντο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Βουλγαρίας, οὐδὲν δημῶδες κίνημα ἐξεδηλώθη ὑπὲρ αὐτῶν· ἀπ' ἐναντίας, οἱ Βούλγαροι παρέσχον εἰς τὰ ὀθωμανικὰ στρατεύματα τὴν μᾶλλον ἀφωσιωμένην καὶ ὠφέλιμον συνδρομὴν, μετακομίζοντες τὰς ζωοτροφίας καὶ τὰ πολεμεφόδια καὶ ἐργαζόμενοι μετὰ τῶν στρατιωτῶν εἰς τὰ ὀχυρωματικὰ ἔργα. Πανταχόθεν ἀπέστειλαν πρὸς τὴν Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα τὸν Σουλτάνον ἀναφορὰς, δι' ὧν ἐξεδήλουν τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν ἀναλλοίωτον αὐτῶν πίστιν, καὶ διεκήρυσσον ὅτι ἦσαν ἕτοιμοι νὰ χύσωσι τὸ ἑαυτῶν αἷμα ὑπὲρ τοῦ θρόνου. Ξένος τις διπλωμάτης, διαπεπισμένος ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἶπεν ὅτι ἡ διαγωγὴ αὕτη τῶν Βουλγάρων ὑπῆρξεν ὁ βράχος, ἐφ' οὗ συνετρίβη ἡ κρητικὴ ἐπανάστασις. Τοῦτο δὲν ἐξηγεῖ ἆρά γε τὴν καταφορὰν τινῶν; Τῷ 1867, ὅτε ἡ ἐπανάστασις ὑφίστατο εἰσέτι, ἀπόπειραι ἐγένοντο πρὸς ἐξέγερσιν ἀποστασίας ἐν Βουλγαρίᾳ. Πραγματικῶς δὲ ἐσχηματίσθη τότε ἐπαναστατικόν τι κομητάτον ἐν Βουκουρεστίῳ. Ὁ ἐπιθυμῶν νὰ μάθῃ τίνες ὑπῆρξαν οἱ διοργανίσαντες αὐτὸ, ἂς ἐπιστήσῃ τὴν προσοχήν του εἰς τὸν συγχρονισμὸν τῶν γεγονότων, ἃς ἐξετάσῃ τίνες εἶχον συμφέρον ὅπως ἐπέλθῃ ἀντιπερισπασμός τις ἐν Δουνάβει. Οὗτοι ἤρξαντο στρατολογοῦντες τινὰς ἀποδράντας ἐκ τῶν εἱρκτῶν καί τινας πρόσφυγας κακούργους. Κατόπιν ἐξέδωκαν εἶδός τι προκηρύξεως πρὸς τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος, ἣν

διετύπωσαν δύο πρόσωπα κατάλληλα, ἅπερ ἠδύναντο νὰ ὁμιλήσωσιν ἐξ ὀνόματος τοῦ ἔθνους τούτου.

Δὶς ἢ τρὶς κατ' ἐπανάληψιν ἑκατοντάδες τινὲς ἀνδρῶν ἀποκεκηρυγμένων ἐξεπέμφθησαν ὑπὸ τοῦ κομητάτου τοῦ Βουκουρεστίου ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως· αἱ συμμορίαι αὗται οὐδένα ἠδυνήθησαν νὰ στρατολογήσωσι καὶ οὐδεμιᾶς ἔτυχον ὑποστηρίξεως· ὁ βουλγαρικὸς λαὸς, κατὰ τὴν διάβασιν αὐτῶν, οὐδόλως μετέβαλε τὴν ἀπαθῆ αὐτοῦ στάσιν. Ἅπαξ δὲ πλησίον τοῦ Ῥουχτσουκίου εἴκοσι καὶ ἐννέα ἄνδρες, ἐκ μιᾶς τῶν συμμοριῶν τούτων ἀποσπασθέντες, ἔλαβον τὴν εἰς Καζανλούκην ἄγουσαν· διελυόντες δὲ κοιλάδας, ὄρη καὶ πόλεις, χωρὶς νὰ ἐπαυξήσωσι τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν οὐδὲ κατὰ ἕνα ἄνδρα, οἱ ἀποτελοῦντες τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο συνήντησαν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Αἵμου ἕνα λόχον στρατιωτῶν· συμπλακέντες δὲ μετ' αὐτῶν, ἡττήθησαν καὶ κατεσφάγησαν ἐξ ὁλοκλήρου.

Μέλλω ἤδη, Κύριοι, νὰ ἐπιληφθῶ ἐκείνου, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ θρησκευτικὸν μέρος τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, ὅπερ ἀπέληξεν εἰς τὴν σύστασιν τῆς Ἐξαρχίας.

Ἐκπλήσσομαι βλέπων τὸν *Φάρον τοῦ Βοσπόρου*, ὅστις ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶναι ὁ ὑπέρμαχος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀποδίδοντα εἰς τὴν ρωσσικὴν ἔμπνευσιν τὰς ἀπαιτήσεις τῶν βουλγάρων, οἵτινες κατ' ἀρχὰς ἐπεζήτουν μετρίας τινὰς ἐκκλησιαστικὰς παραχωρήσεις, κατόπιν δὲ τὸν σχηματισμὸν αὐτοκεφάλου ἐκκλησίας. Τὸ Πατριαρχεῖον ἀπέδωκε τὸ πρῶτον τὰς ἀπαιτήσεις ταύτας εἰς πάντῃ ἀλλοίαν ἐπιρροὴν, τουτέστιν εἰς τὴν ἐπιρροὴν τῶν Ἰησουϊτῶν τῆς Ῥώμης. Ἀπόδειξιν τούτου εὑρίσκω εἰς δύο φυλλάδια, τὸ μὲν ἐν δημοσιευθὲν τῷ *1860* καὶ συγγραφὲν ὑπὸ τοῦ Σεβ. Γρηγορίου, ὅστις

τότε μὲν ἦτο πρωτοσύγκελος τοῦ Πατριαρχείου, νῦν δὲ διατελεῖ μητροπολίτης Χίου, τὸ δὲ ἕτερον γραφὲν τῷ 1864 ὑπὸ τοῦ Σεβ. Κλεοβούλου, διαδόχου τοῦ προηγουμένου ἐν τῇ πατριαρχικῇ αὐτοῦ θέσει, ἤδη δὲ μητροπολίτου Κσισαρείας. Τὰ δύο ταῦτα συγγράμματα, ἅπερ δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τὸ ἔργον αὐτοῦ τοῦ Πατριαρχείου, ἐπιτίθενται ἀποκλειστικῶς κατὰ τῆς ἑταιρίας τῶν Ἰησουϊτῶν καὶ οὐδεμίαν ἀπόδίδουσιν ἐνοχὴν εἰς τὴν Ῥωσσίαν. Δικαιοῦμαι λοιπὸν νὰ εἴπω, ὅτι αἱ ἐνεστῶσαι καταγγελίαι ἐπλάσθησαν κατόπιν ἑορτῆς καὶ πρὸς τὸ συμφέρον ἀγῶνος, οὗ τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα συναισθάνονται ὅτι ἔσται ἀπελπιστικόν.

Δὲν ἀπητοῦντο ξέναι εἰσηγήσεις, ὅπως πειθαναγκάσωσι τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος νὰ διατυπώσῃ ἀντεγκλήσεις, ἡ νομιμότης τῶν ὁποίων ἀνεγνωρίσθη λίαν ἐγκαίρως ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως. Ἀφοῦ ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ἔσχον τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτῶν αὐτονομίαν, ἀφοῦ ἔσχον τὴν ἀνεξάρτητον ἀρχιεπισκοπὴν αὐτῶν ἐν Τορνόβῳ, ἀφοῦ ἔσχον τοὺς Πατριάρχας αὐτῶν ἐν Ὀχριδι καὶ ἐν Ἰπεκίῳ, οἱ Βούλγαροι ὑπέκυψαν κατὰ τὸν 16ον καὶ 18ον αἰῶνα εἰς τὸν ἑλληνικὸν κλῆρον. Ἡ ἐπιβαρύνουσα αὐτοὺς καταπίεσις μέχρι τῶν τελευταίων τούτων χρόνων, καὶ ἥτις ὑφίσταται εἰσέτι εἰς πολυαρίθμους ἐπαρχίας, περιεβάλλετο δύο ἰδιαιτέρας μορφάς· τουτέστι τὴν χρηματικὴν ἐκμετάλλευσιν, ἥτις εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν πενίαν, καὶ τὴν προγραφὴν τῆς γλώσσης αὐτῶν, ἐξοστρακισθείσης ταυτοχρόνως ἔκ τε τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν σχολείων τοῦ τόπου των. Ταῦτα δὲ πάντα, Κύριοι, εἰσὶ γεγονότα τοσοῦτον πασίγνωστα, ὥστε νομίζω ὅτι, ἐκτιθέμενος ταῦτα, ὁμιλῶ πρὸς αὐτόπτας καὶ αὐτηκόους μάρτυρας. Ἄλλως δὲ τὰ γεγονότα ταῦτα δὲν εἶναι ἄ-

γνωστα οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ Ἑσπερίᾳ, ὡς ἀποδεικνύει τοῦτο ἡ μαρτυρία συγγραφέως τινὸς τῆς *Ἐπιθεωρήσεως τῶν Δύο Κόσμων*: τοῦ Ἀλβέρτου Δυμὸν, ὅστις διὰ μακρῶν καὶ ἐπισταμένως ἐξέθηκε τὴν κατάστασιν τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας κατὰ τὸ ἔτος 1868. Ἰδοὺ τῳόντι τί ἀναγινώσκω ἐν τῇ ἀφηγήσει τοῦ περιηγητοῦ τούτου, τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 1ης Ὀκτωβρίου 1871 τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος περιοδικοῦ, ἐν ταῖς σελίσι 553 καὶ 554.

(Ἐνταῦθα ὁ Κ. Ἀμιὲβλ ἀναγινώσκει ἄρθρον τι τῆς *Ἐπιθεωρήσεως τῶν Δύο Κόσμων*).

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ καταπίεσις, ἀφ' ἧς οἱ Βούλγαροι ἐζήτησαν ν' ἀπαλλαγῶσιν. Ὡς δὲ ἔλεγον πρὸ ὀλίγου, ἤρξαντο ζητοῦντες ἁπλᾶς παραχωρήσεις, αἵτινες δὲν ἤθελον προβῆ μέχρι χωρισμοῦ τινος μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, αἵτινες μάλιστα δὲν ἐζήτουν νὰ ἀφαιρέσωσι τὴν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὑπεροχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου, ὅπερ ἐν τούτοις εἶναι ὀλιγαριθμότερον τοῦ βουλγαρικοῦ. Κατὰ τὸ ἔτος 1861 ἐζήτουν:

Αον. Ὅπως ἐν ταῖς καθαρῶς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις ὁ λαὸς διορίζῃ ἐπίσκοπον βούλγαρον, ἐν ταῖς μικταῖς δὲ ἐπαρχίαις διορίζηται ἐπίσκοπος ἀνήκων εἰς τὴν πολυαριθμοτέραν ἐθνικότητα.

Βον. Τὴν χρῆσιν τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης ἐν τοῖς βουλγαρικοῖς σχολείοις καὶ ἐκκλησίαις.

Γον. Κεντρικήν τινα σύνοδον, συγκειμένην κατὰ τὸ ἥμισυ ἐκ Γραικῶν καὶ κατὰ τὸ ἕτερον ἥμισυ ἐκ Βουλγάρων.

Δον. Τὴν σύστασιν χωριστοῦ συμβουλίου, ἐπιφορτισμένου τὴν διεξαγωγὴν τῶν κοσμικῶν αὐτῶν συμφερόντων καὶ ἐργαζομένου παρὰ τῷ Πατριαρχείῳ, ἀπαραλλά-

κτου δὲ πρὸς ἐκεῖνο ὅπερ ἤθελον ἔχει ὡσαύτως οἱ Ἕλληνες. (Ὁ Κ. Ἀμιὰβλ ἐκτίθησιν ἐνταῦθα τὰ καθήκοντα καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ συμβουλίου τούτου).

Αἱ ἀπαιτήσεις αὗται ἐμετριάσθησαν ἀκολούθως, συνεπείᾳ συνδιασκέψεων μετὰ τῶν Ἑλλήνων προκρίτων καὶ ἀπέληξαν εἰς σχέδιόν τι γενόμεναν ἀποδεκτὸν ὑπὸ τούτων. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἀπερρίφθη ὑπὸ τῆς συνόδου, ἧς ἡ ἀπάντησις ἀπεμιμήθη τὸ non possumus τῆς Ῥώμης· τοῦθ' ὅπερ καταδεικνύει ὅτι ἅπασαι αἱ δεσποτικαὶ θεοκρατίαι ὁμοιάζουσιν ἀλλήλαις. Ἡ ἐπιμονὴ λοιπὸν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὤθησε τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος ὅπως ἀπαιτήσῃ τὴν σύστασιν χωριστῆς Ἐκκλησίας, ἣν ἐπέτυχε πρὸ δύο καὶ ἡμίσεως ἐτῶν δυνάμει αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 8 ζιλχιδζὲ 1286, ὅπερ συνέστησε τὴν βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν.

Ἐν ὅλῃ ταύτῃ τῇ ὑποθέσει ἡ ρωσσικὴ διπλωματία ἐπενέβη πρὸ ὡς καὶ μετὰ τὴν σύστασιν τῆς Ἐξαρχίας, οὐχὶ ὅπως προκαλέσῃ τὸν χωρισμόν, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ὅπως προλάβῃ αὐτόν, ὅπως τὸν μετριάσῃ καὶ ὅπως παρακωλύσῃ αὐτὸν τοῦ νὰ κατασταῖ πλήρης καὶ ὁριστικός. Κατὰ τοῦτο ἡ μεγάλη ὀρθόδοξος δύναμις ἐξετέλει τὸν φυσικὸν καὶ νόμιμον αὐτῆς προορισμόν· συνεβούλευε τουτέστι τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ὁμόνοιαν εἰς τὰ τέκνα τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, εἰς ἣν καὶ αὐτὴ ἀνήκει· ἐπεθύμει νὰ κατευνάσῃ τὰς διχονοίας, νὰ προλάβῃ τοὺς σπαραγμούς, οἵτινες ἥκιστα συνάδουσι βεβαίως πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλ' ὧν ὁλόκληρος ἡ εὐθύνει δέον νὰ ἐπιπέσῃ κατ' ἐκείνων οἵτινες, ἀντὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ πνεύματος, ἐνέπλησαν τὴν καρδίαν αὐτῶν διὰ τοῦ πνεύματος τῆς ἁπλησιάς καὶ τοῦ δεσποτισμοῦ. Ἡ ἐν τοιούτῳ πνεύματι ἐπέμβασις τῆς ρωσσικῆς διπλωματίας ἐπιβε-

βαιοῦται καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου* μέχρι τῶν φύλλων αὐτοῦ, ἐν αἷς ὑπάρχουσι τὰ ἐγκαλούμενα ἄρθρα· εἶναι δὲ ἀληθὲς ὅτι ἡ ἐφημερὶς αὕτη προσπαθεῖ νὰ παραμορφώσῃ τὸ ἐλατήριον καὶ τὸν χαρακτῆρα αὐτῆς, κατηγοροῦσα αὐτὴν ὅτι ὑπεστήριζε τοὺς Βουλγάρους πρὸς ζημίαν τῶν γενικῶν συμφερόντων τῆς ὀρθοδοξίας· ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐπιβεβαιοῖ αὐτήν, ὑποδεικνύουσα τὰς προσπαθείας ἃς ἡ *διπλωματία αὕτη κατεβαλε πρότινων ἑβδομάδων ὅπως παρεμποδίσῃ τὴν κήρυξιν ταύτην τοῦ σχίσματος*, ἣν ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου*, κατὰ τὸ ἔτος 1870, ἐστιγμάτιζεν ἐκ τῶν προτέρων διὰ τῶν ἐντόνων φράσεων ἃς ἀνέφερον. Παντὶ διάφοροι ὑπῆρξαν αἱ προσπάθειαι τῶν Βουλγάρων, οἵτινες ἀφοῦ μάτην ἀπεπειράθησαν νὰ ἐπιτύχωσι συμβιβασμόν τινα, βλέποντες ὅτι εἶχον ἀπέναντι αὐτῶν ἀκάμπτους καταπιεστάς, κωφεύοντας εἰς τὴν φωνὴν τῆς πειθοῦς, κατενόησαν ὅτι ὁ χωρισμὸς ἦτο ἡ μόνη ἀποτελεσματικὴ λύσις ὑπὲρ τοῦ ἔργου τῆς χειραφετήσεως καὶ ἀγεννήσεως αὐτῶν.

Ὁμιλῶν δὲ περὶ ἀποχωρισμοῦ ἐννοῶ μόνον, καὶ μηδεὶς ἐξαπατηθῇ, περὶ τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, οὐδόλως δὲ ἀπὸ τῆς κοινότητος τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν, ὧν τὸ σύνολον ἀποτελεῖ τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἀνατολῆς. Τὴν λύσιν ταύτην ηὐχήθησαν καὶ προὐκάλεσαν αὐτὴν διὰ τῶν πράξεών των, τὴν προυκάλεσαν δὲ κυρίως ἐκ προηγουμένης ἀποφάσεως, διὰ τῆς μεγάλης διακηρύξεως ἥτις ἐγένετο κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰανουάριον. Κυρυχθέντος δὲ μόλις πρὸ ἑνὸς μηνὸς τοῦ σχίσματος ἐν Φαναρίῳ, οἱ κηρύξαντες αὐτὸ ἐνησυχησθησαν γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐξεδήλωσαν ζωηροτάτην χαράν· τὴν ἔκφρασιν δὲ αὐτῆς ἀνευρίσκει τις ἐν ταῖς πολυαρίθμοις ἐπιστολαῖς, ἃς ἐδη-

μοσίευσεν ὁ *Ἀνατολικὸς Ταχυδρόμος*. Εἶναι λοιπὸν πανθολογούμενον ὅτι ἐν τῷ θρησκευτικῷ ζητήματι, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζητημάτων, οὐδαμῶς πρόκειται περὶ ἀλληλεγγύης μεταξὺ τῆς ῥωσσικῆς πολιτικῆς καὶ τοῦ βουλγαρικοῦ κινήματος. Εὐλόγως λοιπὸν παρέστησα, ἔν τινι προηγουμένῃ ἀγορεύσει, τὸ κίνημα τοῦτο ὡς πάντῃ αὐθόρμητον, ὡς συνᾴδον πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνος, ὡς τεῖνον ὅπως ἀποσείσῃ ἀπεχθῆ τυραννίαν, καὶ ὅπως παράσχῃ τοῖς Βουλγάροις ἐλευθερίας παραπλησίας ἐκείνων, ἃς ἀπολαύουσιν αἱ λοιπαὶ ἀνεγνωρισμέναι κοινότητες, αἵτινες ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ.

Ἔφθασα ἤδη εἰς τὸ τέρμα τοῦ ἀγῶνος μου. Φρονῶ δὲ ὅτι παρέσχον τὴν διπλῆν ἀπόδειξιν ἣν ὑπεσχέθην· φρονῶ ὅτι ἐδικαιολόγησα τὴν ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας κινηθεῖσαν ἐπὶ δυσφημίᾳ καταγγελίαν κατὰ τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*, καὶ ἀνεσκεύασα ἄρδην τὰς ὑπὸ τοῦ ἀντιπροσωπεύοντος τὴν ἐφημερίδα ταύτην προσαφθείσας κατηγορίας κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐν γένει καὶ ἰδίᾳ κατὰ τῆς Ἐξαρχίας. Οὐδὲν δὲ ἕτερον ἤθελον προσθέσει ἤδη εἰμὴ τὸ νὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν ἐπὶ τῶν ὑπ' ἐμοῦ λεχθέντων ὑμετέραν δικαιοσύνην, ἐὰν δὲν προϋτιθέμην, τελευτῶν τὸν λόγον, νὰ προτείνω λόγους εἰρήνης καὶ ὁμονοίας.

Κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν, τὸ ὄργανον τῆς ὑπεραισπίσεως κατηγόρησε τὴν Ἐξαρχίαν ὅτι, διὰ τῆς δίκης ταύτης, ἐπελάθετο τοῦ εὐαγγελικοῦ ῥητοῦ, τῆς λήθης τοὐτέστι τῶν ὕβρεων. Ὁ ἀντίδικός μου μάλιστα διεφιλονείκησε τρόπον τινὰ εἰς τὸν ἱεράρχην, ὃν ἀντιπροσωπεύω ἐνταῦθα, τὴν ἰδιότητα αὐτοῦ ὡς χριστιανοῦ, ὑποδεικνύων αὐτὸν διὰ τῶν ἑξῆς λέξεων, *ἱεράρχης αὐτοκαλούμενος χριστιανός*. Οἱ λόγοι οὗτοι περιέχουσι βεβαίως τὴν μεγίστην τῶν ὕβρεων ἃς δύναταί τις νὰ ἀπευθύνῃ

εἰς ἱερέα τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὅμως ὁ οὕτως ὑβριζόμενος ἱερεὺς ἀπαντᾷ διὰ τῆς συγγνώμης· οὐδεμίαν δὲ θέλει τηρήσει μνησικακίαν, ἄτε δὴ γινώσκων ὅτι οἱ λόγοι οὗτοι δέον νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς παραφοράν, εἰς τὴν ἀποπλάνησιν τοῦ πάθους. Ἐν τῇ δίκῃ ταύτῃ οὐδόλως ὠθεῖται ὑπὸ αἰσθήματος μίσους, ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τῆς ἐκδικήσεως. Ἐὰν αἱ ἐπιθέσεις τῆς δυσφημισάσης αὐτὸν ἐφημερίδος ἀπηυθύνοντο κατὰ τοῦ προσώπου αὐτοῦ, δὲν ἤθελεν οὐδόλως ἀνασκευάσει αὐτάς, γινώσκων καλῶς ὅτι μόνοι οἱ μικροπεπεῖς ἄνθρωποι ἀποδειλιῶσιν ἀπέναντι τῶν μικροπρεπῶν ἐπιθέσεων. Ἀλλ' αἱ ἐπιθέσεις αὗται ἀπηυθύνοντο κατὰ τοῦ σώματος οὗ προεξάρχει, κατὰ τοῦ ἀγῶνος ὃν ἐκπροσωπεῖ, ἐσκόπουν δὲ εἰς τὸ νὰ δυσφημίσωσι τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ἐπερειδόμεναι ἐπὶ συστήματος βεβαιώσεων καὶ ὑπαινιγμῶν συκοφαντίας, δι' ὧν προσεπάθουν νὰ παραμορφώσωσι τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ βουλγαρικοῦ κινήματος. Ἔδει λοιπὸν νὰ καταδικασθῶσι ταῦτα καὶ ἀποκαλυφθῇ ἡ συκοφαντία· ἰδοὺ ὁ λόγος δι' ὃν ἐκινήθη ἡ δίκη αὕτη.

Ἡ ἀπόφασις ἣν ἀναμένομεν ἐκ τοῦ δικαστηρίου τούτου καὶ ἥτις θέλει ἀνακηρύξει τὴν ἀλήθειαν, τιμωροῦσα τὸν συκοφάντην, οὐ μόνον θέλει δώσει δικαίαν λύσιν εἰς τὴν δίκην ταύτην, ἀλλὰ καὶ θέλει ἀποκαταστήσει, ὡς ἐλπίζομεν, τὴν διαταραχθεῖσαν τάξιν τῶν πνευμάτων, κατευνάζουσα παρὰ τοῖς Βουλγάροις εὔλογον ἐρεθισμόν, ἐπαναφέρουσα εἰς ὀρθοτέραν ἐκτίμησιν τῶν πραγμάτων ἐκείνους τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἀπεπλανήθησαν καὶ ἐξερεθίσθησαν ἀπέναντι τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος. Τὸ μεταξὺ τῶν φυλῶν μῖσος εἶναι πρᾶγμα κακὸν καὶ ὀλέθριον, πρὸ πάντων δὲ μεταξὺ φυλῶν διαβιουσῶν πλησίον ἀλλήλων ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ. Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐγεννήθη-

σαν ὅπως μισῶσιν ἀλλήλους, οἱαδήποτε καὶ ἂν ὦσιν αἱ διαιροῦσαι αὐτοὺς φυλετικαὶ, θρησκευτικαὶ, πολιτικαὶ καὶ κοινωνικαὶ διαφοραί. Ὁλόκληρος ἡ ἀνθρωπότης θεωρεῖται ὑπὸ τῶν σοφῶν ὡς μία οἰκογένεια· ἅπαντα αὐτῆς τὰ μέλη ὀφείλουσι νὰ προσπαθῶσιν ὅπως διατηρῶσι πρὸς ἄλληλα σχέσεις ἀδελφικάς. Αὐτὸ τοῦτο ἐξέφραζεν ὁ ἀρχαῖος ποιητὴς λέγων: homo sum et nihil humani a me alienum puto: τοὐτέστιν ἄνθρωπός εἰμι καὶ οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων θεωρῶ ὡς ἀλλότριον. Ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ αὐτοκρατορίᾳ ἡ ἀδελφότης πασῶν τῶν κατοικουσῶν αὐτὴν φυλῶν προεκηρύχθη, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, ἐπισήμως καὶ δὶς κατ' ἐπανάληψιν ὑπὸ τοῦ Χάτι Σερὶφ τοῦ Γκιοὺλ Χανὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Χάτι-Χουμαγιοὺμ τοῦ 1856. Ἀλλ' ἐὰν ὀφείλωσι νὰ ὑπάρχωσι φιλικαὶ σχέσεις μεταξὺ πάντων τῶν ἀνθρώπων ἐν γένει, μεταξὺ τῶν διαφόρων φυλῶν αἵτινες διαβιοῦσιν ἐπὶ τοῦ ὀθωμανικοῦ ἐδάφους, ἡ ὁμόνοια αὕτη εἶναι ἰδίως εὐκταία μεταξὺ δύο λαῶν συνδεομένων πρὸς ἀλλήλους διὰ στενοτέρου δεσμοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀνθρωπίνης οἰκογενείας, λαῶν εἰς οὓς ἁρμόζει κάλλιον παντὸς ἄλλου τὸ ὄνομα τῶν ἀδελφῶν, διότι ἀναγνωρίζουσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν μητέρα, τὴν μεγάλην ὀρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, ἧς τὴν πίστιν καὶ τὰ δόγματα οἱ Βούλγαροι ἐννοοῦσι νὰ διατηρήσωσι πιστῶς, μεθ' ὅλον τὸ κηρυχθὲν κατ' αὐτῶν σχίσμα. Τούτου δὲ ἕνεκα, ἀπευθυνόμενος ταυτοχρόνως πρός τε τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς Βουλγάρους, ὁ ἱεράρχης ὃν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀντιπροσωπεύω ἐνταῦθα, ἔλεγεν αὐτοῖς διερμηνεύων τοὺς λόγους τοῦ θείου διδασκάλου· Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, οὕτω γὰρ κελεύουσιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

Συνεδρίασις τῆς Δευτέρας 23]4 Νοεμβρίου.

Ἡ συνεδρίασις ἄρχεται κατὰ τὴν 8ην Τουρκιστὶ ὥραν. Ὁ Κύριος Ἐτεοκλῆς Κυριακόπουλος, πολιτικὸς διευθυντὴς τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*, ἔχει τὸν λόγον.

Ε. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Κύριε πρόεδρε! Κύριοι δικασταί! Τὴν φορὰν ταύτην ἡ ἀπολογία τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου* παρουσιασθήσεται ὑμῖν διηρημένη εἰς δύω μέρη· τὸ ἠθικὸν, ὅπερ ἐπιτραπήσεταί μοι ν' ἀναπτύξω ἐν ὀλίγοις, καὶ τὸ νομολογικὸν, ὅπερ ὑποστηριχθήσεται ὑπὸ τοῦ ἐντίμου φίλου μου Κ. Π. Ῥώτα, ὅστις καταλληλότερος ἐμοῦ τυγχάνει ὢν ὡς πρὸς τοῦτο. Περιττὸν ἀποβαίνει νὰ εἴπω ὑμῖν, Κύριοι, ὅτι ἐσόμεθα συντομώτατοι ἵνα μὴ ἐξαντλήσωμεν τὴν ὑμετέραν ὑπομονήν.

Ἀνάγκη πολλάκις ν' ἀλγῇ τις ἐπὶ ταῖς παραφοραῖς τῆς ἐγγιζομένης μικροφιλοτιμίας· ἀνάγκη νὰ οἰκτείρῃ τὸν δυστυχῆ θνητὸν, ἐξευτελιζόμενον ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε, χάριν ἐλεεινοῦ συμφεροντιδίου, νὰ ὑβρίζῃ τὸν πλησίον του. Ταῦτα, Κύριοι, ἐσκέφθην ἀκούων, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν δύω τελευταίων συνεδριάσεων, τὰς κατ' ἐμοῦ ἐξερευγομένας ὕβρεις, αἵτινες εἰσὶν οἱ καρποὶ, οὐχὶ οἱ πρῶτοι, τῆς οἰκογενειακῆς ἀνατροφῆς τοῦ Κ. Ἀμιάβλ.

Ἐπιλαμβανόμενος τῆς ἀπασχολούσης ἡμᾶς ὑποθέσεως, ἐπανορθῶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ τοῦ δικηγόρου τῆς κατηγορίας (λέγω δὲ ἀπολογία διότι ἐρρέθη ὑμῖν ἤδη— ὁ Ἔξαρχος κατέλαβε τὴν ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης ὑποδειχθεῖσαν αὐτῷ θέσιν, καθεσθεὶς ἐπὶ τῆς ἕδρας τῶν κατηγορουμένων καὶ ἀφεὶς ἡμῖν ὡς εἰκὸς τὴν τοῦ κατηγόρου) ἐπανορθῶ, λέγω, τὴν ἀντιταχθεῖσαν εἰς τὰς προηγουμένας διαβεβαιώσεις μου διάψευσιν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σαδουλλὰχ βέη, πρώτου διερμηνέως τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Διβανίου.

Ἡ ἐν λόγῳ διάψευσις οὐκ ἔστι διάψευσις· διότι, ἄλλως τε ὁ Σαδουλλὰχ βέης δὲν ἀρνεῖται ὅτι μετεκαλέσατό με, ὅτι ἐποιήσατό μοι παρατηρήσεις διά τινας ἐκφράσεις ἀφορώσας τὴν Ῥωσσικὴν πρεσβείαν.

Ὁ Σαδουλλὰχ βέης ἐπέτρεψε τῷ κατηγόρῳ νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ ῥωσσικὴ πρεσβεία δὲν προέβη εἰς ἐπίσημα διαβήματα παρ' αὐτῷ. Ἁπλῆν λοιπὸν διόρθωσιν παρουσίασαν ὑμῖν ὡς διάψευσιν πρὸς δικαιολόγησιν τῶν ἀγροίκων ἐκφράσεων, αἵτινες διέφυγον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δικηγόρου τοῦ κατηγόρου. Αἱ ἐκφράσεις αὗται ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῆς ἐλπίδος τοῦ ὅτι ἠδύναντο νὰ ἐξασθενίσωσιν ἕτερον κεφάλαιον τῆς κατηγορίας· πρὸς τοῦτο καὶ διαβήματα ἐγένοντο ἐν Βιέννῃ, καὶ γνωρίζομεν μὲν παρὰ τίνος, ἀπέχομεν ὅμως ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸ δικαστήριον νὰ ἐκθέσωμεν ἐπίσημα πρόσωπα. Ἐπειδὴ τὰ ἐκ Βιέννης περιμενόμενα ἔγγραφα δὲν ἐστάλησαν καὶ αἱ προσπάθειαί των συνετρίβησαν ἐπὶ τοῦ βράχου τῆς ἀληθείας, ἐδέησε ν' ἀναρριχηθῶσι ἐπὶ τοῦ ἄνευ σημασίας τούτου γεγονότος, ὅπως δικαιολογήσωσι τὴν ἀκατανόητον διαγωγήν των καὶ τὰς ἀπερισκέπτους ἐκφράσεις των. Ὡς πρὸς τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἀπολογίας *τοῦ Φάρου τοῦ Βοσπόρου* εἶναι τὸ κεντῆσαν μᾶλλον τὸ εὐερέθιστον τῶν μηνυτῶν· λέγων δὲ μηνυτὰς, ἐννοῶ τοὺς μηνυτὰς ἐν γένει (1).

Πράγματι δὲ ἡ φυσικὴ συνέπεια τῆς προσεγγίσεως τῶν χρονολογιῶν ἀπετέλει προφανῆ καὶ ψηλαφητὴν ἀπόδειξιν

(1) Ὁ Κ. Ε. Κυριακόπουλος εἶπε γαλλιστί· je parle de plaignants en général et non de ce qu' il y a de plus *général*. Σημειωτέον ὅτι ἡ λέξις général ἔχει δύο σημασίας· γενικῶς καὶ στρατηγός.

ἀλληλεγγύης τινὸς μεταξὺ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας καί τινος ξένης διπλωματίας. Τούτου δοθέντος, οὐδόλως πρέπει νὰ ἐκπλήσσηταί τις, ἐὰν μία τῶν πρώτων φροντίδων τῶν μηνυτῶν ἦτο νὰ προσπαθήσωσιν ὅπως ἐξασθενίσωσι τὸ τοιοῦτον, οὗ τινος ἐν παρόδῳ, ἄλλως τε, χρῆσιν ἐποιήσατο ἡ ὑπεράσπισις.

Οἱ μηνυταὶ ἔμαθον ἐκ πείρας ἤδη ὅτι ἡ καλὴ πολιτικὴ ἀπαιτεῖ νὰ προβλέπῃ τις τὰ πράγματα, ὅπως μὴ ἀναγκάζηται νὰ καταφεύγῃ εἰς τὰ ἔσχατα μέτρα, ἵν' ἀποφύγῃ κτύπον ὅστις ἤδη κατηνέχθη.

Ἔρχομαι ἤδη νὰ ὁμιλήσω περὶ πράγματος ἀναξίου μὲν καθ' ἑαυτὸ ἀναιρέσεως, ἀλλὰ δυναμένου ν' ἀφήσῃ ἐντύπωσίν τινα οἱανδήποτε ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν δικαστῶν· ἐννοῶ τὴν ὑπὸ τοῦ ὀργάνου τῆς κατηγορίας γενομένην σύγκρισιν τῶν πρὸ δύο ἐτῶν ἄρθρων τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου* καὶ τῶν προσφάτων. Ὑπάρχει βεβαίως, ἀντίφασις μεγάλη, προφανὴς ἀντίρρησις ἐν τοῖς ἄρθροις τούτοις τῆς ἐφημερίδος· ἀλλὰ τὸ τῆς κατηγορίας ὄργανον ὑποδεικνύον ὑμῖν ταῦτα, ἔθηκεν ὑπὸ τὰ ὄμματα ὑμῶν ἀποτέλεσμα, οὗτινος ἀπέκρυψε μετὰ προσοχῆς τὴν αἰτίαν.

Θέλω συμπληρώσει τὴν ἔλλειψιν ταύτην, ἥτις εἶναι τοσοῦτο μᾶλλον θλιβερὰ καθ' ὅσον οὐδόλως μαρτυρεῖ περὶ τῆς καλῆς πίστεως τῶν ἡμετέρων ἀντιπάλων. Ἰδού, Κύριοι, τὸ ἐπίσημον ἔγγραφον δι' οὗ ἠγόρασα τὸν «*Φάρον τοῦ Βοσπόρου*» τὴν 1ην Σεπτεμβρίου 1871 (1). Ἐν ἔτει 1870, ὁπόταν τὰ ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων ἄρθρα ἐγράφησαν, ἤμην ἁπλοῦς διαχειριστὴς, ἐπιπεφορτισμένος τὴν διοίκησιν τῆς ἐφημερίδος. Εὑρέθησαν ἄνθρωποι

(1) Ὁ Κ. Κυριακόπουλος καταθέτει ἔγγραφον.

μάλιστα διϊσχυριζόμενοι ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀκριβὰ ἐπληρώθησαν ἄρθρα σκοποῦντα ν' ἀναδείξωσιν ἢ ἐπαινέσωσι ἄτομα ἀνήκοντα εἰς τὸν διπλωματικὸν κύκλον· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ ζήτημα. Ἀλλὰ καὶ τὴν νόμιμον ταύτην ἀπόδειξιν ἂν δὲν εἶχον ἐν χερσὶν, οὐδόλως θὰ ἐταρασσόμην διὰ τὴν παράθεσιν τῶν ἐν λόγῳ ἄρθρων· τὸ ἀπατᾶσθαι ἐστὶν ἀνθρώπινον· εὑρέθησαν δὲ διπλωμάται, Γάλλοι, οὓς ἕτερος συνάδελφός των ἔσκωπτεν, λέγων ὅτι εἰργάσθησαν πλειότερον τῆς Ῥωσσίας πρὸς λύσιν τοῦ Βουλγαρικοῦ ζητήματος. Εἷς τῶν θιασωτῶν τοῦ ἀλανθάστου τοῦ Πάπα ἐμέμφετό ποτε, ἐν πλήρει συνεδριάσει τοῦ Κοινοβουλίου, τὸν Κ. Βίσμαρκ ὅτι ἀπὸ συντηρητικοῦ ἐγένετο ἐλευθερόφρων· « ἀλλὰ δὲν διϊσχυρίσθην ποτὲ ὅτι εἰμὶ ἀλάνθαστος » ἀπεκρίθη ὑπομειδιῶν κατὰ τὸ σύνηθες, ὁ πρωθυπουργὸς πρίγκηψ.

Ὁ πολιτικὸς ἀνὴρ, ἢ ὁ δημοσιογράφος δέον νὰ μεταβάλληται ἅμα ἐννοήσῃ τὴν πλάνην του. Οὕτω λοιπὸν ἰδοὺ ὅτι ἐξεμηδενίσθη ἡ ἐκ τῆς παραθέσεως τῶν ἄρθρων ἐπιπολαίως ἐξενεχθεῖσα κρίσις περὶ ἀσυνεπείας. Ἡ ἰδιοκτησία δέον νὰ κυβερνᾶται κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἰδιοκτήτου· ἀνήκουστον δὲ ἤθελεν εἶσθαι τὸ διϊσχυρίζεσθαι ὅτι ἐφημερὶς, ἀλλάσσουσα κύριον, δέον νὰ ἐξακολουθῇ ἐκφράζουσα τὰς θεωρίας τοῦ πρώην κτήτορός της. Ὅλως ἀνωφελὲς, οὕτω πως, ἦτο τὸ ἐξαντλεῖν τὴν εὐγλωττίαν καὶ τὸ κουράζειν τὸ σεβαστὸν τοῦτο Δικαστήριον διὰ τῆς μετ' ἐπιδεικτικῆς ἐμφάσεως γινομένης ἀναγνώσεως παλαιῶν ἄρθρων, οὐδὲν τὸ κοινὸν ἐχόντων μετὰ τῶν τοῦ σημερινοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*.

Καταῤῥίψας οὕτω πως τὰ δύω κύρια οἰκοδομήματα τῆς τῶν μηνυτῶν φαντασίας, ἐπανέρχομαι, πρὸς στιγμὴν, εἰς προηγουμένην τινὰ συνεδρίασιν, καθ' ἣν ὁ Κ. Πρόεδρος εὐηρεστήθη νὰ μᾶς εἴπῃ ὅτι ὁ μηνυτὴς ἐζήτει ἀποδείξεις.

Καί τοι ὁ ἔντιμος φίλος μου Κ. Ῥώτας ἀπέδειξε πληρέστατα ὅτι δὲν ὑποχρεούμεθα ν' ἀποδείξωμεν προσάψεις, αἵτινες οὐδὲν ἄλλο ἦταν ἢ κυήματα τῆς φαντασίας τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, θὰ προσθέσω οὐχ ἧττον ἐκ μέρους μου, ὅτι καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* εἶχε προσάψει εἰς τὴν Βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν ὅτι συνδέεται στενῶς μετὰ τοῦ πανσλαυϊσμοῦ, οὔτε τὸ ὄργανον τῆς κατηγορίας, οὔτε τὸ σεβαστὸν τοῦτο δικαστήριον ἐδικαιοῦτο νὰ ζητήσῃ παρ' ἡμῶν οἱονδήποτε εἶδος ἀποδείξεων· ὁ νόμος οὐδέποτε ἐξετάζων τὰ τὴν πεποίθησιν τοῦ δικαστοῦ ἀποτελοῦντα στοιχεῖα, οὐ μόνον δὲν ὑποβάλλει τὰς δοξασίας του εἰς οἱονδήποτε εἶδος ἰδιαιτέρων ἀποδείξεων, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ἀφίνει αὐτὸν ἐλεύθερον νὰ σχηματίσῃ πεποίθησιν ἐκ τῶν συζητήσεων.

Τὸ μόνον ὅπερ τὸ δικαστήριον δικαιοῦται νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ κατηγορουμένου εἶναι, ὅπως οὗτος τὸ ὑποβοηθήσῃ νὰ σχηματίσῃ τὴν πεποίθησίν του. Εὐτυχῶς ὅμως ὁ νόμος λέγει προσέτι· « ἡ ἀπόδειξις δὲν εἶναι ἀναγκαία ὁσάκις πρόκειται περὶ πραγμάτων πιθανῶν ».

Ὑποτίθημι λοιπὸν ἅπαξ ἔτι, ὅτι ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* εἶναι ἐφημερὶς ἐπιβεβαιώσασα ὅτι ἡ Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία εὑρίσκεται ἐν σχέσει μετὰ τῶν κομητάτων ἢ μετὰ τοῦ πανσλαυϊσμοῦ, καὶ θὰ προσπαθήσω, εἰ δυνατὸν, ν' ἀποδείξω εἰς τὸ σεβαστὸν τοῦτο δικαστήριον ὡς πιθανὸν ὅτι διὰ ἅπαντας εἶναι βέβαιον· ὡς ἀκέραιοι τὸν χαρακτῆρα δικασταὶ, κεκτημένοι τὴν πλάστιγγα τῆς δικαιοσύνης, Κύριοι, ἐν ἰσοστιθμίᾳ, θὰ μοὶ ἐπιτρέψητε νὰ συσσωρεύσω ἐκ τοῦ ἑνὸς ἅπαντα τὰ γεγονότα τὰ τείνοντα ν' ἀποδείξωσιν ὅτι εἶναι ἀληθὴς ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία εἶναι

πανσλαβιστική, ἐπιφυλασσόμενοι, ρυτικῷ τῷ λόγῳ, τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ σωρεύσητε ἐκ τοῦ ἑτέρου μέρους τὰς ἀποδείξεις, τὰς πιθανότητας, τὰ διδόμενα ἄτινα τείνουσι ν' ἀποδείξωσι τὸ ἐναντίον.

Ὁπότε ἡ Α. Υ. ὁ Μιδχὰτ πασᾶς ἦτο Διοικητὴς τῆς Νίστης, διδάσκαλός τις συνελήφθη ἐν τῇ ἐν λόγῳ πόλει κατὰ διαταγήν του, κατηγορούμενος ὡς ἐπαναστάτης. Γενομένης κατ' οἶκον ἐρεύνης, αἱ ἀρχαὶ κατέσχον πλῆθος ἐπιστολῶν, πεμφθεισῶν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ κεντρικοῦ ἐπαναστατικοῦ κομητάτου τῆς Μόσχας. Ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ περιέχων τὰς ἐπιστολὰς σάκκος ἀπεστάλησαν τότε πρὸς τὸν Χουσνῆ πασᾶν εἰς Θεσσαλονίκην, ὅστις ἔπεμψε πάλιν τὸν διδάσκαλον καὶ τὸν σάκκον εἰς Κωνσταντινούπολιν. Διετάχθη ἐνταῦθα ἀνάκρισις· ἐξητάσθησαν δὲ τὰ ἐν τῷ σάκκῳ περιεχόμενα ἔγγραφα, ὧν τινα περιεῖχον σαφεῖς ὁδηγίας περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος.

Ἐπιστολή τις ἐφείλκυσε κυρίως τὴν προσοχὴν τῆς αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως, ὡς διαλαμβάνουσα ὅτι μία τῶν πρώτων φροντίδων τῶν ἀρχηγῶν τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους ἔπρεπε νὰ ᾖ ἡ ἀπαλλαγὴ τῆς Βουλγαρίας ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ κλήρου, ὑπάπτου ὅτι ἦτο κατάσκοπος τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως, καὶ ὁ σχηματισμὸς ἐθνικοῦ κλήρου, ὅπως μὴ γίνωνται γνωστὰ τὰ σχέδια τῶν κομητάτων τῆς Βουλγαρίας. Ὁ φάκελλος τῶν διαφωτιστικῶν τούτων ἐγγράφων θὰ ὑπάρχῃ, Κύριοι, ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Υ. Πύλης ἢ τῆς Ἀστυνομίας, καὶ τὰ ἐπίσημα πρόσωπα, ὧν τὰ ὀνόματα ἀνέφερον πρὸ μικροῦ, εὑρίσκονται ταύτῃ τῇ στιγμῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Πρὸ ἑνὸς ἔτους καὶ τινων μηνῶν αἱ ἀρχαὶ τῆς Πρεσρένης συνέλαβον ἱερέα τινά, Νικόλαον ὀνόματι, καὶ κατέσχον ἐπ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς καὶ χρηματικόν τι ποσὸν,

πεμπόμενον ὑπὸ τοῦ ἐν Βελιγραδίῳ πανσλαυϊστικοῦ κομητάτου πρὸς βούλγαρόν τινα ἐπίσκοπον. Ἡ ἀνάκρισις ἀνεκάλυψε καὶ ἄλλους σχετιζομένους μετὰ τοῦ κομητάτου τούτου. Ἀγνοῶ ὁποῖον ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς ὑποθέσεως ταύτης· τὸ γεγονὸς ὅμως ἐπιβεβαιοῦται δι' ἐκθέσεως τῶν ἀρχῶν Πρεσρένης, ἀποσταλείσης τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, καὶ εὑρισκομένης βεβαίως ἐν τοῖς ἀρχείοις.

Ἅπαντες γινώσκουσι τὸ ἱστορικὸν τῆς γελοίας ἀνταρσίας, τῆς ὑποκινηθείσης ἐν Βουλγαρίᾳ ὑπὸ τοῦ ἐπαναστατικοῦ κομητάτου τοῦ Βουκουρεστίου τῇ παρατρύνσει μεγάλης τινὸς δυνάμεως, καὶ καταβληθείσης ὑπὸ τοῦ Μιδχὰτ Πασᾶ, ὄντος τότε γενικοῦ διοικητοῦ τοῦ Νομοῦ Δουνάβεως. Τὸ προμνησθὲν ἐπαναστατικὸν κομητάτον ἐξώπλισε καὶ προητοίμασε ἑκατοστύας τινὰς θερμῶν κεφαλῶν, καὶ ἔῤῥιψεν αὐτὰς εἰς Βουλγαρίαν ἐπὶ τῇ προθέσει τοῦ ἐξεγεῖραι τοὺς εἰρηνικοὺς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Τὰ ἀναγκαιοῦντα χρήματα καὶ πολεμεφόδια ἐπρομηθεύθησαν, οὐχὶ ὑπὸ τῶν Ἰησουϊτῶν, ὡς εἶπεν ὑμῖν ὁ τοῦ ἐξάρχου ἀντιπρόσωπος, βεβαίως ὅπως ἀθωώσῃ τοὺς φίλους τῶν πελατῶν του, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἀγαθῆς βορείας γείτονος ἡμῶν.

Μικρὸν πρὸ τοῦ γεγονότος τούτου τινὲς τῶν Βουλγάρων ἐπισκόπων καὶ ἀρχηγῶν ἔλαβον ἐγκυκλίους δηλώσεις, ἀναγγελούσας ὅτι ἡ ὥρα τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Βουλγαρίας ἐσήμαινε μετ' οὐ πολύ. Ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, μαθοῦσα τὸ πρᾶγμα, ἐπηρώτησε τοὺς ἐπισκόπους περὶ τῶν διατρεξάντων· οὗτοι δὲ ἀπαντῶντες, διέψευσαν διὰ τοῦ ὁριστικωτέρου τρόπου τὴν ὕπαρξιν ἐπαναστατικοῦ κομητάτου ἐν Βουκουρεσίῳ. Δεκαπέντε δὲ ἡμέρας μετὰ τοῦτο ἡ ἀνταρσία ἐξερράγη. Ἐπίσκοποι κατεσχέθησαν βραδύτερον ἐνοχοποιοῦσαι πρόσωπα ἄτινα ὑπέστησαν τὴν θανατικὴν ποινήν.

Εἰς τὰ γεγονότα ταῦτα προστίθημι τὰς σαφεῖς καὶ ὁριστικὰς διακηρύξεις τῶν ὀργάνων τοῦ Πανσλαυϊσμοῦ, διακηρύξεις ὧν μέρος ἐλάχιστον ἀνέγνων κατὰ τὴν προηγουμένην μου ἀγόρευσιν, καὶ ἐξ ὧν μανθάνετε ὅτι ἡ Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία εἶναι ἡ ἐνσάρκωσις τῶν ἀπὸ κοινοῦ ἐργασιῶν τοῦ Πανσλαυϊσμοῦ καὶ τῆς ρωσσικῆς διπλωματίας· αὗται εἰσὶ μαρτυρίαι τοσοῦτον πολυτιμώτεραι, καθ' ὅσον ἀπορρέουσιν ἐξ ἐφημερίδων καθαρῶς φίλων τοῦ βουλγαρισμοῦ καὶ ἀρωσιωμένων ψυχῇ καὶ σώματι εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς μεγάλης Σλαυϊκῆς μερίδος. Ἔτι δὲ προσίθημι τὴν γνωστὴν, πανθομολογουμένην καὶ ἀναμφισβήτητον ὕπαρξιν εἴκοσι δύω πανσλαυϊστικῶν ἑστιῶν ἐν τῷ κόλπῳ τῆς αὐτοκρατορίας, ἑστιῶν ἐν ἀεννάῳ στενῇ οὐσῶν σχέσει μετὰ τριάκοντα ὀκτὼ ἄλλων ἑστιῶν, ἐγκατεσπαρμένων καθ' ὅλους τοὺς στρατηγικοὺς κανόνας ἐν τῇ Αὐστροουγγρικῇ αὐτοκρατορίᾳ καὶ ἐν Ῥωσσίᾳ. Οὐδεὶς ἐν τῇ ὑφηλίῳ δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι δὲν ὑφίστανται καὶ δὲν ἐργάζονται τὰ κομητάτα ταῦτα· αἱ δὲ ἀπὸ κοινοῦ ἀρνήσεις τοῦ Κ. Πογαλίν (*) καὶ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας δὲν δύνανται νὰ καταστήσωσιν ἀμφίβολον ὅ,τι διεβεβαιώθη δι' αὐτοψίας ὑπὸ τοῦ ἐξοχωτέρου ἀνδρὸς τῆς Τουρκίας, αὐτοῦ τούτου τοῦ Μιδχὰτ Πασᾶ, ὅ,τι ἐπιβεβαιοῦται ὑπὸ τοῦ λόγου, ὃν ἀπήγγειλεν ὁ Κόμης Ἀνδράσ-

(*) Ἡ δίκη τοῦ Φάρου τοῦ Βοσπόρου καὶ αἱ κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίασιν γενόμεναι σοβαραὶ ἀποκαλύψεις τοσοῦτον κατετάραξαν τοὺς πανσλαυϊστὰς, ὥστε ἐνεργείᾳ γνωστῆς τινὸς διπλωματίας ἐνταῦθα, ὁ Κ. Πογαλὶν, γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ἐν Μόσχᾳ Πανσλαυϊστικοῦ κομητάτου, ἔσπευσε νὰ διακηρύξῃ διὰ τῶν ρωσσικῶν ἐφημερίδων, ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς συνεδριάσεως ταύτης, ὅτι ὁ πανσλαυϊσμὸς ὡς πολιτικὴ ἰδέα δὲν ὑφίσταται ἀλλ' ὅτι εἶναι ἁπλῆ φιλολογικὴ ἑταιρία.

σεη κατὰ τὴν τελευταίαν ἐνα[illegible] τῆς Οὐγγρικῆς Βουλῆς, ὅ,τι ὁμολογεῖται κοινῶς ὑπὸ τοῦ τύπου [illegible] ἡμισφαιρίων.

Προσθετέον εἰς ταῦτα τὴν ὕπαρξιν ὁλοκλήρου στρατιᾶς διδασκάλων ἐκπαιδευθέντων ἐν Ῥωσσίᾳ, καὶ ὧν ἀποστολὴ ἐστὶν ἡ ἐν Βουλγαρίᾳ διάδοσις παιδείας ὅλως μοσχοβιτικῆς ὑπὸ τὰς ὄψεις καὶ ἐν γνώσει τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας. Παραλείπω δὲ τὰς συνοδίας τῶν εἰς Μόσχαν ἀποστελλομένων νέων Βουλγάρων, τῇ φροντίδι ἀρχῶν τινων, πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν των μεταβαινόντων ὅπως ἐξασκήσωσι τὸ ἐλεεινὸν ἐπάγγελμά των παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἴστρου.

Πρὸς τούτοις φέρω εἰς ἐνίσχυσιν τὴν φυλετικὴν συγγένειαν τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Ῥώσσων Πανσλαυιστῶν, ἐπίσης καὶ τὴν θρησκευτικὴν καὶ γλωσσικὴν συγγένειαν, τὴν συνεναῦσαν αὐτοὺς, τὴν γνωστὴν καὶ πανθομολογουμένην συμπάθειαν καὶ τὴν κίνησιν τῆς πανσλαυϊστικῆς διπλωματίας πρὸς ἐπίτευξιν, ὑπὲρ τῶν προστατευομένων αὐτῆς Βουλγάρων, παραχωρήτεων μελλουσῶν νὰ τοῖς προλειάνωσι τὴν ὁδὸν διὰ νέον πολιτικὸν βίον.

Προσεπιτίθημι τὴν σύγχρονον ἱστορίαν μετὰ τῆς καταπληκτικῆς ἀμεροληψίας της, ἥτις ἐστιγμάτισεν ἤδη ἐν ταῖς δέλτοις αὐτῆς τοὺς ὑποκινητὰς τοῦ βουλγαρικοῦ κινήματος, οὗτινος σκοπὸς ἐστὶν ἡ προπαρασκευὴ καταστροφῆς, ἥτις θέλει κατενέγκει σπουδαιότατον κτῦπον εἰς τὸν πολιτισμόν.

Ἐν τέλει τίθημι, ἐν τῇ πλάστιγγι τῆς δικαιοσύνης, τὴν ἐνταῦθα τε καὶ ἐν Εὐρώπῃ κοινὴν γνώμην, ἥτις ἀπήγγειλεν ἤδη τὴν ἐτυμηγορίαν της, χαρακτηρίζουσα τὸ βουλγαρικὸν κίνημα ὡς πανσλαυϊστικόν.

Καὶ τώρα τί ἔχετε, Κύριοι, τί ἔχετε ν' ἀντιτάξητε ὡς

ἀντίρροπον ἐκ τοῦ ἑτέρου τῆς πλάστιγγος μέρους; Ἔχετε ἄραγε ἀπόδειξιν τινα; Ἀλλὰ τί λέγω; Ἔχετε διδόμενον, ἓν καὶ μόνον διδόμενον, ἐξ οὗ ὁρμώμενοι νὰ ὑποθέσητε ὅτι ἡ Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία δὲν ἀποτελεῖ μέρος τοῦ μεγάλου τούτου συνόλου, ὅπερ καλεῖται Πανσλαυϊσμός;

Ἔχετε μόνας τὰς ἀρνήσεις τῆς Ἐξαρχίας καὶ τῶν βουλγάρων ἀρχηγῶν, ἀρνήσεις μὴ ἀποτελούσας οὐδ' ἐλάχιστόν τι διδόμενον, αἵτινες ὑπὸ τὰ ὄμματα δικαστῶν περφωτισμένων ὡς ὑμεῖς ἔχουσι τοσαύτην βαρύτητα, ὅσην αἱ βραδεῖαι ἀρνήσεις τοῦ Κ. Πογαλὶν περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Πανσλαυϊσμοῦ ὡς ἰδέας πολιτικῆς.

Ὑποτίθημι ὅμως, Κύριοι, ὅτι δὲν κατώρθωσα νὰ πείσω ὑμᾶς καθ' ὁλοκληρίαν καὶ ὅτι ἐπέτυχα μόνον νὰ ἐμβάλω εἰς τὸ ὑμέτερον πνεῦμα ἁπλῶς ἀμφιβολίαν τινά. Ἡ ἀμφιβολία αὕτη μοὶ ἀρκεῖ, διότι ὁ νόμος λέγει ὅτι ἐν τῇ ἀμφιβολίᾳ ὁ δικαστὴς ὀφείλει πάντοτε ν' ἀθωώνῃ.

Ἰδού, Κύριοι, τί ἠδυνάμην νὰ εἴπω ἀπαντῶν εἰς τὴν ὑμετέραν πρόσκλησιν ὅπως προσαγάγω ἀποδείξεις· ἐὰν ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* ἤθελε προσάψει πράγματι εἰς τὴν Βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν ὅτι σχετίζεται μετὰ τοῦ Πανσλαυϊσμοῦ, καὶ οἱ αὐστηρότεροι ἔνοικοι δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ καταδικάσωσι τὴν ἐφημερίδα ταύτην.

Ἀλλὰ καὶ τὸ προφανὲς τῶν πραγμάτων ἂν δὲν ὑπῆρχε καὶ αἱ τὴν θέσιν τῆς Ἐξαρχίας ἐπιβαρυνουσαι περιστασεις ἂν ἔλειπον, ἡ τελευταία ἀγόρευσις τοῦ ὀργάνου τῆς κατηγορίας θὰ ἤρκει, καθ' ἑαυτήν, νὰ προσαγάγῃ τὴν ἐπιβαρυντικωτέραν ἀπόδειξιν ἀλληλεγγύης, ὑφισταμένης μεταξὺ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, τῶν κομητάτων καὶ τῆς διπλωματίας τῶν πανσλαυϊστῶν.

Ἀληθῶς δὲ, Κύριοι, ἂν ἡ μνήμη δὲν μ' ἀπατᾷ, ἐν τῇ

ἀγορεύσει αὐτοῦ τῆς 14 ὀκτωβρίου, ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας σιωπηλῶς ἀνεγνώρισε τὴν ὕπαρξιν 60 πανσλαυϊστικῶν ἑστιῶν, προσθεὶς μάλιστα ὅτι *τὸ ἀποκαλεῖν πανσλαυϊστὰς ὑπηκόους ὀθωμανούς, ταὐτὸν ἐστὶν ὡς εἰ ἔλεγέ τις ὅτι οὗτοι εὔχονται, προσπαθοῦσι, συνομωτοῦσι ὅπως ἀπαλλαχθῶσι τοῦ νομίμου αὐτῶν κυριάρχου, ὅτι προετοιμάζουσι, ἢ τοὐλάχιστον, ὅτι ἐπιποθοῦσι ἂν οὐχὶ τὴν παντελῆ καταστροφὴν, τὸν διαμελισμὸν ὅμως τοῦ κράτους εἰς ὃ ὑπάγονται.* Οὕτω πως τὸ τῆς κατηγορίας ὄργανον οὐ μόνον ἀνεγνώριζε τὸν Πανσλαυϊσμὸν ὡς πολιτικὸν συνεταιρισμὸν, ἀλλ' ἀπέδιδεν αὐτῷ χαρακτῆρα ἐκ τῶν κινδυνωδεστέρων καὶ ἐχθρικωτέρων διὰ τὴν Αὐτοκρατορικὴν Κυβέρνησιν. Βραδύτερον ὅμως, βλέπων ἴσως ὅτι, ἐν ἀνάγκῃ, ἀδύνατον ἤθελεν εἶσθαι νὰ προσαγάγῃ ἰσχυρισμόν τινα οἱονδήποτε πρὸς ἀπόδειξιν τῆς μὴ συμμετοχῆς τῆς Ἐξαρχίας εἰς τὴν τῶν κομητάτων τούτων κίνησιν, μετέβαλε γνώμην καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτοῦ ἀγορεύσει προσεπάθησε ν' ἀποδείξῃ ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον τοῦ ὅ,τι εἶχεν εἴπει ἐν τῇ πρώτῃ, ἤτοι ὅτι ὁ Πανσλαυϊσμὸς δὲν ἔχει πολιτικὸν σκοπὸν, ὅτι ἁπλῶς ἐπιδιώκει σκοπὸν ἐπιστημονικὸν καὶ φιλολογικὸν, ὅτι ἅπαντα ταῦτα τὰ κομητάτα εἰσὶν ἡ προσωποποίησις τῆς φυσικῆς συμπαθείας καὶ τῆς ἀδελφότητος τῆς ἑνούσης τοὺς Σλάβους ὡς τέκνα τῆς αὐτῆς μητρὸς καὶ ὅτι, μακρὰν τοῦ νὰ ἦ ἐπικίνδυνος, ὁ Πανσλαυϊσμὸς εἶναι ὠφέλιμος εἰς τὴν κοινωνιαν.

Διὰ δικηγόρον, σπεύσαντα ν' ἀναδιφησῃ τὰς ἀρχαίας συλλογὰς τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου* πρὸς ἀπόδειξιν ἀντιφάσεως ἐν τοῖς γραφομένοις του ἐν διαστήματι ἐτῶν δύω καὶ ἡμίσεως, ἡ ἀντίφασις εἰς ἣν περιπίπτει μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας εἶναι τοσοῦτο μᾶλλον ἐκπληκτικὴ, καθ' ὅσον

παρέχει ὅπλα εἰς τὴν ὑπεράσπισιν ὅπως αὕτη καταθραύσῃ ἐξ ὁλοκλήρου τοὺς μηνυτάς.

Τί νὰ εἴπῃ τις ἀληθῶς περὶ δικηγόρου, ὅστις κατηγορεῖ ἡμᾶς ὅτι ἐδυστροπήσαμεν τοὺς πελάτας του, ἀποκαλοῦντες αὐτοὺς πανσλαυϊστὰς, ὅστις, ὅπως κάλλιον ὑποστηρίξῃ τὴν κατηγορίαν του, ζωγραφίζει τὸν Πανσλαυϊσμὸν διὰ τῶν ζοφερωτέρων χρωμάτων, καὶ ὅστις ἔρχεται μετὰ ταῦτα μετὰ παιδαριώδους ἀφελείας καὶ γελοίων ἐπιχειρημάτων νὰ προστεθήσῃ ἵν' ἀποδείξῃ ὅτι τὰ ἀναγνωστήρια καὶ αἱ πανσλαυϊστικαὶ λέσχαι εἰσὶν ἀποκλειστικῶς ἑστίαι φιλολογικαί; Δυστυχῶς θάτερον, ἢ ἐλάλησε τ' ἀληθῆ ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ ἀγορεύσει, καὶ ὁ Πανσλαυϊσμὸς εἶναι συνεταιρισμὸς εἰρηνικὸς καὶ φιλολογικὸς, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιστάσει δὲν διαπράττει τις ἔγκλημα δυσφημίας λέγων ὅτι ἡ Ἐξαρχία ἀποτελεῖ μέρος εἰρηνικοῦ καὶ φιλολογικοῦ συνεταιρισμοῦ· ἢ ἡ πρώτη αὐτοῦ ἀγόρευσις εἶναι ἡ ἀληθεστέρα, καὶ ὁ Πανσλαυϊσμὸς εἶναι συνεταιρισμὸς μυστικὸς, ἐπίβουλος καὶ ἐπαναστατικὸς, καὶ τότε δὲν δύναμαι νὰ νοήσω τὴν σπουδὴν, ἣν κατέβαλεν ἡ Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία ὅπως ἀποκρύψῃ ὑμῖν κίνδυνον, ὃν ὤφειλε πρώτη νὰ καταστήσῃ φανερὸν, ἀφοῦ κηρύσσεται πιστὴ ὑπήκοος τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου.

Δὲν εἶναι ἀληθὲς, Κύριοι, ὅτι ἡ ἀντίφασις αὕτη εἶναι δυσοίωνος; Ἀλλὰ νομίζω ὅτι πταιρυρίσκομαι καὶ ἀκροῶμαι ἐνταῦθεν τὰς ἐπιπλήξεις ἃς ἐποιήσαντο τῷ δικηγόρῳ οἱ μηνυταὶ, ὁμιλῶ δὲ περὶ μηνυτῶν γενικῶς· θὰ τῷ εἶπον: «Μᾶς ἠφανίσατε, μᾶς ἐνοχλοποιήσατε, ἀνεγνωρίσατε σιωπηλῶς τὴν ὕπαρξιν ἑξήκοντα πανσλαυϊστικῶν ἑστιῶν· ἔπρεπε ν' ἀρνηθῆτε, ἔπρεπε ν' ἀντιτάξητε διαψεύσεις σφοδροτάτας, ἃς ἔχετε πάντοτε προχείρους. Ἐμπρός! Συντάξατε ὅσον τάχος μακρὸν λόγον, τρέξατε εἰς τὴν Υ. Πύλην, ἐμποδίσατε τὸ κλείσιμον τῶν συζητήσεων, κατορθώσατε νὰ σᾶς δοθῇ ὁ λόγος διὰ παντὸς μέσου, ἐξυβρίσατε, θορυβήσατε, ἀλλὰ, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, διαψεύσατε, εἴπατε ὅτι ὁ Πανσλαυϊσμὸς δὲν εἶναι κινδυνώδης, ὅτι εἶναι χίμαιρα καὶ ὅτι ἅπαντα τὰ κομητάτα, τὰ ἀναγνωστήρια ταῦτα, εἰσὶ εἰρηνικαὶ φιλολογικαὶ ἑστίαι.»

Ἄλλως, Κύριοι, πῶς θέλετε ἐξηγήσει τὴν ἀντίφασιν ταύτην; Ἐπιθυμεῖτε προφανεστέραν, ἐναργεστέραν ἀπόδειξιν ἀλληλεγγύης τινὸς μεταξὺ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας καὶ πάντων τῶν προμνησθέντων κομητάτων; Καὶ δὲν εἶναι ἀνήκουστον ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ταπεινός τις ἐπίσκοπος, ὑπήκοός τις τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου νὰ τολμήσῃ νὰ ἔλθῃ ἐνταῦθα, ἐν τῇ Υ. Πύλῃ, νὰ συνηγορῇ ὑπὲρ τῶν ἀσπονδοτέρων ἐχθρῶν σας, ὑπὲρ τοῦ Πανσλαυϊσμοῦ;

Ἄ, Κύριοι, ἡ ὑπεράσπισις ἠθέλησε νὰ κλείσῃ τὴν συζήτησιν ὅπως ἀποφευχθῇ τὸ σκάνδαλον τοῦτο, ὅπερ ἐκτίθησιν ἡμᾶς ἅπαντας εἰς τὸν γέλωτα τῆς Εὐρώπης· ἀλλ' οἱ μηνυταὶ ἐπέμειναν πεισματωδῶς ὅπως ἐκτεθῶσι πλειότερον. Τόσῳ τὸ χειρότερον δι' αὐτοὺς, ἀφοῦ ἡ φλυαρία των εἰς οὐδὲν ἄλλο συντελεῖ ἢ εἰς τὸ νὰ βυθίζῃ αὐτοὺς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον.

Πάντες οἱ ἐν τῇ προηγουμένῃ συνεδριάσει ἀκούσαντες λαλοῦντα τὸν δικηγόρον τοῦ κατηγόρου, θὰ προσεπάθουν νὰ κατανοήσωσιν ἂν οὗτος ἦτο ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας; ἢ ὁ πληρεξούσιος τοῦ ἀρχιπανσλαυϊστοῦ Πογαλίν· καὶ ὑμεῖς δὲ, Κύριοι, θὰ ἐξεπλάγητε βεβαίως διὰ τὰς πολιτικοπανσλαυϊστικὰς γνώσεις τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας· θὰ ἐξεπλάγητε βεβαίως ἀκούσαντες αὐτὸν διαψεύδοντα αὐτὸν τὸν Μιδχὰτ πασᾶν, ὅστις ἐκ πείρας εἶπεν ὑμῖν, ὅτι τὰ πανσλαυϊστικὰ κομη-

τάτα πόρρω εἰσὶ τοῦ νὰ ὦσι φιλολογικοὶ καὶ ἐπιστημονικοὶ συνεταιρισμοί.

Ἄ! Εἶναι λοιπὸν ἁπλοῦς φιλολογικὸς συνεταιρισμὸς ὁ Πανσλαυϊσμός! Καὶ δυνάμεθα ν' ἀμφιβάλωμεν περὶ τούτου, ἀφοῦ ὁ ἐν Μόσχᾳ Κ. Πογαλὶν καὶ ὁ ἐν Ὀρτάκιοϊ Βούλγαρος Ἔξαρχος τὸ διαβεβαιοῦσιν ἡμῖν; Τὰ πανσλαυϊστικὰ κομητάτα, εἶπον ὑμῖν, συνέστησαν κατ' ἀπορίμησιν τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων καὶ Λεσχῶν. Ὁποία βεβήλωσις! Καὶ πῶς δύναταί τις σπουδάζων νὰ προβῇ εἰς τοιαύτην σύγκρισιν; Οἱ ἑλληνικοὶ σύλλογοι ἔχουσι γνωστὰ προγράμματα, αἱ συνεδριάσεις αὐτῶν εἰσὶ δημόσιοι καὶ ἀναγγέλλονται προηγουμένως διὰ τῶν ἐφημερίδων· αὐστηρῶς ἀπαγορεύονται αἱ πολιτικαὶ συζητήσεις, οἱ κατάλογοι τῶν μελῶν αὐτῶν, ἐν οἷς περιέχονται τὰ ὀνόματα τῶν καλλιτέρων Τούρκων πολιτῶν καὶ τῶν ἐξοχωτέρων ἀνδρῶν τῆς Εὐρώπης, τακτικῶς δημοσιεύονται. Ἐκτὸς δὲ τούτου, τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καλλιεργοῦνται ἐν ἁπάσαις σχεδὸν ταῖς πρωτευούσαις τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, καὶ ἐσχάτως ἔτι ὁ ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὑπουργὸς ἐν Ῥωσσίᾳ ἔλεγε διὰ θρηνώδους ὕφους, ἓν τινι ἐγκυκλίῳ, ὅτι ἡ Ῥωσσία καθυστέρησε τῶν ἄλλων δυνάμεων ἐν τῇ καλλιεργίᾳ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ ὅτι ὤφειλε νὰ ἱδρύσῃ ὅσον τάχος, Ἑλληνικὸν σύλλογον ἐν Πετρουπόλει. Καὶ εἶναι δυνατὸν, εἶναι ἤδη δυνατὸν νὰ συγκρίνῃ τις τὰ λαμπρὰ ταῦτα ἱδρύματα, τὰ σεμνώματα ταῦτα τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος, πρὸς τὰ σκοτεινὰ ἐκεῖνα κέντρα, ὧν τὰ μέλη κρύπτονται ἐν τῇ σκιᾷ καὶ συνέρχονται, οὐδεὶς οἶδε πότε καὶ ποῦ, καὶ τῶν ὁποίων σκοπὸς εἶναι νὰ προετοιμάσωσι τὴν ὁδὸν εἰς ἐπιδρομὴν βαρβάρων ὁρδῶν, Σκυθῶν καὶ Σαρματῶν τοῦ βορρᾶ, ἀκριβῶς πρὸς κατάσβεσιν τοῦ ζωπύρου φωτὸς, τοῦ φωτὸς τοῦ εὐεργετικοῦ τοῦ διαχεομένου μακρὰν ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων. (Διακοπή.)

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Παρακαλῶ τὴν ὑπεράσπισιν ἵνα μὴ ἐξέρχηται τοῦ θέματος. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀναγκασθήσεται νὰ κλείσῃ τὴν συζήτησιν.

Ε. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ. Ἐξαιτοῦμαι συγγνώμην παρὰ τοῦ σεβαστοῦ δικαστηρίου· ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο πράττω ἢ ν' ἀπαντῶ εἰς τὴν ἀγόρευσιν τῶν κατηγόρων.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Παρακαλῶ τὸν διευθυντὴν τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου* ἵνα μὴ μ' ἐξαναγκάσῃ νὰ τῷ ἀφαιρέσω τὸν λόγον.

Ε. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ. Ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ ματαιοπονῶ λέγων ταῦτα, διότι ἐάν τις δῷ πίστιν εἰς τὴν πρώτην ἀγόρευσιν τοῦ ὀργάνου τῆς κατηγορίας, ὁ μετὰ τῶν πανσλαυϊστικῶν κομητάτων συνεταιρισμὸς εἶναι στίγμα, στίγμα ἀνεξάλειπτον, ἐνῷ, ὡς πάντες γινώσκουσι, τιμὴ μεγάλη τὸ νὰ ᾖ τις μέλος Ἑλληνικοῦ τινος Συλλόγου.

Ἀφοῦ διὰ μακρῶν ἐξέθηκεν ὑμῖν τ' ἀφορῶντα τὰς ὑπὸ τῆς ρωσσικῆς κυβερνήσεως παραχωρουμένας χρηματικὰς ἐπικουρίας τῷ κεντρικῷ κομητάτῳ τῆς Μόσχας, ἀφοῦ ἀνέπτυξεν ὑμῖν τὰς τοῦ Κ. Πογαλὶν θεωρίας, ὁ πληρεξούσιος τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ὅστις φαίνεται κάλλιστα εἰδὼς λεπτομερείας, ἃς μέχρι τοῦδε ἠγνοοῦμεν, μετὰ θράσους ἀπεπειράθη ν' ἀποδείξῃ ὑμῖν ὅτι ἡ Ῥωσσία εἶναι ἡ εἰλικρινὴς φίλη τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας.

Ἐνῷ σύμπαν τὸ ἀκροατήριον ἀνέμενε μετὰ περιεργείας νὰ ἴδῃ τίνι τρόπῳ ὁ Ἔξαρχος ἤθελε δυνηθῇ νὰ διαψεύσῃ τὴν ἱστορίαν, ὁ Κ. Πρόεδρος, σκανδαλισθεὶς βεβαίως ἕνεκα τοῦ θράσους ἐπισκόπου, ὑπηκόου τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου, τολμῶντος νὰ ἔρχηται ἐνταῦθα ἐν τῇ Γ. Πύλῃ, ὅπως ἀνακηρύσσῃ δημοσίᾳ τὰς πολιτικάς του συμπαθείας καὶ

ἔγοντος ὅρος ἀνθρώπου ὑπαγορεύοντος τῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήτει τὸ πρόγραμμα τῆς πολιτικῆς αὐτῆς πορείας ἀνεκάλεσεν ἐγκαίρως εἰς τὴν τάξιν τὸν ἀσύνετον δικηγόρον.(*) Θέλετε ἀπόδειξιν ἐναργεστέραν, ἀπόδειξιν μᾶλλον ψηλαφητὴν ἀλληλεγγύης μεταξὺ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας καὶ τῆς μοσχοβιστικῆς πολιτικῆς;

Ἀλλ' ἡμῶν ἐνταῦθα ὄντων, ἐμοῦ μὲν ὅπως ἀποδείξω ὑμῖν τὴν ἀθωότητα τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*, ὑμῶν δὲ, Κύριοι, ὅπως πεισθῆτε περὶ τούτου, ἡ Εὐρώπη παρατηρεῖ ἡμᾶς, τὴν κεφαλὴν θλιβερῶς σείουσα, διότι πρὸ πολλοῦ ἀναμένει νὰ λάβωμεν δραστήρια μέτρα ὅπως προληφθῇ ὁ τὸ κράτος ἀπειλῶν κίνδυνος.

(*) Ὅπως διαφωτίσωμεν τὸν ἀναγνώστην περὶ τῆς διακοπῆς ταύτης, ἣν ὑπαινίσσεται ὁ Κ. Κυριακόπουλος ἐνταῦθα καὶ ἥτις ἐσκανδάλισεν ἅπαν τὸ ἀκροατήριον, δέον νὰ δώσωμεν αὐτῷ τὰς ἑξῆς διασαφήσεις.

Τὴν τελευταίαν ἀγόρευσιν τοῦ Κ. Ἀμιάδλ ἠρανίσθημεν ἐκ τοῦ Ἀνατολικοῦ Χρόνου, ὅστις ἐδημοσίευσεν αὐτὴν μετὰ διορθώσεων καὶ μεταλλαγῶν, ἃς ὁ Κ. Ἀμιάδλ ἔκρινε δέον νὰ παρεισαγάγῃ εἰς αὐτήν. Οὕτω μεταξὺ τῆς ἀγορεύσεως, ἣν ὁ δικηγόρος τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας ἀπήγγειλεν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, καὶ τῆς ἐν τῇ ῥηθείσῃ ἐφημερίδι δημοσιευθείσης, ὑπάρχει ἡ ἑξῆς σπουδαία διαφορὰ ἐν τῇ παραγράφῳ: «Πρόκειται ἤδη νὰ » ἐξετάσω ὁποία τις ἐστὶν ἡ ἐνεστῶσα πολιτικὴ » τῆς ῥωσσικῆς κυβερνήσεως...» (σελ. 96). Κατὰ τὰς στενογραφικὰς σημειώσεις τοῦ Φάρου τοῦ Βοσπόρου, ὁ Κ. Ἀμιάδλ ἐν τῇ ἀγορεύσει αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου εἶπε: » Πρόκειται ἤδη νὰ ἐξετάσω ὁποία τις ἐστὶν ἡ ἐνεστῶσα πολιτικὴ » τῆς ῥωσσικῆς κυβερνήσεως, ἣν προσπαθοῦσι νὰ καταστήσωσιν » οἱονεὶ φόβητρον ἐν τῷ βουλγαρικῷ ζητήματι. Εἶναι ἀρά γε ἀληθὲς ὅτι ἡ Ῥωσσία ἐπιβιώκει τὸν διαμελισμὸν τῆς ὀθωμανικῆς » αὐτοκρατορίας, καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν εἶναι ἐχθρὰ ὑμῶν; Οὐχί, » καὶ θέλω προσπαθήσει ν' ἀποδείξω ἡμῖν ὅτι ἡ Ῥωσσία εἶναι » ἡ εἰλικρινεστέρα τῶν φίλων δυνάμεων.. (διακοπή).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (σείων ὁρμητικῶς καὶ μετ' ὀργῆς τὸν κώδωνα). Παρακαλεῖται ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας νὰ μὴ ἐξέρχηται τοῦ θέματος τῆς συζητήσεως. Ἄλλως δὲ ἡ Ἐξαρχία κατ' οὐδὲν ὠφελεῖται θίγουσα τοιαῦτα ζητήματα, ἀλλ' οὐδὲ τὸ δικαστήριον εἶναι ἁρμόδιον νὰ ἀκροᾶται τοιούτου εἴδους συζητήσεις.

Ἤδη ταραξίαι Σαρμάται διατρέχουσι τὰς ὑμετέρας ἐπαρχίας, ἐξάπτουσι τὸ μῖσος τῶν Βουλγάρων κατὰ τῶν κυβερνώντων καὶ κατὰ τῶν λοιπῶν ἐθνικοτήτων, ἐμφυσῶσι πνεῦμα διχονοίας καὶ διαιρέσεως μεταξὺ τῶν διαφόρων φυλῶν, ἐγκεντρίζουσι διὰ τρόπου βραδέος ἀλλ' ἀσφαλοῦς τὸ τρωκτικὸν δηλητήριον τῆς ἀρχῆς τῆς ἀφορώσης εἰς τὸ ἐπὶ βλάβῃ τῶν πολλῶν συμφέρον τοῦ ἑνός, ὅπερ δύναται νὰ διαμελίσῃ ποτὲ τὴν ὑπὸ τῶν ὑμετέρων προπατόρων κληροδοτηθεῖσαν ὑμῖν καὶ ὑμῖν ἐμπιστευθεῖσαν ὡραίαν ταύτην αὐτοκρατορίαν. Ἤδη διδάσκαλοι, ἐλθόντες ἐκ Μόσχας, διδάσκουσι τῇ τρυφερᾷ Βουλγαρικῇ νεολαίᾳ τὴν ἔξοχον ἐπιστήμην τοῦ μοσχοβιτικοῦ *Κνούτου*, ἀναπτύσσοντες αὐτὴν κατὰ τὰς θεωρίας τῶν ἀσπονδοτέρων ὑμῶν ἐχθρῶν· καὶ ἐπιτρέπετε ἀκόμη, Κύριοι, καὶ ἐπιτρέπετε ἀκόμη ὅπως ἴσταμαι ἐνώπιον ὑμῶν ἵν' ἀποδείξω ὑμῖν ὅτι εἶναι ἡμέρα!

Εὐτυχῶς δὲν ἔχω ἀνάγκην ἵνα ἐκταθῶ πλειότερον ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου τούτου, καθ' ὅτι ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* δὲν προσῆψεν εἰς τὴν Βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν ὅτι συνδέεται μετὰ τοῦ παντλαυϊσμοῦ.

Ἐλλείψει ἐπιχειρημάτων, τὸ τῆς κατηγορίας ὄργανον ἐπανέλαβεν ὑμῖν συνεχῶς ὅτι εἰμὶ Ἕλλην καὶ ὅτι ὡς τοιοῦτος οὐδὲν ἔχω δικαίωμα. Ναί, Κύριοι! Εἰμὶ Ἕλλην πολίτης· ἀλλ' ἐὰν οἱ Ἕλληνες, ὧν ἡ χώρα κεῖται κάτωθεν τῆς Ἰλλυρικῆς χερσονήσου, καταπλήσσονται ἤδη διὰ τὴν ἐπαπειλοῦσαν τὴν Ἀνατολὴν ἐπιδρομὴν, ὁποίας ἀνησυχίας δὲν ὀφείλει νὰ αἰσθάνηται τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος, ὅπερ, ἕνεκα τῆς γεωγραφικῆς αὐτοῦ θέσεως, προώρισται νὰ ὑποστῇ τὸν πρῶτον κτύπον πολὺ πρὸ τῶν Ἑλλήνων.

Περαιῶ τὸν λόγον ἐπανορθῶν ἀνυπόστατον διαβεβαίωσιν τοῦ ὀργάνου τῆς κατηγορίας, ὅτι δηλαδὴ ἐν τῇ

προηγουμένη μου ἀγορεύσει ἔθηκα ὑμῖν δίλημμα. Λέγων ὑμῖν ὅτι, ἂν ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* καταδικασθῇ θὰ ἐμψυχώσητε τὸν πανσλαυϊσμὸν, δὲν ἠνόουν ποσῶς, ἄπαγε, νὰ διαμαρτυρηθῶ ἐκ τῶν προτέρων κατὰ τῆς ὑμετέρας ἀποφάσεως, ἀλλ' ἐκφράζων ὑμῖν ἁπλῶς βαθεῖαν πεποίθησιν, ἐγινόμην ἠχὼ τῆς δημοσίας γνώμης. Σημαίνει ἄραγε τοῦτο ὅτι ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* δὲν θὰ σεβασθῇ τὴν ὑμετέραν ἀπόφασιν, οἱαδήποτε καὶ ἂν ᾖ;

Ναὶ, Κύριοι, ναί! ἐὰν ἐν τῇ ὑμετέρᾳ συνειδήσει οὐδὲν συνηγορεῖ ὑπὲρ τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*, δύνασθε νὰ τὸν καταδικάσητε· ἀλλ' ἂν ἐν τῇ πεποιθήσει ὑμῶν τὸ δίκαιον ᾖναι ὑπὲρ αὐτοῦ, ἢ ἐὰν σκιὰ μόνον ὑποψίας ὑπάρχῃ ἐν ὑμῖν ὅτι τὰ προσαφθέντα δῆθεν ὑπὸ τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*, εἰσὶ ἁπλῶς πιθανὰ, προσέξατε, Κύριοι, προσέξατε μὴ ἐκφοβίσητε τὸν τύπον, διότι ὁ τύπος ἐστὶ τὸ μόνον φῶς τὸ δυνάμενον νὰ ὁδηγήσῃ ὑμᾶς ἐν τῷ λαβυρίνθῳ τῆς πανσλαυϊστικῆς πλεκτάνης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Τὸ δικαστήριον ἤκουσε τὸ ἠθικὸν μέρος τῆς ὑπερασπίσεως τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*, καὶ δίδει τὸν λόγον εἰς τὸν Κ. Ῥώταν διὰ τὸ δικαστικὸν μέρος.

ΡΩΤΑΣ. Κύριε Πρόεδρε! Κύριοι Δικασταί! Λαμβάνων τὸν λόγον μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἀξιοτίμου φίλου μου Κ. Κυριακοπούλου γενομένην ἀγόρευσιν, σπεύδω πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ δηλώσω ὅτι δὲν εὐθύνομαι ἀπέναντι τοῦ συναδέλφου μου Κ. Ἀμιάβλ, τόσῳ μᾶλλον καθ' ὅσον φρονῶ ὅτι ἤκουσα πικράς τινας ἐκφράσεις, ἐξενεχθείσας ἐκ τοῦ στόματος τοῦ διευθυντοῦ τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*. Ἐν τούτοις δὲν δύναμαι νὰ μὴ παρατηρήσω ὅτι ὁ ἀξιότιμος φίλος μου Κ. Κυριακόπουλος προὐκλήθη ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, τοῦθ' ὅπερ δικαιολογεῖ αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ δημοσίου καὶ τοῦ σεβαστοῦ τούτου δικαστηρίου.

Ἀπιλαμβανόμενος δὲ τοῦ ζητήματος, ἀναγκάζομαι νὰ σταματήσω ὡσαύτως πρὸς στιγμὴν εἰς τὸ εἶδος ἐκεῖνο τῆς διαψεύσεως, ὅπερ ἐκρίθη δέον νὰ ἀπευθύνωσιν εἰς τὸν Κ. Διευθυντὴν τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου* ἐν ὀνόματι τοῦ Σαδουλλὰχ βέη, πρώτου διερμηνέως τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Διβανίου, ὅστις, κατὰ τὸ ἀντίδικον μέρος, δὲν εἶπε δῆθεν εἰς τὸν Κ. Κυριακόπουλον ὅτι ἡ Ῥωσσικὴ πρεσβεία ἐποιήσατο διαβήματα παρ' αὐτῷ.

Δὲν δύναμαι ν' ἀμφιβάλλω, κύριοι δικασταὶ, περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων τοῦ Κ. Ἀμιάβλ, οὐδὲ νὰ παραστήσω ὡς ἀμφίβολον τὴν συνδιάλεξιν, ἣν ὁ ἔντιμος συνάδελφός μου ἔσχε μετὰ τοῦ Σαδουλλὰχ βέη, ὑποστηρίζω ὅμως ὅτι ὁ Κ. Κυριακόπουλος, σκεπτόμενος ὡς ἄνθρωπος γινώσκων τὸ διεθνὲς δίκαιον, ἐδικαιοῦτο νὰ πιστεύσῃ ὅτι τὸ γραφεῖον τοῦ τύπου ἐποιήσατο αὐτῷ παραστάσεις, συνεπείᾳ διαβήματός τινος γενομένου ἐκ μέρους τῆς Ῥωσσικῆς πρεσβείας.

Γινώσκετε ἀναμφιβόλως, Κύριοι, ὅτι, κατὰ τὸν περὶ τύπου νόμον, ἡ κυβέρνησις δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ καταδιώξῃ ἐφημερίδα τινὰ δυσφημήσασαν ἢ ἐξυβρίσασαν τὸν μονάρχην ἢ τὸν ἀντιπρόσωπον μιᾶς δυνάμεως, πρὶν ἢ καταγγελθῇ προηγουμένως ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τῆς κυβερνήτεως ταύτης ἢ τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτῆς. Τὴν διάταξιν ταύτην περιέχει ὁ γαλλικὸς περὶ τύπου νόμος καὶ κατὰ συνέπειαν ὁ ὀθωμανικὸς, ὁ ἐπεξεργασθεὶς ἐπὶ τῇ βάσει ἐκείνου.

Ἡ δυσφημία ἢ ἡ ὕβρις κατὰ τῶν *διπλωματικῶν πρακτόρων* δὲν δύνανται νὰ ἀνενεχθῶσιν εἰς τὰ δικαστήρια ὑπὸ τῆς εἰσαγγελίας, εἰμὴ μόνον *ἐπὶ τῇ καταγγελίᾳ* τῶν προσβληθέντων προσώπων (ἄρθρ. 3 καὶ 5 τοῦ περὶ τύπου νόμου τῆς 26 Μαΐου). Ὁ Κ. de Serre ἐδικαιολόγησε τὰς ἐξαιρετικὰς ταύτας διατάξεις τοῦ νόμου ὡς

ἑξῆς: «Οὐδείς, ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως αὐτοῦ, ὀφείλει νὰ παρεισάγηται εἰς συζήτησιν δικαστικὴν ἐν ᾗ καὶ αὐτὴ ἡ δικαιοσύνη ἢ κατ' ὀνόματός τινος ἐὰν ἡ τήρησις τῆς δημοσίου εἰρήνης φαίνεται ἀπαιτοῦσα ὅπως οὐδὲν ἔγκλημα μένῃ ἀτιμώρητον, αὐτὴ αὕτη ἡ εἰρήνη κερδαίνει ὡσαύτως, ὁπόταν ἐπαφίνωνται νὰ ἐπουλῶνται ἀφ' ἑαυτῶν πληγαί, αἵτινες ἐξερεθίζονται ἅμα ὡς ἤθελέ τις ἐγγίσῃ ἐπ' αὐτῶν.»

Ὡς βλέπετε, Κύριοι, τοιαύτη εἶναι ἡ περίπτωσις ἡμῶν, διότι, καθὰ ἐξάγεται ἐκ τῶν ὑπ' ἐμοῦ ἀναγνωσθέντων, ὁ Σαδουλλὰχ βέης δὲν ἠδύνατο νὰ ποιήσῃ πραγματάσεις χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ προηγούμενόν τι διάβημα ἐκ μέρους τῆς Ῥωσσικῆς πρεσβείας.

Ἔχομαι ἤδη εἰς σπουδαιότερόν τι ἀντικείμενον, τουτέστιν εἰς τὰς ποινάς, ὧν τὴν ἐφαρμογὴν ἐζητήσατο ἡ ἀντίδικος μερίς. Ὁ μηνυτὴς ἐξαιτεῖται ὅ,τι οἱ ὀθωμανικοὶ νόμοι δὲν χορηγοῦσιν. Ἐξαιτεῖται τὴν ποινὴν τοῦ ἐπὶ δυσφημίᾳ ἐγκλήματος, τὴν ἐπὶ ἐξυβρίσει ποινὴν καὶ τέλος 500 λίρας ὡς ἀποζημίωσιν. Τῇ ἀληθείᾳ, ζητεῖ πλειότερα ἢ ὅσα ὁ νόμος ὁρίζει. Φρονῶ, Κύριοι, ὅτι δέον νὰ εἴπῃ τις, τοῦθ' ὅπερ ἄλλως τε γινώσκετε ἀναμφιβόλως, ὅτι ὁ ἐνάγων ἐπελάθετο ὅτι ἐν τῇ ἀγωγῇ αὐτοῦ ποιεῖται μνείαν περὶ διπλοῦ ἐγκλήματος, καὶ ὅτι, κατὰ συνέπειαν, δέον ὅπως ὑπάρξῃ συστώρευσις ποινῶν, διότι δὲν δύναταί τις νὰ ἀπαιτήσῃ χωριστὰ τὴν ποινὴν ἐπὶ μείζονι ἐγκλήματι καὶ τὴν ποινὴν ἐπὶ ἐγκλήματι ἥττονι, καθόσον κατὰ τὸν νόμον, ἡ ἐπὶ ἥττονι ἐγκλήματι ποινὴ ἐκλείπει. Ἐπομένως ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ ἐπὶ ἐξυβρίσει ποινὴ ἐκλείπει, ἡ δὲ ἐφαρμόσιμος ποινή, καθ' ἣν περίπτωσιν ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* ἤθελε διαπράξει τὰ ἐγκλήματα ἐφ' οἷς κατηγορεῖται, ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἐπὶ δυσφημίᾳ ποινή.

Ὁ ἔντιμος δικηγόρος τοῦ ἀντιδίκου μέρους ὑποστηρίζει τὰς ἐπὶ ἀποζημιώσει ἀξιώσεις αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ 32 ἄρθρου τοῦ περὶ τύπου νόμου· ἀλλὰ τὸ ἄρθρον τοῦτο ποιεῖται λόγον περὶ παραγραφῆς, εἶναι δὲ γελοῖον τὸ νὰ καταφεύγῃ τις εἰς τὴν παραγραφὴν ὅπως ἀποδείξῃ δικαίωμα. Κατόπιν τὸ ἄρθρον τοῦτο λέγει, ὅτι *ἡ δημοσία καὶ ἡ πολιτικὴ ἀγωγὴ παραγράφονται μετὰ παρέλευσιν ἓξ μηνῶν*. Τοῦτο σημαίνει τὴν ἀγωγὴν, ἥτις γίνεται αὐτεπαγγέλτως, καὶ τὴν ἀγωγὴν, ἥτις γίνεται ὑπὸ ἰδιωτῶν ἢ ὑπὸ τῶν καθεστηκότων σωμάτων. Εἶναι δὲ ὅλως ἐναντίον τῆς λογικῆς τὸ νὰ δίδωται αὐτῷ ἄλλη τις σημασία· διότι τέλος πάντων ὁ νομοθέτης δὲν ἤθελε ποτὲ διαπράξει τὸ σοβαρὸν λάθος τοῦ νὰ ἐκλέξῃ ἀκριβῶς τὸ ἄρθρον τὸ ἀφορῶν τὴν παραγραφὴν πρὸς ἀπόδειξιν δικαιώματός τινος, εἶναι δὲ ἀναμφισβήτητον ὅτι ὁ νομοθέτης πρὶν ἡ παραγράψῃ δικαίωμά τι, ἄρχεται κατὰ πρῶτον ἀποδεικνύων αὐτό· οὐδὲν δὲ ἴχνος τούτου βλέπομεν ἐν τῷ ἐπιλοίπῳ νόμῳ περὶ τύπου. Ἔπειτα ἡ σεβαστὴ ἐπιτροπὴ ἔχει μόνον ἐξουσίαν ποινικὴν καὶ δὲν δύναται νὰ σφετερισθῇ τὴν δικαιοδοσίαν τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων.

Ἐὰν ἡ μνήμη δὲν μ' ἀπατᾷ, ὁ Κ. Ἀμιὰβλ ἐνόμισεν ὅτι δικαιολογεῖ τὴν ἐπὶ ἀποζημιώσει ἀπαίτησιν αὐτοῦ, λέγων ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ζημιῶν παρελθουσῶν, ἀλλὰ περὶ δαπανῶν δημοσιότητος, αἵτινες μέλλουσι νὰ γίνωσι, ὅπως διαφωτισθῇ ὁ κόσμος περὶ τῆς ἀθωότητος τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας καὶ τοῦ ἐσφαλμένου τῶν εἰς αὐτὴν ἀποδιδομένων ὑπὸ τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου* κατηγοριῶν. Πρῶτον, Κύριοι δικασταί, εἶναι ἀνήκουστον ἐν τῇ δικονομίᾳ τὸ νὰ ἀπαιτῇ τις ζημίας, αἵτινες μέλλουσι νὰ προκύψωσιν ἐν τῷ μέλλοντι· εἶτα φρονῶ, ὅτι ἡ Ἐξαρχία ὅπως δικαιολογηθῇ προσβάλλει κατά τι τὴν περιφιλαυτίαν τῶν

ὑπερασπιζόντων τὸν ἀγῶνα αὐτῆς ἐφημεριδογράφων, διότι τέλος τάντων δὲν ὤφειλε νὰ ἀνακηρύσσῃ τοσούτῳ δημοσίᾳ τὰ μυστικὰ τοῦ εἰς τὸν Βουλγαρικὸν ἀγῶνα ἀφωσιωμένου τύπου.

Ἤδη θεωρῶ κατάλληλον νὰ ἐξετάσω ἕτερόν τι κεφάλαιον κατηγορίας, διατυπωθείσης τὴν τελευταίαν στιγμὴν ὑπὸ τοῦ ἀντιδίκου μέρους ἔν τινι ἀντεγκλήσει, ἣν προσεπάθησεν ὅπως παρεισαγάγῃ. Τὸ κεφάλαιον τοῦτο τῆς κατηγορίας, ὅπερ παρουσιάσθη ὀλίγον βραδέως, ἐγκαλεῖ ἄρθρον τι μὴ περιεχόμενον ἐν τῇ ἀρχικῇ ἀγωγῇ. Μοὶ φαίνεται παράδοξον, Κύριοι δικασταὶ, πῶς ὁ ἔντιμος συνάδελφός μου ἐπίστευσεν ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐνισχύσῃ τὰς κανονιοστοιχίας του κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν, ὅπως ἐπαυξήσῃ τὰς πρὸς ἐπιτυχίαν προσδοκίας του. Τοῦτο ἀποδεικνύει πασιφανέστατα ὅτι οὐδεμίαν ἔχει ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν βασιμότητα τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ κατηγορίας.

Ἐν τούτοις δὲν θεωροῦμεν ἀπὸ σκοποῦ τὸ νὰ καταδείξωμεν μίαν ἀσυνέπειαν ἐν τῇ διαγωγῇ τοῦ ἀντιδίκου μέρους. Τὸ ἄρθρον ὅπερ ἐζήτησαν νὰ ἐγκαλέσωσι κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν λέγει, ὅτι *ἡ Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία ἐγένετο γραφεῖον δημοσιότητος*, καὶ ἔρχονται ἐγκαλοῦντες τὸ ἄρθρον τοῦτο, ἀφοῦ ζητοῦσι 500 λίρας ἀποζημίωσιν διὰ δαπάνας δημοσιότητος. Ἐὰν ἡ ἀνίκουστος ἀξίωσις τοῦ νὰ προσθέτωσι κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν νέα κεφάλαια κατηγορίας ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐρωτήσωμεν τὸ σεβαστὸν τοῦτο δικαστήριον ποῖον ὄνομα ἔδει νὰ δοθῇ εἰς σῶμα καθεστηκὸς τοῦ Κράτους, ὅπερ μετὰ τοσαύτης πολυτελείας δαπανᾷ 500 λίρας εἰς ἔξοδα δημοσιεύσεων ἐν ταῖς ἐφημερίσι.

Ὅπως ἐννοήσῃ τις εὐχερέστερον τὸ ἄκαιρον τοῦ πράγματος, δέον νὰ φαντασθῇ στρατιωτικόν τι σῶμα κεκρυμμένον ἐντὸς τῶν θάμνων δάσους καὶ ἕτοιμον νὰ προσβάλῃ τὸν ἐχθρὸν ἐκ τῶν πλευρῶν κατὰ τὴν τελευταίαν ἀκριβῶς στιγμήν· τοῦθ' ὅπερ ὀνομάζεται κοινῶς στρατηγηματικὸς δόλος, ὅστις ὅμως εἶναι ἀπαράδεκτος ἐν τῇ δικονομίᾳ. Ἄλλως δὲ, Κύριοι, ἀπεφάνθητε ἤδη περὶ τοῦ ἀπαραδέκτου, προσκαλέσαντες τὸν ἐνάγοντα νὰ συντάξῃ τὸ κατηγορητήριον αὐτοῦ· τὸ κεφάλαιον τοῦτο τῆς κατηγορίας, ὅπερ ζητοῦσι νὰ προσθέσωσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος, μὴ εὑρισκόμενον ἐν τῷ κατηγορητηρίῳ, εἶναι ἀπαράδεκτον.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ ἐν τῷ κατηγορητηρίῳ ἐγκαλούμενα ἄρθρα, ταῦτα δὲν περιέχουσι οὔτε τὸ ἔγκλημα τῆς δυσφημίας οὔτε τὸ ἔγκλημα τῆς ὕβρεως, καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀπορῇ τις ἐὰν ὁ ἐνάγων βλέπῃ αὐτὸν ἠναγκασμένον νὰ ἐγκαλέσῃ ἕτερα ἄρθρα παρὰ τὸν νόμον, ὅστις ὁρίζει ὅτι ἐν τῷ κατηγορητηρίῳ δέον νὰ προσδιορίζηται ἡ γραμμὴ, ἀφ' ἧς ἄρχονται αἱ προτάσεις ἢ αἱ ἐγκαλούμεναι φράσεις καὶ ἡ γραμμὴ εἰς ἣν περατοῦνται.

Ὑποθέτω πρὸς στιγμὴν ἄτομόν τι κατηγορούμενον ἐπὶ δολοφονίᾳ, εἰς ὃ λέγουσι ὅτι ἐν τῇ δεῖνα ὁδῷ, ἐν τῇ δεῖνα συνοικίᾳ καὶ κατὰ τὴν δεῖνα ὥραν ἐφόνευσεν ἄνθρωπόν τινα· ὑποθέτω προσέτι ὅτι τὸ ἄτομον τοῦτο ἐπέτυχεν ἀποδείξῃ ὅτι κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην δὲν παρευρίσκετο εἰς τὸν τόπον εἰς ὃν διεπράχθη τὸ ἔγκλημα, καὶ ὅτι τὴν τελευταίαν ὥραν ἔρχονται λέγοντες πρὸς αὐτό· «κάλλιστα, ἀπέδειξας ὅτι κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἐγκλήματος εὑρίσκεσο ἐν τῇ ἄλλῃ ἐκείνῃ ὁδῷ, ἀλλ' ἀκριβῶς εἰς τὴν ἄλλην ταύτην ὁδὸν εὕρομεν ἕτερόν τι πτῶμα, καὶ ἐὰν δὲν ἦσαι ὁ δολοφόνος τοῦ πρώτου, εἶσαι ἀναμφιβόλως ὁ δολοφόνος τοῦ δευτέρου.»

Ἐπανέρχομαι ἤδη εἰς τὴν ἀρχικὴν κατηγορίαν. Ἐπαναλαμβάνω δὲ, ὅτι οὐδὲν τῶν συστατικῶν στοιχείων τοῦ

ἐγκλήματος τῆς δυσφημίας εὑρίσκεται ἐν τοῖς ἐγκαλουμένοις ἄρθροις. Οὔτε ἡ ὑπόδειξις τοῦ προσώπου, οὔτε ἡ δημοσιότης, ἥτις δὲν ὑπάρχει ἄνευ τῆς ὑποδείξεως τοῦ προσώπου, οὐδὲ τὰ γεγονότα τὰ δυνάμενα νὰ προσβάλωσι τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψιν, οὔτε τέλος ἡ πρόθεσις τοῦ βλάψαι.

Ἐν τῇ προηγουμένῃ ἀγορεύσει μου, προσεπάθησα νὰ ἀποδείξω ὅτι τὰ γεγονότα, ἅπερ, καθὰ διατείνονται, προσῆψεν ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου*, πόρρῳ ἀπέχουσι τοῦ νὰ ἦναι δυσφημιστικὰ, καὶ ὅτι, ἐὰν ἡ ἐφημερὶς αὕτη προσῆψε πράγματι αὐτὰ εἰς τὴν Ἐξαρχίαν, αὕτη ἔδει ἐν τέλει νὰ ποιήσηται καταγγελίαν ἐπὶ συκοφαντίᾳ. Ὁ ἔντιμος συνάδελφός μου ἀπήντησεν ἐν τῇ προηγουμένῃ συνεδριάσει, ὅτι ὁ Ὀθωμανικὸς νόμος δὲν ποιεῖται διάκρισιν μεταξὺ τῆς συκοφαντίας καὶ τῆς δυσφημίας. Ἀναγκάζομαι δὲ νὰ καταστῶ σαφέστερος εἰς τὸν συνέδελφόν μου, λέγων ὅτι ὁ Ὀθωμανικὸς νόμος οὐ μόνον ποιεῖται ἐντελῆ διάκρισιν μεταξὺ τῆς συκοφαντίας καὶ τῆς δυσφημίας, ἀλλὰ καὶ ἀρκεῖ νὰ καταφύγῃ τις εἰς τὸ 367 ἄρθρον τοῦ ποινικοῦ κώδικος, ὅπως πεισθῇ ὅτι τιμωρεῖ διὰ τρομερᾶς ποινῆς τὸν συκοφάντην, ὅστις δὲν ἤθελε κατορθώσει ν' ἀποδείξῃ τὰς κατηγορίας του. Ὁ ὀθωμανικὸς νόμος, ὁ ὁποῖος ὁ ἔντιμος συνάδελφός μου ἀνέγνω ἀναμφιβόλως οὐχὶ μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς, τιμωρεῖ τὸν συκοφάντην διὰ τῆς ποινῆς, ἥτις θὰ ἐφηρμόζετο εἰς τὸν ἐνάγοντα, καθ' ἣν περίπτωσιν ὁ ἐναγόμενος ἤθελεν ἀποδείξει τὰς κατηγορίας ἃς προσῆψε· οὕτως ἐν τῇ παρούσει περιπτώσει, ἐὰν ἡ Ἐξαρχία ἤθελε τολμήσει νὰ κινήσῃ καθ' ἡμῶν δίκην ἐπὶ συκοφαντίᾳ (λέγω δὲ τολμήσει, διότι αἱ ἐπὶ συκοφαντίᾳ δίκαι συνεπάγουσιν ἀνακρίσεις καθ' ὑπερβολὴν αὐστηρὰς καὶ λεπτομερεῖς) καὶ ἐὰν δὲν κατωρθοῦμεν νὰ

ἀποδείξωμεν, ἠθέλομεν ὑποστῆ τὴν ποινὴν ἣν ὁ Ἔξαρχος ἤθελεν ὑποστῆ ἐν περιπτώσει ἀποδείξεως.

Λυποῦμαι ἀναγκαζόμενος ὅπως ἐπανορθώσω ἕτερόν τινα διϊσχυρισμὸν τοῦ ἐντίμου συναδέλφου μου, τουτέστιν ὅτι ὁ καταγγέλλων εἶναι ἄνθρωπος ἄνευ τιμῆς. Κατὰ πρῶτον, δέον νὰ ποιήσῃ τις διάκρισιν μεταξὺ ἐκείνου ὅστις καταταγγέλλει δημοσίᾳ, καὶ ἐκείνου ὅστις καταγγέλλει μυστικῶς· ἔπειτα ὁ καταγγέλλων, ἀδιακρίτως ὡς πρὸς τὰ μέσα τῆς καταγγελίας, ὁπόταν ἀποκαλύπτῃ εἰς τὰς ἀρχὰς συνωμοσίαν τινὰ ἢ πᾶσαν ἄλλην ἀπόπειραν κατὰ τῆς δημοσίου ἀσφαλείας, εἶναι ἄξιος στεφάνων κατὰ τὴν γαλλικὴν νομοθεσίαν, καὶ δέον νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ ἔντιμος συνάδελφός μου δὲν ἐπίστησε τὴν προσοχήν του ἐπὶ τῆς μερικότητος ταύτης.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς προσάψεις, ἐφ' αἷς ἡ ἀντίδικος μερὶς κατηγορεῖ τὸν *Φάρον τοῦ Βοσπόρου*, αὗται δὲν ὑφίστανται, καὶ ἂν ἐθεωροῦμεν ἑαυτοὺς ἐνόχους, ἠθέλομεν ἔλθει νὰ εἴπωμεν ὑμῖν εἰλικρινῶς, ὅτι ἠθελήσαμεν νὰ ὑποδείξωμεν τὴν Ἐξαρχίαν καὶ τοὺς βουλγάρους ἱεράρχας. Ἤδη διδακτικὸν ἦθελεν εἶσθαι τὸ νὰ εἴπωμεν ὅτι, ἐὰν τὸ ἐλατήριον τὸ ὠθῆσαν τὴν Ἐξαρχίαν εἰς τὸ νὰ προβῇ εἰς τὴν δίκην ταύτην ἤθελεν εἶσθαι πράγματι ἡ περιφρούρησις τῆς τιμῆς καὶ τῆς ὑπολήψεως αὐτῆς, θὰ ἠρκεῖτο εἰς τὴν διακήρυξιν ἡμῶν, ὅτι δὲν ἠθελήσαμεν νὰ ὑποδείξωμεν αὐτὴν, ἦττον δὲ νὰ τὴν βλάψωμεν. Περὶ δὲ τοῦ τρόπου τῆς ὑπερασπίσεως τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου*, οὗτος δὲν ἔπρεπε νὰ ἐκπλήξῃ τὴν ἀντίδικον μερίδα καθὸ φυσικώτατος. Ὑπεστηρίξαμεν καὶ ὑποστηρίζομεν εἰσέτι ὅτι οὐδεμία ὑπάρχει δυσφημία ἐν τοῖς ἐγκαλουμένοις ἄρθροις, καὶ ἐὰν εἴπομεν παρεισαγωγικῶς ὅτι καθ' ἣν περίπτωσιν ἠθέλομεν προσάψει τὰ γεγονότα ταῦτα τῇ Ἐξαρχίᾳ,

ταῦτα θὰ ἐδικαιολογοῦντο, δὲν σημαίνει τοῦτο ὅτι παραδεχόμεθα ὅτι διεπράξαμεν τὸ ἔγκλημα τῆς δυσφημίας καὶ ἐξυβρίσεως. Ἐπιμένω δὲ ἐπαναλαμβάνων ὅτι ἐν τοῖς ἐγκαλουμένοις ἄρθροις δὲν ὑποδεικνύεται δι' οὐδενὸς τρόπου οὔτε καθεστηκός τι σῶμα τοῦ Κράτους, οὔτε πρόσωπόν τι, ὅτι ἐν αὐτοῖς δὲν προσάπτονται γεγονότα δυνάμενα νὰ προσβάλωσι τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψιν τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας ἢ οἱουδήποτε ἄλλου προσώπου. Οὐδέποτε οἱ ὑπαινιγμοὶ τοῦ ἐπαναστάτου καὶ συνεταίρου τῶν πανσλαβιστικῶν κομητάτων δὲν ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς δυσφημιστικοί.

Ἐπὶ δὲ τοῦ θέματος τῆς ὑποδείξεως τοῦ προσώπου, ὁ ἔντιμος συνάδελφός μου ἀνέγνω χωρίον τι τοῦ Δαλλόζ, ὃ ἀνέγνωμεν καὶ ἡμεῖς προηγουμένως, λέγων ὅτι τὸ ἄρθρον τοῦτο οὐδὲν περιέχει ἀναφορικῶς πρὸς ἐκεῖνα ἅπερ εἴπομεν, τουτέστιν ὅτι ἡ ὑπόδειξις δέον νὰ ᾖ ὀνομαστική. Ἀλλά, κύριοι δικασταί, τὸ 820 ἄρθρον τοῦ Δαλλόζ, τύπος ὕβρις, ἀναφέρει ἀκριβῶς ὅτι: *ἐνεκρίθη ὅπως ἡ ὑπόδειξις ἦναι ὀνομαστική.* (Ἴδε ποινικὴν ἀνάκρισιν § 1193) Ὡς βλέπετε, κύριοι, ἡ παρατήρησις τοῦ ἀντιδίκου μέρους δὲν ἀποραίνεται καθ' ἡμῶν. Ἐν τούτοις, δὲν θέλω νὰ εἴπω ὅτι ἡ ὑπόδειξις δέον νὰ ᾖ πάντοτε ὀνομαστική· ἀλλ' ὑποστηρίζω ὅτι δέον νὰ ὑπάρχῃ τοιαύτη, ὥστε οὐδεμίαν νὰ καταλίπῃ ἀμφιβολίαν.

Ὁ ἔντιμος συνάδελφός μου εἶπεν ὑμῖν ὅτι ἡ λέξις ἕδρα εἶναι πληρεστάτη ὑπόδειξις· ἀλλ' ἀπέφυγε τοῦ νὰ σᾶς εἴπῃ, κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα (Κ. Λιτρὲ) ὅτι ἡ λέξις ἕδρα δύναται νὰ ἐκληφθῇ καὶ μεταφορικῶς, ὡς ἐν παραδείγματι: αἱ Ἀθῆναι ἦσαν ἡ ἕδρα τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, τὸ Ὀρτόκιοϊ εἶναι ἡ ἕδρα τοῦ Πανσλαυϊσμοῦ

Περαιῶ τὸ δικολογικὸν μέρος τῆς ὑπερασπίσεως, λέγων

ὑμῖν, κύριοι δικασταί, ὅτι τὰ ἐπὶ δυσφημίᾳ καὶ ἐξυβρίσει ἐγκλήματα δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς ἐγκαλουμένοις ἄρθροις, καὶ ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* ἔχων ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν νόμον λέγει: «Ἂς ἀποδείξωσιν ὅτι ὑφίσταται ἔγκλημα ἐπὶ δυσφημίᾳ καὶ ἐξυβρίσει, καὶ αἱ ἀποδείξεις δὲν θέλουσι μοὶ λείψει ὅπως ἀποδείξω καταδηλότατα τὰς κατηγορίας, ἃς δὲν προσῆψα, ἀλλ' ἃς ἀδίκως μοὶ ἀποδίδουσι».

Ἐν ᾗ θέσει διατελεῖ σήμερον ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου*, οὐδὲν τῶν ἐγκλημάτων ἐφ' οἷς κατηγοροῦσιν αὐτὸν διέπραξε, καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν δύναται νὰ ἀναδεχθῇ φαντασιώδη ἐγκλήματα ὅπως λάβῃ τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ ὑποδείξῃ αὐτά, πρὸς τούτοις, ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* πόρρω τοῦ νὰ ἐμπνέηται ὑπὸ τῆς χαμερποῦς προθέσεως τοῦ βλάψαι, ἀπ' ἐναντίας οὐδὲν ἄλλο ἐσκόπει ἢ τὸ ἐξυπηρετῆσαι τὸ δημόσιον καλὸν, ἐκπληρῶν δὲ τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ ὡς ἀνεξαρτήτου ἐφημερίδος, ἐθυσίασε τὰ ἴδια αὐτοῦ συμφέροντα, ὅπως περιφρουρήσῃ τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ εἰρήνην. Κατὰ συνέπειαν εἶναι ἄξιος ἐπαίνων καὶ οὐχὶ μομφῆς, εὐγνωμοσύνης καὶ οὐχὶ αὐστηρότητος ἐκ μέρους τῆς ἐξουσίας.

Οὕτως ὁπόταν, μεθ' ὅλα ταῦτα, τὸ σεβαστὸν τοῦτο δικαστήριον ἀποφασίσῃ ὅτι τὰ ἐγκλήματα τῆς δυσφημίας καὶ ὕβρεως ὑφίστανται ἐν τοῖς ἐγκαλουμένοις ἄρθροις· ὁπόταν ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* καταδικασθῇ ὡς διαπράξας τὰ ἐγκλήματα ταῦτα, τότε θέλομεν ἔλθει ἐνταῦθα καὶ θέλομεν ἀποδείξει ὑμῖν ὅτι, καὶ ἐὰν εἰσέτι ὁ *Φάρος τοῦ Βοσπόρου* προσῆψε τὰ γεγονότα ταῦτα εἰς τὴν Βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν, δὲν διέπραξεν οὐδὲν τῶν ἐν τῷ κατηγορητηρίῳ μνημονευομένων ἐγκλημάτων.

Ἀγνοῶ ἐὰν παρέλειψα μέρος τι τῆς ὑπερασπίσεως, ὅπερ ἠδύνατο ν' ἀποβῇ λυσιτελές· ἀλλ' ἔχω τὴν συνείδησιν ὅτι

ἐξεπλήρωσα τὸ καθῆκόν μου ὅσον ἠδυνάμην δεόντως, ἤδη δὲ, ὅτε ἐφωτίσθητε ἀρκούντως, Κύριοι δυνασταὶ, ἐξαιτοῦμαι παρ' ὑμῶν ὅπως κλείσητε τὰς συζητήσεις καὶ ἀπαλλάξητε τὸν ἐναγόμενον τῆς κατηγορίας.

(*Τὸ Δικαστήριον συσκέπτεται χαμηλοφώνως καὶ μετά τινας στιγμάς:*)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐφωτίσθη ἀρκούντως ἐπὶ τοῦ ἐπασχολοῦντος ἡμᾶς ζητήματος, καὶ κηρύσσει περαιωμένην τὴν συζήτησιν.

ΑΜΙΑΒΑ, (στρέφων τοὺς ἀφθαλμοὺς ὀργίλως.) Ζητῶ τὸν λόγον ὅπως ἀπαντήσω εἰς τινας ὑβριστικοὺς λόγους....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ἐὰν νομίζητε ὅτι προσέβαλον ὑμᾶς; δύνασθε νὰ κινήσητε ἀγωγὴν κατὰ τοῦ Κ. Διευθυντοῦ τοῦ *Φάρου τοῦ Βοσπόρου* ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπιτροπὴν, αὕτη μόνον ἐπὶ τοῦ κατηγορητηρίου δύναται ν' ἀποφανθῇ.

ΑΜΙΑΒΑ. Διὰ τοὺς ἐξυβριστικοὺς λόγους.....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Περαιωθεισῶν τῶν συζητήσεων, ἡ ἀπόφασις τῆς ἐπιτροπῆς θὰ γνωστοποιθῇ ὑμῖν ἐγγράφως ἐντὸς τῆς ἑβδομάδος.

ΑΜΙΑΒΑ (μετὰ τόνου ὀργίλου). Αἰσθάνομαι διὰ τὸν ἀπαγγείλαντα κατ' ἐμοῦ τὰς ὑβριστικὰς ἐκφράσεις, βαθεῖαν περιφρόνησιν. (Γέλωτες).

Ἡ συνεδρίασις διελύθη τὴν 3 καὶ ἡμίσειαν εὐρωπαϊστί.

Οὕτως ἐπεραιώθη ἡ ἀξιομνημόνευτος αὕτη δίκη. Μεθ' ὅλην ἐν τούτοις τὴν δοθεῖσαν διαβεβαίωσιν, οὐδεμία ἀπόφασις ἐκοινοποιήθη εἰσέτι εἰς τὰ διάδικα μέρη.

ΤΕΛΟΣ.